

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

TÜRK CEZA KANUNU
ve
KABAHAHLER KANUNU

YÜRÜRLÜK KANUNU

Fahrettin DEMİRAG
Hakim Tuğgeneral (E)

MAYIS 2007/2. BASKI

Fahrettin Demirağ

8.10.1943 tarihinde Burdur'da doğmuş, 1963'de Burdur Lisesi'ni, 1968'de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir. 1980 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde yüksek lisans yapmıştır.

Askerlik hizmetini yedek subay olarak tamamladıktan sonra, 1970 yılında askeri hâkim nasbedilerek teğmen rütbesi ile Türk Silahlı Kuvvetleri'ne katılmıştır.

Hâkimlik stajını müteakip Adapazarı 2. Piyade Tümen Komutanlığı Askeri Savcılığı'nda Askeri Savcı Yardımcısı olarak göreve başlamış, değişik birliklerde Yardımcı Askeri Savcı ve Askeri Savcı olarak görev yapmıştır. 1988 yılında yarbaylığa yükselen Demirağ, aynı yıl Askeri Yargıtay Üyeliği'ne seçilmiştir. 8.12.1988 tarihinde 4. Daire'de başladığı üyelik görevini, 1993 yılından itibaren, tuğgeneralliğe terfi edip başsavcılık görevine getirildiği 30.8.1999 tarihine kadar, 3. Daire'de sürdürmüştür. 30.8.1999 - 30.8.2000 tarihleri arasında Askeri Yargıtay Başsavcısı olarak görev yapmış, 31.8.2000 tarihinde Askeri Yargıtay Başkanlığı'na atanmıştır. Üç yıl süreyle Askeri Yargıtay Başkanı olarak görev yapan Demirağ, 1.9.2003 tarihinde emekli olmuştur.

Fahrettin Demirağ'ın, "*Askeri Ceza Kanunundaki Tüm Değişiklikler ve Gerekçeleri*", "*Askeri Ceza ve Askeri Ceza Mevzuatı*" adlı kitapları yanında "*Açıklamalı Ceza Muhakemesi Kanunu*" adlı kitabı da kısa bir süre önce Barolar Birliği tarafından yayımlanmıştır. Demirağ'ın Ceza Yargılamasında tebligat sorunlarını, adil yargılanma hakkını ve bu hakkın askeri yargıda gerçekleştirilmesi bakımından yapılması gereken düzenlemeleri esas alan yayımlanmış makaleleri vardır.

Evli ve iki çocukludur.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

TÜRK CEZA KANUNU
ve
KABAHAHLER KANUNU

YÜRÜRLÜK KANUNU

Fahrettin DEMİRAG
Hakim Tuğgeneral (E)

MAYIS 2007/2. BASKI

Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 125
Kanunlar Dizisi: 2

Türk Ceza Kanunu
ve
Kabahatler Kanunu
Yürürlük Kanunu

ISBN: 978-975-6037-83-6
© Türkiye Barolar Birliği

Birinci Baskı: Mart 2006
İkinci Baskı: Mayıs 2007

Sayfa Tasarımı ve Ofset Hazırlık
Düş Atelyesi (0312.215 70 37)

Baskı

Şen Matbaa
(0312. 229 64 54 - 230 54 50)
Özveren Sokağı 25/B Demirtepe/ANKARA

Türkiye Barolar Birliği
Karanfil Sokağı 5/62
06650 Kızılay - ANKARA
Tel: (312) 425 30 11. Faks: 418 78 57
e-posta: admin@barobirlik.org.tr
web:www.barobirlik.org.tr
yayin@barobilik.org.tr

İÇİNDEKİLER*

Kısaltmalar	VII
-------------------	-----

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU

BİRİNCİ KİTAP

Genel Hükümler

Temel İlkeler, Tanımlar ve Uygulama Alanı	55
Ceza Sorumluluğunun Esasları	89
Yaptırımlar	119

İKİNCİ KİTAP

Özel Hükümler

Uluslararası Suçlar	169
Kişilere Karşı Suçlar	175
Topluma Karşı Suçlar	283
Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler	363

* Ayrıntılı dizinler ilgili bölümlerde verilmiştir.

**TÜRK CEZA KANUNU'NUN
YÜRÜRLÜK VE UYGULAMA ŞEKLİ
HAKKINDA KANUN**

Genel Hükümler.....	459
Uyum Hükümleri.....	460
Değiştirilen ve Yürürlükten Kaldırılan Hükümler	473

5326 SAYILI KABAHAHLER KANUNU

Genel Hükümler.....	485
Çeşitli Kabahatler.....	515

DİZİN

Kavram Dizini	533
---------------------	-----

KISALTMALAR

- As K : 1111 sayılı Askerlik Kanunu
1739 : Milli Eğitim Temel Kanunu
Sef K : 2941 sayılı Seferberlik Kanunu
5235 : 5235 sayılı Adli yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun
AKDK : 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun
As. CK : 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu
As. YİBK : Askeri Yargıtay İçtihatları Birleştirme Kararı
AY : Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
BEY : Bilgi Edinme Yönetmeliği
BEK : 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu
BK : Borçlar Kanunu
CGTİK : 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
CİK : 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun
CMK : 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
ÇHS : Çocuk Haklarını Korumaya Dair Avrupa Sözleşmesi
ÇK : Çevre Kanunu
ÇKK : 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu
DK : Dernekler Kanunu
DSK : 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Kanunu
E. : Esas
İç HK : İç Hizmet Kanunu
İHAS : İnsan Haklarını Korumaya Dair Avrupa Sözleşmesi

İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
İİK	: İcra İflas Kanunu
İş K	: 4857 sayılı İş Kanunu
K.	: Karar
Kab K	: 5326 sayılı Kabahatler Kanunu
m.	: Madde
MK	: Türk Medeni Kanunu
NPK	: Nüfus Planlaması Kanunu
ÖNCEK	: 765 sayılı Türk Ceza Kanunu
Pas K	: Pasaport Kanunu
RG	: Resmi Gazete
Sen K	: Sendikalar Kanunu
SPK	: 28.7.1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kurulu
TCK	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TMK	: 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu
TÖDAS	: Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
UHK	: 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu
VK	: 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararı

Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu'nca benimsenen ve Trabzon'da yapılan 27. TBB Olağan Genel Kurulu'na sunulan yayın programına göre, hukukçular ile ilgilenenlerin yararlanabilecekleri nitelikte hukuk el kitapları yayımlanması planlanmıştı.

Pek çok alanda, özellikle yayın yapmak istediğimiz Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu gibi temel kanunlarda sınama-yanılma yöntemi ile hareket edilmesi sonucunda, yasalarda kısa aralarla değişiklikler yapılması, yapılacak değişikliklerin gündeme gelmesi karşısında bu istek ve karar, düşündüğümüz çabukluk ve yoğunlukta uygulamaya konulamamıştır. Kitaplıklarımızın çok kısa zamanda, değişiklikler dolayısıyla, önemi kalmamış kitaplarla dolmasından mümkün olduğunca kaçınılmıştır.

Ancak meslektaşlarımızdan gelen istekler karşısında temel yasalarla ilgili çalışmalara başlamış bulunmaktayız. Büyük ilgi gören *Avukatlık Kanunu & İlgili Kanun ve Yönetmelikler ile Belgeler* adlı kitaptan sonra değerli hukukçu, Askeri Yargıtay önceki başkanı sayın Fahrettin Demirağ'ın hazırlamış bulunduğu *Türk Ceza Kanunu ve Kabahatler Kanunu Yürürlük Kanunu* adlı kitabı yayımlamaktayız. Kendisine teşekkür ediyor, çalışmalarında başarılar diliyorum.

Kitapta en son değişiklikler, Anayasa Mahkemesi'nce iptaline karar verilen, ancak karar yayımlanmadığı için yürürlükte bulunan ve iptal davası açılan maddeler işaret edilmek suretiyle uygulayıcının en azından dikkati çekilmek istenmiştir. Bu davaların ve Adalet Bakanlığı'nda yürütülen değişiklik çalışmalarının sonucunun beklenmesi yayın konusunda sürekli bir erteleme sonucu vermektedir.

Temel yasalar dizisi meslektaşlarımızın gösterecekleri ilgi ile orantılı olarak devam ettirilecektir. Yararlı olması dileğiyle takdirlerinize sunarım.

Av. Özdemir ÖZOK
Türkiye Barolar Birliği Başkanı

İKİNCİ BASKI İÇİN ÖNSÖZ

Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu'nca benimsenen ve Trabzon'da yapılan 27. TBB Olağan Genel Kurulu'na sunulan yayın programına göre, hukukçular ile ilgilenenlerin yararlanabilecekleri nitelikte hukuk el kitapları yayımlanması planlanmıştı.

"Pek çok alanda, özellikle yayın yapmak istediğimiz Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu gibi temel kanunlarda sına-yamlma yöntemi ile hareket edilmesi sonucunda, yasalarda kısa aralarla değişiklikler yapılması, yapılacak değişikliklerin gündeme gelmesi karşısında bu istek ve karar, düşündüğümüz çabukluk ve yoğunlukta uygulamaya konulamamıştır. Kitaplığımızın çok kısa zamanda, değişiklikler dolayısıyla, önemi kalmamış kitaplarla dolmasından mümkün olduğunca kaçınılmıştır."

Birinci baskı için yazdığım sunuştaki bu cümleler elinizdeki kitapla kanıtlanmış olmaktadır. Çok kısa zamanda ikinci baskısını yapmış bulunduğumuz bu kitap büyük değişiklikleri içermektedir.

Türk Ceza Kanunu'nun yasama sürecinde yaşananlar daha pek çok değişiklikler yapılmasını gerektirmektedir. Bu kadar kısa sürede bir temel yasanın eskimiş olması, bu kadar

çok sayıda değişikliğe ihtiyaç göstermesi yasa hazırlama ve yasama açısından olumsuz güzel bir örnektir.

Kitapta en son değişiklikler, Anayasa Mahkemesi'nce iptaline karar verilen, ancak karar yayımlanmadığı için yürürlükte bulunan ve iptal davası açılan maddeler işaret edilmek suretiyle uygulayıcının en azından dikkati çekilmek istenmiştir.

Temel yasalar dizisine katkılarından dolayı değerli hukukçu Fahrettin Demirağ'a ve kitabın basını ve yayımında katkıları bulunanlara teşekkürlerimi sunuyorum

Avukat Özdemir ÖZOK
Türkiye Barolar Birliği Başkanı

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNUNUN
YASALAŞMA SÜRECİ
VE
YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER HAKKINDA ÖZET BİLGİ

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan kısa bir süre sonra 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu'ndan iktibas edilmek suretiyle hazırlanan Türk Ceza Kanunu Tasarısı, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 1 Mart 1926 tarihinde 765 sayılı ile kabul edilmiştir. 13 Mart 1926 tarihinde yürürlüğe giren 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, 80 yıla yakın bir süre uygulandıktan sonra, 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır. Kanun, yürürlükte kaldığı süre içerisinde cezalar yönünden eskimiş,¹ ihtiyaca cevap veremez hale gelmiştir. Bu durum, uygulamacıları, yeni düzenlemeleri gerektiren sorunlarla karşı karşıya getirmiştir. Bu nedenle 765 sayılı Kanun, uygulama sırasında ortaya çıkan eksiklikleri ve karşılaşılan sorunları gidermek amacıyla altmış altı kez değişikliğe uğramış, çıkarılan yasalarla beşyüzden fazla maddesi değiştirilmiştir. Ayrıca kanunun on civarında maddesi, Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmiştir.

Diğer taraftan Avrupa ülkelerinde XX. Yüzyılda İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ve özellikle 1960'lardan itibaren çok sayıda ceza kanununun geniş ölçüde değiştirildiği veya yerlerine yenilerinin yapıldığı görülmektedir. Bu dönemde ceza kanunlarını meydana getirme hareketleri özellikle, kri-

¹ Dönmezer, Sulhi, Genel Ceza Hukuku Dersleri, İstanbul 2003, s. 34.

minolojik araştırmaların sonuçlarını göz önüne alan belirli bir suç ve ceza siyasetinin esaslarına dayandırılmıştır. Ülkemizde de ceza mevzuatının, belirlenmiş, kısımları ve unsurları itibarıyla ahenkli bir yapıya sahip yeni bir sistem oluşturan ve fakat aynı zamanda değişen sosyal koşullara uydurula-bilecek nitelikte esnek bir suç ve ceza siyasetine dayanması gereği ortaya çıkmıştır. Bir başka ifadeyle ceza mevzuatının, çağın gereklerini ve yeniden oluşan milli ve insanlığın ortak değerlerini vurgulayan, insan haklarını ve toplumsal güven-liği korumayı hedefleyen bir “suç ve ceza siyasetine” dayandı-rılması zorunlu hale gelmiştir.²

Bu nedenle 765 sayılı Kanun’un yerine yenisinin yapıl-ması, değişik tarihlerde gündeme gelmiş, 1942 ve 1951 yıllarında yapılan komisyon çalışmalarına ödenek yokluğu nede-niyle son verilmiştir.

1985’lerden itibaren Türk Ceza Kanunu tasarılarının ha-zırlanmasına yeniden başlanılmıştır. 1997 Öntasarısı, 1998 yılında TBMM Başkanlığı’na sunulmuş, fakat yasalaşması mümkün olmamıştır. Öntasarı çalışmaları Adalet Bakanlığı bünyesinde sürdürülmüş ve 2000 yılında yeni bir metin ha-zırlanmıştır. Bu Öntasarı, Bakanlar Kurulu’na kabul edilmiş ve Hükümet Tasarısı olarak 12.5.2003 tarihinde TBMM’ne su-nulmuştur. Tasarıda, Adalet Komisyonu tarafından önemli değişiklikler yapılmıştır.

Adalet Komisyonu Başkanlığı’nın 3 Ağustos 2004 tarih ve E. 1/593, K. 60 sayılı Raporu ile Başkanlığa sunulan Tasarı,

² Bu konuda ve 765 sayılı Kanunla ilgili irdeleme ve değerlendir-me için 12.5.2003 tarihinde TBMM’ne sunulan Türk Ceza Kanunu Tasarısının genel gerekçesine bakırız (TBMM Dönem: 22, Yasa-ma Yılı: 2, S. Sayısı: 664; Adalet Komisyonu Raporu: 8.3.2004 tarih ve Esas No. : 1/593, Karar No. : 60).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nca 26 Eylül 2004 tarihinde 5237 sayı ile kabul edilmiştir.

Yeni Türk Ceza Kanunu, Cumhurbaşkanı tarafından 11 Ekim 2004 tarihinde onaylanmış ve 12 Ekim 2004 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Kanun, yürürlük maddesi hükmü gereğince 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Ancak Kanun'un on maddesi, yasa daha yürürlüğe girmeden 31.3.2005 tarihli ve 5328 sayılı Kanun'la değiştirilmiştir. Türk Ceza Kanunu, daha sonra 29.6.2005 tarihli ve 5377 sayılı ve 1.7.2005 tarihli ve 5378 sayılı Kanunlarla da değişikliğe uğramıştır. Kanunda son değişiklik, 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanunla yapılmıştır. Bununla, Kanun'un 11 maddesi değiştirilmiştir. Değişiklik Teklifinin Genel Gerekçesi'nde³ de açıklandığı üzere, ceza adalet sistemimizi oluşturan temel ceza kanunlarından Türk Ceza Kanunu, Kabahatler Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun 1 Haziran 2005 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Geçen zaman içerisinde yukarıda bahsedilen kanunların uygulanmasında bazı maddeler yönünden tereddütler oluşmuş, farklı uygulamalar yapılmış, uygulama birliğini sağlayacak Yargıtay içtihatları ise henüz oluşmamıştır.

Öte yandan, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 3. maddesi Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmiş ve kanun koyucuya yeni düzenleme yapılması konusunda zaman tanınmıştır. Bu karar nedeniyle, kanunun uygulamasında oluşacak boşluğu gidermek amacıyla, söz konusu maddenin yeniden dü-

³ 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'un Genel Gerekçesi için, bakınız (TBMM Dönem: 22, Yasama Yılı: 5, S. Sayısı: 1255; Adalet Komisyonu Raporu: 6.11.2006 tarih ve Esas No. : 2/870, Karar No. : 111)

zenlenmesi zorunlu hale gelmiştir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra, idarî yaptırım kararı gerektiren fiiller ve suç açısından uygulama birliği sağlanması, uygulamada ortaya çıkan tereddütlerin giderilmesi, mevzuatımıza yeni giren uzlaşma gibi bazı müesseselere işlerlik kazandırılması anacına yönelik değişiklikler yapma gereği duyulmuştur. İşte 5560 Değişikliği ile, yukarıda bahsedilen hususlarda ortaya çıkan tereddütlerin giderilmesi ve ihtiyaçların karşılanması amaçlanmıştır.

Fahrettin Demirağ

İKİNCİ BASKININ ÖNSÖZÜ

5237 sayılı *Türk Ceza Kanunu* adlı kitabımızın ilk baskısı 2006 yılı başlarında Türkiye Barolar Birliği tarafından yayımlanmıştı. Kitabın ilk basısında, meslektaşlarımıza yanlışsız bir metin sunmak ve kaynaklara ulaşmada kolaylık sağlamak hedef seçildiğinden, maddelerle ilgili açıklamalar, değişiklik gerekçeleriyle sınırlı tutulmuştu. Ayrıca uygulama netleşmemiş olduğundan yeni düzenlemelerle ilgili Yargıtay kararlarına da yer verilmemişti.

Kanunun yürürlüğe girdiği 1 Haziran 2005 tarihinden bu yana uygulamada ortaya çıkan tereddütlere, yasa değişiklikleriyle çözüm aranırken, uygulamada karşılaşılan sorunlar ve uygulama farklılıkları da Yargıtay kararları ile giderilmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla ikinci basıda, yasa değişikliklerinin yanı sıra, 765 sayılı Yasa'da yer almayıp da ilk kez 5237 sayılı Kanun'da düzenlenen genel hükümlere ve unsurlarında önemli değişiklikler yapılan suç tiplerine ilişkin açıklamalara, yakın dostlarımızın eleştirisi ve tavsiyeleri doğrultusunda kısa eklemeler yapılmıştır. Ayrıca güncel Yargıtay kararlarına da yer verilmiştir.

Türk Ceza Kanunu'nda yapılan tüm değişiklikler madde metinlerine işlenmiştir.

Öte yandan yürürlük tarihinden bugüne kadar 5237 sayılı Kanun hükümleriyle ilgili olarak Anayasa Mahkemesi'ne, sayısı kırkı bulan itiraz yoluyla iptal başvurusunda bulunul-

muştur. Kitapta, iptal başvuruları ve Anayasa Mahkemesi'nce bu konuda verilen kararlar dipnotlarda gösterilmiştir. Bu bağlamda, Kitabın ilk baskısında sonradan görülen bazı ufak dizgi hataları da düzeltilmiştir.

Kitabın tüm meslektaşlarımıza yararlı olmasını dilerken, birinci baskıda olduğu gibi bu baskının da yayımını üstlenen Türkiye Barolar Birliğine, Birliğin değerli Başkanı Sayın Özdemir ÖZOK'a, Yönetim Kurulu Üyelerine ve kitabın yayıma hazırlanmasında her zaman büyük desteğini gördüğüm Türkiye Barolar Birliği Genel Yayın Yönetmeni Sayın Teoman ERGÜL'e, güncel ve yayınlanmamış Yargıtay kararlarının sağlanmasında yardımcı olan Yargıtay Ceza Genel Kurulu Tetkik Hakimi Sayın Özcan GÜVEN ile 2. Ceza Dairesi Tetkik Hakimi iken kısa bir süre önce Yargıtay Üyesi seçilen Sayın Ahmet DURU'ya; Düş Atelyesi ve Şen Matbaa çalışanlarına gönülden teşekkürlerimi sunuyorum.

Ankara, 7 Mayıs 2007
Fahrettin Demirağ

TÜRK CEZA KANUNU

Kanun Numarası : 5237
Kabul Tarihi : 26.09.2004
Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi : 12.10.2004
Sayısı : 25611
Yürürlüğe Girdiği Tarih : 1 Haziran 2005

TÜRK CEZA KANUNUNU DEĞİŞTİREN KANUNLAR

Sıra No:	Değiştiren Kanunun Tarih ve Sayısı	Değiştiren Kanunun Adı	Kanunun Yayımlandığı Resmi Gazete
1.	31.3.2005 - 5328	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	31.3.2005-25772 Mükerrer
2.	29.6.2005 - 5377	Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ¹	08.07.2005-25869
3.	1.7. 2005-5378	Özürümler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	07.07.2005-25868
4.	6.12.2006 - 5560	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik yapılmasına İlişkin Kanun	19.12.2006-26381

¹ Türk Ceza Kanunu'nun bazı maddelerinde değişiklik yapan 5357 sayılı Kanun, TBMM Genel Kurulu'nun 27.5.2005 tarihli birleşiminde kabul edilmişti. Bu Kanunun Cumhurbaşkanı tarafından Anayasa'ya aykırı bulunarak veto edilmesi üzerine, aynı Kanun, Meclis Genel Kurulu'nun 29.6.2005 tarihli birleşiminde 5377 sayılı ile kabul edilmiştir.

**1. TÜRK CEZA KANUNU'NUN 31.3.2005 TARİHLİ VE
5328 SAYILI KANUN'LA DEĞİŞEN MADDELERİ**

Değiştirilen Maddeler	Değişikliğin Özü	Değiştiren Kanun Maddesi	Değişikliğin Yürürlüğe Girdiği Tarih
59	Cezasının infazı tamamlanan yabancının sınır dışı edilmesine hükmolunacağına ilişkin hüküm değiştirilmiştir	1	1.6.2005
62/1	Takdiri indirim oranı değiştirilmiştir	2	1.6.2005
85	Cezanın alt sınırı 3 yıldan 2 yıla indirilmiştir	3	1.6.2005
86	Maddeye ikinci fıkra eklenmiş, mevcut ikinci fıkrada değişiklik yapılmış ve bu fıkra üçüncü fıkra olarak teselsül ettirilmiştir.	4	1.6.2005
87	86. maddeye eklenen fıkra nedeniyle bu maddeye atıf yapan fıkra numarasında değişiklik yapılmıştır	5	1.6.2005
88	Madde başlığı değiştirilmiş ve birinci fıkra metinden çıkarılmıştır	6	1.6.2005
90	Çocuklar üzerinde bilimsel deney yapılmasına, bazı koşullarla imkan sağlanmıştır	7	1.6.2005

Değiştirilen Maddeler	Değişikliğin Özü	Değiştiren Kanun Maddesi	Değişikliğin Yürürlüğe Girdiği Tarih
116	Konut dokunulmazlığı suçunun unsurlarında değişiklik yapılmıştır	8	1.6.2005
235	Madde metninde önceden yer almayan yapım ihaleleri metne eklenmiştir	9	1.6.2005
344	Kanunun yürürlük tarihi 1 Nisan 2005 iken 1 Haziran 2005 olarak değiştirilmiştir	Geçici Md. 1/c	1.6.2005

2. TÜRK CEZA KANUNU'NUN 29.6.2005 TARİHLİ VE 5377 SAYILI KANUN'LA DEĞİŞEN MADDELERİ

Değiştirilen Maddeler	Değişikliğin Özü	Değiştiren Kanun Maddesi	Değişikliğin Yürürlüğe Girdiği Tarih
4	İkinci fıkra madde metninden çıkartılmıştır.	1	8.7.2005
7	Maddenin üçüncü fıkrası değiştirilmiştir	2	8.7.2005
13	Maddeye bir fıkra eklenmiştir	3	8.7.2005
30	Maddeye bir fıkra eklenmiştir	4	8.7.2005
31	Maddenin 2 ve 3. fıkraları değiştirilmiştir	5	8.7.2005

Değiştirilen Maddeler	Değişikliğin Özü	Değiştiren Kanun Maddesi	Değişikliğin Yürürlüğe Girdiği Tarih
43	Maddenin birinci fıkrasına bir cümle eklenmiş, 3 üncü fıkrada geçen "cinsel saldırı" ve "çocukların cinsel istismarı ibareleri madde metninden çıkarılmıştır	6	8.7.2005
61	Maddeye 7 ve 8. fıkralar eklenmiştir	7	8.7.2005
66	Maddenin 5. fıkrası değiştirilmiştir	8	8.7.2005
82	Maddenin 1. fıkrasına i bendi ile aynı fıkranın h bendine " ya da yakalanmamak" ibaresi eklenmiştir	9	8.7.2005
84	Madde başlığı "İntihara yönlendirme" şeklinde değiştirilmiş ve maddenin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesi madde metninden çıkartılmıştır.	10	8.7.2005
87	Birinci ve ikinci fıkralarda geçen "ikinci" ibareleri "üçüncü" olarak değiştirilmiştir.	11	8.7.2005
103	Maddenin 3. fıkrası değiştirilmiştir	12	8.7.2005
105	Maddenin 2. fıkrası değiştirilmiştir	13	8.7.2005
107	Maddeye 2. fıkra eklenmiştir	14	8.7.2005
125	Birinci fıkrada geçen "ya da yakıştırmalarda bulunmak" ibaresi metinden çıkartılmış, dördüncü ve beşinci fıkraları değiştirilmiştir.	15	8.7.2005
145	Birinci fıkra değiştirilmiştir	16	8.7.2005

Değiştirilen Maddeler	Değişikliğin Özü	Değiştiren Kanun Maddesi	Değişikliğin Yürürlüğe Girdiği Tarih
150	İkinci fıkrada yer alan "indirilir" ibaresi, "indirilebilir" olarak değiştirilmiştir.	17	8.7.2005
155	Birinci fıkraya "muhafaza etmek veya" ibaresi eklenmiştir	18	8.7.2005
158	Birinci fıkraya bir cümle eklenmiştir	19	8.7.2005
168	Madde değiştirilerek yeniden düzenlenmiştir	20	8.7.2005
184	Maddeye 6. fıkra eklenmiştir	21	8.7.2005
188	Maddenin 3, 4 ve 7. fıkralarına bazı ibareler ve 6. fıkraya bir cümle eklenmiştir	22	8.7.2005
190	İkinci ve üçüncü fıkraların yerleri değiştirilmiştir	23	8.7.2005
191	Birinci fıkranın ikinci cümlesi madde metninden çıkartılmış ve ikinci fıkra değiştirilmiştir	24	8.7.2005
218	Birinci fıkra değiştirilmiştir	25	8.7.2005
221	Dördüncü fıkraya ibare eklenmiştir	26	8.7.2005
245	Madde değiştirilerek yeniden düzenlenmiştir	27	8.7.2005
252	Beşinci fıkra değiştirilmiştir	28	8.7.2005
263	Madde değiştirilerek yeniden düzenlenmiştir	29	8.7.2005
268	Birinci fıkrada ibare değişikliği yapılmıştır	30	8.7.2005

Değiştirilen Maddeler	Değişikliğin Özü	Değiştiren Kanun Maddesi	Değişikliğin Yürürlüğe Girdiği Tarih
269	Beşinci fıkra değiştirilmiştir	31	8.7.2005
288	İkinci fıkra madde metninden çıkartılmıştır	32	8.7.2005
292	Altıncı fıkra madde metninden çıkartılmıştır	33	8.7.2005
293	Birinci fıkrada geçen "Gözüne alınan" ibaresi madde metninden çıkartılmıştır	34	8.7.2005
299	İkinci fıkra değiştirilmiştir	35	8.7.2005
302	Birinci fıkra değiştirilmiştir	36	8.7.2005
304	Birinci fıkranın ikinci cümlesi madde metninden çıkartılmıştır	37	8.7.2005
305	Maddenin başlığı ile ikinci ve üçüncü fıkralar değiştirilmiştir	38	8.7.2005

3. TÜRK CEZA KANUNU'NUN 1.7.2005 TARİHLİ VE 5378 SAYILI KANUN'LA DEĞİŞEN MADDELERİ

Değiştirilen Madde	Değişikliğin Özü	Değiştiren Kanun Maddesi	Değişikliğin Yürürlüğe Girdiği Tarih
122	Maddenin birinci fıkrasına, bu fıkrada geçen "dil, ırk, renk, cinsiyet" ibaresinden sonra gelmek üzere "özürülük" ibaresi eklenmiştir.	41	7.7.2005

**4. TÜRK CEZA KANUNU'NUN 6.12.2006 TARİHLİ VE 5560 SAYILI KANUN'LA
DEĞİŞEN MADDELERİ**

Değiştirilen Madde	Değişikliğin Özü	Değiştiren Kanun Maddesi	Değişikliğin Yürürlüğe Girdiği tarih
61	Maddeye, sekizinci fıkradan sonra gelmek üzere bir fıkra eklenmiş ve diğer fıkra numaraları buna göre teselsül etirilmiştir.	1	19.12.2006
73	2 nci madde değişikliği ile, Maddenin başlığında yer alan "uzlaşma" ibaresi metinden çıkarılmış, 45 inci madde ile de, Maddenin "sekizinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.	2 ve 45	19.12.2006
80	Maddenin birinci fıkrası değiştirilmiştir.	3	19.12.2006
87	Maddenin üçüncü fıkrası değiştirilmiştir.	4	19.12.2006
89	Maddenin beşinci fıkrası değiştirilmiştir.	5	19.12.2006
142	Maddeye dördüncü fıkra eklenmiştir.	6	19.12.2006
191	Maddenin tamamı değiştirilmiştir.	7	19.12.2006
221	Maddeye altıncı fıkra eklenmiştir.	8	19.12.2006
227	9. madde değişikliği ile Maddenin sekizinci fıkrasında ibare değişikliği yapılmış, 45 inci madde ile de Maddenin üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.	9 ve 45	19.12.2006
234	Maddeye üçüncü fıkra eklenmiştir.	10	19.12.2006
245	Maddeye beşinci fıkra eklenmiştir.	11	19.12.2006

TÜRK CEZA KANUNU
MADDE BAŞLIĞINA GÖRE
KARŞILAŞTIRMALI ALFABETİK
ARAMA DİZİNİ

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunu	Yeni Ceza Kanunu
Açığa imzanın kötüye kullanılması	509	209
Adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi	-	3
Adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs	-	288
Adli para cezası	19, 24	52
Af	97, 98	65
Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası	13/1	47
Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali	477, 478, 479	233
Akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri	46, 47	57
Akıl hastalığı	46, 47	32
Akıl hastası üzerindeki bakım ve gözetim yükümlülüğünün ihlali	473	175
Anayasayı ihlal	146	309
Askeri komutanlıkların gasbı	152	317

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunu	Yeni Ceza Kanunu
Askerî tesisleri tahrip ve düşman askerî hareketleri yararına anlaşma	131	307
Askeri yasak bölgelere girme	135	332
Askerleri itaatsizliğe teşvik	153	319
Atom enerjisi ile patlamaya sebebiyet verme	-	173
Ayrımcılık	-	122
Azmettirme	64/2	38
Bağlılık kuralı	-	40
Banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması	-	245
Başkası yerine ceza infaz kurumuna veya tutukevine girme	284	291
Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması	-	268
Bedelsiz senedi kullanma	509	156
Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma	20, 31, 33, 34, 35	53
Bileşik suç	78	42
Bilgi vermeme	-	166
Bilişim sistemine girme	525/a	243

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunu	Yeni Ceza Kanunu
Birden çok evlilik, hileli evlenme, dinsel tören	237	230
Bozulmuş veya değiştirilmiş gıda veya ilaçların ticareti	395, 396, 400	186
Bulaşıcı hastalıklara ilişkin tedbirlere aykırı davranma	263	195
Cebir	188	108
Cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit	-	28
Ceza Kanununun amacı	-	1
Ceza sorumluluğunun şahsiliği	-	20
Ceza zamanaşımı	112, 113	68
Ceza zamanaşımı ve hak yoksunlukları	110-111	69
Ceza zamanaşımının kesilmesi	114	71
Cezadan mahsup	-	16
Cezalar	11	45
Cezanın belirlenmesi	29	61
Cinsel saldırı	414-418	102
Cinsel taciz	420, 421	105
Cumhurbaşkanına hakaret	158	299

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunu	Yeni Ceza Kanunu
Cumhurbaşkanına suikast ve fiili saldırı	156, 157	310
Çevrenin kasten kirletilmesi	-	181
Çevrenin taksirle kirletilmesi	-	182
Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması	-	234
Çocuğun soybağını değiştirme	-	231
Çocuk düşürme	469	100
Çocuk düşürtme	468, 472	99
Çocuklara özgü güvenlik tedbirleri	-	56
Çocukların cinsel istismarı	414-418	103
Daha az cezayı gerektiren hal	308	150
Daha az cezayı gerektiren hal	-	159
Daha az cezayı gerektiren hal	347	211
Daha az cezayı gerektiren hal	219/3	249
Daha az cezayı gerektiren haller	494	144
Dava veya cezanın düşmesinin etkisi	97, 98, 100, 110, 115	74

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunu	Yeni Ceza Kanunu
Dava zamanaşımı.....	102-111	66
Dava zamanaşımı süresinin durması veya kesilmesi.....	104-107	67
Denetim görevinin ihmali.....	203	251
Devlet güvenliği ile ilgili belgeleri elinde bulundurma	-	339
Devlet sırlarından yararlanma, Devlet hizmetlerinde sadakatsizlik.....	138	333
Devlete karşı savaşa tahrik.....	127	304
Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak	125	302
Devletin egemenlik alametlerini aşağılama.....	145	300
Devletin güvenliğine ilişkin belgeler.....	132	326
Devletin güvenliğine ilişkin bilgileri temin etme.....	133/2	327
Devletin güvenliğine ve siyasal yararlarına ilişkin bilgileri açıklama	136	329
Diğer suçlar	4	13
Dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi	-	121
Dilencilik	544	229
Dolandırıcılık	503	157

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunu	Yeni Ceza Kanunu
Düşman devlete maddi ve mali yardım.....	129	308
Düşmandan unvan ve benzeri payeler kabulü.....	144, 161	325
Düşmanla işbirliği yapmak	126	303
Edimin ifasına fesat karıştırma	-	236
Eğitim ve öğretimin engellenmesi	188	112
Eşya müsadereşi.....	36	54
Etkin pişmanlık	-	93
Etkin pişmanlık	179-181	110
Etkin pişmanlık	523	168
Etkin pişmanlık	405	192
Etkin pişmanlık	326	201
Etkin pişmanlık	-	221
Etkin pişmanlık	202/3	248
Etkin pişmanlık	215	254
Etkin pişmanlık	285	269
Etkin pişmanlık	289, 293	274
Etkin pişmanlık	300	293
Eziyet	243	96
Faillik	-	37

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunu	Yeni Ceza Kanunu
Fikri içtima	79	44
Fiyatları etkileme.....	358, 359	237
Fuhuş	435, 436	227
Geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma.....	48	34
Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması.....	264/7, 369-382	170
Genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması	383, 552, 554	171
Genital muayene	-	287
Gerçeğe aykırı bilirkişilik veya tercümanlık.....	290	276
Geri verme.....	9	18
Gizli kalması gereken bilgileri açıklama.....	137/3	330
Gizliliğin ihlali	-	285
Göçmen kaçakçılığı.....	201/a	79
Gönüllü vazgeçme	61/2	36
Görev sırasında din hizmetlerini kötüye kullanma	241, 242	219
Görev suçları.....	4	10
Göreve ilişkin sırrın açıklanması.....	229	258

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunları	Yeni Ceza Kanunu
Görevi kötüye kullanma	240	257
Görevi yaptırmamak için direnme.....	254	265
Gürültüye neden olma	546	183
Güveni kötüye kullanma	508, 510	155
Haberleşmenin engellenmesi	391	124
Haberleşmenin gizliliğini ihlal	195-197	132
Hak kullanımını ve beslenmeyi engelleme	307/b	298
Hak yoksunlukları	8	17
Hakaret	480-490	125
Hakkı olmayan yere tecavüz.....	513-515	154
Hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası	-	26
Haksız arama	183	120
Haksız fiil nedeniyle veya karşılıklı hakaret	485	129
Haksız tahrik.....	51	29
Halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit	312/A	213
Halkı askerlikten soğutma.....	155	318
Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama.....	312/2	216

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunu	Yeni Ceza Kanunu
Hapis cezaları	15	46
Hapis cezasının ertelenmesi	89 ve 647/6	51
Hata	52	30
Hayasızca hareketler	419, 576	225
Hayvanın tehlike yaratabilecek şekilde serbest bırakılması	563, 564	177
Hırsızlık	491	141
Hileli iflas	506	161
Hükümete karşı suç	147	312
Hükümlü veya tutukluların ayaklanması	304	296
İbadethanelere ve mezarlıklara zarar verme	-	153
İçtima	-	212
İddia ve savunma dokunulmazlığı	486	128
İftira	285	267
İhaleye fesat karıştırma	205, 362, 366-368	235
İmar kirliliğine neden olma	-	184
İnanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme	175	115
İnfaz kurumuna veya tutukevine yasak eşya sokmak	307/a	297

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunu	Yeni Ceza Kanunu
İnsan Ticareti	201/b.....	80
İnsan üzerinde deney	-	90
İnsanlığa karşı diğer suçlar	-	77
İnşaat veya yıkımla ilgili emniyet kurallarına uymama	552-554.....	176
İntihara yönlendirme.....	454	84
İrtikap.....	209	250
İsnadın ispatı.....	481	127
İş ve çalışma hürriyetinin ihlali.....	201	117
İşaret ve engel koymama	555	178
İşkence	243	94
İştirak hâlinde işlenen suçlarda gönüllü vazgeçme	- 36.....	41
Kaçmaya imkan sağlama	301, 302	294
Kamu görevine ait araç ve gereçleri suçta kullanma.....	281	266
Kamu görevinin terki veya yapılmaması.....	236	260
Kamu görevinin usulsüz olarak üstlenilmesi.....	252	262
Kamu görevlisinin suçu bildirmemesi.....	-	279

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunu	Yeni Ceza Kanunu
Kamu görevlisinin ticareti	208	259
Kamu kurumu veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinin engellenmesi	188	113
Kamuya gerekli şeylerin yokluğuna neden olma	361, 401	238
Kanuna aykırı eğitim kurumu	261	263
Kanunlara uymamaya tahrik	312/1	217
Kanunun bağlayıcılığı	44	4
Kanunun hükmü ve amirin emri	49	24
Karşılıklılık koşulu	167	343
Karşılıksız yararlanma	521/a, 521/b	163
Kast	45	21
Kasten öldürme	448	81
Kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi	-	83
Kasten yaralama	456, 457	86
Kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi	458	88
Kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf	511	160
Kazanç müsaderesi	-	55

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunu	Yeni Ceza Kanunu
Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar.....	647/4.....	50
Kısırlaştırma.....	471.....	101
Kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgedeki sabit platformların işgali	-.....	224
Kıymetli damgada sahtecilik.....	322.....	199
Kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması	-.....	133
Kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde ilaç yapma veya satma	397, 400.....	187
Kişilerin huzur ve sükununu bozma.....	546.....	123
Kişilerin malları üzerinde usulsüz tasarruf.....	246.....	261
Kişinin hatırasına hakaret.....	178.....	130
Kişisel verilerin kaydedilmesi.....	-.....	135
Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma	179-181.....	109
Konut dokunulmazlığının ihlali.....	193.....	116
Kötü muamele	477, 478.....	232
Kullanma hırsızlığı	494.....	146

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunu	Yeni Ceza Kanunu
Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmamak...	404, 406	191
Kumar oynanması için yer ve imkan sağlama.....	567-570	228
Mağdurun belirlenmesi.....	484	126
Mahsup.....	40	63
Mal veya hizmet satımından kaçınma.....	401	240
Mala zarar verme	516	151
Mala zarar vermenin nitelikli halleri.....	376, 378, 517, 518	152
Malın değerinin az olması	522	145
Meşru savunma ve zorunluluk hâli.....	49	25
Muhafaza görevini kötüye kullanma	276	289
Muhafızın görevini kötüye kullanması.....	303, 305, 306	295
Müebbet hapis cezası.....	13/2	48
Mühür bozma	274	203
Mühürde sahtecilik.....	332, 333	202
Müsaderede zamanaşımı.....	-	70
Müstehcenlik.....	426	226

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunu	Yeni Ceza Kanunu
Netice sebebiyle ağırlaşmış suç	-	23
Neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence	243	95
Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama	456, 457	87
Nitelikli dolandırıcılık	504, 505	158
Nitelikli haller	449, 450	82
Nitelikli haller	-	137
Nitelikli hırsızlık	492, 493	142
Nitelikli yağma	497, 498	149
Organ veya doku ticareti	-	91
Ortak hüküm	174	119
Ortak hüküm	311/4, 312/4	218
Önödeme	119	75
Örgüt	-	78
Özel belgede sahtecilik	345	207
Özel belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek	348	208
Özel hayatın gizliliğini ihlal	-	134
Özel işaret ve kıyafetleri usulsüz kullanma	253	264
Özel kanunlarla ilişki	10	5

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunu	Yeni Ceza Kanunu
Para ve kıymetli damgaları yapmaya yarayan araçlar.....	323, 324	200
Parada sahtecilik	316, 318, 320	197
Paraya eşit sayılan değerler	331	198
Radyasyon yayma	-	172
Resmen teslim olunan mala elkonulması ve bozulması	309, 310	290
Resmi belge hükmünde belgeler	349/2	210
Resmi belgede sahtecilik	339, 340	204
Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan	343, 344, 528	206
Resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek	341, 342	205
Reşit Olmayanla cinsel ilişki.....	416/3	104
Rüşvet	211, 212-217	252
Sağır ve dilsizlik	57, 58	33
Sağlık için tehlikeli madde temini	409	194
Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi.....	530	280
Sanığın veya hükümlünün ölümü.....	96	64
Savaş zamanında emirlere uymama	139	321

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunu	Yeni Ceza Kanunu
Savaş zamanında yükümlülükler.....	130	322
Savaşta yalan haber yayma	161	323
Seçimlik cezalarda soruşturma	-	14
Seferberlikle ilgili görevin ihmali.....	239	324
Sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi	-	118
Ses veya görüntülerin kayda alınması.....	-	286
Sınır dışı edilme.....	-	59
Sınırın aşılması	50	27
Silah sağlama	150	315
Silahlı örgüt.....	168	314
Sistemi engelleme,bozma, verileri yok etme veya değiştirme	525/b, 525/c	244
Siyasal veya askeri casusluk.....	133	328
Siyasi hakların kullanılmasının engellenmesi	-	114
Soruşturma koşulu olan cezanın hesaplanması.....	-	15
Soruşturma veya kovuşturma koşulu.....	488	131
Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı suçlar,	99, 108	73

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunu	Yeni Ceza Kanunu
Soykırım	-	76
Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme	296	281
Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi	512	165
Suç için anlaşma	-	316
Suç işlemek amacıyla örgüt kurma	313	220
Suç işlemeye tahrik	311	214
Suç uydurma	283	271
Suç üstlenme	285	270
Suçta teşebbüs	61, 62	35
Suçluyu kayırma	296	283
Suçta tekerrür ve özel tehlikeli suçlar	81-88	58
Suçta ve cezada kanunilik ilkesi	-	2
Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama	296	282
Suç u bildirmeme	296	278
Suç u ve suçluyu övme	312	215
Suç un gece vakti işlenmesi	492	143
Sürel i hapis cezası	15	49

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunu	Yeni Ceza Kanunu
Şahsi cezasızlık sebebi veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep.....	524	167
Şahsi cezasızlık veya cezanın azaltılmasını gerektiren sebepler.....	292	273
Şantaj.....	192	107
Şapka ve Türk harfleri.....	526/2	222
Şikayet.....	-	139
Şirket veya kooperatifler hakkında yanlış bilgi	-	164
Takdiri indirim nedenleri	59	62
Taksir	-	22
Taksir sonucu casusluk füllerinin işlenmesi.....	134	338
Taksirle öldürme	455	85
Taksirle yaralama.....	459	89
Taksirli iflas	507	162
Tanımlar	189, 265, 279, 501, 502	6
Tefecilik	-	241
Tehdit.....	191	106
Tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi.....	264/1-5	174

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunu	Yeni Ceza Kanunu
Temel milli yararlar karşı faaliyette bulunmak için yarar sağlama.....	127	305
Terk	473, 474, 475	97
Ticarî sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması.....	363-365	239
Trafik güvenliğini taksirle tehlikeye sokma.....	389, 565	180
Trafik güvenliğini tehlikeye sokma.....	385, 386, 565	179
Tutuklu veya hükümlünün kaçması	298	292
Tutuklu, hükümlü veya suç delillerini bildirmeme	296	284
Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine karşı silahlı isyan	149	313
Türklüğü, Cumhuriyeti, Devletin kurum ve organlarını aşığalama	159	301
Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması	-	111
Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması	-	140
Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması	-	169

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunu	Yeni Ceza Kanunu
Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması	-	189
Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması	-	242
Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması	-	246
Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması	-	253
Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri	-	60
Ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması	384	223
Uluslararası casusluk	132	331
Usulsüz ölü gömülmesi	262	196
Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti	403, 406, 408	188
Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma	404, 406	190
Vatandaş tarafından işlenen suç	5	11
Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme	-	136
Verileri yok etmeme	-	138
Yabancı devlet aleyhine asker toplama	128	306

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunu	Yeni Ceza Kanunu
Yabancı devlet başkanına karşı suç	164	340
Yabancı devlet bayrağına karşı hakaret.....	165	341
Yabancı devlet temsilcilerine karşı suç	166	342
Yabancı hizmetine asker yazma, yazılma.....	148	320
Yabancı kanunun göz önünde bulundurulması.....	10/a	19
Yabancı tarafından işlenen suç.....	6	12
Yabancı ülkede hüküm verilmesi	3,4	9
Yağma	495, 496, 500, 501	148
Yalan tanıklık.....	286	272
Yalan yere yemin.....	287	275
Yardım etme	65	39
Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi	476, 527	98
Yargı görevi yapanı etkileme	295	277
Yasaklanan bilgileri açıklama.....	137	336
Yasaklanan bilgileri siyasal veya askeri casusluk maksadıyla açıklama	137	337
Yasaklanan bilgileri temin	132, 135/2	334

Madde Başlığı	Önceki Ceza Kanunu	Yeni Ceza Kanunu
Yasaklanan bilgilerin casusluk maksadıyla temini	136/3.....	335
Yasama organına karşı suç	146	311
Yaş küçüklüğü	53, 54, 55	31
Yer bakımından uygulama	3	8
Yetkili olmadığı bir iş için yarar sağlama.....	218	255
Yürürlük	591	344
Yürütme.....	592	345
Zaman bakımından uygulama.....	2	7
Zamanaşımının hesabı ve uygulanması	103, 116	72
Zehirli madde imal ve ticareti	409	193
Zehirli madde katma	394, 398, 399	185
Zimmet	202	247
Zincirleme suç	80	43
Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması.....	244, 245	256
Zorunluluk hali	-	92
Zorunluluk hali	494/3.....	147

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU

BİRİNCİ KİTAP

Genel Hükümler (1 - 75)

BİRİNCİ KISIM

Temel İlkeler, Tanımlar ve Uygulama Alanı (1 - 19)

BİRİNCİ BÖLÜM

Temel İlkeler ve Tanımlar (1 - 6)

	Madde No:	Sayfa No:
Ceza Kanununun amacı.....	1	55
Suçta ve cezada kanunilik ilkesi	2	56
Adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi... 3.....	3	58
Kanunun bağlayıcılığı	4	59
Özel kanunlarla ilişki.....	5	59
Tanımlar	6	62

İKİNCİ BÖLÜM

Kanunun Uygulama Alanı (7 - 19)

Zaman bakımından uygulama.....	7	68
Yer bakımından uygulama	8	71
Yabancı ülkede hüküm verilmesi	9	73
Görev suçları.....	10	73
Vatandaş tarafından işlenen suç	11	74
Yabancı tarafından işlenen suç.....	12	75
Diğer suçlar	13	76
Seçimlik cezalarda soruşturma	14	84
Soruşturma koşulu olan cezanın hesaplanması	15	84
Cezadan mahsup.....	16	84

Hak yoksunlukları	17	85
Geri verme	18	85
Yabancı kanunun göz önünde bulundurulması	19	88

İKİNCİ KISIM

Ceza Sorumluluğunun Esasları (20-44)

BİRİNCİ BÖLÜM

Ceza Sorumluluğunun Şahsiliği, Kast ve Taksir (20 - 23)

Ceza sorumluluğunun şahsiliği	20	91
Kast	21	92
Taksir	22	93
Netice sebebiyle ağırlaşmış suç	23	94

İKİNCİ BÖLÜM

Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler (24 - 34)

Kanunun hükmü ve amirin emri	24	95
Meşru savunma ve zorunluluk hâli	25	98
Hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası	26	100
Sınırın aşılması	27	100
Cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit	28	101
Haksız tahrik	29	101
Hata	30	101
Yaş küçüklüğü	31	103
Akil hastalığı	32	106
Sağır ve dilsizlik	33	108
Geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma	34	109

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Suça Teşebbüs (35 -36)

Suça teşebbüs.....	35.....	110
Gönüllü vazgeçme	36.....	111

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Suça İştirak (37 - 41)

Faillik	37.....	112
Azmettirme	38.....	114
Yardım etme.....	39.....	115
Bağlılık kuralı	40.....	115
İştirak hâlinde işlenen suçlarda gönüllü vazgeçme	41.....	120

BEŞİNCİ BÖLÜM
Suçların İçtimaı (42 - 44)

Bileşik suç.....	42.....	120
Zincirleme suç	43.....	121
Fikri içtima	44.....	122

ÜÇÜNCÜ KISIM
Yaptırımlar (45 - 75)

BİRİNCİ BÖLÜM
Cezalar (45 - 52)

Cezalar	45.....	123
Hapis cezaları	46.....	123
Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası	47.....	124
Müebbet hapis cezası.....	48.....	124

Sürelî hapis cezası	49	124
Kısa sürelî hapis cezasına seçenek yaptırımlar	50	125
Hapis cezasının ertelenmesi	51	130
Adli para cezası	52	134

İKİNCİ BÖLÜM

Güvenlik Tedbirleri (52 - 60)

Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma	53	136
Eşya müsadereşi	54	139
Kazanç müsadereşi	55	140
Çocuklara özgü güvenlik tedbirleri	56	141
Akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri	57	141
Suçta tekrür ve özel tehlikeli suçlar	58	143
Sınır dışı edilme	59	145
Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri	60	146

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi (61 - 63)

Cezanın belirlenmesi	61	147
Takdiri indirim nedenleri	62	155
Mahsup	63	155

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Dava ve Cezanın Düşürülmesi (64 - 75)

Sanığın veya hükümlünün ölümü	64	156
Af	65	157

Dava zamanlaşımı.....	66.....	157
Dava zamanlaşımı süresinin durması veya kesilmesi.....	67.....	159
Ceza zamanlaşımı.....	68.....	161
Ceza zamanlaşımı ve hak yoksunlukları.....	69.....	163
Müsadere zamanlaşımı.....	70.....	163
Ceza zamanlaşımının kesilmesi.....	71.....	163
Zamanlaşımının hesabı ve uygulanması.....	72.....	164
Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar.....	73.....	165
Dava veya cezanın düşmesinin etkisi... ..	74.....	167
Önödeme.....	75.....	167

İKİNCİ KİTAP

Özel Hükümler

BİRİNCİ KISIM

Uluslararası Suçlar (76 - 80)

BİRİNCİ BÖLÜM

Soykırım ve İnsanlığa Karşı Suçlar

Soykırım.....	76.....	173
İnsanlığa karşı suçlar.....	77.....	174
Örgüt.....	78.....	175

İKİNCİ BÖLÜM

Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti

Göçmen kaçakçılığı.....	79.....	176
İnsan ticareti.....	80.....	177

İKİNCİ KISIM
Kişilere Karşı Suçlar (81-169)

BİRİNCİ BÖLÜM
Hayata Karşı Suçlar (81-85)

Kasten öldürme	81	179
Nitelikli hâller	82	180
Kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi	83	182
İntihara yönlendirme	84	183
Taksirle öldürme	85	184

İKİNCİ BÖLÜM
Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar (86 - 93)

Kasten yaralama	86	185
Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama	87	188
Kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi Taksirle yaralama	88	192
İnsan üzerinde deney	89	192
Organ veya doku ticareti	90	196
Zorunluluk hâli	91	198
Etkin pişmanlık	92	200
	93	200

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İşkence ve Eziyet (94-96)

İşkence	94	200
Neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence	95	202
Eziyet	96	204

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Koruma, Gözetim, Yardım veya
Bildirim Yükümlülüğünün İhlali (97-98)

Terk	97	205
Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi	98	205

BEŞİNCİ BÖLÜM
Çocuk Düşürtme, Düşürme veya Kısırlaştırma (99-101)

Çocuk düşürtme	99	206
Çocuk düşürme	100	207
Kısırlaştırma	101	208

ALTINCI BÖLÜM
Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar (102 -105)

Cinsel saldırı	102	208
Çocukların cinsel istismarı	103	211
Reşit olmayanla cinsel ilişki	104	215
Cinsel taciz	105	217

YEDİNCİ BÖLÜM
Hürriyete Karşı Suçlar (106-124)

Tehdit	106	218
Şantaj	107	219
Cebir	108	220
Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma	109	220
Etkin pişmanlık	110	222
Tüzel kişiler hakkında		

güvenlik tedbiri uygulanması.....	111	222
Eğitim ve öğretimin engellenmesi.....	112	222
Kamu kurumu veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinin engellenmesi.....	113	223
Siyasî hakların kullanılmasının engellenmesi	114	223
İnanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme	115	224
Konut dokunulmazlığının ihlâli	116	225
İş ve çalışma hürriyetinin ihlâli.....	117	227
Sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi	118	228
Ortak hüküm	119	228
Haksız arama	120	229
Dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi	121	230
Ayrımcılık	122	230
Kişilerin huzur ve sükununu bozma ...	123	232
Haberleşmenin engellenmesi	124	233

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Şerefe Karşı Suçlar (125-131)

Hakaret	125	236
Mağdurun belirlenmesi.....	126	241
İsnadın ispatı.....	127	241
İddia ve savunma dokunulmazlığı	128	241
Haksız fiil nedeniyle veya karşılıklı hakaret.....	129	242
Kişinin hatrasına hakaret.....	130	243
Soruşturma ve kovuşturma koşulu	131	243

DOKUZUNCU BÖLÜM
Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına
Karşı Suçlar (132-140)

Haberleşmenin gizliliğini ihlâl.....	132.....	244
Kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması.....	133.....	247
Özel hayatın gizliliğini ihlâl	134.....	249
Kişisel verilerin kaydedilmesi.....	135.....	250
Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme.....	136.....	251
Nitelikli hâller.....	137.....	251
Verileri yok etmeme	138.....	252
Şikâyet.....	139.....	252
Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması.....	140.....	253

ONUNCU BÖLÜM
Malvarlığına Karşı Suçlar (141-169)

Hırsızlık	141.....	253
Nitelikli hırsızlık.....	142.....	254
Suçun gece vakti işlenmesi.....	143.....	260
Daha az cezayı gerektiren hâller.....	144.....	260
Malın değerinin az olması	145.....	262
Kullanma hırsızlığı	146.....	263
Zorunluluk hâli	147.....	264
Yağma	148.....	264
Nitelikli yağma.....	149.....	265
Daha az cezayı gerektiren hâl	150.....	266
Mala zarar verme	151.....	267
Mala zarar vermenin nitelikli hâlleri	152.....	268

İbadethanelere ve mezarlıklara		
zarar verme	153	270
Hakkı olmayan yere tecavüz.....	154	270
Güveni kötüye kullanma	155	271
Bedelsiz senedi kullanma.....	156	272
Dolandırıcılık	157	274
Nitelikli dolandırıcılık	158	275
Daha az cezayı gerektiren hâl	159	278
Kaybolmuş veya hata sonucu		
ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf.....	160	279
Hileli iflâs	161	279
Taksirli iflâs.....	162	280
Karşılıksız yararlanma	163	280
Şirket veya kooperatifler hakkında		
yanlış bilgi.....	164	282
Suç eşyasının satın alınması veya		
kabul edilmesi.....	165	282
Bilgi vermeme.....	166	284
Şahsi cezasızlık sebebi veya		
cezada indirim yapılmasını		
gerektiren şahsi sebep	167	284
Etkin pişmanlık	168	285
Tüzel kişiler hakkında		
güvenlik tedbiri uygulanması.....	169	287

ÜÇÜNCÜ KISIM

Topluma Karşı Suçlar (170-246)

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Tehlike Yaratan Suçlar (170-180)

Genel güvenliğin kasten		
tehlikeye sokulması	170	289

Genel güvenliğin taksirle		
tehlikeye sokulması	171	290
Radyasyon yayma	172	290
Atom enerjisi ile		
patlamaya sebebiyet verme	173	291
Tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması		
veya el değiştirmesi	174	292
Akıl hastası üzerindeki bakım ve		
gözetim yükümlülüğünün ihlali	175	293
İnşaat veya yıkımla ilgili		
emniyet kurallarına uymama	176	294
Hayvanın tehlike yaratabilecek şekilde		
serbest bırakılması	177	294
İşaret ve engel koymama	178	294
Trafik güvenliğini tehlikeye sokma	179	295
Trafik güvenliğini		
taksirle tehlikeye sokma	180	296

İKİNCİ BÖLÜM

Çevreye Karşı Suçlar (181-184)

Çevrenin kasten kirletilmesi	181	296
Çevrenin taksirle kirletilmesi	182	298
Gürültüye neden olma	183	299
İmar kirliliğine neden olma	184	299

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar (185-196)

Zehirli madde katma	185	302
Bozulmuş veya değiştirilmiş gıda		
veya ilaçların ticareti	186	303

Kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde ilâç yapma veya satma	187	304
Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti	188	304
Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması	189	307
Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma	190	307
Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak	191	308
Etkin pişmanlık	192	314
Zehirli madde imal ve ticareti	193	315
Sağlık için tehlikeli madde temini	194	316
Bulaşıcı hastalıklara ilişkin tedbirlere aykırı davranma	195	317
Usulsüz ölü gömülmesi	196	317

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kamu Güvenine Karşı Suçlar (197-212)

Parada sahtecilik	197	317
Paraya eşit sayılan değerler	198	319
Kıymetli damgada sahtecilik	199	319
Para ve kıymetli damgaları yapmaya yarayan araçlar	200	320
Etkin pişmanlık	201	320
Mühürde sahtecilik	202	321
Mühür bozma	203	322
Resmî belgede sahtecilik	204	322
Resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek	205	324

Resmî belgenin düzenlenmesinde		
yalan beyan	206	324
Özel belgede sahtecilik	207	325
Özel belgeyi bozmak, yok etmek		
veya gizlemek	208	325
Açığa imzanın kötüye kullanılması	209	325
Resmî belge hükmünde belgeler	210	326
Daha az cezayı gerektiren hâl	211	326
İçtima	212	327

BEŞİNCİ BÖLÜM

Kamu Barışına Karşı Suçlar (213-222)

Halk arasında korku ve		
panik yaratmak amacıyla tehdit	213	327
Suç işlemeye tahrik	214	328
Suçtu ve suçluyu övme	215	328
Halkı kin ve düşmanlığa		
tahrik veya aşağılama	216	329
Kanunlara uymamaya tahrik	217	331
Ortak hüküm	218	332
Görev sırasında din hizmetlerini		
kötüye kullanma	219	332
Suç işlemek amacıyla örgüt kurma	220	333
Etkin pişmanlık	221	336
Şapka ve Türk harfleri	222	338

ALTINCI BÖLÜM

Ulaşım Araçlarına veya Sabit Platformlara Karşı Suçlar (223-224)

Ulaşım araçlarının kaçırılması		
veya alıkonulması	223	339

Kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgedeki sabit platformların işgali	224	340
--	-----	-----

YEDİNCİ BÖLÜM

Genel Ahlâka Karşı Suçlar (225-229)

Hayasızca hareketler	225	342
Müstehcenlik.....	226	342
Fuhuş	227	345
Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama.....	228	348
Dilencilik	229	349

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Aile Düzenine Karşı Suçlar (230-234)

Birden çok evlilik, hileli evlenme, dinsel tören.....	230	350
Çocuğun soybağını değiştirme	231	351
Kötü muamele	232	352
Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali.....	233	353
Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması.....	234	354

DOKUZUNCU BÖLÜM

Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar (235-242)

İhaleye fesat karıştırma	235	356
Edimin ifasına fesat karıştırma	236	359
Fiyatları etkileme.....	237	360
Kamuya gerekli şeylerin		

yokluğuna neden olma.....	238.....	361
Ticarî sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması.....	239.....	362
Mal veya hizmet satımından kaçınma.....	240.....	363
Tefecilik.....	241.....	364
Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması.....	242.....	364

ONUNCU BÖLÜM

Bilişim Alanında Suçlar (243-246)

Bilişim sistemine girme.....	243.....	364
Sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme.....	244.....	365
Banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması.....	245.....	366
Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması.....	246.....	369

DÖRDÜNCÜ KISIM

Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler (247-345)

BİRİNCİ BÖLÜM

Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar (247-266)

Zimmet.....	247.....	371
Etkin pişmanlık.....	248.....	372
Daha az cezayı gerektiren hâl.....	249.....	374
İrtikâp.....	250.....	374
Denetim görevinin ihmali.....	251.....	375

Rüşvet	252	375
Tüzel kişiler hakkında		
güvenlik tedbiri uygulanması	253	378
Etkin pişmanlık	254	379
Yetkili olmadığı bir iş için		
yarar sağlama	255	380
Zor kullanma yetkisine ilişkin		
sınırın aşılması	256	380
Görevi kötüye kullanma	257	380
Göreve ilişkin sırrın açıklanması	258	382
Kamu görevlisinin ticareti	259	383
Kamu görevinin terki		
veya yapılmaması	260	384
Kişilerin malları üzerinde		
usulsüz tasarruf	261	384
Kamu görevinin		
usulsüz olarak üstlenilmesi	262	385
Kanuna aykırı eğitim kurumu	263	385
Özel işaret ve kıyafetleri		
usulsüz kullanma	264	399
Görevi yaptırmamak için direnme	265	399
Kamu görevine ait araç ve		
gereçleri suçta kullanma	266	401

İKİNCİ BÖLÜM

Adliyeye Karşı Suçlar (267-298)

İftira	267	401
Başkasına ait kimlik veya		
kimlik bilgilerinin kullanılması	268	403
Etkin Pişmanlık	269	403
Suç üstlenme	270	405
Suç uydurma	271	405

Yalan tanıklık.....	272.....	406
Şahsi cezasızlık veya cezanın		
azaltılmasını gerektiren sebepler.....	273.....	408
Etkin pişmanlık.....	274.....	408
Yalan yere yemin.....	275.....	409
Gerçeğe aykırı bilirkişilik		
veya tercümanlık.....	276.....	409
Yargı görevi yaparı etkileme.....	277.....	410
Suçu bildirmeme.....	278.....	410
Kamu görevlisinin suç u bildirmemesi.....	279.....	411
Sağlık mesleği mensuplarının		
suçu bildirmemesi.....	280.....	412
Suç delillerini yok etme,		
gizleme veya değiştirme.....	281.....	412
Suçtan kaynaklanan		
malvarlığı değerlerini aklama.....	282.....	413
Suçlu y u kayırma.....	283.....	414
Tutuklu, hükümlü veya		
suç delillerini bildirmeme.....	284.....	415
Gizliliğin ihlâli.....	285.....	416
Ses veya görüntülerin kayda alınması.....	286.....	417
Genital muayene.....	287.....	417
Adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs.....	288.....	418
Muhafaza görevini kötüye kullanma.....	289.....	420
Resmen teslim olunan mala		
elkonulması ve bozulması.....	290.....	420
Başkası yerine ceza infaz kurumuna		
veya tutukevine girme.....	291.....	421
Hükümlü veya tutuklunun kaçması.....	292.....	421
Etkin pişmanlık.....	293.....	423
Kaçmaya imkân sağlama.....	294.....	423
Muhafızın görevini		
kötüye kullanması.....	295.....	425

Hükümlü veya tutukluların ayaklanması	296	425
İnfaz kurumuna veya tutukevine yasak eşya sokmak	297	426
Hak kullanımını ve beslenmeyi engelleme	298	426

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Devletin Egemenlik Alametlerine ve Organlarının Saygınlığına Karşı Suçlar (299-301)

Cumhurbaşkanına hakaret	299	428
Devletin egemenlik alametlerini aşağılama	300	428
Türklüğü, Cumhuriyeti, Devletin kurum ve organlarını aşağılama	301	429

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (302-308)

Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak	302	434
Düşmanla işbirliği yapmak	303	435
Devlete karşı savaşa tahrik	304	437
Temel millî yararlar karşı hareket	305	437
Yabancı devlet aleyhine asker toplama	306	439
Askerî tesisleri tahrip ve düşman askeri hareketleri yararına anlaşma	307	440
Düşman devlete maddî ve mâlî yardım	308	441

BEŞİNCİ BÖLÜM

Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (309-316)

Anayasayı ihlâl.....	309.....	443
Cumhurbaşkanına suikast ve fiili saldırı.....	310.....	444
Yasama organuna karşı suç.....	311.....	444
Hükûmete karşı suç.....	312.....	445
Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetine karşı silâhli isyan.....	313.....	445
Silâhli örgüt.....	314.....	446
Silâh sağlama.....	315.....	447
Suç için anlaşma.....	316.....	447

ALTINCI BÖLÜM

Millî Savunmaya Karşı Suçlar (317-325)

Askerî komutanlıkların gasbı.....	317.....	447
Halkı askerlikten soğutma.....	318.....	449
Askerleri itaatsizliğe teşvik.....	319.....	451
Yabancı hizmetine asker yazma, yazılma.....	320.....	451
Savaş zamanında emirlere uymama.....	321.....	452
Savaş zamanında yükümlülükler.....	322.....	453
Savaşta yalan haber yayma.....	323.....	454
Seferberlikle ilgili görevin ihmali.....	324.....	455
Düşmandan unvan ve benzeri payeler kabulü.....	325.....	456

YEDİNCİ BÖLÜM
Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (326-339)

Devletin güvenliğine ilişkin belgeler	326	456
Devletin güvenliğine ilişkin bilgileri		
temin etme.....	327	459
Siyasal veya askerî casusluk.....	328	460
Devletin güvenliğine ve siyasal yararlarına		
ilişkin bilgileri açıklama	329	460
Gizli kalması gereken bilgileri		
açıklama.....	330	461
Uluslararası Casusluk.....	331	462
Askerî yasak bölgelere girme	332	462
Devlet sırlarından yararlanma,		
Devlet hizmetlerinde sadakatsizlik.....	333	462
Yasaklanan bilgileri temin	334	463
Yasaklanan bilgilerin casusluk		
maksadıyla temini.....	335	464
Yasaklanan bilgileri açıklama.....	336	464
Yasaklanan bilgileri siyasal veya		
askerî casusluk maksadıyla açıklama	337	465
Taksir sonucu casusluk fiillerinin		
işlenmesi.....	338	465
Devlet güvenliğiyle ilgili belgeleri		
elinde bulundurma	339	466

SEKİZİNCİ BÖLÜM
Yabancı Devletlerle Olan İlişkilere Karşı Suçlar (340-343)

Yabancı devlet başkanına karşı suç.....	340	466
Yabancı devlet bayrağına karşı hakaret.....	341	467
Yabancı devlet temsilcilerine karşı suç.....	342	467
Karşılıklılık koşulu.....	343	468

DOKUZUNCU BÖLÜM
Son Hükümler (344-345)

Yürürlük.....	344.....	468
Yürütme.....	345.....	469

BİRİNCİ KİTAP

GENEL HÜKÜMLER

BİRİNCİ KISIM

TEMEL İLKELER, TANIMLAR VE UYGULAMA ALANI

BİRİNCİ BÖLÜM

Temel İlkeler ve Tanımlar

Ceza Kanununun amacı

MADDE 1 - (1) Ceza Kanununun amacı; kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemektir. Kanunda, bu amacın gerçekleştirilmesi için ceza sorumluluğunun temel esasları ile suçlar, ceza ve güvenlik tedbirlerinin türleri düzenlenmiştir.

Açıklama: Önceki Ceza Kanunu'muzda (ÖNCEK) ceza kanununun amacını gösteren bir hükme yer verilmemişti.

Ceza hukuku normu olmayan bu hüküm, Kanun'un benimsediği ceza siyasetinin amacını özetleyerek ifade etmektedir. Ceza kanunları bireyin hak ve özgürlüklerine derin bir biçimde müdahale eden yaptırımlar içermektedir. Tarihte ve günümüzde bu hükümlerin kötüye kullanılmak suretiyle hak ve özgürlüklerin sınırlandırıldığı ve hatta ortadan kaldırıldığı görülmektedir. Bu nedenle demokratik hukuk devletleri

ceza kanunlarının kötüye kullanılmasını önlemek amacıyla modern ceza hukukunun temel ilkelerine Anayasalarında yer vermektedirler. İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmelerinde de aynı amaçla, bireyin hak ve özgürlüklerini ceza kanunlarının keyfi uygulamalarına karşı güvence altına alan hükümlere yer verilmiştir. Anayasamızın 13, 15/2, 17/3, 19, 23, 24/3, 28, 30, 33/3 ve 38. maddelerinde benzeri hükümler bulunduğundan, bu maddeyle bireyin sahip olduğu hukuki değerler, hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınması ön plana çıkarılmıştır.

Bu konuda madde gerekçesine, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi (İHEB) m. 4, 5, 7, 8, 9, 10,11 ve 12'ye; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (İHAS) m. 1 ilâ 18'e bakınız.

Suçta ve cezada kanunilik ilkesi

MADDE 2 - (1) Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz.

(2) İdarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulamaz.

(3) Kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. Suç ve ceza içeren hükümler, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz.

Açıklama: Birinci fıkra hükmü ÖNCEK m. 1'de düzenlenmişti, fakat (2) ve (3.) Fıkralarla ilgili bir hüküm yoktu. Güvenlik tedbirleri de bu yasayla getirilmiş bir yaptırımdır.

İHAS m. 7; AY m. 15/2 ve 38'e bakınız.

Anayasa'nın 15/2 ve 38. maddelerinde de ifade edilen evrensel bir nitelik taşıyan "suçta ve cezada kanunilik" ilkesinin kaynağını İHEB m. 11/2 de görüyoruz. İlke, İHAS m. 7' de de yer almaktadır. Bu ilkeyle, kişi hak ve özgürlükleri güvence altına alınmak istenmiştir.

Anayasa'nın 91/1. maddesinde, temel hak ve özgürlükler alanının kanun hükmünde karamamelerle düzenlenemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Bu yasak, idarenin diğer düzenleyici işlemleri için de geçerlidir. İkinci fıkraya, bu emredici hükmün gereği olarak maddede yer verilmiştir.

Üçüncü fıkrada ifade edilen kıyas ve kıyasa yol açacak şekilde geniş yorum yasağı da, evrensel bir ilke olup kanunilik ilkesinin doğal bir sonucudur. Bu düzenlemeye göre, ceza hukukunda, kıyasa yol açmamak kaydıyla genişletici yorum yapılması mümkündür.

Yorum: "Hukuk kaynaklarını içeren metinlerin anlam ve kapsamalarını tespit için, metinlerde kanun koyucunun beliren iradesini meydana çıkarmak üzere yapılan fikri çalışma" olarak,

Genişletici yorum ya da "amaca yönelik yorum"; "kanun koyucunun metinde kullandığı deyimleri, terimleri onun amacını belirtecek biçimde kapsayıcı nitelikte olarak anlamak",

Kıyas; "Kanunun öngörmediği bir fiili kanunun cezalandırdığı diğer bir fiile benzediği için mevcut kurala göre cezalandırmak yani kanun boşluğunu doldurmak"

Şeklinde tanımlanmıştır.¹

¹ Tanımlar ile yorum çeşitleri ve yorum araçları için bkz. Dönmezer, Sulhi, Genel Ceza Hukuku Dersleri, İstanbul 2003, s. 49.

Adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi

MADDE 3 - (1) Suç işleyen kişi hakkında işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunur.

(2) Ceza Kanununun uygulamasında kişiler arasında ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, siyasal veya diğer fikir yahut düşünceleri, felsefi inanç, millî veya sosyal köken, doğum, ekonomik ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılamaz ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaz.

Açıklama: Bu konuda ÖNCEK’de düzenleme yoktu.

Maddenin birinci fıkrasında, bireylerin hukuka olan güvenlerinin pekişmesini ve cezanın caydırıcılık etkisinin doğru biçimde gösterilmesini sağlamak amacıyla “*orantılılık*” ilkesine yer verilmiştir.

Suç işleyen kişiye, işlediği fiilin ağırlığı ile orantılı olarak ceza verildiği takdirde adalet sağlanabilir ve cezadan beklenen amaca ulaşılabilir. Bu ilke, temel cezanın belirlenmesinde göz önünde bulundurulmalıdır. TCK m. 61/1’de sayılanlardan özellikle, suçun konusunun önem ve değeri, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı, failin kusurunun ağırlığı, failin güttüğü amaç ve saik fiilin ağırlığını belirleyen hususlardır. Yerine göre, suçun işleniş biçimi ve suçun işlenmesinde kullanılan araçlar da bu konuda belirleyici olabilirler. Cezanın belirlenmesi Yargıtayca denetlendiğinden, denetim sırasında orantılılık ilkesine uyulup uyulmadığı incelenecektir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise İHEB m. 2 ve 7 de, İHAS m. 14’de ve Anayasa’nın 10. maddesinde ifade edilen eşitlik ilkesinin gereği olan ayrımcılık yasağı yer almıştır. Bu husus aynı zamanda hukuk devleti ilkesinin de gereğidir.

Kanunun bağlayıcılığı

MADDE 4 - (1) Ceza kanunlarını bilmemek mazeret sayılmaz.

(2) *Bu fıkra (29.6.2005-5377/ m. 1 ile) madde metninden çıkarılmıştır.*²

Açıklama: Bu kural ÖNCEK m. 44'de "*Kanunu bilmemek mazeret sayılmaz.*" şeklinde ifade edilmişti. Madde metninden çıkarılan ikinci fıkra, suçun manevi unsurunu ortadan kaldıran "*Hata*" başlığını taşıyan 30. maddede (4) numaralı fıkra olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu konuda TCK m. 30 açıklamasına bakınız.

Madde metninden çıkarılan ikinci fıkra şöyle idi: "(2) *Ancak sakınamayacağı bir hata nedeniyle kanunu bilmediği için meşru sanarak bir suç işleyen kimse cezaen sorumlu olmaz.*"

Özel kanunlarla ilişki

MADDE 5 - (1) Bu Kanun'un genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır.

Açıklama: Bu madde hükmüne göre, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun genel hükümleri; diğer kanunlardaki suç-

² Türk Ceza Kanunu'nun pek çok maddelerinde değişiklik yapılması 27.5.2005 tarih ve 5357 sayılı Kanun'la kabul edilmişti. Bu Kanun'un Cumhurbaşkanı tarafından, iki madde yönünden yeniden görüşülmek üzere Meclis'e geri gönderilmesi üzerine Kanun, 29.6.2005 tarihli oturumda 5377 sayılı ile aynen kabul edilmiş ve 8 Temmuz 2005 tarih ve 25869 sayılı RG'de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe girmiştir.

lar hakkında da uygulanacağından, bu hükümle, söz konusu kanunların, Türk Ceza Kanunu'nun Birinci Kitabı'nda yer alan düzenlemelere aykırı olan hükümleri dolaylı olarak yürürlükten kaldırılmıştır.

Ancak 5252 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'a, 11.5.2005 tarih ve 5349 sayılı Kanun'un 6. maddesi ile eklenen Geçici madde 1 hükmü ile, 5. maddenin yürürlüğü 31.12.2006 tarihine kadar ertelenmişti.

5252 sayılı Yürürlük Kanunu'nun Geçici 1. maddesinde yer alan "31 Aralık 2006" ibaresi, 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanunun 15 inci maddesi ile, "31 Aralık 2008" olarak değiştirildiğinden, beşinci madde, yeni bir erteleme daha yapılmadığı takdirde ancak 31.12.2008 tarihinden sonra yürürlüğe girebilecektir. Böylece Türk Ceza Kanunu'nun genel hükümlerine aykırı düzenlemeler içeren Kanun hükümlerinin uygulanma süresi söz konusu tarihe kadar uzatılmış olmaktadır.

Ancak 31.12.2008 tarihinden sonra çıkarılacak yasaların Türk Ceza Kanunu'nun genel hükümlerine uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Aksine bir düzenleme yapıldığı takdirde, Türk Ceza Kanunu'nun genel hükümlerinin uygulanmasına olanak yoktur. Bu konudaki 13.11.1936 tarih ve 1936/24-34 sayılı ve 5.4.1950 tarih ve 1950/21-7 sayılı İçtihatları Birleştirme Kararları yürürlüğünü korumaktadır.

Genel kanun, Anayasa olmadığından, yasama organının bu hükme aykırı yeni düzenleme yapması mümkündür ve böyle bir düzenleme Anayasa'ya aykırılık oluşturmaz. Nitekim Türkiye Büyük Millet Meclisi, 31.3.2005 tarihinde kabul ettiği 5329 sayılı Kanun'la,³ 1632 sayılı Askeri Ceza Kanun'da

³ 31.3.2005 tarihli ve 5329 sayılı Kanun 6.04.2005 tarih ve 25778

mevcut olup Türk Ceza Kanunu'nun genel hükümlerine aykırı olan düzenlemeleri değiştirme yoluna gitmemiş; aksine bu tür düzenlemelerin uygulanmasına devam olunmasını sağlamaya yönelik hükümler getirmiştir.

Şöyle ki: 5329 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile Askeri Ceza Kanunu'na eklenen Ek Madde 8'e göre, "5237 sayılı Türk Ceza Kanununun genel hükümleri, Askeri Ceza Kanununun fer'i askeri cezalara ve cezaların ertelenmesine ilişkin hükümleri ile zamanaşımına ilişkin 49 uncu maddesinin (A) bendi hükümleri saklı" kalmak kaydıyla uygulanacaktır. Buna karşılık, "sırf askeri suçlar ile söz konusu Kanunun Üçüncü Babunun Dördüncü Faslında yazılı suçlar hakkında kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar ile öndeme hükümleri" uygulanmayacaktır. Kamu görevinin üstlenilmesinden yoksun bırakılmasına dair güvenlik tedbiri ise TCK m. 53'ten farklı olarak, açığa çıkarma şeklinde uygulanacaktır. Ayrıca asker kişiler ile (yedek subaylar hariç), Milli Savunma Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşunda çalışan sivil memurlar hakkında, askeri ve adliye mahkemelerince verilen kısa süreli hapis cezaları, Türk Ceza Kanunu'nun 50. maddesinin 1. fıkrasının (a), (b) ve (d) bentlerinde yazılı olanlar dışındaki seçenek yaptırımlara çevrilemeyecektir.

477 sayılı DMK'nun 63. maddesine, aynı Kanun'la eklenen fıkra ile de, "TCK. nun Birinci Kitap Üçüncü Kısım Birinci Bölüm hükümleri ve zamanaşımı süresine ilişkin hükümlerinin, disiplin suç ve cezaları hakkında uygulanmayacağı" hükmü getirilmiştir.

Diğer taraftan İcra İflas Kanunu'nun, 31.5.2005 tarih ve 5358 sayılı Kanun'un⁴ 19. m. ile değişik 347. maddesi de

sayılı RG'de yayımlanmıştır. Kanun yürürlük maddesi gereğince 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

⁴ 31.05.2005 tarihli ve 5358 sayılı Kanun 01.06. 2005 tarih ve 25832

"Bu Bapta yer alan fiillerden dolayı şikâyet hakkı, fiilin öğrenildiği tarihten itibaren üç ay ve herhalde fiilin işlendiği tarihten itibaren bir yıl geçmekle düşer." hükmünü içermektedir. Böylece Meclis 5252 sayılı Kanun'un kabulünden sonra yaptığı düzenlemede, şikâyet hakkının düşme süresi konusunda TCK'nın 73. maddesindeki altı aylık süreden ayrılmıştır.

Bu maddenin uygulanabilirliği 31.12.2008 tarihinden sonra yapılacak düzenlemelerle açıklığa kavuşacaktır.

5. madde hükmü ÖNCEK m. 10'da, *"Bu kanundaki hükümler, hususi ceza kanunlarının buna muhalif olmayan nevaddı hakkında da tatbik olunur."* şeklinde ifade edilmişti.

5252/Gm. 1; As. CK Ek m. 8; DMK m. 63/Ek fıkra; İİK m. 347'ye bakınız.

Tanımlar

MADDE 6 - (1) Ceza kanunlarının uygulanmasında;

a) Vatandaş deyiminden; fiili işlediği sırada Türk vatandaşı olan kişi,

b) Çocuk deyiminden; henüz onsekiz yaşını doldurmamış kişi,

c) Kamu görevlisi deyiminden; kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi,

d) Yargı görevi yapan deyiminden; yüksek mahkemeler ve adli, idarî ve askerî mahkemeler üye ve hâkimleri ile Cumhuriyet savcısı ve avukatlar,

mükerrer sayılı RG'de yayımlanmıştır.

e) Gece vakti deyiminden; güneşin batmasından bir saat sonra başlayan ve doğmasından bir saat evvele kadar devam eden zaman süresi,

f) Silâh deyiminden;

1. Ateşli silâhlar,

2. Patlayıcı maddeler,

3. Saldırı ve savunmada kullanılmak üzere yapılmış her türlü kesici, delici veya bereleyici alet,

4. Saldırı ve savunma amacıyla yapılmış olmasa bile fiilen saldırı ve savunmada kullanılmaya elverişli diğer şeyler,

5. Yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı, boğucu, zehirleyici, sürekli hastalığa yol açıcı nükleer, radyoaktif, kimyasal, biyolojik maddeler,

g) Basın ve yayın yolu ile deyiminden; her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar,

h) İtiyadi suçlu deyiminden; kasıtlı bir suçun temel şeklini ya da daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekillerini bir yıl içinde ve farklı zamanlarda ikiden fazla işleyen kişi,

i) Suçu meslek edinen kişi deyiminden; kısmen de olsa geçimini suçtan elde ettiği kazançla sağlamaya almış kişi,

j) Örgüt mensubu suçlu deyiminden; bir suç örgütünü kuran, yöneten, örgüte katılan veya örgüt adına diğerleriyle birlikte veya tek başına suç işleyen kişi,

Anlaşılır.

Açıklama: ÖNCEK’de bazı kavramların tanımlarının yer aldığı ayrı bir madde yoktu. Ancak, m. 189’da Kanun’un ceza tâyininde şiddet sebebi saydığı silahlar, m. 265 de yasak silahlar sayılmış, m. 279 memurlar, m. 349 da memur sayılanlar belirtilmiş, m. 502 de ise “gece vakti”nin tanımı yapılmıştı.

Kişinin Türk vatandaşı olup olmadığı, 11.2.1964 tarihli ve 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun hükümleri esas alınarak belirlenir. (AY m. 66’ya bkz.)

“Çocuk” deyiminden henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişilerin anlaşılması gerekir.

Medeni Kanun’un 11. maddesine göre erginlik kuralı olarak on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlamakla birlikte, kişinin daha önce de evlenme ve mahkeme kararıyla (m. 12) ergin kılınması mümkündür. 3.7.2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (RG, 15.7.2005-25876) m. 3 çocuğu, “daha erken yaşta ergin olsa bile on sekiz yaşını doldurmamış kişi” olarak tanımlamıştır.

Bir kimsenin kamu görevlisi sayılıp sayılmayacağıının ölçütü, gördüğü işin “kamusal faaliyet” olup olmadığıdır. Madde gerekçesinde bu kavram, “Anayasa ve kanunlarda belirlenmiş olan usullere göre verilmiş olan bir siyasal kararlar, bir hizmetin kamu adına yürütülmesidir.” şeklinde tanımlanmıştır.

Kamu görevlilerinin işledikleri görev suçları nedeniyle yargılanmaları usulü hakkında 2.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanmaları Hakkında Kanun hükümlerine bakınız.⁵ Bu Kanun hükümlerinin

⁵ Posta dağıtıcıları, 399 sayılı KHK nin 11/b ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu’nun 52 ve 57 nci maddeleri uyarınca kamu görevlisi sayılır. Ancak 399 sayılı KHK de ve Tebligat Kanunu’nda tebligat yapmakla görevli memurların, görev suçlarının soruşturulması

uygulanmayacağı suçlar için söz konusu Kanun'un 2. maddesine ve Çocuk Koruma Kanunu'nun 44. maddesi ile 19.4.1990 tarihli ve 3628 sayılı Kanun'un 17. maddesine,

9.10.2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu'nun uygulanmasında ihmali, kusuru veya kastı bulunan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılması gereken yasal işlemlerle ilgili olarak anılan Kanun'un 29. maddesine,

Kamu görevlilerinin mal bildiriminde bulunmak zorunda oldukları hususunda 3628 sayılı Kanun'un 2, 5 ve 8. maddelerine,

Kamu yararına çalışan derneklerin mallarına karşı suç işleyenlerin Devlet malına karşı suç işlemiş gibi cezalandırılacağına, dolayısıyla söz konusu dernek yöneticilerinin bu eylemleriyle sınırlı olarak kamu görevlisi sayılması gerektiği hususunda 5253/m. 27 f. 6'ya,

Kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurlarının, kooperatifin para ve malları ile bilanço, rapor, tutanak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılacakları hususunda 24.4.1969 tarihli ve 1163 sayılı (RG, 10.5.1969-13195) Kooperatifler Kanunu'nun 62/3. maddesine,

Özel öğretim kurumlarında görev yapan yönetici, öğretmen

ve kovuşturulmasının özel bir usule tabi olduğuna ilişkin bir hüküm bulunmadığı gibi, 4483 sayılı Kanun'a göndermede de bulunulmamış olması ve 4483 sayılı Kanun'un uygulama alanının da 2/1 maddesinde sınırlandırılmış olması karşısında, bu kişiler hakkında soruşturmaya başlanması için izne gerek yoktur (4. CD 22.11.2006-E. 2006/2081, K. 2006/17292; Bu kararın geniş bir özeti için bkz. Artuç Mustafa/ Akkaya, Çetin, "2006 İçtihatları İle TCK, CMK, CGİK", s. 27-28)

men, uzman öğretici ve usta öğreticilerin, görevleri sırasında suç işlemleri veya görevleri nedeniyle kendilerine karşı işlenen suçlardan dolayı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun uygulanması ve ceza kovuşturması bakımından kamu görevlisi sayılacağı konusunda 8.2.2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu (RG, 14.2.2007-26434) m. 9 f 5/b'ye,⁶

Ateşli silahlar ve kesici aletlerle ilgili ceza hükümleri için, 10.7.1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli silahlar ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkında Kanun'un 1, 4, 5, 12, 13, 15, 16. maddeleri ile Ek madde 1, 2 ve 5'e,

Patlayıcı maddelerle ilgili olarak 9.5.1955 tarihli ve 6551 sayılı Kanun Hükümleri ile bu Kanun'a göre çıkarılan (RG, 29.9.1987-19589), Tekel Dışı Bırakılan Patlayıcı Maddelerle Av Malzemesi ve Benzerlerinin Üretimi, ithali, Taşınması, Saklanması, Depolanması, Satışı, Kullanılması, Yok Edilmesi, Denetlenmesi Usul ve Esaslarına İlişkin Tüzük hükümlerine,

Birinci fıkranın (f) bendinin (5) numaralı alt bendinde sayılan nükleer, radyoaktif, kimyasal ve biyolojik maddeler için 14.12.2006 tarihli ve 5564 sayılı Kanun (RG, 21.12.2006-26383) hükümlerine,

Yayın ve yayın kavramları ile bunların türleri, basın ve yayın yoluyla işlenen suçların işlendiği zaman ve basın ve yayın yoluyla işlenen suçlardan dolayı sorumluluk konusunda 9.6.2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu'na (RG, 24.6.2004-25504),

⁶ Özel öğretim kurumlarında görev yapan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler, ceza soruşturması ve kovuşturması bakımından 5580 sayılı Kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümlerine tabidirler.

Bakınız.

Diğer taraftan ÖNCEK m. 189/3'de "*tecavüz ve müda-faada kullanılan aletler*"den söz edilmiş, TCK m. 6/4'de de, "*fülen saldırı ve savunmada kullanmaya elverişli diğer şeyler*" ibaresine yer verilmiştir. Böylece, yemek çatalını silah kabul eden 12.6.1989-E. 1989/2-160, K. 1989/224 sayılı ve tornavida veya kontrol kalemını silah sayan 14.9.1987-E. 1987/2-236, K. 1987/348 sayılı Yargıtay Ceza Genel Kurul Kararları geçerliliğini korumaktadır.

Keza 765 sayılı TCK'nın 456. maddesi uygulamasında, bezin dökerek kişiyi yaralama suçunda "*benzini*" silah saymayan Yargıtay 2. Ceza Dairesinin kararını da yeni TCK uygulamasında geçerli kabul etmek gerekir.⁷ Nitekim ÖNCEK m. 189'da "*yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı eczalar*" dan söz edilmektedir. "*Ecza*", "*kimyasal yolla elde edilip alevlenme ve yanına özelliğine veya diğer böyle bir kuvvet ve tesire sahip bulunan şey*" anlamına gelmektedir. Yeni TCK'nın Altıncı maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinin 5 numaralı alt bendinde de, "*yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı ... kimyasal ve biyolojik maddeler*" ibaresine yer verilmiştir. Dolayısıyla yeni TCK'nın da, ÖNCEK'in benimsediği silah tanımı anlayışından ayrılmadığı kanaatindeyiz.

Benzin ise, "*petrolün damıtılması ile elde edilen uçucu, yanıcı özelliğe sahip kimyasal*" sıvı bir maddedir; doğrudan doğruya yakıcı, yaralayıcı veya aşındırıcı özelliği yoktur. Ancak kibrit ateşi veya çakmakla tutuşturulduğunda yakıcı ve yaralayıcı hale gelmektedir. Bu bakımdan suyu kaynatıp kişinin üzerine dökmekle, benzin döküp yakmak arasında fark yoktur. Benzin silah sayıldığı takdirde, kaynar suyu da silah saymak gerekecektir. Halbuki Kanun, doğrudan doğruya yakıcı, yaralayıcı

⁷ 2. CD, 29.11.2006-E.2006/K.2006/19299

veya aşındırıcı özelliğe sahip maddeleri silah saymıştır.

Bu nedenle benzini silah saymayan kararın isabetli olduğunu düşünüyoruz.

Yargıtay bir kararında, yağma suçunda kullanılan tahta sopayı, silah saymamıştır.⁸ Tabanca kabzası silahtan sayılmaz.⁹

Buna karşılık kavgada silah çekmek suçunun unsuru olan silah kavramı, Türk Ceza Kanunu'nda ve ceza hükmü içeren tüm yasalarda yer alan suçları kapsayacak şekilde tanımlanmış olduğu gibi, kavgada silah çekmek suçunun TCK'da karşılığı da bulunmadığından, silah kavramını yorumlayan 5.7.1965 tarih ve 1965/2-4 (RG, 26.7.1965-12058) sayılı YİBK anlamsız kalmıştır.

Güneşin doğuş-batış zamanlarının tespiti, 26.12.1925 tarihli ve 698 sayılı Kanun'a (RG, 02.01.1926-260) göre Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü tarafından yapılmaktadır. Güneşin doğuşu ile batışı ile ilgili bilgilere Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü internet adresinde yer verilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Kanunun Uygulama Alanı

Zaman bakımından uygulama

MADDE 7 - (1) İşlendiği zaman yürürlükte bulunan kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı kimseye ceza

⁸ 6. CD, 26.12.2005-E.2005/11825, K. 2005/12475. Bu karar için bkz., Artuç/Akkaya, s. 27

⁹ 2. CD, 15.5.2006-E.2005/11007. K. 2006/9844.

verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. İşlendikten sonra yürürlüğe giren kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı da kimse cezalandırılmaz ve hakkında güvenlik tedbiri uygulanamaz. Böyle bir ceza veya güvenlik tedbiri hükümlenmişse infazı ve kanunî neticeleri kendiliğinden kalkar.

(2) Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur.

(3) (Değişik: 29.6.2005-5377/ m. 2 ile) Hapis cezasının ertelenmesi, koşullu salıverilme ve tekerrürle ilgili olanlar hariç; infaz rejimine ilişkin hükümler, derhal uygulanır.

(4) Geçici veya süreli kanunların, yürürlükte buldukları süre içinde işlenmiş olan suçlar hakkında uygulanmasına devam edilir.

Açıklama: Kanun'un zaman bakımından uygulanması ÖNCEK m. 2 de düzenlenmişti.

Yeni Türk Ceza Kanunu'nun benimsediği yaptırım sisteminde, ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı bakımından derhal uygulama kuralı benimsenmiş olup bu kuralı açık bir şekilde ifade edebilmek amacıyla meddenin üçüncü fıkrası değiştirilmiştir.

Maddenin ilk şeklinde (3). fıkra şöyle idi:

"(3) Güvenlik tedbirleri hakkında, infaz rejimi yönünden hüküm zamanında yürürlükte bulunan kanun uygulanır."

Lehe kanun hükümlerinin uygulanması konusunda 5252 sayılı Yürürlük Kanununun 9 uncu maddesine ve bu maddenin açıklamasına bakınız. 765 sayılı TCK'nın lehe olduğunun kabulü halinde, ceza ağır hapis cezası ise, 5252 sayılı Kanun'un

6. maddesi uyarınca hükümdeki cezanın hapse çevrilmesi suretiyle önceki hükmün aynen korunması gerekir. Yasanın 31 ve 33. maddeleri uygulanmış ise bunlar da aynen korunmalıdır (YCGK:28.3.2006 E. 2006/9-56, K. 2006/58).

Yeni Kanun'un, suçun unsurlarında fail lehine hükümler içermesi halinde, öncelikle eylemin suç teşkil edip etmediği irdelenmeli ve 7. maddenin 1. fıkrasının uygulama koşullarının varlığı araştırılmalıdır. Eylem Yeni Kanun'a göre suç teşkil ediyorsa, ancak o zaman lehe olup olmadığına bakılmalıdır. Ceza Hukukunda genel kural, suçun işlendiği tarihte yürürlükte bulunan yasanın uygulanmasıdır. Sonradan yürürlüğe giren yasanın geçmiş suçlara uygulanabilmesi, lehe sonuç doğurması halinde mümkündür. Şayet önceki ve sonraki yasalara göre hükmedilecek cezalar ve güvenlik tedbirleri aynı ise sonraki yasanın uygulanması olanaklı değildir.¹⁰ Sonuç cezaların aynı olması durumundaysa, 765 sayılı Yasanın 31. ve 33. maddeleriyle, 5237 sayılı Yasanın 53. maddesi karşılaştırılmalı ve müebbeten kamu hizmetlerinden yasaklama öngören 765 sayılı Yasanın 31. maddesine göre, 5237 sayılı Yasanın 53. maddesi daha lehe sonuçlar doğurduğundan, 5237 sayılı Yasanın daha lehe olduğu kabul edilmelidir (YCGK: 10.10.2006/3-207-207).

Lehe yasanın saptanması, önceki ve sonraki yasaların bütün hükümlerinin olaya uygulanması suretiyle her iki yasa göre ayrı ayrı sonuçlar belirlenmesini ve bu sonuçların karşılaştırılmasını gerekli kılar (YCGK 17.10.2006- E. 2006/11-183, K. 2006/216).

İHEB m. 11; İHAS m. 6/2 ve 7; AY m. 15/2 ve 38'e; TCK m. 45-60 ve 51'e; CGTİK m. 89, 107'ye bakınız.

¹⁰ YCGK: 17.10.2006-E. 2006/11-183, K. 2006.

Lehteki Kanun'un belirlenmesi konusunda: 14.9.1927 tarih ve 1927/7 karar sayılı YİBK ile YCGK 29.4.2003 tarih ve E. 2003/9-45, K. 2003/124; 23.12.2003 tarih ve E. 2003/9-286, K. 2003/292; 30.3.2004 tarih ve E. 2004/1-46, S. 2004/78 sayılı kararlarına bakınız.

Yer bakımından uygulama

MADDE 8 - (1) Türkiye'de işlenen suçlar hakkında Türk kanunları uygulanır. Fiilin kısmen veya tamamen Türkiye'de işlenmesi veya neticenin Türkiye'de gerçekleşmesi hâlinde suç, Türkiye'de işlenmiş sayılır.

(2) Suç;

- a) Türk kara ve hava sahaları ile Türk karasularında,
- b) Açık denizde ve bunun üzerindeki hava sahasında, Türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla,
- c) Türk deniz ve hava savaş araçlarında veya bu araçlarla,
- d) Türkiye'nin kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformlarda veya bunlara karşı,

İşlendiğinde Türkiye'de işlenmiş sayılır.

Açıklama: Kanun'un yer bakımından uygulanması, ÖN-CEK m. 3/1 de düzenlenmişti.

Devletlerin münhasır ekonomik bölge ilan etme hakları, 10 Aralık 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Sözleşmesi ile kabul edilmiştir. Münhasır Ekonomik Bölge kavramının tanımı, kıyı devletlerine sözleşmeyle tanınan hak ve yetkiler ile getirilen yükümlülükler, bu Sözleşmenin (V. Kısım) 55 ilâ

75 inci maddelerinde düzenlenmiştir.

Sözleşmenin 55. maddesine göre "Münhasır Ekonomik Bölge, Sözleşmenin belirlediği özel hukuki rejime sahip karasularının ötesinde ve bu sulara bitişik bir bölgedir".

Sözleşme ile, kıyı devletine, kıyıdan başlayarak açık denize doğru en fazla 200 mil kadar (m. 57) uzanan bölgede gerek deniz yatağı altında, gerekse içerisinde bazı egemenlik hakları tanınmıştır.

Sözleşmeye göre, Münhasır Ekonomik Bölge ilan eden devlet, bu bölgede deniz yatağında ve deniz yatağı altında bulunan canlı ya da cansız doğal kaynakların aranması, işlenmesi, korunması ve yönetimi konusunda haklara sahiptir. Ayrıca bu bölgede kıyı devletine yapay adalar, tesisler ve yapılar kurma ve kullanma, bölgesel araştırmalar yapma, deniz çevresini koruma ve gözetme gümrük, maliye, sağlık ve göçle ilgili düzenlemeler yapma yetkisi de tanınmıştır. Buna karşılık bütün devletler açık denizlerde olduğu gibi Münhasır Ekonomik Bölgelerde de ulaştırma ve haberleşme gibi amaçlarla kullanım hakkına sahiptirler.

Türkiye 5 Aralık 1986'da Bakanlar Kurulu kararıyla Karadeniz'de Münhasır Ekonomik Bölge ilan etmiştir.

Diğer taraftan Ülkemiz, 1 ilâ 10 Mart 1988 tarihlerinde Roma'da toplanan uluslararası konferans sonunda kabul edilen "Denizde Seyrüsefer Güvenliğine Karşı İşlenen Yasa Dışı Eylemlerin Önlenmesi" ve "Kıta Sahaneliğindeki Sabit Platformların Güvenliğine Karşı İşlenen Kanuna Aykırı Eylemlerin Önlenmesi"ne ilişkin protokolü imzalamıştır. Protokolün onaylanması 27.9.1990 tarihli ve 3662 sayılı Kanun'la uygun bulunmuş, sözleşme metni 26.1.1998 tarihli ve 23242 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

Bu nedenle bu bölgede veya buradaki tesislere karşı işlenen suçların Türkiye’de işlenmiş sayılacağı şeklinde düzenleme yapılmıştır.

Kararları için, 20.05.1982 tarih ve 2674 sayılı Kararları Kanunu’na bakınız.

CMK m. 13, 14, 15’e bakınız.

Yabancı ülkede hüküm verilmesi

MADDE 9 - (1) Türkiye’de işlediği suçtan dolayı yabancı ülkede hakkında hüküm verilmiş olan kimse, Türkiye’de yeniden yargılanır.

Açıklama: Bu konu ÖNCEK’in 3. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmişti. Buna göre Türkiye’de suç işleyen ve hakkında Türkiye dışında hüküm verilen yabancının Türkiye’de yeniden yargılanması, yukarıdaki düzenlemeden farklı olarak Adalet Bakanı’nun talebine bağlanmıştı.

TCK m. 19’a bakınız.

Görev suçları

MADDE 10 - (1) Yabancı ülkede Türkiye namına memuriyet veya görev üstlenmiş olup da bundan dolayı bir suç işleyen kimse, bu fiile ilişkin olarak yabancı ülkede hakkında mahkûmiyet hükmü verilmiş bulunsa bile, Türkiye’de yeniden yargılanır.

Açıklama: Bu konu ÖNCEK m. 4/Son’da düzenlenmişti. TCK m. 19’a bakınız. Yabancı ülkede görevli Türk kamu görevlilerinin, görevleri nedeniyle bu ülkede işledikleri suçlardan dolayı, yabancı ülkede haklarında mahkûmiyet kararı verilmiş olsa dahi Türkiye’de yeniden yargılanacaklarına ilişkin düzen-

lemeye, asker kişiler bakımından AsCK nun 5 inci maddesinde yer verilmiştir.

Yargılama sırasında TCK m. 19 göz önünde bulundurulmalıdır.

Vatandaş tarafından işlenen suç

MADDE 11 - (1) Bir Türk vatandaşı, 13 üncü maddede yazılı suçlar dışında, Türk kanunlarına göre aşağı sınırı bir yıldan az olmayan hapis cezasını gerektiren bir suçu yabancı ülkede işlediği ve kendisi Türkiye’de bulunduğu takdirde, bu suçtan dolayı yabancı ülkede hüküm verilmemiş olması ve Türkiye’de kovuşturulabilirliğin bulunması koşulu ile Türk kanunlarına göre cezalandırılır.

(2) Suç, aşağı sınırı bir yıldan az hapis cezasını gerektirdiğinde yargılama yapılması zarar görenin veya yabancı hükümetin şikâyetine bağlıdır. Bu durumda şikâyet, vatandaşın Türkiye’ye girdiği tarihten itibaren altı ay içinde yapılmalıdır.

Açıklama: Bu konu ÖNCEK m. 4 de Türk ve yabancı açısından ve belirli suçlar esas alınarak düzenlenmişti. Madde 5 de ise yabancı ülkede suç işleyen Türk vatandaşı hakkında Türk Ceza Kanunu’nun uygulama koşulları belirtilmişti. 14.12.2006 tarihli ve 5564 sayılı Kimyasal Silahların Geliştirilmesi, Üretimi, Stoklanması ve Kullanımının Yasaklanması Hakkında Kanun (RG, 21.12.2006- 26383)’un 5. maddesinde düzenlenen suçların Türk vatandaşı tarafından yurt dışında işlenmesi halinde, vatandaş hakkında bu madde uyarınca kovuşturma yapılır (5564/ m. 5, f. 9).

TCK m. 19'a; CMK m. 13, 14'e ve VK'ya bakınız.

Yabancı tarafından işlenen suç

MADDE 12 - (1) Bir yabancı, 13 üncü maddede yazılı suçlar dışında, Türk kanunlarına göre aşağı sınırı en az bir yıl hapis cezasını gerektiren bir suçu yabancı ülkede Türkiye'nin zararına işlediği ve kendisi Türkiye'de bulunduğu takdirde, Türk kanunlarına göre cezalandırılır. Yargılama yapılması Adalet Bakanının istemine bağlıdır.

(2) Yukarıdaki fıkrada belirtilen suçun bir Türk vatandaşının veya Türk kanunlarına göre kurulmuş özel hukuk tüzel kişisinin zararına işlenmesi ve failin Türkiye'de bulunması hâlinde, bu suçtan dolayı yabancı ülkede hüküm verilmemiş olması koşulu ile suçtan zarar görenin şikâyeti üzerine fail, Türk kanunlarına göre cezalandırılır

(3) Mağdur yabancı ise, aşağıdaki koşulların varlığı hâlinde fail, Adalet Bakanının istemi ile yargılanır:

a) Suçun, Türk kanunlarına göre aşağı sınırı üç yıldan az olmayan hapis cezasını gerektirmesi.

b) Suçluların geri verilmesi anlaşmasının bulunmaması veya geri verilme isteminin suçun işlendiği ülkenin veya failin uyruğunda bulunduğu devletin hükûmeti tarafından kabul edilmemiş olması.

(4) Birinci fıkra kapsamına giren suçtan dolayı yabancı mahkemece mahkûm edilen veya herhangi bir nedenle davası veya cezası düşen veya beraat eden yahut suçu kovuşturulabilir olmaktan çıkan yabancı hakkında Adalet Bakanının istemi üzerine Türkiye'de yeniden yargılama yapılır.

Açıklama: Madde yabancı ülkede suç işleyen yabancı-
nın, Türkiye’de bulunduğu takdirde, Türk Kanunlarına göre
cezalandırılmasını düzenlemektedir.

Maddenin birinci, ikinci ve üçüncü fıkraları ÖNCEK m.
6’da, dördüncü fıkra ise m. 7’de benzer şekilde düzenlenmiş-
ti.

Failin Türkiye’de bulunması koşulunun gerçekleşmemesi
halinde, durma kararı verilmesi gerekmektedir.

Türk Vatandaşları hakkında Yabancı Ülke Mahkemelerin-
den ve Yabancılar Hakkında Türk Mahkemelerinden Verilen
Ceza Mahkumiyetlerinin İnfazına Dair 8.5.1984 tarihli ve 3002
sayılı Kanunun, 2.1.2003 tarihli ve 4780 sayılı Kanunla Değişik
4 ve 12. maddelerine, TCK m. 16, 18 ve 19’a bakınız.

Diğer suçlar

MADDE 13 - (1) Aşağıdaki suçların, vatandaş veya
yabancı tarafından, yabancı ülkede işlenmesi hâlinde, Türk
kanunları uygulanır:

- a) İkinci Kitap, Birinci Kısım altında yer alan suçlar.
- b) İkinci Kitap, Dördüncü Kısım altındaki Üçüncü, Dör-
düncü, Beşinci, Altıncı, Yedinci ve Sekizinci Bölümlerde yer
alan suçlar.
- c) İşkence (madde 94, 95).
- d) Çevrenin kasten kirletilmesi (madde 181).
- e) Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde
188), uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaş-
tırma (madde 190).

f) Parada sahtecilik (madde 197), para ve kıymetli damgaları imale yarayan araçların üretimi ve ticareti (madde 200), mühürde sahtecilik (madde 202).

g) Fuhuş (madde 227).

h) Rüşvet (madde 252).

i) Deniz, demiryolu veya havayolu ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması (madde 223, fıkra 2, 3) ya da bu araçlara karşı işlenen zarar verme (madde 152) suçları.

(2) (Ek fıkra: 29.6.2005-5377 m. 3 ile) İkinci Kitap, Dördüncü Kısım altındaki Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerde yer alanlar hariç; birinci fıkra kapsamına giren suçlardan dolayı Türkiye’de yargılama yapılması, Adalet Bakanının talebine bağlıdır.¹¹

(3) Birinci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde yazılı suçlar dolayısıyla yabancı bir ülkede mahkûmiyet veya beraat kararı verilmiş olsa bile, Adalet Bakanının talebi üzerine Türkiye’de yargılama yapılır.

Açıklama: Madde, 29.6.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun’la değiştirilmiştir.

5377 değişikliğinden önce bu “maddede sayılan belli suçlar-

¹¹ Samsun Milletvekili Haluk Koç, İstanbul Milletvekili Kemal Kılıçdaroğlu ile birlikte 119 milletvekili, Türk Ceza Kanunu’nun 13. maddesine 29.6.2005 günlü ve 5377 sayılı Kanun’la eklenen (2) numaralı fıkranın iptaline ve yürürlüğün durdurulmasına karar verilmesi istemiyle, 12.7.2005 tarihinde Anayasa Mahkemesi’ne başvuruda bulunmuşlardır.

Dava dosyası, Yüksek Mahkemenin E. 2005/79 sayısında kayıtlı olup hem yürürlüğün durdurulması hem de iptal istemi konusunda henüz bir karar verilmemiştir.

dan dolayı, kim tarafından, nerede ve hatta kime karşı işlenmiş olursa olsun, Türkiye’de Türk kanunlarına göre yargılama yapılabilecekti.” Yapılan değişiklikle maddeye 2. fıkra eklenmiş ve bu fıkrada sayılan suçlardan dolayı Türkiye’de yargılama yapılması Adalet Bakanı’nın talebine bağlanmıştır. Önceki metinde yer alan ikinci fıkra da 3. fıkra olarak teselsül ettirilmiştir.

Değişiklik teklifinin madde gerekçesinde; bu suçlardan bir kısmıyla ilgili olarak “kamu davasının açılmasında mecburilik kuralı”nın benimsenmesinin, bazı durumlarda politik bir sorun ortaya çıkarabilecek bir mahiyet taşıdığına işaret edilmiş ve bu nedenle maddeye eklenen 2. fıkra ile “birinci fıkranın (b) bendinde sayılanlar dışındaki diğer suçlardan dolayı Türkiye’de yargılama yapılabilmesinin Adalet Bakanı’nın talebine” bağlı tutulduğu görüşüne yer verilmiştir.

Değişiklik Teklifi Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu’nca 27.5.2005 tarihinde 5357 sayılı Kanun olarak kabul edilmiştir.

Ancak bu maddede yapılan değişiklik Cumhurbaşkanı tarafından Anayasa’ya aykırı bulunarak bir daha görüşülmesi için Meclis’e geri göndermiştir. Yasama organı, Cumhurbaşkanı’nın geri gönderme gerekçesine iştirak etmeyerek değişiklik teklifini 29.6.2005 tarihinde 5377 sayılı Kanun olarak kabul etmiştir.

Cumhurbaşkanının veto gerekçesi şöyledir:

“Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu’nca 27.05.2005 gününde kabul edilen 5357 sayılı “Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” incelenmiştir:

(5) İncelenen Yasa’nın 3. maddesiyle, 5237 sayılı Türk Ceza Yasası’nın 13. maddesine eklenen 2. fıkrada,

"(2) İkinci Kitap, Dördüncü Kısım altındaki Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerde yer alanlar hariç; birinci fıkra kapsamına giren suçlardan dolayı Türkiye'de yargılama yapılması, Adalet Bakanının talebine bağlıdır.",

denilmiş; buna bağlı olarak maddenin (2). Fıkrası da (3). Fıkra olmuştur.

·Düzenlemeyle, fıkroda belirtilen ayrıklıklar dışında, yabancı ülkede işlenen,

- İkinci Kitap, Birinci Kısım altındaki "Soykırım ve İnsanlığa Karşı Suçlar", "Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti",

- İkinci Kitap, Dördüncü Kısım altındaki Sekizinci Bölünde yer alan "Yabancı Devletlerle Olan İlişkilere Karşı Suçlar",

- İşkence, çevrenin kasten kirletilmesi, uyuşturucu ya da uyarıcı madde üretim ve ticareti, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, para sahtecilik, para ve kıymetli damgaları imale yarayan araçların üretimi ve ticareti, mühürde sahtecilik, fuhuş, rüşvet, deniz, demiryolu ya da havayolu ulaşım araçlarının kaçırılması, alıkonulması ya da bu araçlara karşı işlenen zarar verme suçları,

nedenleriyle, Türk yurttaşı olup olamadığına bakılmaksızın failin Türkiye'de yargılanabilmesi Adalet Bakanı'nın istemine bağlı tutulmuştur.

Madde gerekçesinde, Adalet Bakanı'na bu yetkinin verilmesi; sayılan suçlardan bir kısmıyla ilgili olarak "kamu davasının açılmasında zorunluluk kuralı"nın benimsenmesinin, kimi durumlarda politik bir sorun yaratabilecek nitelikte olmasına bağlanmıştır.

Madde gerekçesinden de açıkça anlaşıldığı gibi, fıkra kapsamına giren suçlardan dolayı failin Türkiye'de yargılanabilmesi Adalet Bakanı'nın takdirine bırakılmıştır. Bu yetkinin yaratacağı sonuca

göre, yurt dışında aynı suçu işleyen iki kişiden biri Adalet Bakanı'nın istemi üzerine Türkiye'de yargılanacak, diğeri, istemde bulunulmazsa yargılamadan kurtulabilecektir.

Gerek 765 sayılı önceki Türk Ceza Yasası'nın 4., gerek 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nın 13. maddelerinde, Devlet'in yabancı bir ülkede suç işleyen "yurttaşını" cezalandırması, "suç failine göre kişisellik" ilkesi gözönünde tutularak düzenlenmiştir.

Bu düzenlemelerin amacı, yabancı ülkede suç işleyen, ancak kendi ülkesine döndüğü için ve "yurttaşların verilmemesi ilkesi" nedeniyle suçu işlediği ülkede cezalandırılmayan kişinin, kinii koşullarla ülkesinde cezalandırılmasını sağlamaktır. Böylece, nerede işlenirse işlensin hiçbir suç cezasız kalmayacaktır.

Bununla birlikte, 765 sayılı önceki Türk Ceza Yasası'nın 6. maddesinde, incelenen Yasa'nın 3. maddesiyle getirilen sistemden farklı biçimde, yabancı ülkede, Türkiye ya da Türk yurttaşının zararına cürüm işleyen "yabancıların" Türkiye'de yargılanabilmesi, diğer koşulların yanında Adalet Bakanı'nın istemine bağlı kılınmış, suçun bir Türk yurttaşınca işlenmesi durumu öngörülmemiştir.

Oysa, incelenen Yasa'nın 3. maddesiyle getirilen düzenlemede, Türk-yabancı ayrımı yapılmaksızın, fıkra da belirtilen suçlar nedeniyle Türkiye'de yargılama yapılabilmesi Adalet Bakanı'nın istemine bağlanmıştır.

Gerçi, 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nın 13. maddesinin 2. fıkrasında, yabancı bir ülkede işlediği suç nedeniyle o ülkede yargılanan kişilerin Adalet Bakanı'nın istemiyle Türkiye'de yeniden yargılanabilmelerini olanaklı kılan bir kural vardır. Ancak, bu kural, bir kişinin aynı suçtan ikinci kez yargılanmaması ilkesine karşın, fıkra da sayılan suçların önemi nedeniyle, Devlet'in egemenlik hakkı gözetilerek getirilmiştir.

İncelenen Yasa'nın 3. maddesiyle eklenen 2. fıkra kuralında ise, kapsama giren suçları işleyen kişilerin Türkiye'de yargılanmaları Adalet Bakanı'nın istemine bağlı tutulurken, suçun önemi gözönünde bulundurulmadığı gibi, failin ya da faillerin yabancı ülkede yargılanıp yargılanmadıklarına da bakılmamaktadır.

Başka bir anlatımla, 5237 sayılı Yasa'nın 13. maddesinin 2. fıkrasında tanınan istemde bulunma yetkisinin kullanılmaması durumunda, kişi ikinci kez yargılanmamış olacak; buna karşılık, incelenen Yasa ile getirilen 2. fıkradaki istemde bulunma yetkisinin kullanılmaması durumunda ise, kişi hiç yargılanmamış olacaktır.

Bu nedenle her iki fıkroda Adalet Bakanı'na tanınan yetkiler arasında önemli fark bulunmaktadır.

İncelenen Yasa'yla getirilen, failin yargılanmasını ve cezalandırılmasını Adalet Bakanı'nın, siyasal ve öznel olarak kullanılabilir biçimde takdirine bırakan düzenlemenin ayrıcalık niteliğinde olduğu ortadadır.

Anayasa'nın 2. maddesinde, hukuk devleti ilkesi Türkiye Cumhuriyeti'nin nitelikleri arasında sayılmış; 10. maddesinde de, herkesin, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri nedenlerle ayırım gözetilmeksizin yasa önünde eşit olduğu; hiçbir kişiye, aileye, zümreye ya da sınıfa ayrıcalık tanınamayacağı, Devlet organları ve yönetimin tüm işlemlerinde yasa önünde eşitlik ilkesine uygun hareket etmek zorunda oldukları kurala bağlanmıştır.

Hukuk devleti, Anayasa Mahkemesi'nin pek çok kararında belirtildiği gibi, insan haklarına dayanan, hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı tutum ve durumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, anayasa ve hukukun üstün kural-

larıyla kendini bağı sayan, yargı denetimine açık, yasaların üstünde yasa koyucunun bozamayacağı temel hukuk ilkeleri ve Anayasa'nın bulunduğu bilincinde olan devlettir.

Hukuk devleti ve eşitlik ilkeleri, hangi nedenle olursa olsun hiç kimsenin hukukun üstünde tutulmamasını, ceza yönünden sorumsuzluk durumlarının belli bir amacın gerçekleşmesini sağlamaya yönelik olarak, suç failleri arasında farklılık yaratmayacak ve sınırlı biçimde getirilmesini gerektirmektedir.

Yabancı ülkede işlenmiş olsa da, kimi suçlardan dolayı kişiler için, Adalet Bakanı'nın takdirine dayalı olarak getirilen sorumsuzluk durumunun, hukuka aykırı ayrıcalık olduğu, eşitsizlik yarattığı ve hukuk devletinde bu tür ayrıcalıklara ve eşitsizliklere yer verilemeyeceği açıktır.

Bu nedenle, incelenen Yasa'nın 3. maddesiyle yapılan düzenleme hukuk devleti ve eşitlik ilkeleriyle bağdaşmamakta, toplumun adalet duygularını incitecek nitelikte bulunmaktadır."

Bu madde hükmüne göre, maddede belirtilen suçların yabancı ülkede işlenmesi halinde, Türk Kanunlarına göre yargılama yapılması gerekmektedir.

Ancak madde gerekçesinde de belirtildiği üzere, "Türkiye'nin taraf olduğu çeşitli uluslararası sözleşmelerde "aut dedere aut judicare/aut punire" (yargıla veya iade et), (cezalandır veya iade et) kuralına yer verilmek suretiyle ilgili sözleşme kapsamına giren suçlar dolayısıyla ister vatandaş olsun ister yabancı olsun faillerin suçun işlendiği ülkeye geri verilmesi öngörülmüştür. Ancak, bu sözleşmelerle, çeşitli hukuki mülahazalarla geri verme yoluna gidilmemesi halinde, taraf devletlere yargılama ve cezalandırma yükümlülüğü yüklenmiştir."

Türkiye'nin bu konuda taraf olduğu uluslararası sözleşmeler şunlardır:

1. 1963 tarihli Uçaklara Karşı İşlenen Suçlara veya Diğer Fiillere ilişkin Tokyo Sözleşmesi (Onay Kanunu: 17.4.1975-1889, Sözleşmenin yayımı RG,8.12.1975-15436),

2. 1970 tarihli Uçakların Kanun Dışı Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Hakkında La Haye Sözleşmesi (Onay Kanunu: 30.11.1972-1634, Sözleşmenin yayımı RG, 31.3.1973-14493),

3. 1971 tarihli Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanun Dışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Montreal Sözleşmesi (Onay Kanunu: 17.4.1975-1888, Sözleşmenin yayımı RG, 29.11.1975-15427),

4. 27.1.1977 tarihli Terörizmin Önlenmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi (Onay Kanunu: 27.10.1980-2327, Sözleşmenin yayımı RG, 26.3.1981-17291) ve

5. 14.12.1973 tarihli Birleşmiş Milletler Diploması Ajanları da Dahil Olmak Üzere Uluslararası Korunmaya Sahip Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılmasına Dair New York Sözleşmesi (Onay Kanunu: 21.1.1981-2374, Sözleşme'nin yayımı RG, 1.5.1981-17327).

6. Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi (Onay Kanunu: 27.12.1966-812, Sözleşmenin yayımı RG, 12.5.1967-12596).

7. 21.12.1971 tarihli Viyana Psicotrop Maddeler Sözleşmesi (Onay Kanunu: 27.10.1980-2326, Sözleşmenin yayımı RG, 7.3.1981-17272).

Bu konu ÖNCEK m. 4/1'de düzenlenmişti. TCK m. 19 ve CMK m. 13, 14'e bakınız.

Seçimlik cezalarda soruşturma

MADDE 14 - (1) 11 ve 12 nci maddelerde belirtilen hâllerde, soruşturma konusu suçun yer aldığı kanun maddesinde hapis cezası ile adli para cezasından birinin uygulanması seçimlik sayılmış ise soruşturma veya kovuşturma açılmaz.

Açıklama: Bu konuda ÖNCEK’de bir hüküm yoktu.

Seçimlik ceza öngören maddeler: TCK m. 89, 98/1, 99/2, 100, 106, 107, 117, 125, 130, 151, 159, 160, 163, 164, 170/2, 175-178, 183, 203, 206, 217, 243/1, 259.

Soruşturma koşulu olan cezanın hesaplanması

MADDE 15 - (1) Miktarının soruşturma koşulu oluşturduğu hâllerde ceza, soruşturma evresinde ileri sürülen kanunî ağırlaştırıcı nedenlerin aşağı sınırı ve kanunî hafifletici nedenlerin yukarı sınırı göz önünde bulundurularak hesaplanır.

Açıklama: Bu konuda ÖNCEK’de bir hüküm yoktu.

Cezadan mahsup

MADDE 16 - (1) Nerede işlenmiş olursa olsun bir suçtan dolayı, yabancı ülkede gözaltında, gözlem altında, tutuklulukta veya hükümlülükte geçen süre, aynı suçtan dolayı Türkiye’de verilecek cezadan mahsup edilir.

Açıklama: Bu konu ÖNCEK’de açık olarak düzenlenmemiştir. Bununla beraber m. 7’de; yabancı mahkemece verilen cezanın Türk Ceza Kanunu’nda o fiil için öngörülen ceza miktarından az olması halinde eksik miktarın tamamlattırılacağı belirtildiğinden, yabancı ülkede tutuklulukta geçirilen sürenin cezadan mahsubu da mümkündür.

Hak yoksunlukları

MADDE 17 - (1) Yukarıdaki maddelerde açıklanan hâllerde mahkeme, yabancı mahkemelerden verilen ve Türk hukuk düzenine aykırı düşmeyen hükmün, Türk kanunlarına göre bir haktan yoksunluğu gerektirmesi hâlinde, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine Türk kanunlarındaki sonuçlarının geçerli olmasına karar verir.

Açıklama: ÖNCEK m. 8'e ve TCK m. 53'e bakınız.

Geri verme

MADDE 18 - (1) Yabancı bir ülkede işlenen veya işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle hakkında ceza kovuşturması başlatılan veya mahkûmiyet kararı verilmiş olan bir yabancı, talep üzerine, kovuşturmanın yapılabilmesi veya hükmedilen cezanın infazı amacıyla geri verilebilir. Ancak, geri verme talebine esas teşkil eden fiil;

- a) Türk kanunlarına göre suç değilse,
- b) Düşünce suçu veya siyasî ya da askerî suç niteliğinde ise,
- c) Türkiye Devletinin güvenliğine karşı, Türkiye Devletinin veya bir Türk vatandaşının ya da Türk kanunlarına göre kurulmuş bir tüzel kişinin zararına işlenmişse,
- d) Türkiye'nin yargılama yetkisine giren bir suç ise,
- e) Zamanaşımına veya affa uğramış ise,

Geri verme talebi kabul edilmez.

(2) Uluslararası Ceza Divanına taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler hariç olmak üzere, vatandaş suç sebebiyle yabancı bir ülkeye verilemez.

(3) Kişinin, talep eden devlete geri verilmesi hâlinde ırkı, dini, vatandaşlığı, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşleri nedeniyle kovuşturulacağına veya cezalandırılacağına ya da işkence ve kötü muameleye maruz kalacağına dair kuvvetli şüphe sebepleri varsa, talep kabul edilmez.

(4) Kişinin bulunduğu yer ağır ceza mahkemesi, geri verme talebi hakkında bu madde ve Türkiye'nin taraf olduğu ilgili uluslararası sözleşme hükümlerine göre karar verir. Bu karara karşı temyiz yoluna başvurulabilir.

(5) Mahkeme geri verme talebinin kabul edilebilir olduğuna karar verirse, bu kararın yerine getirilip getirilmemesi Bakanlar Kurulunun takdirine bağlıdır.

(6) Geri verilmesi istenen kişi hakkında koruma tedbirlerine başvurulmasına, Türkiye'nin taraf olduğu ilgili uluslararası sözleşme hükümlerine göre karar verilebilir.

(7) Geri verme talebinin kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi hâlinde, ayrıca Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümlerine göre tutuklama kararı verilebilir veya diğer korumaya tedbirlerine başvurulabilir.

(8) Geri verme hâlinde, kişi ancak geri verme kararına dayanak teşkil eden suçlardan dolayı yargılanabilir veya mahkûm olduğu ceza infaz edilebilir.

Açıklama: Madde gerekçesinde, geri vermeye ilişkin koşulların Türkiye'nin çeşitli devletlerle imzalamış bulunduğu iki taraflı sözleşmeler ile Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi'nde belirlendiği açıklanmıştır.

Maddeye göre, "geri verme yoluna ancak Türkiye'nin egemenlik sahası dışında işlenmiş olan suçlar dolayısıyla gidilebilir."

Anayasa'nın 38. maddesinin 12. fıkrasında da belirtildiği üzere, vatandaş geri verilemez. Ancak Uluslararası Ceza Divanı (UCD)'nin gerektirdiği yükümlülükler bunun dışındadır.

Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi 13.12.1957 tarihinde Paris'te imzalanmıştır. Türkiye, Sözleşme'yi 18.11.1959 tarih ve 7376 sayılı Kanunla onaylamış, Sözleşme metni 26.11.1959 tarihli ve 10365 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanmıştır.

Sözleşmede, 13.12.1977 Paris ve 17 Mart 1978 Strasbourg tarihli Protokollerle değişiklik yapılmıştır. Sözleşme'nin (uygulama alanını genişleten İkinci Protokolle Değişik şekli), 8.5.1991 tarihli ve 3732 sayılı Kanun'la onaylanması uygun bulunmuş ve Sözleşme metni 25.9.1991 tarihli ve 21002 sayılı RG de yayımlanmıştır.

UCD 17 Temmuz 1998 Tarihli Roma Statüsü ile kurulmuştur. Statü'ye göre; Divan, delil durumunu dikkate alarak bir devletten şüpheliyi yakalayıp kendisine teslim etme kararı alabilir (m. 58). Üye devletler bu kararlara uymak ve ilgili kişileri teslim etmek zorundadır (m. 89).

Türkiye Roma Statüsü'nü imzalamamış, çekimser kalmıştır. Türkiye, henüz (Nisan 2007 tarihi itibarıyla) Üye Devlet statüsünde değildir.

UCD'nin yargı yetkisiyle ilgili olarak Statü'nün 17, 20 ve 90. maddelerine bakınız.

Suçluların iadesiyle ilgili düzenleme ÖNCEK m. 9'da yer alıyordu.

Düşünce suçu için: İHAS m. 10; AY m. 25, 26'ya bakınız.

Siyasi suç sayılmayacak fiiller için: Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi¹² (TÖDAS) m. 1'e bakınız.

Askeri suç ve sırf askeri suç kavramları için ASYİBK 20.6.1975 tarih ve 1975/6-4 sayılı ile Uyuşmazlık Mahkemesi Ceza Bölümü, 7.2.2005-E. 2004/51, K. 2005/4 sayılı Kararına bakınız.

Yabancı kanunun göz önünde bulundurulması

MADDE 19 - (1) Türkiye'nin egemenlik alanı dışında işlenen suçlar dolayısıyla Türkiye'de yargılama yapılırken, Türk kanununa göre verilecek olan ceza, suçun işlendiği ülke kanununda öngörülen cezanın üst sınırından fazla olamaz.

(2) Ancak suçun;

a) Türkiye'nin güvenliğine karşı veya zararına olarak,

b) Türk vatandaşına karşı ya da Türk kanunlarına göre kurulmuş özel hukuk tüzel kişisi zararına olarak,

İşlenmesi durumunda, yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmaz.

Açıklama: Yabancı ülkede işlenen suçlardan dolayı Türkiye'de yargılama yapılırken sanığın lehinde olan kanunun uygulanması gerektiğine ilişkin hükme ÖNCEK m. 10/a'da yer verilmişti. Ancak, suçun işlendiği ülke kanunu'nun,

¹² Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi 27 Ocak 1977'de Strasbourg'da imzalandı. Sözleşme 4 Ağustos 1978'de yürürlüğe girmiştir. Türkiye bu Sözleşme'yi 27 Ocak 1977'de imzalamış, 27 Ekim 1980 tarihinde onaylamıştır. 2327 sayılı Onay Kanunu 28 Ekim 1980 tarih ve 17145 (mükerrer) sayılı RG'de yayımlanmıştır.

“Türkiye’nin kamu düzenine veya milletlerarası yükümlerine aykırı” olmaması ön koşul idi. Eğer, suçun işlendiği ülke kanunu, *“Türkiye’nin kamu düzenine veya milletlerarası yükümlerine aykırı”* ise sanık aleyhine olsa bile, Türk Ceza Kanunu uygulanacaktı.

TEMEL İLKELER,
TANIMLAR VE
UYGULAMA ALANI

İKİNCİ KISIM

CEZA SORUMLULUĞUNUN ESASLARI

BİRİNCİ BÖLÜM

Ceza Sorumluluğunun Şahsiliği, Kast ve Taksir

Ceza sorumluluğunun şahsiliği

MADDE 20 - (1) Ceza sorumluluğu şahsîdir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz.

(2) Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamaz. Ancak, suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır.

Açıklama: Anayasa m. 38/7'de yer alan "Ceza Sorumluluğunun Şahsiliği" ilkesi, ÖNCEK'de ayrı bir hüküm olarak düzenlenmemiştir. Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulaması da ilk kez bu kanunla getirilmiş bir yaptırımdır.

Cezaların şahsiliğinden amaç, bir kimsenin işlemediği bir fiilden dolayı cezalandırılmamasıdır. Başka bir ifadeyle kimsenin başkasının fiilinden sorumlu tutulmamasıdır.

Bu nedenle iştirak halinde işlenen suçlarda, neticenin suça katılanlardan hangisinin fiili sonucu meydana geldiğinin belirlenemediği durumlarda, iştirak edenlerin fail veya yardım eden olarak sorumlu tutulmaları, cezaların şahsiliği ilkesine aykırı değildir.

İHEB m. 11 ve İHAS 2 ve 7; AY 38/7, 33/3'e bakınız.

Kast

MADDE 21 - (1) Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast, suçun kanunî tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir.

(2) Kişinin, suçun kanunî tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi hâlinde olası kast vardır. Bu hâlde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda müebbet hapis cezasına, müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur; diğer suçlarda ise temel ceza üçte birden yarısına kadar indirilir.¹³

Açıklama: ÖNCEK' de kasdın tanımı yapılmamıştı (m. 45). Madde gerekçesinde kastın tanımıyla ilgili olarak şu değerlendirmeye yer verilmiştir: "*Kast, kişi ile işlediği suçun maddi unsurları arasındaki psikolojik bağı ifade etmektedir. Suçun kanuni tanımındaki maddi unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi, kastın varlığı için zorunludur. Suç tanımında yer almakla*

¹³ Karşıyaka Ağır Ceza Mahkemesi, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 21. maddesinin (2) numaralı fıkrasının iptaline karar verilmesi istemiyle, 26.8.2005 tarihinde itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

Yüksek Mahkeme'nin E. 2005/107 sayısında kayıtlı bu davayla ilgili olarak henüz bir karar verilmemiştir.

birlikte, fülün ifade ettiği haksızlık üzerinde etkili olmayan koşulların gerçekleştiğinin bilinip bilinmemesi, kastın varlığı açısından önem taşımamaktadır. Örneğin, objektif cezalandırılabilme koşulunun arandığı suçlarda bu koşulun veya şahsi cezasızlık sebebinin fail tarafından bilinmesi gerekmez...”

Failin iç dünyasını ilgilendiren kastın belirlenmesinde, olay öncesinde, olay sırasında ve sonrasında failin dışa yansıyan davranışları ölçü olarak alınmalıdır.

Olası kast da bu Kanun’la getirilmiş bir kavramdır.

Kastın bu türü çoğu zaman bilinçli taksirle (m. 22/3) karıştırılmaktadır. Olası kastta fail, neticeyi öngörmekte ve sonucu kabullenmektedir. Bilinçli taksirde ise fail, neticenin meydana gelebileceğini öngörmekte, fakat sonucu istememektedir. Olası kast, meydana gelen neticeye göre belirlenir.¹⁴ Olası kastın varlığı halinde fikri içtimadan söz edilemez.¹⁵

Taksir

MADDE 22 - (1) Tksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hâllerde cezalandırılır.

(2) Taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanunî tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesidir.

(3) Kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi hâlinde bilinçli taksir vardır; bu hâlde

¹⁴ 1. CD, 5.7.2006- E. 2006/902, K. 206/2966; Sanığın, tabanca ile Muhammet’e yönelik ateş etmesi sırasında onun yanında bulunan Mustafa’nun diz altından yaralanmış olması karşısında, bu eylem, (Mustafa’nun yaralanması) olası kastla yaralama suçunu oluşturur.

¹⁵ 1. CD, 24.3.2006-E. 2006/2139, K. 2006/935.

taksirli suçta ilişkin ceza üçte birden yarısına kadar artırılır.

(4) Taksirle işlenen suçtan dolayı verilecek olan ceza failin kusuruna göre belirlenir

(5) Birden fazla kişinin taksirle işlediği suçlarda, herkes kendi kusurundan dolayı sorumlu olur. Her failin cezası kusuruna göre ayrı ayrı belirlenir.

(6) Taksirli hareket sonucu neden olunan netice, münhasıran failin kişisel ve ailevî durumu bakımından, artık bir cezanın hükmedilmesini gereksiz kılacak derecede mağdur olmasına yol açmışsa ceza verilmez; bilinçli taksir hâlinde verilecek ceza yarıdan altıda bire kadar indirilebilir.

Açıklama: ÖNCEK'in 45. maddesine 8.1.2003 tarih ve 4875 sayılı Kanun'la eklenen 3. fıkra ile bilinçli taksirin tanımı yapılmış ve suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde cezanın artırılacağı hükmü getirilmişti. Bu hüküm yeni düzenlemede aynen korunmuştur. (6.) fıkra hükmü de ÖNCEK'de düzenlenmemiş olup sanık lehine getirilmiş bir hükümdür.

Dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlal edilip edilmediğinin belirlenmesi açısından bilirkişi incelemesi yatırılabilir. Ancak kusurluluğun değerlendirilmesi hâkimin takdir yetkisine girer.

Altıncı fıkranın uygulanabilmesi için yalnızca failin kişisel ve ailevi durumu itibarıyla zararlı netice meydana gelmiş olmalıdır; böyle bir neticenin yanında başka neticeler de meydana gelmişse bu fıkra uygulanamaz.

Netice sebebiyle ağırlaşmış suç

MADDE 23 - (1) Bir failin, kastedilenden daha ağır veya

başka bir neticenin oluşumuna sebebiyet vermesi hâlinde, kişinin bundan dolayı sorumlu tutulabilmesi için bu netice bakımından en azından taksirle hareket etmesi gerekir.⁷

Açıklama: Bu hükümlerle, kastedilenden başka ve daha ağır netice açısından sorumluluğun, kusura dayalı bir sorumluluk olması sağlanmak istenmiştir.

TCK m. 22, 87, 95 ve ÖNCEK m. 45/1-2'ye bakınız.

İKİNCİ BÖLÜM

Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler

Kanunun hükmü ve amirin emri

MADDE 24 - (1) Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez.

(2) Yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz.

(3) Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde yerine getiren ile emri veren sorumlu olur.

(4) Emrin, hukuka uygunluğunun denetlenmesinin kanun tarafından engellendiği hâllerde, yerine getirilmesinden emri veren sorumlu olur.

Açıklama: Kanunun emrini yerine getirmek hukuka uygunluk sebebidir. Hukuka uygun bir emrin yerine getirilmesi de aynı niteliktedir.

Amirin verdiği emrin hukuka aykırı olduğu kamu görevlisi tarafından kendisine bildirilmesine rağmen amir emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emir yerine getirilir; bu halde emri yerine getiren sorumlu olmaz (AY m. 137/1). Bu durumda emri yerine getiren açısından bir hukuka uygunluk nedeni değil, bir sorumsuzluk nedeni söz konusudur. Ancak, emrin konusu suç teşkil ediyorsa, emri yerine getiren bu sorumsuzluk sebebinden yararlanamaz ve emrin yerine getirilmesi sebebiyle işlenen suçtan dolayı sorumlu tutulur (AY m. 137/2).

Emrin hukuka uygunluğunun denetlenmesinin engellendiği haller, Anayasa'nın 137. maddesinde gösterilmiştir.

Anayasa'nın 137. maddesi "...Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir surette yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.

Askeri hizmetlerin görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması için kanunda gösterilen istisnalar saklıdır." hükmünü amirdir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 11. maddesinde de benzeri bir düzenlemeye yer verilmiştir.

Askeri Ceza Kanunu'nun 41. maddesinin 2. fıkrasında ise "*Hizmete müteallik (ilişkin, ilgili) hususlarda verilen emir bir suç teşkil ederse bu suçun işlenmesinden emir veren mes'uldür."* hükmü yer almaktadır.

PVSK'nın 2. maddesinin 2. fıkrasında, kanunsuz ve konusu suç teşkil eden emirlere karşı polisin hareket tarzı belirtilmiş, 3. fıkrada ise yetkili amirler tarafından verilecek sözlü emirlerin derhal yerine getirileceği durumlar sayılmıştır.

Sözlü emrin derhal yerine getirilecek olması, onun hukuka uygunluğunun denetlenmesine engeldir.

Bu hükümlere göre aşağıdaki emirler, hukuka uygunluğu denetlenmeksizin yerine getirilirler; 1) Askeri hizmete ilişkin olarak verilen emirler (açıkça suç teşkil etmemesi kaydıyla), 2) Acele hallerde: a) Kamu düzeninin korunması amacıyla verilen emirler, b) Kamu güvenliğinin korunması amacıyla verilen emirler.

Diğer taraftan kanuna aykırı olduğu belirtilerek yerine getirilmeyen emrin, yazılı olarak amir tarafından tekrarlanması ve emrin konusunun açık bir şekilde suç teşkil ettiğinin memur veya ast tarafından anlaşılınmaması durumlarında da emrin hukuka uygunluğunun kanun tarafından engellendiğini kabul etmek gerekir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nda; yüklenen suçun hukuka aykırı, fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle işlenmesi, kusuru ortadan kaldıran sebeplerden biri olarak düzenlenmiş ve bu durumda ceza verilmesine yer olmadığı kararı verileceği belirtilmiştir.

Bu nedenle, emrin hukuka uygunluğunun denetlenmesinin, ne zaman kanun tarafından engellenmiş sayılacağı, verilecek kararın türü bakımından önemlidir. Çünkü hukuka uygun bir emrin yerine getirilmesi söz konusu ise "beraat kararı" verilecek, buna karşılık verilen emrin hukuka uygunluğunun yasaklanmış olduğunun kabulü halinde, "ceza verilmesine yer olmadığı kararı" verilecektir.

AY m. 137; 2559/m. 16; 2803/m. 11'e; As.CK m. 41 109, 119; TSK İç HK m. 14/1 ve 87-90'a; ÖNCEK m. 49/1'e bakınız.

Meşru savunma ve zorunluluk hâli

MADDE 25 - (1) Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hâl ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.

(2) Gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile ve tehlikenin ağırlığı ile konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.

Açıklama: Meşru savunma (meşru müdafaa) ÖNCEK m. 49/2'de, zorunluluk hali de aynı maddenin 3. fıkrasında düzenlenmişti.

Meşru savunma bakımından ÖNCEK'deki düzenlemeyle yeni düzenleme arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır.

Bir kere ÖNCEK'de meşru savunma, cana ve ırza yönelik haksız saldırılara karşı kabul edilmişti. Bununla beraber Yargıtay "can" ve "ırz" kavramlarını geniş olarak yorumluyordu. Bu konuda YCGK'nun 28.12.1987 tarihli ve E. 1987/8- 524, K.1987/695 sayılı Kararına bakınız.

Yeni Türk Ceza Kanununda, yalnız cana ve ırza değil, her türlü hakka yönelen saldırıya karşı meşru savunma kabul edilmiştir. Hak kavramına her türlü hak dahildir.

İkinci farklılık haksız saldırının gerçekleşmiş olması bakımındadır. ÖNCEK vuku bulan bir saldırıdan söz ediyordu. Yeni düzenlemede, haksız saldırının gerçekleşmiş olması ile,

gerçekleşmesinin veya tekrarlanmasının muhakkak olması aynı sayılmıştır.

Savunmanın saldırı ile orantılı olması koşulu ÖNCEK’de açık olarak ifade edilmemiş olmakla birlikte, meşru savunmanın hukuki niteliği gereği bu koşulun gerçekleşmesi uygulamada aranıyordu. Madde düzenlenirken bu koşul açık olarak ifade edilmiştir.

Bunların dışında meşru savunmanın diğer koşulları her iki düzenlemede de aynıdır.

Yeni düzenlemede her türlü hakka saldırı, bu bağlamda konut dokunulmazlığına yönelik saldırı da meşru savunma kapsamına alınmış olduğundan, ÖNCEK m. 461’de yer alan özel meşru savunma haline, yeni TCK’da yer verilmemiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında düzenlenen zorunluluk hali, ÖNCEK m. 49/3’e paralel olarak düzenlenmiştir. Her ne kadar orantılılık ilkesi, ÖNCEK’de açık olarak ifade edilmemiş ise de, bu koşul, “zaruret” sözcüğünün gereği olarak zaten aranmakta idi.

Meşru savunma konusunda YCGK’nun 22.5.1995 tarih ve E. 1995/1-80, K. 1995/158 sayılı; 8.4.1997 tarih ve E. 1997/1-159, K. 1997/83 sayılı; 2.12.1997 tarih ve E. 1997/1-259, K. 1997/276; 15.2.2000 tarih ve E. 2000/1-22, K. 2000/27 sayılı Kararlarına bakınız.

Meşru savunma halinde, hukuki sorumluluk için BK m. 52’ye, ceza davasında verilecek kararın türü için CMK m. 223/2-d’ye, zorunluluk halinde verilecek kararın türü için CMK m. 223/3-b’ye; ÖNCEK m.49/2,3’e ve 461’e bakınız.

Hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası

MADDE 26 - (1) Hakkını kullanan kimseye ceza verilmez.

(2) Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez.

Açıklama: Bu maddede gösterilen hukuka uygunluk sebepleri ÖNCEK’de düzenlenmemiştir.

Birinci fıkradaki hukuka uygunluk nedeninin varlığı için, hakkın bir mercie başvurmaksızın, doğrudan doğruya kullanılabilir olması şarttır. Eğer hak, bir mercie başvurarak kullanılabilirse, hakkın kullanılmasından söz edilemez.

İkinci fıkradaki hukuka uygunluk sebebinin varlığı için, kişinin bu hakla ilgili olarak rıza açıklamaya ehil olması gerekir.

Sınırın aşılması

MADDE 27 - (1) Ceza sorumluluğunu kaldıran nedenlerde sınırın kast olmaksızın aşılması hâlinde, fiil taksirle işlendiğinde de cezalandırılıyorsa, taksirli suç için kanunda yazılı cezanın altında birinden üçte birine kadarı indirilerek hükmolunur.

(2) Meşru savunmada sınırın aşılması mazur görülebilecek bir heyecan, korku veya telaştan ileri gelmiş ise faile ceza verilmez.

Açıklama: İkinci fıkra ÖNCEK’de düzenlenmemiştir. Ayrıca sınırın kast olmaksızın aşılması da bu yasayla getirilmiş bir kavramdır. ÖNCEK m. 50’ye bakınız.

Sınır kasten aşıldığında, fail bu maddedeki ceza indiriminden yararlanamaz.

Cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit

MADDE 28 - (1) Karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu suç işleyen kimseye ceza verilmez. Bu gibi hâllerde cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılır.

Açıklama: Bu konu ÖNCEK’de ayrı bir hüküm olarak düzenlenmemiştir.

Haksız tahrik

MADDE 29 - (1) Haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemnin etkisi altında suç işleyen kimseye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onsekiz yıldan yirmidört yıla ve müebbet hapis cezası yerine oniki yıldan onsekiz yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hâllerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadar indirilir.

Açıklama: Haksız tahrik, ÖNCEK m. 51’de hafif ve ağır olmak üzere iki tür olarak düzenlenmiş ve her biri için ayrı ceza indirimi öngörülmüştü. Yeni düzenlemede hafif ve ağır tahrik ayrımı kaldırılmıştır. Hâkim, tahrikin ağırlık derecesine göre indirim miktarını belirleyecektir.

Hata

MADDE 30 - (1) Fiilin icrası sırasında suçun kanunî

tanımındaki maddî unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısıyla taksirli sorumluluk hâli saklıdır.

(2) Bir suçun daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli hâllerinin gerçekleştiği hususunda hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır.

(3) Ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenlere ait koşulların gerçekleştiği hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır.

(4) (Ek fıkra: 29.6.2005-5377/ m. 4 ile) İşlediği fiilin haksızlık oluşturduğu hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, cezalandırılmaz.

Açıklama: Bu fıkra, Kanun'un ilk şeklinde 4. maddede şu şekilde düzenlenmişti; "Ancak sakmamayacağı bir hata nedeniyle kanunu bilmediği için meşru sanarak bir suç işleyen kimse cezaen sorumlu olmaz."

Bu maddeye eklenen 4. fıkra ile ilgili olarak "Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi"nin madde gerekçesinde şu görüşlere yer verilmiştir. "30 uncu maddeye dördüncü fıkra olarak eklenen bu hükümle, kişinin işlediği fiilden dolayı kusurlu ve sorumlu tutulabilmesi için, bu fiilin bir haksızlık oluşturduğunu bilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Buna göre, kişi, işlediği fiilin hukuken kabul görmez bir davranış olduğunu bilincinde olmalıdır. Kişinin, işlediği fiilin haksızlık oluşturduğunu bilmesine rağmen, bunun kanunda suç olarak tanımlandığını bilmemesinin bir önemi bulunmamaktadır. Ceza hukuku bakımından sorumluluk için önemli olan, işlenen fiilin haksızlık oluşturduğunun bilinmesidir.

Ancak, işlediği fiilin haksızlık oluşturduğu hususundaki hatasının kaçınılmaz olması hâlinde, kişi kusurlu sayılamaz. Hatanın

kaçınılamaz olduğunun belirlenmesinde ise, kişinin bilgi düzeyi, gördüğü eğitim, içinde bulunduğu sosyal ve kültürel çevre koşulları göz önünde bulundurulur.

Hatanın kaçınılabılır olması durumunda kişi kısırlı sayılacak ve bu husus, temel cezanın belirlenmesinde göz önünde bulundurulacaktır."

TCK m. 4, 82, 87, 95, 137, 142, 149'a ve ÖNCEK m. 52'ye bakınız.

Yaş küçüklüğü

MADDE 31 - (1) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir.

(2) (*Değişik fıkra: 29.6.2005-5377/m. 5 ile*) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükümlenir. İşlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde oniki yıldan onbeş yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan onbir yıla kadar hapis cezasına hükümlenir. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası yedi yıldan fazla olamaz.

(3) (*Değişik fıkra: 29.6.2005-5377/m. 5 ile*) Fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını

gerektirdiği takdirde onsekiz yıldan yirmidört yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde oniki yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte biri indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası oniki yıldan fazla olamaz.

Açıklama: İkinci fıkranın redaksiyonundaki maddi haktan düzeltilmesi ve ayrıca uygulama ile ilgili olarak başta Yargıtay olmak üzere hâkim ve savcılar tarafından dile getirilen endişeler dolayısıyla, ceza sorumluluğu olan ikinci grup yaş küçükleri ile üçüncü grup yaş küçüklerinin cezalarındaki indirim miktar ve oranlarında değişiklik yapılması amacıyla, madde, 29.6.2005 tarih ve 5377 sayılı Kanun'la değiştirilmiştir.

Değiştirilen ikinci fıkra Kanun'un ilk şeklinde şöyle idi:
"(2) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiili algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan oniki yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde yedi yıldan dokuz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte ikisi indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası altı yıldan fazla olamaz."

Değiştirilen üçüncü fıkra Kanun'un ilk şeklinde şöyle idi:
"(3) Fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde ondört yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan oniki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her

fiil için verilecek hapis cezası sekiz yıldan fazla olamaz.”

On iki yaşından küçük çocukların ceza sorumluluğunun bulunmaması konusunda Çocuk Hakları Sözleşmesi m. 40'a bakınız.

Çocuklar hakkında soruşturma ve kovuşturmayla ilişkin ilke ve esaslar için ÇKK m.15 ve 22 ve dv. ÇOKKUY m. 13-17'ye,

Fiili işlediği sırada oniki yaşından küçük çocuklar hakkında delillerin toplanması ve başka fail bulunup bulunmadığının belirlenmesi açısından soruşturma yapılabilmesi konusunda Çocuk Koruma Kanunu Uygulama Yönetmeliği (ÇOKKUY) m. 5/ f 10'a,

On iki yaşını bitirmiş onbeş yaşını doldurmamış bulunan çocukların işledikleri fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmadığının takdiri bakımından sosyal inceleme yaptırılması zorunluluğu konusunda ÇOKKUY m.20/f 2 ve 7'ye, rapor içerikleri hakkında 21 ve 22'ye,

Çocuğun denetim altına alınması konusunda ÇKK m.36'ya, ÇOKKUY m.23 ve 24'e, tedbir kararının verilme usulü hakkında ÇKK m. 13'e,

On beş yaşını doldurmamış çocuklar hakkında tutuklama yasağı için ÇKK m. 21 ve ÇOKKUY m.11'e,

Ceza ehliyeti olmayanları kaçakçılık suçunda kullanma halinde sorumluluk için KMK m. 7'ye,¹⁶

¹⁶ Failliği düzenleyen 37. maddenin 2. fıkrası hükmü karşısında gereksiz hale gelen bu hüküm 4926 sayılı Kanun'da yer almakta idi. Bu Kanun 21.3.2007 tarihli ve 5067 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele

Yaş küçüklüğü nedeniyle ceza sorumluluğu olmayan sanık hakkında verilecek kararın türü için CMK m. 223/3 a'ya,

Fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış kişiler hakkında 53. maddenin birinci fıkrasında yazılı güvenlik tedbirlerine hükmolunamayacağı konusunda TCK m. 53/4'e,

Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlar ile onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ceza zamaşımı süreleri için TCK m. 68/2'ye;

Bakınız.

Sanığın Anayasal düzeni cebren kaldırmaya teşebbüs niteliğinde görülen öldürme ve yaralama eylemi sonrasında, başkaca eyleme katılmaksızın örgüt üyeliğini 18 yaşını bitirdiği tarihten sonra da sürdürmüş olması, yaş küçüklüğüne dayalı ceza indirimine engel değildir. Bu konuda YÇGK nun 26.12.2006 tarih ve E. 9/295, K. 322 sayılı Kararına (yayınlanmamış) bakınız.

CGTİK m. 11, 12, 15'e ve ÖNCEK m. 53, 54, 55'e bakınız.

Akıl hastalığı

MADDE 32 - (1) Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili

Kanunu'nun 25. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. (RG, 31.3.2007-26479).

5067 sayılı Kanun'da söz konusu hükme yer verilmemiştir. Ancak çocuğun suça azmettirilmesi halinde TCK m. 38/2 hükmü göz önünde bulundurulmaktadır.

olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez. Ancak, bu kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmolunur.

(2) Birinci fıkrada yazılı derecede olmamakla birlikte işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan kişiye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmibeş yıl, müebbet hapis cezası yerine yirmi yıl hapis cezası verilir. Diğer hâllerde verilecek ceza, altıda birden fazla olmamak üzere indirilebilir. Mahkûm olunan ceza, süresi aynı olmak koşuluyla, kısmen veya tamamen, akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri olarak da uygulanabilir.

Açıklama: Kişinin akıl hastası olup olmadığının tespiti ile, hastalığının algılama ve irade yeteneği üzerinde ne gibi etkilerinin olabileceğini, davranışlarını ne surette etkilediğini genel olarak belirleme, tıbbî bir konudur. Bu nedenle şüpheli veya sanığın akıl hastası olup olmadığının ve akıl hastası ise bunun, kişinin davranışları üzerindeki etkilerinin saptanması, uzman hekimin önerisi üzerine gözlem altına alınması suretiyle mümkündür.

Gözlem altına alınma kişi hürriyeti ve güvenliğini ve kişi dokunulmazlığını yakından ilgilendirdiğinden, şüpheli veya sanığın fiili işlediği hususunda kuvvetli şüpheler varsa uygulanabilir. Kuvvetli şüphenin aranması aynı zamanda ceza muhakemesinin evrensel ilkelerinden orantılılık ilkesinin gereğidir.

Durumu bu maddenin birinci fıkrası kapsamında değerlendirilen sanık hakkında "ceza verilmesine yer olmadığı kararı" verilir (CMK m.223/3-a). Ayrıca güvenlik tedbirine de hükmolunur. Yalnızca ceza verilmesine yer olmadığına karar verilir

güvenlik tedbirine hükmolunmaması bozma sebebidir.¹⁷

Gözlem altına alınma kararı için CMK m. 74'e,

Suçta sürüklenen çocuğun akıl hastası olması halinde uygulanacak güvenlik tedbirleri konusunda TCK m.31'e ve ÇKK m.12'ye,

Akil hastalarına özgü güvenlik tedbirleri için TCK m. 57'ye,

Akil hastası olan hükümlünün hapis cezasının infazı konusunda CGTİK m. 16/1,3 ve 18'e ve

Ayrıca ÖNCEK m. 46 ve 47'ye,

Bakınız.

Sağır ve dilsizlik

MADDE 33 - (1) Bu Kanunun, fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocuklara ilişkin hükümleri, onbeş yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, onsekiz yaşını doldurmuş olup da yirminbir yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında da uygulanır.

Açıklama: Fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmadığı anlaşılan sağır ve dilsizlerin ceza sorumluluklarının bulunma-

¹⁷ 2. CD, 12.2.2007- E. 2006/9927, K. 2007/1854.

dığı kabul edilmiştir. Dolayısıyla bunlar hakkında, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayıp algılamadığının veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişip gelişmediğinin araştırılmasına gerek yoktur. Buna karşılık fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurduğu saptanan sağır ve dilsiz sanığın, cezai sorumluluğu bulunup bulunmadığının tespiti bakımından, işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılayıp algılamadığı veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişip gelişmediği hususunda bilirkişi dinlenilmesi zorunludur. Onsekiz yaşını doldurmuş olan sağır ve dilsizlerin ise, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algıladığı, davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince geliştiği kabul edilmiştir.

TCK m.31'e; CMK m. 223/3-a'ya ve ÖNCEK m. 57 ve 58'e bakınız.

Geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma

MADDE 34 - (1) Geçici bir nedenle ya da irade dışı alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez.

(2) İradî olarak alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisinde suç işleyen kişi hakkında birinci fıkra hükmü uygulanmaz.

Açıklama: Madde, ÖNCEK m. 48'in günümüz Türkçesiyle yeniden ifade edilmesinden ibaret olup uygulama açısından

bir değişiklik getirmemiştir. Durumu birinci fıkra kapsamında değerlendirilen sanık hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir (CMK m. 223/3-a).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Suçta Teşebbüs

Suçta teşebbüs

MADDE 35 - (1) Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.

(2) Suçta teşebbüs hâlinde fail, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onüç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hâllerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir.

Açıklama: Yeni düzenlemede tam teşebbüs ve eksik teşebbüs ayrımı kaldırılmıştır. Maddede, ağırlaştırılmış müebbet hapis ve müebbet hapis cezasını gerektiren suçların teşebbüs aşamasında kalması hâlinde verilecek ceza miktarı gösterilmiş iken, diğer hâllerde cezadan yapılacak indirim miktarı belirtilmiştir.

Bu düzenlemeyle, eksik teşebbüs-tam teşebbüs ayrımı kaldırılmış olmakla beraber, hakim, 35/2 inci madde uyarınca temel cezayı belirlerken veya cezadan indirim yaparken meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını dikkate almak

zorundadır.¹⁸

Teşebbüs aşamasında kalan kaçakçılık suçları ve kabahatler, tamamlanmış gibi cezalandırılır. (5067 m. 3, f. 18)

ÖNCEK m. 61 ve 62'ye bakınız.

Gönüllü vazgeçme

MADDE 36 - (1) Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suç ait ceza ile cezalandırılır.¹⁹

Açıklama: ÖNCEK m. 61/2 ile sadece icra hareketlerinin devamı aşamasında kabul edilen gönüllü vazgeçme, bu düzenleme ile, icra hareketlerinin bittiği, fakat neticenin meydana gelmediği olaylar bakımından da kabul edilmiştir. Ancak icra hareketlerinin bitmesinden sonra gönüllü vazgeçmenin kabulü için, vazgeçenin suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlemesi şarttır.

¹⁸ 1. CD 16.5.2006 tarih ve E. 2005/4566, K. 2006/1985 (YKD Ocak 2007, s. 158). Bu karara konu olan olayda saruk, bıçakla müdahile altı kez vurmuş, bu yaralardan ikisi hayati tehlike yaratmıştır. Mahkemece alt sınırdan ceza tayin edilmiş, hükmün temyizi üzerine, Yargıtay 1. Ceza Dairesi, yaraların niteliği dikkate alınarak cezanın asgari hadden uzaklaşarak tayini gerektiğinin düşünülmemesini yasaya aykırı bularak mahkumiyet hükmünü müdahilin temyizine atfen bozmuştur.

¹⁹ Karşıyaka 1. Ağır Ceza Mahkemesi, TCK nun 36. maddesinin iptaline karar verilmesi istemiyle 4.7.2005 tarihinde itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

Dava dosyası Yüksek Mahkemenin 2005/75 Esas sayısında kayıtlı olup henüz karar verilmemiştir.

Gönüllü vazgeçme, suçun tamamlanmasından sonra çalınan şeyin geri verilmesi veya kaçırılan kişinin serbest bırakılması gibi etkin pişmanlıkla karıştırılmamalıdır.

İştirak halinde işlenen suçlarda gönüllü vazgeçme için TCK m. 41'e bakınız.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Suçta İştirak

Faillik

MADDE 37 - (1) Suçun kanunî tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur.

(2) Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası, üçte birden yarısına kadar artırılır.

Açıklama: ÖNCEK suçta maddi iştiraki, asli ve ferî iştirak ayırımını esas alarak düzenlemişti. Yeni TCK bu ayırımı kaldırmıştır. Kanunda iştirak; "faillik", "azmettirme" ve "yardım etme" şeklinde belirlenmiştir. Somut olayda iştirakin türü, fiilin işlenişi üzerinde kurulan hakimiyet ölçü alınarak belirlenecektir.

Faillikle ilgili olarak ÖNCEK m. 463'de özel bir düzenleme mevcuttu. Bu madde, adam öldürme ve müessir fiil suçlarında, suçun en az iki kişi tarafından işlenmesi ve failin kim veya kimler olduğunun belirlenemediği hallerde ceza indirimini öngörmektedir.

Beytüşşebap Asliye Ceza Mahkemesi bakmakta olduğu

bir ceza davasında, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 2787 sayılı Kanunla değiştirilen 463. maddesinin, Anayasa'nın 38. maddesine aykırılığı iddiasıyla iptali için itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunmuştur. Yüksek Mahkeme bu istemi, söz konusu maddenin cezaların şahsiliği ilkesine aykırı olmadığını belirterek reddetmiştir.²⁰

²⁰ Anayasa Mahkemesi'nin 21.12.2006 tarih ve E. 2003/97, K. 2006/115 sayılı bu kararında dayanılan gerekçe, faillikle ilgisi dikkate alınarak özet olarak aşağıya alınmıştır. Karar gerekçesinde şu görüşlere yer verilmiştir:

Müşterek faillik durumunda koşulları varsa uygulanabilecek olan 463. maddenin, suça katılan kişilerin iştirak hükümleri çerçevesinde fiillerini nitelendirme olanağının bulunmadığı hallerde uygulanmak üzere kabul edilmiş istinai bir hüküm ve hukuki ihtilafları çözmek üzere getirilmiş bir araç olduğunu kabul etmek gerekir. Suçun icra hareketlerine katılmış olan kişi veya kişilerin, gerçekleştirdikleri fiil ya da fiiller var ancak faillerden hangisinin fiili veya fiilleri ile sonucun meydana geldiği belirlenememekte; fail yönünden, işlenen fiil ile sonuç arasında illiyet bağı kurulamamaktadır.

"Yasa koyucu, 463. maddede iki veya daha çok kişinin belli bir suçun işlenmesine katılmış olması ve fakat asli failin hangisi olduğunun belli olmaması halinde, suça katılanların hepsinin tamamlanmış suç için öngörülen ceza ile sorumlu tutulmasını ya da tümünün aklanmasını uygun bulmamış; suçun icrasına katılanların cezalandırılmalarını, ancak verilecek cezanın maddede gösterilen şekilde belirlenmesini istemiştir.

Anayasa'nın 38. maddesinin yedinci fıkrasında, ceza sorumluluğunun şahsi olduğu belirtilmiştir. Cezaların şahsiliğinden amaç, bir kimsenin işlemediği bir fiilden dolayı cezalandırılmamasıdır. Başka bir anlatımla kimsenin başkasının fiilinden sorumlu tutulmamasıdır.

463. madde ile hiç kimse, başkasının fiilinden sorumlu tutulmamaktadır. Suça katılanların tümüyle suçsuz olduğu ya da hak etmediği halde cezalandırılması da söz konusu değildir. 765 sayılı Yasa'nın sistemi içinde bir nevi çözüm aracı olan 463. madde hükmü, yasa koyucunun ceza siyaseti ve takdiri ile ilgili olup madde hükmü, cezaların şahsiliği ilkesine aykırı değildir."

31.3.2007 tarihinde yürürlüğe giren 5607 sayılı KMK, kaçakçılık suçlarının üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesini ağırlatıcı sebep saymıştır (m. 4, f. 2). Ayrıca kaçakçılık fiillerini önlemek, izlemek ve araştırmakla görevli olup da 5607 sayılı KMK'da tanımlanan suçların işlenmesine kasten göz yuman kişi, suça iştirak etmiş gibi, "müşterek fail" kabul edilerek sorumlu tutulmuştur.

TCK m. 20, 38, 39 ve 40'a; ÖNCEK m. 64/1'e bakınız.

Azmettirme

MADDE 38 - (1) Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır.

(2) Üstsoy ve altsoy ilişkisinden doğan nüfuz kullanılmak suretiyle suça azmettirme hâlinde, azmettirenin cezası üçte birden yarısına kadar artırılır. Çocukların suça azmettirilmesi hâlinde, bu fıkra hükmüne göre cezanın artırılabilmesi için üstsoy ve altsoy ilişkisinin varlığı aranmaz.

(3) Azmettirenin belli olmaması hâlinde, kim olduğunun ortaya çıkmasını sağlayan fail veya diğer suç ortağı hakkında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine onbeş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezasına hükmolunabilir. Diğer hâllerde verilecek cezada, üçte bir oranında indirim yapılabilir.

Açıklama: Çocukların suça azmettirilmesi ÖNCEK'de düzenlenmemiştir. ÖNCEK m. 64/2'ye bakınız.

Yardım etme

MADDE 39 - (1) Suçun işlenmesine yardım eden kişiye, işlenen suçun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmesi hâlinde, onbeş yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirmesi hâlinde, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hâllerde cezanın yarısı indirilir. Ancak, bu durumda verilecek ceza sekiz yılı geçemez.

(2) Aşağıdaki hâllerde kişi işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu olur:

a) Suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek.

b) Suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak.

c) Suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak.

Açıklama: ÖNCEK m. 65, 66 ve 67'ye bakınız.

Bağlılık kuralı

MADDE 40 - (1) Suça iştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı yeterlidir. Suçun işlenişine iştirak eden her kişi, diğerinin cezalandırılmasını önleyen kişisel nedenler göz önünde bulundurulmaksızın kendi kusurlu fiiline göre cezalandırılır.

(2) Özgü suçlarda, ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişi fail olabilir. Bu suçların işlenişine iştirak eden diğer kişiler ise azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulur.

(3) Suça iştirakten dolayı sorumlu tutulabilmek için ilgili suçun en azından teşebbüs aşamasına varmış olması gerekir.

Açıklama: Suça iştirakin koşullarını düzenleyen bu hüküm ÖNCEK’de yer almıyordu. Özgü suçlar bakımından “ikinci fıkra ile” getirilen kural da yenidir.

Özgü suç, madde gerekçesine göre “özel faillik” niteliğinin arandığı suçları ifade eder. Bu tür suçlarda, ancak bu niteliğe sahip olan kişiler fail olabilir. “Örneğin zimmet suçunun faili ancak kamu görevlisi olabilir.” Kamu görevlisi olmayan kişiler, zimmet suçuna iştirak etmeleri halinde, “ancak azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu olur.”

Sırf askeri suçlar, sadece asker kişiler tarafından işlenebilenlerinden özgü suç niteliğindedirler. Bu durumda, TCK’nın 40/2 nci maddesi sırf askeri suçlarda da uygulanabilir mi? Bu soruya cevap verebilmek için, bu konudaki düzenlemelerin gözden geçirilmesi gerekir.

31.3.2005 tarih ve 5329 sayılı “Askeri Ceza Kanunu İle Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu, Yargılama Usulü ve Disiplin Suç Ve Cezaları Hakkındaki Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un 1. maddesi ile, Askeri Ceza Kanununa eklenen Ek Madde 8’e göre, “5237 sayılı Türk Ceza Kanununun genel hükümleri, Askeri Ceza Kanununun fer’i askeri cezalara ve cezaların ertelenmesine ilişkin hükümleri ile zamanaşımına ilişkin 49 uncu maddesinin (A) bendi hükümleri saklı” kalmak kaydıyla uygulanacaktır.” Şu halde, bugün için Türk Ceza Kanunu’nun 5. maddesi yürürlükte olmasa bile, TCK’nın genel hükümleri, askeri suçlar hakkında da uygulanacaktır. Bu bağlamda, Askeri Ceza Kanunu’nun 41. maddesinin de yollamada bulunduğu TCK’nın iştiraki düzenleyen 37 ilâ 41. madde hükümlerinin Askeri Ceza Kanununda yazılı suçlarda da uygulanması (AsCK m.41/f. 2 ve 3 hariç), bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede, “özü

suç" kavramının, yalnızca muvazzaf asker kişiler tarafından işlenebilen "sırf askeri suçları" da kapsadığını kabul etmek gerekir. Bu kabule göre, asker kişinin işlediği sırf askeri suça iştirak eden sivil kişi, işlenen fiilden dolayı, azmettiren (m. 38) veya yardım eden (m.39) olarak sorumlu tutulacaktır. Örneğin asker kişiyi firara azmettiren sivil şahıs, TCK m. 40/2 yollamasıyla 38. madde uyarınca firar suçunun cezası ile cezalandırılacaktır. Buna karşılık asker kişinin firarına yardım eden sivil şahıs ise, aynı nedenle 39 uncu madde uyarınca sorumlu olacaktır. Fakat kabul tarzı, bugüne kadar tartışmasız kabul edilen askeri suç teorisine aykırı düşmektedir. Gerçekten de öğreti ve uygulamada sırf askeri suçların, sadece asker kişiler tarafından işlenebileceği tartışmasız kabul edilmektedir.²¹

Kaldı ki bu konuda Askeri Ceza Kanunu'nda özel düzenleme bulunmaktadır. Bu tür fiiller AsCK m. 75 ile cezalandırılmıştır.

Keza, sırf askeri suç niteliğinde olan amire veya üste fiilen taarruz, emre itaatsizlikte ısrar ve amire veya üste hakaret suçlarına da, sivil kişiler, iştirak edebileceklerdir. Ancak bunlardan amire veya üste fiilen taarruz ile amir veya üste hakaret suçları, Türk Ceza Kanunu'nun da cezalandırdığı kasten öldürme (m. 81-83), kasten yaralama (m. 86-88) ve hakaret (m. 125) gibi fiillerdir. Bu nedenle bu fiilleri işleyen asker kişiler, fiili işledikleri sırada herhangi bir nedenle askerliğe elverişli olmadıklarının anlaşılması halinde, genel hükümlere göre

²¹ Sırf askeri suç kavramıyla ilgili olarak bkz. Erman, Sahir, Askeri Ceza Hukuku, İstanbul 1963, s. 109-111; Dönmezer-Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, İstanbul 1966, Cilt 3, s. 176, 177; Taner, Tahir, Ceza Hukuku, İstanbul 1949, s.128, 129; Taşkın Rifat, Askeri Ceza Kanunu Şerhi, Ankara 1946, s. 34, s. 90; AsYİBK 20.6.1975-E.6, K. 4 (AsYKD, Yıl: 1997 Sayı:11).

cezalandırılmaktadırlar. Bir başka ifadeyle, üstünü öldüren asker kişinin, fiili işlediği sırada asker edilmesine engel teşkil eden, fakat ceza sorumluluğunu etkilemeyen bir rahatsızlığı bulunduğu fiili işledikten sonra anlaşılması halinde, bu kişi TCK'nın 81 ve devamı maddelerine göre cezalandırılacaktır. Şimdi asker kişinin işlediği bu fiile, asker olmayan bir kişinin fail olarak katıldığını varsayalım. Bu takdirde sivil kişi, kasten öldürmeden mi yoksa üstünü öldürmek suçundan mı sorumlu tutulacaktır?

Özgü suçun açıklandığı madde gerekçesinde verilen örneklere bakılacak olursa, sivil kişinin sorumluluğu 40 ncı maddenin 2 nci fıkrası uyarınca belirlenecek yani fail, azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulabilecektir. Halbuki, bu kişi, asker kişi olmaksızın bu fiili işlediğinde, genel hükümlere göre kasten öldürmeden sorumlu tutulacaktır. Uygulama da bu şekildedir. Görüldüğü gibi özgü suç kavramı, sırf askeri suçta sivillerin fail olarak katılmaları halinde, sorumluluğun belirlenmesinde yeterli olmamakta, aksine tereddüt yaratmaktadır.

Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin benzeri bir olayla ilgili olarak verdiği kararında, "5237 sayılı TCK'nın TBMM'deki komisyon çalışmalarına katılan" bir öğretim üyesinin kitabından alıntılar da yapılmak suretiyle, müşterek faillikte sorumluluğun başlılık kuralına dayanmadığı, bu kuralın, özel faillik niteliği taşımayan bir kişinin özgü suçta, faillik dışında iştirak etmesi halinde, bu kişinin şerik olarak sorumluluğunu sağlama yönünde bir fonksiyon icra ettiği kabul edilmiştir. Bu kabulden hareketle, Daire, asker kişi hakkında üstünü öldürmek suçundan Askeri Ceza Kanunu'nun 91/3. maddesinin, sivil kişi hakkında ise kasten öldürmek suçuna ilişkin ÖNCEK m. 448. (TCK'nın 81)

maddesinin uygulanması gerektiğine karar vermiştir.²²

Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin bu kararında, "bağlılık kuralı" ve "özgü suç" kavramıyla ilgili olarak yapılan açıklamalar ve yapılan değerlendirmeler, 40'ncü maddenin ikinci fıkrasının açık hükmü ve madde gerekçesine uygun düşmemektedir.²³

Diğer taraftan özgü suç nedeniyle sırf askeri suça azmettirme halinde, azmettiren sivil kişi 38. madde uyarınca fail gibi cezalandırılacaktır. Bu kabul, azmettiren sivil kişi hakkında Askeri Ceza Kanunu'nun uygulanmasını gerektirecektir. Halbuki asker kişi olmayan sırf askeri suçun faili genel hükümlere göre sorumlu tutulmaktadır. Bu durum mantığa ve adalet duygusuna aykırıdır. Eğer sırf askeri suça azmettiren kişi hakkında da TCK hükümlerinin uygulanacağı sonucuna varılıyorsa, bunun için bağlılık kuralına gitmeye gerek yoktur.

²² AsY3.D. 22.11.2005-E.1022, K. 1249 (yayınlanmamış)

²³ Madde gerekçesinde bağlılık kuralı ve özgü suç kavramıyla ilgili olarak şu açıklamalar yapılmıştır. "Bağlılık kuralı, suç ortaklarından bazılarında faillik için aranan şartların bulunmaması hâlinde, bu kişilerin işlenen suçtan sorumluluğunu sağlamaktadır. Böylece; suçun işlenişinde hâkimiyet kurmadığı veya özel faillik niteliğini taşımadığı için fail olarak sorumlu tutulamayan bir suç ortağı, bağlılık kuralı sayesinde, gerçekleşen suçtan sorumlu tutulabilmektedir.

...
"Özel faillik niteliğinin arandığı suçlarda, ancak bu niteliğe sahip olan kişiler fail olabilir. Örneğin zimmet suçunun faili ancak kamu görevlisi olabilir. Özel faillik niteliğini taşımayan kişiler, özgü suça iştirak etmeleri hâlinde, ancak azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu olur.

Sadece özel faillik niteliğine sahip olmak, özgü suçun faili olarak sorumluluk için yeterli olmayabilir. Bunun için, özel faillik niteliğinin yanı sıra, ayrıca fiil üzerinde hâkimiyet kurulması gerekir. Örneğin resmî belgede sahtecilik suçunun işlenişine iştirak eden kamu görevlisi kişilerin, bu suçun nitelikli şekli açısından müsterek fail olarak sorumlu tutulabilmeleri için, birlikte suç işleme kararının yanı sıra, ayrıca belgede sahtecilik fülü üzerinde ortak hâkimiyet kurmaları gerekir."

İştirak hâlinde işlenen suçlarda gönüllü vazgeçme

MADDE 41 - (1) İştirak hâlinde işlenen suçlarda, sadece gönüllü vazgeçen suç ortağı, gönüllü vazgeçme hükümlerinden yararlanır.

(2) Suçun;

a) Gönüllü vazgeçenin gösterdiği gayreti dışında başka bir sebeple işlenmemiş olması,

b) Gönüllü vazgeçenin bütün gayretine rağmen işlenmiş olması,

Hâllerinde de gönüllü vazgeçme hükümleri uygulanır.

Açıklama: Bu hüküm gönüllü vazgeçenin, suçun tamamlanması veya neticenin gerçekleşmesini önlemesi gerektiğinin bir istisnasını oluşturmaktadır. ÖNCEK m. 61/2 ve TCK m. 36'ya bakınız.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Suçların İçtimaı

Bileşik suç

MADDE 42 - (1) Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suçta bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz.

Açıklama: TCK'da cezaların toplanmasına ilişkin bir hüküm yoktur. Bu husus CGTİK m. 99 ve 101'de düzenlenmiştir. ÖNCEK m. 78'e bakınız.

Zincirleme suç

MADDE 43 - (1) Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. (Ek cümle: 29.6.2005-5377/ m. 6 ile) "Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır."

(2) Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır.

(3) (Değişik: 29.6.2005-5377/ m. 6 ile) Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence (...) ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz.

Açıklama: Maddede 29.6.2005 tarih ve 5377 sayılı Kanun'la değişiklik yapılarak birinci fıkranın sonuna bir cümle eklenmiş, üçüncü fıkrada parantez içinde yer alan "*cinsel saldırı ve çocukların cinsel istismarı*" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

Birinci maddeye eklenen cümle ile; muayyen bir mağduru olmayan rüşvet ve çevrenin kirletilmesi gibi, zincirleme suç hükümleri öncelikle uygulanması gereken suçlarda, uygulamada oluşan tereddüdü gidermek amaçlanmıştır.

Maddenin üçüncü fıkrasında yer alan "*cinsel saldırı ve çocukların cinsel istismarı*" ibaresinin çıkarılması suretiyle yapılan değişiklikle de, aynı kişiye karşı müteaddit defa işlenen cinsel saldırı ve çocukların cinsel istismarı suçlarında gerçek içtima hükümleri uygulamasının "*hâkim ve savcılarda ispat sorunu ve ölçüsüz ceza miktarının ortaya çıkması bakımından*" neden olduğu ciddi endişeleri gidermek amacı güdülmüştür. Bununla birlikte, aynı kişiye karşı birden fazla işlenen her cinsel saldırı

veya çocukların cinsel istismarı suçlarında, failin bir suç işleme kararı ile hareket ettiği söylenemez. Irza geçme suçu işlendikten uzun bir süre sonra tekrarlanmasında durum böyledir. Bu nedenle failin bir suç işleme kararıyla hareket etmediği açıkça belirlenen hallerde zincirleme suçtan söz edilemez; bu gibi durumlarda her failin ayrı bir suç oluşturduğu kabul edilmelidir. Nitekim Yargıtay, sanığın askere gitmeden önce başladığı irza geçme eylemine, dönüşünde de devam etmesi durumunda, araya askerlik gibi uzun bir sürenin girmesini ve fiili kesinti sebebiyle suç işleme kararında birlik bulunmadığı ve fiillerin iki ayrı suçu oluşturacağına karar vermiştir (5. CD. 24.4.2006- 731- 3468; YKD Ocak 2007, s. 175).

TCK m. 76/2, 77/2, 81, 82, 86, 87, 88, 94, 95, 148, 149, 150'ye ve ÖNCEK m. 80'e bakınız.

Fikrî içtima

MADDE 44 - (1) İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır.

Açıklama: TCK m. 42; CGTİK m. 99 ve ÖNCEK m. 79'a bakınız.

ÜÇÜNCÜ KISIM

YAPTIRIMLAR

BİRİNCİ BÖLÜM

Cezalar

Cezalar

MADDE 45 - (1) Suç karşılığında uygulanan yaptırım olarak cezalar, hapis ve adli para cezalarıdır.

Açıklama: ÖNCEK m. 11'e bakınız.

Hapis cezaları

MADDE 46 - (1) Hapis cezaları şunlardır:

- a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası.
- b) Müebbet hapis cezası.
- c) Süreli hapis cezası.

Açıklama: Kabahatler ayrı bir kanunla düzenlenmiş olduğundan "*hafif hapis cezası*"na metinde yer verilmemiştir. ÖNCEK m. 15'e bakınız.

YAPTIRIMLAR

Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası

MADDE 47 - (1) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası hükümlünün hayatı boyunca devam eder, kanun ve tüzükte belirtilen sıkı güvenlik rejimine göre çektirilir.

Açıklama: CGTİK M. 9, 25, 107/1, 2, 3-a'ya ve ÖNCEK m. 13'e bakınız.

Müebbet hapis cezası

MADDE 48 - (1) Müebbet hapis cezası, hükümlünün hayatı boyunca devam eder.

Açıklama: CGTİK m. 9, 107/1, 2, 3-b'ye ve ÖNCEK m. 13/2'ye bakınız.

Sürelî hapis cezası

MADDE 49 - (1) Sürelî hapis cezası, kanunda aksi belirtilmeyen hâllerde bir aydan az, yirmi yıldan fazla olamaz.

(2) Hükmedilen bir yıl veya daha az sürelî hapis cezası, kısa sürelî hapis cezasıdır.

Açıklama: Maddede sürelî hapis cezası için öngörülen alt ve üst sınır, ilgili suç tanımındaki ceza açısından belirlenmiştir. Dolayısıyla bu madde hükmü, sonuç ceza bakımından bir sınır oluşturmamaktadır. Somut olayda sonuç ceza yirmi yıldan fazla olabilir. Ancak otuz yılı geçemez (m. 61/7).

Bu maddede yer alan düzenlemenin sonuç cezayı değil, temel cezayı gösterdiği 61. maddenin 7. fıkrasında yapılan değişiklik gerekçesinden de anlaşılmaktadır. Bu konuda

YCGK'nun 20.6.2006 tarih ve 2006/5-178- 163 sayılı Kararı'na bakınız.

Hapis cezası, 5271 sayılı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 2/1. maddesindeki disiplin hapsinden farklıdır. Disiplin hapsi, İİK nun 5358 sayılı Kanun'la değişik 340. maddesinde öngörülen tazyik hapsini de kapsar. Bu nedenle de, duruşma açılarak yapılan bir yargılama sonunda verilmelerine karşılık, 2004 sayılı İİK'nın 353/1. maddesinde yasa yolu olarak itiraz yasa yolu öngörülmüştür. Anılan hükümler gözetildiğinde, gerek disiplin hapsi gerekse hapsen tazyik yaptırımını tayin edilen kararlar, CMK'nın 223. maddesinde belirtilen "hüküm" niteliğinde değildirler ve bunlar hakkında hükümler için öngörülen yargılama kuralları uygulanamaz.

Hapsen tazyik yaptırımında amaç, bir yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlamak olduğundan, alt sınırdan belli bir ceza belirlenmesi gerekmemekte, yükümlülük yerine getirilene kadar ve en çok 3 ay süreyle kişinin yükümlülüğüne uygun davranması için zorlanması söz konusu olmaktadır. Bu nedenle kararda belli bir sürenin öngörülmesi, yaptırımın bu niteliğine aykırı olacaktır. (YCGK: 14.11.2006/16 HD-220-231)

TCK m. 61/7'ye; ÖNCEK m. 15/1'e ve CİK m. 3/3'e bakınız.

Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar

MADDE 50 - (1) Kısa süreli hapis cezası, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre;

a) Adli para cezasına,

YAPTIRIMLAR

b) Mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesine,

c) En az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmeye,

d) Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya,

e) Sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanmaya,

f) Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya,

Çevrilebilir.

(2) Suç tanımında hapis cezası ile adli para cezasının seçenek olarak öngörüldüğü hâllerde, hapis cezasına hükmedilmişse; bu ceza artık adli para cezasına çevrilmez.

(3) Daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak koşuluyla, mahkûm olunan otuz gün ve daha az süreli hapis cezası ile fiili işlediği tarihte onsekiz yaşını doldurup veya altmışbeş yaşını bitirmiş bulunanların mahkûm edildiği bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, birinci fıkrada yazılı seçenek yaptırımlardan birine çevrilir

(4) Taksirli suçlardan dolayı hükmolunan hapis cezası uzun süreli de olsa; bu ceza, diğer koşulların varlığı hâlinde, birinci fıkranın (a) bendine göre adli para cezasına çevrilebilir. Ancak, bu hüküm, bilinçli taksir hâlinde uygulanmaz.

(5) Uygulamada asıl mahkûmiyet, bu madde hükümlerine göre çevrilen adli para cezası veya tedbirdir.

(6) Hüküm kesinleştikten sonra Cumhuriyet savcılığınca yapılan tebligata rağmen otuz gün içinde seçenek yaptırımın gereklerinin yerine getirilmesine başlanmaması veya başlanıp da devam edilmemesi hâlinde, hükmü veren mahkeme kısa süreli hapis cezasının tamamen veya kısmen infazına karar verir ve bu karar derhâl infaz edilir. Bu durumda, beşinci fıkra hükmü uygulanmaz.

(7) Hükmedilen seçenek tedbirin hükümlünün elinde olmayan nedenlerle yerine getirilememesi durumunda, hükmü veren mahkemece tedbir değiştirilir.

Açıklama: Yeni düzenlemeye göre, ehliyet ve ruhsatın geri alınmasına ya da meslek ve sanatın yasaklanmasına, işlenen suçun ehliyet ve ruhsatla ya da meslek ve sanatın icrasıyla bağlantılı olması halinde hükmolunabilir.

Bu maddede yazılı kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımların yerine getirilmesi, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği (RG, 20.12.2005-26029)'nin 32 ilâ 35. maddelerinde düzenlenmiştir.

Maddenin birinci fıkrasının (e) ve (f) bentlerinde yer alan cezanın bir katından maksat, cezanın kendisidir.

Maddenin üçüncü fıkrası, 647 sayılı Kanun'un 2248 sayılı Kanun'la değişik 4/2. maddesinin karşılığı olup aşağıdaki

YAPTIRIMLAR

noktalar dışında bu hükme paralel olarak düzenlenmiştir. İki hüküm arasında şu farklılıklar vardır:

a) 647 sayılı Kanun'da "suç tarihinden önce" ibaresi, yeni TCK'da "daha önce" şeklinde, "para cezasına veya tedbire çevrilmiş olsa dahi, hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkum edilmemiş olanlar" ibaresi de, yeni yasada, "hapis cezasına mahkum edilmemiş olmak" şeklinde ifade edilmiştir; bu ifade biçimi anlam farklılığı yaratmamaktadır.

b) 647 sayılı Kanun'da, kısa süreli hapis cezasının, seçenek yaptırımlardan birine çevrilmesi zorunluluğu, sadece 18 yaşından küçükler bakımından kabul edildiği halde, TCK m. 50/3'de, 65 yaşını bitirmiş olanlar bakımından da söz konusudur.

Bu iki husus dışında, üçüncü fıkra her iki yasada da aynı şekilde düzenlenmiştir. Yargıtay "para cezasına veya tedbire çevrilmiş olsa dahi, hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkum edilmemiş olanlar" koşulunun 18 yaşından küçükleri kapsamadığına karar vermiş ve uygulama da bu doğrultuda istikrar kazanmıştır.²⁴

Ancak 50. maddenin 3. fıkraya gerekçesinde; üçüncü fıkranın başında yer alan "Daha önce hapis cezasına mahkum edilmemiş olmak koşulu"nun 18 yaşından küçükler bakımından da söz konusu olduğu belirtilmiştir. Gerekçe aynen şöyledir:

"Maddenin üçüncü fıkrasında, kısa süreli hapis cezasının adli para cezası veya diğer seçenek tedbirlerden birine çevrilmesi açısından mahkemenin takdir yetkisinin olmadığı hâller belirlenmiştir. Bu hâllerde, mahkeme kısa süreli hapis cezasını adli para cezasına veya

²⁴ YCGK'nın 2.11.1999- 4/200- 254; 10.2.1998-368- 29; 20.12.1993-289/326 kararları.

diğer seçenek tedbirlerden birine çevirecektir. Bunun, için kişinin daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması ve hükümlenen hapis cezasının otuz gündən fazla olmaması gerekir. Keza, daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak koşuluyla, fiili işlediği tarihte onsekiz yaşını doldurmanmış veya altmışbeş yaşını bitirmiş bulunanların mahkûm edildiği bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, birinci fıkrada yazılı seçenek yaptırımlardan birine çevrilir.”

Uygulamanın yukarıda açıklandığı şekilde olduğu bilinmesine rağmen, fıkranın erişkinlerle onsekiz yaşından küçükler bakımından ayrı iki bent halinde düzenlenmemiş olması, uygulamada Ceza Genel Kurul Kararlarının geçerliliği konusunda kuşku yaratmaktadır.

Kanaatimizce, “para cezasına veya tedbire çevrilmiş olsa dahi, hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm edilmemiş olanlar” koşulunun 18 yaşından küçükleri kapsamadığını kabul eden Ceza Genel Kurulunun, “Daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak” koşulunu da aynı şekilde yorumlama olasılığı yüksektir. Çünkü maddenin ifade şekli ile gerekçe tam olarak uyuşmamaktadır. Bu durumda gerekçeye değil, madde metnine itibar edilmesi gerekir.

Diğer taraftan maddenin 2. fıkrasında, suç tanımında hapis cezası ile adli para cezasının seçenek olarak öngörüldüğü halde, hapis cezasına hükmedilmişse, bu cezanın para cezasına çevrilemeyeceğinin açıkça hüküm altına alınmış olması karşısında, aksi düşüncüyü benimseyen 24.12.1973 tarih ve 1973/3-5 (RG, 4.2.1974-14789) sayılı YİBK geçerliliğini yitirmiştir.

TCK m. 22/3, 49/2, 52; CGTİK m. 101, 104, 109, 110; DSK m. 14; DSMKY m. 15/b, d; CİK m. 4’e bakınız.

YAPTIRIMLAR

Hapis cezasının ertelenmesi

MADDE 51 - (1) İşlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır. Ancak, erteleme kararının verilebilmesi için kişinin;²⁵

a) Daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması,

b) Suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması,

Gerekir.

(2) Cezanın ertelenmesi, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi koşuluna bağlı tutulabilir. Bu durumda, koşul gerçekleşinceye kadar cezanın infaz kurumunda çektirilmesine devam edilir. Koşulun yerine getirilmesi hâlinde, hâkim kararıyla hükümlü infaz kurumundan derhâl salıverilir.

(3) Cezası ertelenen hükümlü hakkında, bir yıldan az, üç yıldan fazla olmamak üzere, bir denetim süresi belirlenir. Bu sürenin alt sınırı, mahkûm olunan ceza süresinden az olamaz.

²⁵ Mersin 4. Asliye Ceza Mahkemesi, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 51. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "...hapis cezasına..." ibaresinin iptaline karar verilmesi istemi ile, 30.1.2006 tarihinde itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur. Yüksek Mahkeme'nin E. 2006/012 sayısında kayıtlı bu davayla ilgili olarak henüz bir karar verilmemiştir.

(4) Denetim süresi içinde;

a) Bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün, bu amaçla bir eğitim programına devam etmesine,

b) Bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına,

c) Onsekiz yaşından küçük olan hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesine,

Mahkemece karar verilebilir.

(5) Mahkeme, denetim süresi içinde hükümlüye rehberlik edecek bir uzman kişiyi görevlendirebilir. Bu kişi, kötü alışkanlıklardan kurtulmasını ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda hükümlüye öğütte bulunur; eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya nezdinde çalıştığı kişilerle görüşerek, istişarelerde bulunur; hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hâkime verir.

(6) Mahkeme, hükümlünün kişiliğini ve sosyal durumunu göz önünde bulundurarak, denetim süresinin herhangi bir yükümlülük belirlemeden veya uzman kişi görevlendirmeden geçirilmesine de karar verebilir.

(7) Hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklerle, hâkimin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi hâlinde; ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine karar verilir.

YAPTIRIMLAR

(8) Denetim süresi yükümlülükler uygun veya iyi hâlli olarak geçirildiği takdirde, ceza infaz edilmiş sayılır.

Açıklama: Madde 647 sayılı Kanun'un 6. maddesinin karşılığı olarak düzenlenmiş olmakla birlikte iki hüküm arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır.

a) 647 sayılı Kanun'un 6. maddesine göre sanığın cezasının ertelenebilmesi için daha önce "*Adliye mahkemelerince para cezasından başka bir ceza ile mahkum olmamış olması*" gerekiyordu. TCK 51' de bu koşul "*kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkum edilmiş olması*" şeklinde yumuşatılmıştır.

b) 647 sayılı Kanuna göre, hem para cezasının hem de hürriyeti bağlayıcı cezanın ertelenmesi mümkündür. Maddede, ayrıca hürriyeti bağlayıcı cezanın niteliği bakımından da (ağır hapis için bir yıl, hapis veya hafif hapis için iki yıl) ayrı süreler öngörülmüştü. Yeni TCK, adli para cezaları bakımından ertelemeyi kabul etmediği gibi, ağır hapis- hapis-hafif hapis ayırımı ortadan kalktığından, kural olarak iki yıl ve daha az hapis cezasının ertelenmesine imkan tanımıştır. Bu bağlamda yasada bir suçun yaptırımını olarak hapis cezası ile birlikte adli para cezasının da öngörüldüğü durumlarda, önceki ceza sistemimizde geçerli bulunan "*ertelemenin bölünmezliği*" prensibinden artık bahsedilemeyeceği açıkça ortadadır. Bu düzenleme karşısında ne şekilde hükmedilmiş olursa olsun, para cezalarının ertelenmesi mümkün değildir (YCGK: 21.11.2006/3-246-261).

c) Suç tarihinde 18 yaşını doldurmamış olanlar ile 65 yaşını bitirmiş olanların mahkum oldukları süre de cezanın niteliğine göre (ağır hapis için iki yıl, hapis veya hafif hapis için üç yıl olarak) belirlenmişti. Yeni düzenlemede üst sınırı üç yıl olan hapis cezasının ertelenmesine olanak tanımıştır.

d) Ertelemenin sübjektif şartı olan "cezanın ertelenmesi halinde, ileride suç işlemekten çekinmesine sebep olacağı hakkında mahkemece kanaat edinilmesi"nin ölçütü her iki Kanunda farklı düzenlenmiştir. 647 sayılı Kanuna göre, mahkeme bu kanaatini, sanığın "geçmişteki hâli ve suç işleme hususundaki eğilimine" dayandırabiliyordu. Halbuki 5237 sayılı TCK m. 51' de bu kanaat, "Suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık" esas alınarak belirlenecektir.

Cezası ertelenen hükümlü hakkında denetim süresi belirlenmesi zorunludur. Hakim, bu süre içinde dördüncü fıkrada sayılan yükümlülüklerden birine de hükmedebilecektir. 5275 sayılı Kanunun 104, 107 ve 108. maddelerinde de denetimli serbestlik tedbirine ilişkin olarak 5237 sayılı Kanunun 53. maddesine paralel hükümler bulunmaktadır. Şu halde; mahkeme denetimli serbestlik tedbirine hükmettiğinde, bununla birlikte uygulanacak bir yükümlülüğe de hükmedebilecektir. Ancak, bu takdirde hükmedilecek yükümlülükler maddenin 4. fıkrasında sınırlı olarak sayılmıştır (m.51/4). "Karakola giderek imza atma" yükümlülüğü, bu maddede sayılan yükümlülükler arasında yer almamaktadır. Bu nedenle böyle bir tedbire hükmedilmesi yasaya aykırıdır (14.11.2006- E.2006/3-214, K. 2006/243).

Kısa süreli hapis cezası ertelenen sanık hakkında 53. maddenin birinci fıkrasında belirtilen güvenlik tedbirlerine hükümlenemez (TCK m. 53/3, 4).

Diğer taraftan takdiri indirim koşullarıyla, cezanın ertelenmesini gerektiren koşulların birbirinden bağımsız yargısal kişileştirme kurumları olduğuna, ancak mahkemece cezadan indirim yapılırken, cezanın ertelenmesine ilişkin unsurların tamamı takdiri indirim nedeni olarak gösterilmişse, bunun erteleme kararı verilmesini gerektireceğine ilişkin 7.6.1976 tarih

YAPTIRIMLAR

ve E. 1976/3-4, K. 1976/3 (RG, 11.7.1976- 15643) sayılı YİBK geçerliliğini korumaktadır.

TCK m. 23/2, DSK m. 14'e; DSMKY m. 15/10, 32/b, 35; ÖNCEK m. 89-95 ve CİK m. 6'ya bakınız.

Adli para cezası

MADDE 52 - (1) Adli para cezası, beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hâllerde yediyüzotuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesi'ne ödenmesinden ibarettir.

(2) En az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası olan bir gün karşılığı adli para cezasının miktarı, kişinin ekonomik ve diğer şahsî hâlleri göz önünde bulundurularak takdir edilir.

(3) Kararda, adli para cezasının belirlenmesinde esas alınan tam gün sayısı ile bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ayrı ayrı gösterilir.

(4) Hâkim, ekonomik ve şahsî hâllerini göz önünde bulundurarak, kişiye adli para cezasını ödemesi için hükmün kesinleşme tarihinden itibaren bir yıldan fazla olmamak üzere mehil verebileceği gibi, bu cezanın belirli taksitler hâlinde ödenmesine de karar verebilir. Taksit süresi iki yılı geçemez ve taksit miktarı dörtten az olamaz. Kararda, taksitlerden birinin zamanında ödenmemesi hâlinde geri kalan kısmın tamamının tahsil edileceği ve ödenmeyen adli para cezasının hapse çevrileceği belirtilir.

Açıklama: Adli para cezasının temel ceza olarak belirlenmesi ve bireyselleştirmeye yönelik artırma ve indirimler gün üzerinden yapılır (m. 61/8).

5187sayılı Basın Kanunu'nun 28. maddesine göre; Kanun'un 18. maddesinde düzenlenen "Düzeltilme ve cevabın yayımlanması kararına uymamak" suçu ile 22. maddedeki "Basılmış eserleri engelleme, tahrip ve bozma" suçları dışında bu Kanun'da öngörülen suçlar için hükmedilen para cezaları, hürriyeti bağlayıcı cezaya çevrilemez.

Diğer taraftan para cezalarının hesaplanmasında ve ödenmesinde 1 Yeni Türk Lirasının altında kalan tutarların dikkate alınamayacağı yönündeki 5083 sayılı Kanun'un 2 ve 765 sayılı TCK'nın 2/2. maddesi hükmü karşısında, mevcut yasa değişikliğinin fail lehine olması nedeniyle, 1 Haziran 2005 tarihinden önce işlenen suçlarda da özel yasalardaki para cezası miktarının yeniden hesaplanıp belirlenmesi zorunlu hale gelmiştir. Bu yeni ilke doğrultusunda yapılan hesaplama sonucu adli para cezasının alt ve üst sınırları;

01.01.2005-31.05.2005 tarihleri arasında işlenen suçlar bakımından 489 ila 123.877. YTL olarak;

01.06.2005 tarihinden itibaren: 450 ila 100.000 YTL olarak belirlenmiştir. Ancak, sonradan yürürlüğe giren 5252 sayılı Yasa hükümlerinin lehe olması nedeniyle 01.01.2005-31.05.2005 tarihleri arasında işlenen suçlar açısından da para cezasının 450-100.000 YTL olarak uygulanması zorunlu hale gelmiştir (YCGK: 21.11.206/8-245-246).

Öte yandan 5.5.2007 tarih ve 26513 sayılı RG'de yayımlanan 4.4.2007 tarihli ve 2007/11963 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile "Yeni Türk Lirası ve Yeni Kuruluş"ta yer alan "Yeni" ibareleri 1.1.2009 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlükten kaldırılmıştır.

TCK m. 61; 5252 SK m. 5; CGTİK m. 106; ÖNCEK m. 19, 21-24, 26, 27, Ek madde 2, 4 ve ÇİK m. 5'e bakınız.

İKİNCİ BÖLÜM

Güvenlik Tedbirleri

Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma

MADDE 53 - (1) Kişi, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak;

a) Sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden; bu kapsamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden veya Devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen, atamaya veya seçime tâbi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten

b) Seçme ve seçilme ehliyetinden ve diğer siyasi hakları kullanmaktan,

c) Velayet hakkından; vesayet veya kayyımlığa ait bir hizmette bulunmaktan,

d) Vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan,

e) Bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tâbi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten,
yoksun bırakılır.

(2) Kişi, işlemiş bulunduğu suç dolayısıyla mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanuncaya kadar bu hakları kullanamaz.²⁶

²⁶ 10.7.2003 tarihli ve 4926 sayılı Kaçakçılıkla mücadele Kanununun

(3) Mahkûm olduğu hapis cezası ertelenen veya koşullu salıverilen hükümlünün kendi altsoyu üzerindeki velayet, vesayet ve kayyımlik yetkileri açısından yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanmaz. Mahkûm olduğu hapis cezası ertelenen hükümlü hakkında birinci fıkranın (e) bendinde söz konusu edilen hak yoksunluğunun uygulanmamasına karar verilebilir.²⁷

(4) Kısa süreli hapis cezası ertelenmiş veya fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında birinci fıkra hükmü uygulanmaz.

(5) Birinci fıkrada sayılan hak ve yetkilerden birinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar dolayısıyla hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde, ayrıca, cezanın infazından sonra işlemek üzere, hükmolunan cezanın yarısından bir katına kadar bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına karar verilir. Bu hak ve yetkilerden birinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar dolayısıyla sadece adli para cezasına mahkûmiyet hâlinde, hükümde belirtilen gün sayısının yarısından bir katına kadar bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına karar verilir. Hükmün kesinleşmesiyle icraya konan yasaklama ile ilgili süre, adli para cezasının tamamen infazından itibaren işlemeye başlar.

33. maddesi, kamu hizmetinden yasaklanma süresi bakımından bu fıkra hükmüne aykırı olup 31.12.2008 tarihine kadar değiştirilmesi gerekmekte idi. Bu Kanun 23.3.2007 tarihli ve 5607 sayılı Kanun'la yürürlükten kaldırılmış ve yeni düzenlemede böyle bir hükme yer verilmemiştir.

²⁷ Tufanbeyli Asliye Ceza Mahkemesi, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 53. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ikinci tümcesinin iptaline karar verilmesi istemiyle, 27.9.2005 tarihinde itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

Yüksek Mahkeme'nin E. 2005/116 sayısında kayıtlı bu davayla ilgili olarak henüz bir karar verilmemiştir.

YAPTIRIMLAR

(6) Belli bir meslek veya sanatın ya da trafik düzeninin gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla işlenen taksirli suçtan mahkûmiyet hâlinde, üç aydan az ve üç yıldan fazla olmamak üzere, bu meslek veya sanatın icrasının yasaklanmasına ya da sürücü belgesinin geri alınmasına karar verilebilir. Yasaklama ve geri alma hükmün kesinleşmesiyle yürürlüğe girer ve süre, cezanın tümüyle infazından itibaren işlemeye başlar.

Açıklama: Maddenin birinci fıkrasının (a), (b), (d) ve (e) bentlerinde yazılı tedbirlere, cezanın infazı tamamlanıncaya kadar, buna karşılık (c) bendinde belirtilen velayet, vesayet ve kayıymlığa ait bir hizmette bulunmaktan yoksun bırakma tedbirine ise *"koşullu salıverilinceye kadar"* olan süre için hükmedilebilir (TCK m. 53/3). 3167 sayılı Kanun'un 16. maddesinin 3. fıkrasındaki *"çek hesabı açtırma yasağı"* özel yasada yer alan ve belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma sonucu doğuran, güvenlik tedbirlerinden biridir (YCGK: 22.11.2005-E. 2005/10-140, K. 2005/143). Bu maddede yazılı güvenlik tedbirlerinin infazı için DSKMY m. 15/c, 39 ve 40'a bakınız.

Bu maddede sayılan güvenlik tedbirleri ÖNCEK'deki kamu hizmetlerinden yasaklanma cezasından farklı olarak düzenlendiğinden, bu cezanın üst sınırının 3 yılı geçemeyeceğine ilişkin 30.6.1995 tarih ve 1995/1-1 sayılı YİBK geçerliliğini yitirmiştir. Ayrıca mahkûmiyetin yasal sonucu olan hak mahrumiyetleri, mahkûmiyetin doğal sonucu olduğundan, kararda gösterilmemiş olsa bile hükümlü açısından kazanılmış hakka konu olamazlar, bir başka anlatımla aleyhe bozma yasağı kapsamında değerlendirilemezler (YCGK: 12.12.2006 tarih ve E.11/301, K. 296).

AY m. 67, TCK m. 50/1-e; MK m. 335; DSK m. 14'e ve ÖNCEK m. 20, 25, 31, 33, 34, 35, 41'e bakınız.

Bu maddede yazılı güvenlik tedbirlerinin infazı için DSMKY m. 39 ve 40'a bakınız.

Eşya müsadereesi

MADDE 54 - (1) İyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsadereesine hükmolunur. Suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşya, kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlâk açısından tehlikeli olması durumunda müsadere edilir.

(2) Birinci fıkra kapsamına giren eşyanın, ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsadereesinin başka bir surette imkânsız kılınması hâlinde; bu eşyanın değeri kadar para tutarının müsadereesine karar verilir

(3) Suçta kullanılan eşyanın müsadere edilmesinin işlenen suça nazaran daha ağır sonuçlar doğuracağı ve bu nedenle hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında, müsadereesine hükmedilmeyebilir.

(4) Üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya, müsadere edilir.

(5) Bir şeyin sadece bazı kısımlarının müsadereesi gerektiğinde, tümüne zarar verilmeksizin bu kısmı ayırmak olanaklı ise, sadece bu kısmın müsadereesine karar verilir.

(6) Birden fazla kişinin paydaş olduğu eşya ile ilgili olarak, sadece suça iştirak eden kişinin payının müsadereesine hükmolunur.

Açıklama: TCK'da Müsadere, ceza türlerinden olmayıp bir güvenlik tedbiri olarak düzenlenmiştir. Basımevi ve eklen-

YAPTIRIMLAR

tileri ile basın araçlarının, suç aleti olduğu gerekçesiyle zapt ve müsadere edilemeyeceği hususunda AY m. 30/a. Müsaderede dava zamanasını için TCK m. 70'e,

Kaçak eşya naklinde kullanılan her türlü taşıma araçlarının zorunlu koşulları konusunda 4926 sayılı KMK m. 20'ye ve 5607 m. 13/f. 1'e,

Kaçak orman mallarının taşınmasında kullanılan canlı cansız bütün taşıma araçlarının müsadere konusunda 6831 sayılı Orman Kanununun 108/4'e,

Bakınız.

Süresinde ruhsat işlemlerini yenilememesi nedeniyle ruhsatı iptal edilen, yapılan tebligata rağmen de Yönetmelikte öngörülen altı aylık sürede devredilmeyen silah, ruhsatsız silah haline dönüşür. Bu nitelikteki bir silahın sahibi, silah üzerindeki tüm yasal haklarını kaybetmiş olduğundan, silahın idareye teslimine değil, zorunlu karar verilmelidir (YCGK: 19.9.2006-E.2006/8- 199, K. 2006/188; YKD Aralık 2006 s.1962).

TCK m. 55, 64, 72 ve 75/5'e; CMK m. 256- 259'a; 3984/m. 34 ve Ek m. 2'ye; 5549/m.17'ye; DSKY m. 15/c'ye ve ÖNCEK m.36'ya bakınız.

Kazanç müsadere

MADDE 55 - (1) Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddî menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsadere kararına karar verilir. Bu fıkra hükmüne göre müsadere kararı verilebilmesi için maddî menfaatin suçun mağduruna iade edilememesi gerekir.

(2) Müsadere konusu eşya veya maddî menfaatlere el-konulamadığı veya bunların merciine teslim edilmediği hâllerde, bunların karşılığını oluşturan değerlerin müsaderesine hükmedilir.

Açıklama: CMK m. 256-259; ÖNCEK’de m. 36 dışında ayrı bir hüküm yoktu. TCK m. 54 açıklmasına bakınız.

Çocuklara özgü güvenlik tedbirleri

MADDE 56 - (1) Çocuklara özgü güvenlik tedbirlerinin neler olduğu ve ne suretle uygulanacakları ilgili kanunda gösterilir.

Açıklama: Çocuklara özgü güvenlik tedbirleri, 3.7.2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun “Koruyucu ve destekleyici tedbirler” başlıklı 5. maddesinde sayılmıştır. Bu tedbirler: danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularına ilişkindir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için ÇKK m. 7-10’a bakınız.

Çocukların korunması konusunda ÇHS m. 8/1, 34, 37, 40; ÇKK m. 7-11, 15’e, AY m. 61’e bakınız.

ÖNCEK’de çocuklarla ilgili olarak madde 53-55’de öngörülen tedbirlerin dışında özel bir hüküm yoktu.

Akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri

MADDE 57 - (1) Fiili işlediği sırada akıl hastası olan kişi hakkında, koruma ve tedavi amaçlı olarak güvenlik tedbirine hükmedilir. Hakkında güvenlik tedbirine hükmedilen akıl hastaları, yüksek güvenlikli sağlık kurumlarında koruma ve tedavi altına alınırlar.

YAPTIRIMLAR

(2) Hakkında güvenlik tedbirine hükmedilmiş olan akıl hastası, yerleştirildiği kurumun sağlık kurulunca düzenlenen raporda toplum açısından tehlikeliliğinin ortadan kalktığı veya önemli ölçüde azaldığının belirtilmesi üzerine mahkeme veya hâkim kararıyla serbest bırakılabilir.

(3) Sağlık kurulu raporunda, akıl hastalığının ve işlenen fiilin niteliğine göre, güvenlik bakımından kişinin tıbbî kontrol ve takibinin gerekip gerekmediği, gerekiyor ise, bunun süre ve aralıkları belirtilir.

(4) Tıbbî kontrol ve takip, raporda gösterilen süre ve aralıklarla, Cumhuriyet savcılığınca bu kişilerin teknik donanımı ve yetkili uzmanı olan sağlık kuruluşuna gönderilmeleri ile sağlanır.

(5) Tıbbî kontrol ve takipte, kişinin akıl hastalığı itibarıyla toplum açısından tehlikeliliğinin arttığı anlaşıldığında, hazırlanan rapora dayanılarak, yeniden koruma ve tedavi amaçlı olarak güvenlik tedbirine hükmedilir. Bu durumda, bir ve devamı fıkralarda belirlenen işlemler tekrarlanır.

(6) İşlediği fiille ilgili olarak hastalığı yüzünden davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan kişi hakkında birinci ve ikinci fıkra hükümlerine göre yerleştirildiği yüksek güvenlikli sağlık kuruluşunda düzenlenen kurul raporu üzerine, mahkûm olduğu hapis cezası, süresi aynı kalmak koşuluyla, kısmen veya tamamen, mahkeme kararıyla akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri olarak da uygulanabilir.

(7) Suç işleyen alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı kişilerin, güvenlik tedbiri olarak, alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarına özgü sağlık kuruluşunda tedavi altına alınmasına karar verilir. Bu kişilerin tedavisi,

alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığından kurtulmalarına kadar devam eder. Bu kişiler, yerleştirildiği kurumun sağlık kurulunca bu yönde düzenlenecek rapor üzerine mahkeme veya hâkim kararıyla serbest bırakılabilir.

Açıklama: Akıl hastalarının ceza sorumlulukları ve bunlar hakkında uygulanacak tedbirler ÖNCEK 46 ve 47'de düzenlenmişti.

İkinci fıkrada, hakkında güvenlik tedbirine hükmedilmiş olan akıl hastasının, toplum açısından tehlikeliliğinin ortadan kalktığı veya önemli ölçüde azaldığının belirlenmesi halinde mahkemece veya hakim kararıyla serbest bırakılacağı belirtildiğinden, akıl hastası olan sanığın, toplum açısından tehlikeliliğinin ortadan kalktığı veya önemli ölçüde azaldığı saptanıncaya kadar tedavi altına alınmasına karar verilmesi gerekir. Bu nedenle akıl hastası olan sanığın iyileşinceye kadar tedavi altına alınmasına karar verilmesi yasaya aykırıdır ve bozma sebebi sayılır (2. CD, 12.2.2006-E.2006/9927, K. 2007/1854).

Maddenin altıncı fıkrası TCK m. 32 ile bağlantılı olarak değerlendirilmelidir. TCK m. 32, 34, 175, 191/2-6; ÇKK m. 12'ye ve ÖNCEK m. 46'ya bakınız.

Suçta tekerrür ve özel tehlikeli suçlular

MADDE 58 - (1) Önceden işlenen suçtan dolayı verilen hüküm kesinleştikten sonra yeni bir suçun işlenmesi hâlinde, tekerrür hükümleri uygulanır. Bunun için cezanın infaz edilmiş olması gerekmez.

(2) Tekerrür hükümleri, önceden işlenen suçtan dolayı;

YAPTIRIMLAR

a) Beş yıldan fazla süreyle hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde, bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren beş yıl,

b) Beş yıl veya daha az süreli hapis ya da adli para cezasına mahkûmiyet hâlinde, bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren üç yıl,

Geçtikten sonra işlenen suçlar dolayısıyla uygulanmaz.

(3) Tekerrür hâlinde, sonraki suça ilişkin kanun maddesinde seçimlik olarak hapis cezası ile adli para cezası öngörül-müşse, hapis cezasına hükmolunur.

(4) Kasıtlı suçlarla taksirli suçlar ve sırf askerî suçlarla diğer suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanmaz. Kasten öldürme, kasten yaralama, yağma, dolandırıcılık, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile parada veya kıymetli damgada sahtecilik suçları hariç olmak üzere; yabancı ülke mahkemelerinden verilen hükümler tekerrüre esas olmaz.

(5) Fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış olan kişilerin işlediği suçlar dolayısıyla tekerrür hükümleri uygulanmaz.

(6) Tekerrür hâlinde hükmolunan ceza, mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilir. Ayrıca, mükerrir hakkında cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanır.

(7) Mahkûmiyet kararında, hükümlü hakkında mükerrir-lere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağı belirtilir.

(8) Mükerrirlerin mahkûm olduğu cezanın infazı ile de-netimli serbestlik tedbirinin uygulanması, kanunda gösterilen şekilde yapılır.

(9) Mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin, itiyadi suçlu, suçu meslek edinen kişi veya örgüt mensubu suçlu hakkında da uygulanmasına hükmedilir.

Açıklama: Tekerrür hükümlerinin uygulanması gereken hallerde, özgürlüğü bağlayıcı ceza ile birlikte hükmedilmiş olan para cezasının da özgürlüğü bağlayıcı ceza gibi artırılması gerektiğine dair 20.6.1960 tarih ve E. 1959/11, K. 1960/13 (RG, 24.9.1960-11691) sayılı YİBK, TCK m. 58'de düzenleme bulunmaması ve fakat engelleyici bir hükme de yer verilmemiş olması karşısında, geçerliliğini sürdürmektedir. Son fıkrada geçen tanımlar için, TCK m. 6/h, i, j; CGTİK m. 108; Kast ve taksir için TCK m. 21 ve 22'ye sırf askeri suç tanımı için 20.06.1975 tarih ve 1975/6-4 sayılı AsYİBK'ya, ve Uyuşmazlık Mahkemesi Ceza Bölümü Kararları (Adalet Bakanlığı Yayını)'na, denetimli serbestlik için DSK m. 14 ve DSMK'ye bakınız. ÖNCEK m. 81, 82 - 88'e bakınız.

Sınır dışı edilme

MADDE 59.-(Değişik: 31.3.2005-5328/1 m. ile) (1) İşlediği suç nedeniyle hapis cezasına mahkûm edilen yabancı, koşullu salıverilmeden yararlandıktan ve her halde cezasının infazı tamamlandıktan sonra, durumu, sınır dışı işlemleriyle ilgili olarak değerlendirilmek üzere derhal İçişleri Bakanlığına bildirilir.

Açıklama: ÖNCEK'de bu konuda düzenleme yoktu.

Bu madde; "(1)İşlediği suç nedeniyle iki yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına mahkûm edilen yabancının, cezasının infazından sonra derhâl sınır dışı edilmesine de hükmolunur." şeklinde iken 31.3.2005-25772 mükerrer tarih ve sayılı RG ile yayımlanan

YAPTIRIMLAR

31.03.2005 tarihli ve 5328 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile yukarıdaki gibi değiştirilmiştir. Bu değişiklik, 842 sayılı Kanun Teklifinin Meclis Genel Kurulu'nda görüşülmesi sırasında verilen önerge ile Kanun'a eklenmiştir (77. Birleşim - 30 Mart 2005).

Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri

MADDE 60 - (1) Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet hâlinde, iznin iptaline karar verilir.

(2) Müsadere hükümleri, yararına işlenen suçlarda özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanır.

(3) Yukarıdaki fıkralar hükümlerinin uygulanmasının işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabileceği durumlarda, hâkim bu tedbirlere hükmetmeyebilir.

(4) Bu madde hükümleri kanunun ayrıca belirttiği hâllerde uygulanır.

Açıklama: Güvenlik tedbirlerine ilişkin hükümlerin uygulanması konusu sulh ceza mahkemelerinin görevi içindedir (5235/m.10). Dolayısıyla tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirine sulh ceza mahkemesince hükmolunur.

Suç Gelişlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun getirdiği yükümlülüklerle aykırı davranan tüzel kişiler hakkında, bu kişilere özgü güvenlik tedbirine hükmolunur (5549/m. 14 f. 2). Bu Kanun RG, 18.10.2006-26323 de yayımlanmıştır.

5607 sayılı KMK' da tanımlanan suçların tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde veya yararına olarak işlenmesi halinde, ayrıca bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur (m. 4/3).

AY m. 33/5 ; TCK m. 54, 55; CMK m. 249; MK m. 47-50 ve DK'ya bakınız.

ÖNCEK' de bu konuda düzenleme yoktu.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi

Cezanın belirlenmesi

MADDE 61.-(1) Hâkim, somut olayda;

- a) Suçun işleniş biçimini,
- b) Suçun işlenmesinde kullanılan araçları,
- c) Suçun işlendiği zaman ve yeri,
- d) Suçun konusunun önem ve değerini,
- e) Meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını,
- f) Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını,
- g) Failin güttüğü amaç ve saiki,

Göz önünde bulundurarak, işlenen suçun kanunî tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirler.

(2) Suçun olası kastla ya da bilinçli taksirle işlenmesi nedeniyle indirim veya artırım, birinci fıkra hükmüne göre belirlenen ceza üzerinden yapılır.

(3) Birinci fıkrada belirtilen hususların suçun unsurunu

YAPTIRIMLAR

oluşturduğu hâllerde, bunlar temel cezanın belirlenmesinde ayrıca göz önünde bulundurulmaz.

(4) Bir suçun temel şekline nazaran daha ağır veya daha az cezayı gerektiren birden fazla nitelikli hâllerin gerçekleşmesi durumunda; temel cezada önce artırma sonra indirme yapılır.

(5) Yukarıdaki fıkralara göre belirlenen ceza üzerinden sırasıyla teşebbüs, iştirak, zincirleme suç, haksız tahrik, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ve cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsî sebeplere ilişkin hükümler ile takdiri indirim nedenleri uygulanarak sonuç ceza belirlenir.

(6) Hapis cezasının süresi gün, ay ve yıl hesabıyla belirlenir. Bir gün, yirnidört saat; bir ay, otuz gündür. Yıl, resmî takvime göre hesap edilir. Hapis cezası için bir günün, adli para cezası için bir Türk Lirasının artakalanı hesaba katılmaz ve bu cezalar infaz edilmez.

(7) (Ek fıkra: 29.6.2005-5377/ m.7 ile) Süreli hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı bu madde hükümlerine göre belirlenen sonuç ceza, otuz yıldan fazla olamaz.

(8) (Ek fıkra:29.6.2005-5377/ m.7 ile) Adli para cezası hesaplanırken, bu madde hükmüne göre cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesine yönelik artırma ve indirimler, gün üzerinden yapılır. Adli para cezası, belirlenen sonuç gün ile kişinin bir gün karşılığı ödeyebileceği miktarın çarpılması suretiyle bulunur.

(9) (Ek fıkra: 6.12.2006-5560/ m. 1 ile) Adli para cezasının seçimlik ceza olarak öngörüldüğü suçlarda bu cezaya ilişkin gün biriminin alt sınırı, o suç tanımındaki hapis cezasının alt

sınırından az; üst sınırı da, hapis cezasının üst sınırından fazla olamaz.

(10) Kanunda açıkça yazılmış olmadıkça cezalar ne artırılabilir, ne eksiltilebilir, ne de değiştirilebilir.

Açıklama: Son fıkra ilk metinde yedinci fıkra olarak düzenlenmişti. Süreli hapis cezasına üst sınır getirmek ve adli para cezasının hesaplanmasında hakim ve savcılarda oluşan tereddüdün giderilmesi amacıyla maddeye, 29.6.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun'la yedinci ve sekizinci fıkralar, 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'la da sekizinci fıkradan sonra gelmek üzere (9) numaralı fıkra eklenmiştir. Bunun sonucu ilk metindeki yedinci fıkra, yapılan değişiklik gereğince teselsül ettirilmiş ve (10.) fıkra olarak numaralandırılmıştır.

5377 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle ilgili olarak madde gerekçesinde şu görüşlere yer verilmiştir: *"Kanunun 49 uncu maddesine göre, aksine hüküm bulunmayan hallerde, süreli hapis cezasının alt sınırı bir ay, üst sınırı ise yirmi yıldır. Bu alt ve üst sınır, ilgili suç tanımındaki temel ceza açısından belirlenmiştir. Bu itibarla, 49 uncu madde hükmü, sonuç ceza bakımından bir sınır oluşturmamaktadır. Başka bir deyişle, somut olayla ilgili olarak belirlenen sonuç ceza yirmi yıldan fazla olabilecektir. Ancak, bu durumda belirlenen sonuç cezaya yine de bir sınırlama gereği bulunmaktadır. Böyle bir sınırlama, müebbet hapis cezasında koşullu salıverilme için infaz kurumunda geçirilmesi gereken asgari süre bakımından önem taşımaktadır. Bu ihtiyaç nedeniyle, 61 inci maddeye eklenen yedinci fıkra ile, hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı belirlenen sonuç cezanın otuz yıldan fazla olamayacağı kabul edilmiştir.*

Keza, adli para cezasının hesaplanmasında başta Yargıtay olmak üzere hâkim ve savcılarda oluşan tereddüdün giderilmesi amacıyla, söz konusu maddeye yeni bir fıkra eklenmiştir."

YAPTIRIMLAR

5560 değişikliği ise, bu maddeye göre temel gün belirlenirken, beş gün ile yediyüzotuz gün arasında bir gün mü, yoksa ilgili suç tanımındaki hapis cezasının alt ve üst sınırının mı esas alınacağı konusunda, uygulamada oluşan tereddütleri gidermek amacıyla yapılmıştır.

Adalet Komisyonu tarafından değişiklik yapılmadan kabul edilen bu maddeye ilişkin Değişiklik Teklifi Gerekçesi şöyledir:

"Adli para cezasının hapis cezasına seçimlik yaptırım olarak kabul edildiği hallerde, cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesi bağlamında mahkeme, önce kişi hakkında hapis cezasına mı yoksa adli para cezasına mı hükmedeceğini karara bağlar. Bu tercihin yapılmasında sadece suçlunun kişiliği dikkate alınmalıdır. Bu tercih, aslında cezanın bireyselleştirilmesi yöntemlerinden birini oluşturmaktadır. Bu bakımdan söz konusu belirlemede failin geçmişi, sosyal ilişkileri, fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışları, cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri gibi hususların yanı sıra, ekonomik durumu da göz önünde bulundurulur.

Bu tercih sonucunda mahkemenin kişi hakkında adli para cezasına hükmetmeyi kararlaştırması halinde, adli para cezasının hesaplanmasında esas alınacağı gün sayısını, hapis cezasının belirlenmesi ve bireyselleştirilmesi ile ilgili olarak 61 inci maddede öngörülen usul ve sırayı izleyerek belirleyecektir.

Bu hesaplamada temel gün belirlenirken, beş gün ile yediyüzotuz gün arasında bir gün mü, yoksa ilgili suç tanımındaki hapis cezasının alt ve üst sınırının mı esas alınacağı konusunda, uygulamada bir tereddüt oluşmuştur. Bu tereddüdün giderilmesi için, işbu fıkra hükmü madde metnine eklenmiştir.

Bu hükme göre, adli para cezasının hesaplanmasına ilişkin temel gün belirlenirken, ilgili suç tanımındaki hapis cezasının alt ve üst

sınırının göz önünde bulundurulması gerekir. Aksi takdirde, adli para cezasının ödenmemesi halinde uygulanacak hapis süresi bakımından dengesiz sonuçlar ortaya çıkabilir.

Bu suretle belirlenen temel gün üzerinden 61 inci maddedeki usul ve sıraya göre artırma veya indirim yapmak suretiyle sonuç gün sayısı belirlenir."

Bu madde, 14.12.1955 tarih ve 1955/19-28 sayılı YİBK göz önünde bulundurulurken düzenlenmiş olduğundan, söz konusu karara ihtiyaç kalmamıştır.

Keza maddenin altıncı fıkrasında, hapis cezasında bir günün artakalanının hesaba katılmayacağı ve infaz edilmeyeceği açıkça belirtilmiş olduğundan 11.11.1936 tarih ve 1936/11-28 sayılı YİBK na ihtiyaç kalmamıştır.

Buna karşılık hapis cezasının ay olarak tayini halinde artırma nedeniyle cezanın bir yılı aşması durumunda, sonuç cezanın yine ay üzerinden belirlenmesi gerektiğine dair 14.6.1940 tarih ve 1940/25-68 tarihli YİBK geçerliliğini sürdürmektedir.

Cezanın belirlenmesinde sıra: Temel ceza bu maddenin (1). Fıkrasına göre belirlendikten sonra, TCK madde 21/2 veya 22/3, 35, 37,38, 39, 43, 29, 31, 32, 62'den uygulanması gerekenler bu sıra takip edilerek sonuç ceza belirlenecektir. Ceza uygulaması yapılırken bu sıraya uyulmaması bozma sebebidir.²⁸

Adli para cezası, Kanun'un 52. maddesinde beş gün ilâ

²⁸ 6. CD 2.11.2006 - E. 2006/4406, K. 2006/10698; Yaralama suçu nedeniyle ceza uygulaması yapılırken 86/3-e maddesinin, 21/2. maddesinden önce uygulanması bozma sebebi sayılmıştır.

YAPTIRIMLAR

yediyüzotuz gün olarak belirlenmiştir. Fakat Kanun'un adli para cezasının hapis cezasına seçimlik yaptırım olarak kabul edildiği suç tiplerinde, hapis cezasının alt sınırı beş günün üstünde, buna karşılık üst sınırı da yedi yüz otuz günün altında veya üstünde olabilmektedir. Bu gibi durumlarda, gün para cezasının, suç tanımında öngörülen hapis cezasının alt sınırından daha az veya üst sınırından daha fazla bir süre olarak belirlenmesi, haksızlık ve adaletsizlik yaratıyordu. 5560 Değişikliği ile bu sakınca giderilmek istenmiştir.

Yeni düzenleme uyarınca adli para cezası, suç tanımında öngörülen hapis cezasının alt ve üst sınırları göz önünde bulundurularak m. 52/1'e göre gün olarak belirlendikten sonra, artırma ve indirimler gün üzerinden yapılır. Bulunan sonuç gün sayısı, m. 52/2'ye göre takdir edilen miktar ile çarpılmak suretiyle sonuç ceza belirlenir.

Adli para cezasının alt ve üst sınırları için TCK m. 52'ye,

5560 değişikliği ile 61. maddeye eklenen (9.) fıkranın değiştirdiği hükümlerle ilgili olarak TCK m. 117/2'ye ve 164/1'e,

Kısa süreli hapis cezasının adli para cezasına çevrilmesi konusunda TCK m. 50/1 a'ya,

Adli para cezasına çevirme yasağı ile ilgili olarak TCK m. 50/2'ye,

Adli para cezasının infazı konusunda 5275 sayılı Kanununun 106 ncı maddesine,

Bakınız.

Temel cezanın belirlenmesi ÖNCEK m. 29'da düzenlenmişti. Seçimlik ceza öngören maddeler için TCK m.14 açıklamasına bakınız.

5560 Değişikliğinin Değerlendirilmesi:

Adli para cezasını düzenleyen 52. madde gerekçesinde, daha önce yürürlükte olan sistemin (765 sayılı Kanun'un 19., 647 sayılı Kanun'un Ek 2 ve Ek 4. maddeleri) sorun yarattığına değinildikten ve "suç işleyen kişinin ekonomik durumu dikkate alınmadan hükmolunan para cezasının, eşitlik ilkesine aykırı sonuçlar doğurduğuna" işaret edildikten sonra, adli para cezasının amacı şu şekilde açıklanmaktadır.

"...Gün para cezasının temel amacı, para cezasının kişinin ödeme gücüne göre belirlenmesi yoluyla, suç işleyen zengin ile fakir arasındaki eşitsizliği gidermektir. Bunun yanında sistem, uygulaması basit, etkili saydam ve para cezasından güdülen amaçları yerine getirebilecek özelliكتedir.

...

"Adli para cezası ilke olarak hapis cezası ile birlikte değil, bu cezaya alternatif olarak uygulanacaktır. Buna karşılık ekonomik kazanç elde etme amacının güdüldüğü belli suçlarda, kanunda ayrıca gösterilmesi koşuluyla hapis ve adli para cezasına birlikte hükmedilebilecektir."

Adli para cezasının ilke olarak hapis cezasına seçenек bir ceza olarak öngörülmesi, amacı ve miktarının belirlenme usulü göz önünde tutulduğunda; yapılan değişikliğin, somut olayda hükmolunacak adli para cezasının adil ve etkin olmasını sağlayabileceğini söylemek oldukça zordur. Çünkü gün birimini alt sınırdan veya bu sınıra yakın tayin eden hâkim, bir gün karşılığı adli para cezasının miktarını üst sınırdan belirlemek veya bunun aksini yapmak suretiyle fiil ile orantılı bir cezaya hükmedebilecektir. Asmda süreli hapis cezası ile para cezasına mahkûmiyetin yerine getirilme şekli ve sonuçları dikkate

YAPTIRIMLAR

alındığında, bu iki cezayı, "gün birimi"ni esas alarak birbiriyle karşılaştırmak da, doğru bir yaklaşım değildir.

Diğer taraftan adli para cezasının seçimlik ceza olarak öngörüldüğü suçların önemli bir bölümünde, öngörülen alternatif hapis cezasının üst sınırı bir yıldır; yani kısa süreli hapis cezasıdır. Bu suçların tamamı için öngörülen alternatif hapis cezasının alt sınırı da bir yıldan daha azdır. Dolayısıyla fail hakkında, bir yıl ve daha az süreli hapis cezasına hükmedilmesi mümkün bulunmaktadır. Ne var ki, bu takdirde, hapis cezasının para cezasına çevrilmesi olanağı yoktur (m. 50/2). Adli para cezasına hükmetme olanağı varken hapis cezasına hükmedilmiş ise, kanun koyucu bu cezanın adli para cezasına çevrilmesini kabul etmemiştir.

Seçenek para cezasının alt sınırının, o suç için öngörülen hapis cezasının alt sınırından aşağı olamayacağını kabulü halinde, ceza olarak adli para cezası seçilmiş olmasına rağmen, sonuçta tayin olunan ceza, miktarı itibarıyla hapis cezasının para cezasına çevrilmiş olması sonucunu doğuracaktır. Bir başka ifadeyle, hapis cezasının adli para cezasına çevrilmesiyle, adli para cezasına hükmedilmesi arasında infaz edilmesi gereken ceza bakımından bir fark olmayacaktır. Hâlbuki kanun koyucunun seçimlik ceza öngörmesinin amacı bu değildir. Böyle bir amaç güdülseydi, hapis cezasının seçilmesi halinde, bu cezanın adli para cezasına çevrilmesi yasağı getirilmezdi. Kanaatimizce 61 inci maddede yapılan bu değişiklik 52. maddenin konuluş amacına aykırıdır.

Ayrıca süreli hapis cezasının alt sınırı bir ay (m. 49/1) olduğundan, yapılacak değişiklikte, adli para cezasının miktarının belirlenmesine ilişkin birim gün sayısının alt sınırı da, seçenek ceza öngören suçlar bakımından 30 gün olarak belirlenmiş olmaktadır. Bu nedenlerle 61 inci maddede ya-

pılan değişikliğin, haksızlıkları giderdiğine ve ceza adaletini sağladığına ilişkin değerlendirmelerde isabet olup olmadığı uygulamalar netleştiğinde ortaya çıkacaktır.

Takdiri indirim nedenleri

MADDE 62 - (1) Fail yararına cezayı hafifletecek takdiri nedenlerin varlığı hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine, müebbet hapis; müebbet hapis cezası yerine, yirmibeş yıl hapis cezası verilir. Diğer cezaların (*Değişik ibare: 31.3.2005-5328/2 m. ile*) altıda birine kadar indirilir.

(2) Takdiri indirim nedeni olarak, failin geçmişi, sosyal ilişkileri, fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışları, cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri gibi hususlar göz önünde bulundurulabilir. Takdiri indirim nedenleri kararda gösterilir.

Açıklama: Birinci fıkranın son cümlesi Kanun'un ilk şeklinde "*Diğer cezaların beşte birine kadar indirilir.*" şeklinde iken, bu cümlede geçen "*beşte*" ibaresi, 31.3.2005-25772 mükerrer tarih ve sayılı RG ile yayımlanan 31.03.2005 tarihli ve 5328 sayılı Kanun'la "*altıda*" olarak değiştirilmiştir. Bu değişiklik, Teklifin Genel Kurul'da görüşülmesi sırasında verilen önerge ile Kanun'a eklenmiştir (m. 59 açıklamasına bakınız).

ÖNCEK in. 59'a bakınız.

Mahsup

MADDE 63 - (1) Hüküm kesinleşmeden önce gerçekleşen ve şahsî hürriyeti sınırlama sonucunu doğuran bütün hâller nedeniyle geçirilmiş süreler, hükmolunan hapis cezasından

YAPTIRIMLAR

indirilir. Adli para cezasına hükmedilmesi durumunda, bir gün yüz Türk Lirası sayılmak üzere, bu cezadan indirim yapılır.

Açıklama: Mahsubu mümkün olmayan süre için CMK madde 109/5 ve CGTİK m. 100'e; Tutuklama, gözaltı ve gözlem altına alınma için, CMK m. 101, 91, 74'e; mahsup davasıyla ilgili olarak CGTİK m. 98-101'e ve ÖNCEK m. 40'a bakınız.

Tutuklu kalınan sürenin mahkûmiyetten mahsup edilebilmesi için, tutukluluğun mahsup yapılacak suçta konu mahkûmiyete ait olması gerekmez. Bir başka ifadeyle sanığın tutuklu kaldığı suçtan dolayı verilecek hükmün kesinleşmesinden önce, işlemiş olduğu diğer bir suç nedeniyle de tutuklu kalınan sürenin mahsubu mümkündür. Burada önemli olan husus, mahsuba konu mahkûmiyete ait suçun, tutuklu kalınan suçtan verilen hükmün kesinleşmesinden önce işlenmesidir.

Bu maddenin uygulanmasıyla ilgili olarak 06.03.1940 gün ve 5-68 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı geçerliliğini korumaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Dava ve Cezanın Düşürülmesi

Sanığın veya hükümlünün ölümü

MADDE 64 - (1) Sanığın ölümü hâlinde kamu davasının düşürülmesine karar verilir. Ancak, niteliği itibarıyla müsadereye tâbi eşya ve maddi menfaatler hakkında davaya devam olunarak bunların müsaderesine hükmolunabilir.

(2) Hükümlünün ölümü, hapis ve henüz infaz edilmemiş adli para cezalarını ortadan kaldırır. Ancak, müsadereye ve

yargılama giderlerine ilişkin olup ölümden önce kesinleşmiş bulunan hüküm, infaz olunur.

Açıklama: MK m. 28/1, 30; TCK m. 52, 54, 55; CMK m. 223, 256, 257, 324-330'a ve ÖNCEK m. 96'ya bakınız.

Af

MADDE 65 - (1) Genel af hâlinde, kamu davası düşer, hükümlenen cezalar bütün neticeleri ile birlikte ortadan kalkar.

(2) Özel af ile hapis cezasının infaz kurumunda çektirilmesine son verilebilir veya infaz kurumunda çektirilecek süresi kısaltılabilir ya da adli para cezasına çevrilebilir.

(3) Cezaya bağlı olan veya hükümde belirtilen hak yok-sunlukları, özel affa rağmen etkisini devam ettirir.

Açıklama: AY m. 87; TCK m. 52, 53 ve 74; CMK m. 223'e ve ÖNCEK m. 97, 98, 100'e bakınız.

Dava zamanaşımı

MADDE 66 - (1) Kanunda başka türlü yazılmış olan hâller dışında kamu davası;

a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda otuz yıl,

b) Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmibeş yıl,

c) Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıl,

YAPTIRIMLAR

d) Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda onbeş yıl,

e) Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl,

Geçmesiyle düşer.

(2) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle kamu davası düşer.

(3) Dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâlleri de göz önünde bulundurulur.

(4) Yukarıdaki fıkralarda yer alan sürelerin belirlenmesinde suçun kanunda yer alan cezasının yukarı sınırı göz önünde bulundurulur; seçimsiz cezaları gerektiren suçlarda zamanaşımı bakımından hapis cezası esas alınır.

(5) (Değişik fıkra: 29.6.2005-5377/m. 8 ile) Aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren hallerde, mahkemece bu husustaki talebin kabul edildiği tarihten itibaren fiile ilişkin zamanaşımı süresi yeni baştan işlemeye başlar.

(6) Zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, teşebbüs hâlinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden, çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun onsekiz yaşını bitirdiği günden itibaren işlemeye başlar.

(7) Bu Kanunun İkinci Kitabının Dördüncü Kısımında yazılı ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet veya on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçların yurt dışında işlenmesi hâlinde dava zamanaşımı uygulanmaz.

Açıklama: Maddenin 5. fıkrası, 29.6.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun'la, *"yeniden yargılama söz konusu olan hallerde, bu nedenle dava zamanaşımı süresinin dolduğundan bahisle yargılamaya son verilmesi yönündeki taleplerin önüne geçmek"* amacıyla değiştirilmiştir.

Değiştirilen beşinci fıkra şöyle idi: *"(5) Aynı fiilden dolayı her ne suretle olursa olsun tekrar yargılanması gereken hükümlünün, sonradan yargılanan suça ait üçüncü fıkrada yazılı esasa göre belirlenecek zamanaşımı göz önünde bulundurulur."*

Basın suçlarında dava zamanaşımı süresi ve bu sürenin başlaması konusunda 5187/m. 26'ya bakınız.

TCK m. 35, 43, 67, 72 ve 5018/m. 74'e (RG, 24.12.2003-25326); CMK Madde 311 vd. ile ÖNCEK m. 102, 103, 109, 110'a bakınız.

Dava zamanaşımı süresinin durması veya kesilmesi

MADDE 67 - (1) Soruşturma ve kovuşturma yapılmasının, izin veya karar alınması veya diğer bir mercide çözülmesi gereken bir meselenin sonucuna bağlı bulunduğu hâllerde; izin veya kararın alınmasına veya meselenin çözümüne veya kanun gereğince hakkında kaçak olduğu hususunda karar verilmiş olan suç faili hakkında bu karar kaldırılıncaya kadar dava zamanaşımı durur.

(2) Bir suçla ilgili olarak;

YAPTIRIMLAR

a) Şüpheli veya sanıklardan birinin savcı huzurunda ifadesinin alınması veya sorguya çekilmesi,

b) Şüpheli veya sanıklardan biri hakkında tutuklama kararının verilmesi,

c) Suçla ilgili olarak iddianame düzenlenmesi,

d) Sanıklardan bir kısmı hakkında da olsa, mahkûmiyet kararı verilmesi,

Halinde, dava zamanaşımı kesilir.

(3) Dava zamanaşımı kesildiğinde, zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlar. Dava zamanaşımını kesen birden fazla nedenin bulunması halinde, zamanaşımı süresi son kesme nedeninin gerçekleştiği tarihten itibaren yeniden işlemeye başlar.

(4) Kesilme halinde, zamanaşımı süresi ilgili suça ilişkin olarak Kanunda belirlenen sürenin en fazla yarısına kadar uzar.

Açıklama: Dava zamanaşımının kesilmesi sebepleri maddede sayılanlarla sınırlıdır. Zamanaşımını esilmesi sebeplerinden birinin varlığı halinde, zamanaşımı süresi sanık bakımından değil, suç için kesilmiş olur.

Görevsiz mahkemece yapılmış sorgu da zamanaşımını keser, buna karşılık Görevsizlik kararı zamanaşımını kesmez (YCGK: 25.9.2001-E. 2001/6-168, K.2001/171).

Suçla ilgili iddianame düzenlenmesini, "iddianamenin kabulü" olarak anlamak gerekir. Mahkumiyet kararı ile, duruşma sonunda verilen hüküm kastedilmektedir; yoksa kararın kesinleşmesi değil.

Basın suçlarında dava zamanaşımının durması konusunda 5187/m.26 f. son'a bakınız.

TCK m. 66/6' ve 72'ye; CMK m. 147, 161, 175/1'e ve ÖNCEK m. 104- 107'ye bakınız.

Ceza zamanaşımı

MADDE 68 - (1) Bu maddede yazılı cezalar aşağıdaki sürelerin geçmesiyle infaz edilmez:

- a) Ağırlandırılmış müebbet hapis cezalarında kırk yıl.
- b) Müebbet hapis cezalarında otuz yıl.
- c) Yirmi yıl ve daha fazla süreli hapis cezalarında yirmi-dört yıl.
- d) Beş yıldan fazla hapis cezalarında yirmi yıl.
- e) Beş yıla kadar hapis ve adli para cezalarında on yıl.

(2) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle ceza infaz edilmez.

(3) Bu Kanunun İkinci Kitabının Dördüncü Kısımında yazılı yurt dışında işlenmiş suçlar dolayısıyla verilmiş ağırlandırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis veya on yıldan fazla hapis cezalarında zamanaşımı uygulanmaz.

(4) Türleri başka başka cezaları içeren hükümler, en ağır ceza için konulan sürenin geçmesiyle infaz edilmez.

YAPTIRIMLAR

(5) Ceza zamanaşımı, hükmün kesinleştiği veya infazın herhangi bir suretle kesintiye uğradığı günden itibaren işleme-ye başlar ve kalan ceza miktarı esas alınarak süre hesaplanır.

Açıklama: Önceki Ceza Kanunu, ceza zamanaşımı sürelerini, sürenin başlamasını ve bu süreleri kesen sebepleri 112, 113, 114, 116, 117 ve 118. maddelerinde düzenlemiştir. Bu hükümlere göre ceza zamanaşımının gerçekleşmesi halinde cezalar da ortadan kalmakta idi.

Yeni düzenlemeye göre, ceza zamanaşımı sürelerinin geçmesi cezayı ortadan kaldırmamakta, sadece cezanın infazına engel teşkil etmektedir.

Ceza zamanaşımı süresinin başlaması konusunda her iki düzenleme arasında fark yoktur.

Oniki yaşından büyük çocuk hakkında verilen cezalarla ilgili zamanaşımı sürelerinin yetişkinlerden farklı kabul edilmesi, suça sürüklenen çocuğu koruma amacına yönelik bu Kanunla getirilen bir yeniliktir. Ayrıca infazın kesintiye uğraması halinde ceza zamanaşımının kalan ceza miktarı üzerinden hesaplanması da tamamen yeni düzenlemedir.

Yurt dışında işlenmiş suçlar bakımından ÖNCEK m. 118, muvakkat ağır hapis cezalarının tamamını kapsayacak şekilde düzenlenmiştir.

Kanunun İkinci Kitabının Dördüncü Kısımında yazılı yurt dışında işlenmiş suçlar dolayısıyla verilmiş ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis veya on yıldan fazla hapis cezalarında zamanaşımı uygulanmaz. Zamanaşımının işlemeyeceği diğer suçlar için TCK m. 76/4, 77/4, 78/3'e bakınız.

Ceza zamanaşımı ve hak yoksunlukları

MADDE 69 - (1) Cezaya bağlı olan veya hükümde belirtilen hak yoksunluklarının süresi ceza zamanaşımı doluncaya kadar devam eder.

Açıklama: Önceki Ceza Kanunumuz, bu kurumu 115. maddesinde düzenlemişti. Bu madde, Kamu hizmetlerinden yasaklanma, memuriyetten yoksun bırakılma ve meslek ve sanatın yapılmasının yasaklanması cezalarında zamanaşımı süresini hükmolunan tedbirin iki katı olarak belirlemiş ve bu sürenin ancak asıl cezanın ortadan kalktığı tarihten itibaren başlamasını öngörmüştü.

Yeni düzenlemeye göre hak yoksunluklarının süresi ceza zamanaşımı doluncaya kadar devam edecektir. Cezanın infazına başlanılmamış olması veya infaza ara verilmesi hak yoksunluğu cezasının infazına engel değildir.

Hak yoksunlukları için TCK m. 53'e bakınız.

Müsadere zamanaşımı

MADDE 70 - (1) Müsadereye ilişkin hüküm, kesinleşmeden itibaren yirmi yıl geçtikten sonra infaz edilmez.

Açıklama: TCK m. 54, 55/2 ve 72'ye bakınız. ÖNCEK' de bu konuda bir hüküm yoktu.

Ceza zamanaşımının kesilmesi

MADDE 71 - (1) Mahkûmiyet hükmünün infazı için yetkili merci tarafından hükümlüye kanuna göre yapılan tebligat veya bu maksatla hükümlünün yakalanması ceza zamanaşımını keser.

YAPTIRIMLAR

(2) Bir suçtan dolayı mahkûm olan kimse üst sınırı iki yıldan fazla hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlediği takdirde, ceza zamanaşımı kesilir.

Açıklama: Bu madde kısmen ÖNCEK m. 114'e paralel olarak düzenlenmiştir. ÖNCEK m. 114'de hükümlünün ceza zamanaşımı içerisinde aynı cinsten ikinci bir suç işlemesi halinde zamanaşımının kesileceği belirtilmişti. Yeni düzenlemeye göre ceza zamanaşımının kesilmesi, hükümlünün üst sınırı iki yıldan fazla hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlemesine bağlıdır.

Tebliğatin geçerliliği 7201 sayılı Tebliğat Kanunu hükümlerine göre belirlenir.

Zamanaşımının kesilmesiyle ilgili olarak 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 15. maddesine ve CGTİK m. 5, 9 ve 118'e bakınız.

Zamanaşımının hesabı ve uygulanması

MADDE 72 - (1) Dava ve ceza zamanaşımı süreleri gün, ay ve yıl hesabıyla belirlenir. Bir gün, yirmidört saat; bir ay, otuz gündür. Yıl, resmî takvime göre hesap edilir.

(2) Dava ve ceza zamanaşımı re'sen uygulanır ve bundan şüpheli, sanık ve hükümlü vazgeçemezler.

Açıklama: TCK m. 66, 68'e ve CMK m. 2/1-a, b'ye bakınız. ÖNCEK m. 116, 117'e bakınız.

Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar²⁹

MADDE 73.-(1) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olan suç hakkında yetkili kimse altı ay içinde şikâyette bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma yapılamaz.

(2) Zamanaşımı süresini geçmemek koşuluyla bu süre, şikâyet hakkı olan kişinin fiili ve failin kim olduğunu bildiği veya öğrendiği günden başlar.

(3) Şikâyet hakkı olan birkaç kişiden birisi altı aylık süreyi geçirirse bundan dolayı diğerlerinin hakları düşmez.

(4) Kovuşturma yapılabilmesi şikâyete bağlı suçlarda kanunda aksi yazılı olmadıkça suçtan zarar gören kişinin vazgeçmesi davayı düşürür ve hükmün kesinleşmesinden sonraki vazgeçme cezanın infazına engel olmaz.

(5) İştirak hâlinde suç işlemiş sanıklardan biri hakkındaki şikâyetten vazgeçme, diğerlerini de kapsar.

(6) Kanunda aksi yazılı olmadıkça, vazgeçme onu kabul etmeyen sanığı etkilemez.

(7) Kamu davasının düşmesi, suçtan zarar gören kişinin şikâyetten vazgeçmiş olmasından ileri gelmiş ve vazgeçtiği sırada şahsî haklarından da vazgeçtiğini ayrıca açıklamış ise artık hukuk mahkemesinde de dava açamaz.

²⁹ Madde başlığı, "soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar, uzlaşma" şeklinde iken, 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'un 2 m. ile değiştirilmiştir. Başlıkta yer alan "uzlaşma" ibaresi, yapılan değişiklik gereğince metinden çıkarılmıştır.

(8) *Bu fıkra (6.12.2006-5560/ m. 45 ile) yürürlükten kaldırılmıştır.*³⁰

Açıklama: Maddede 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'un 2 ve 45. maddeleriyle değişiklik yapılmıştır. Bu Değişiklikle, uzlaşmayı düzenleyen sekizinci fıkra yürürlükten kaldırılmıştır. Buna bağlı olarak madde başlığında yer alan "uzlaşma" ibaresi de söz konusu Kanun'un 2. maddesiyle metinden çıkarılmıştır.

Maddenin değişiklik gerekçesinde; *"Bir usul hukuku müessesesi olan uzlaşma ile ilgili olarak Ceza Muhakemesi Kanununda ayrıntılı düzenlemeler yer almaktadır. Bu nedenle, uzlaşma kapsamına giren suçları belirleyen hükmün de Ceza Muhakemesi Kanununda yer almasının daha doğru olacağından fıkra yürürlükten kaldırılmıştır."* denilmiştir.

5560 sayılı Kanunla Ceza Muhakemesi Kanunu'nunda da değişiklik yapılmıştır. Bu bağlamda uzlaşma usulünü düzenleyen 253 ve 254. maddeler değiştirilmiştir. CMK'nın 253 üncü maddesinde yapılan düzenlemeyle, maddenin (1.) fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde sayılan suçlarda, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişisinin uzlaştırılması girişiminde bulunulması zorunluluğu getirilmiştir.

³⁰ 5560 sayılı Kanun'la yürürlükten kaldırılan sekizinci fıkra şöyle idi: *"Suçtan zarar göreni gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olup, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı bulunan suçlarda, failin suçu kabullenmesi ve doğmuş olan zararın tümünü veya büyük bir kısmını ödemesi veya gidermesi koşuluyla mağdur ile fail özgür iradeleri ile uzlaştıklarında ve bu husus Cumhuriyet Savcısı veya hâkim tarafından saptandığında kamu davası açılmaz veya davanın düşürülmesine karar verilir."*

CMK'un 254. maddesinde ise, kamu davası açıldıktan sonra kovuşturma konusu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde, uzlaşma işlemleri düzenlenmiştir.

Uzlaşma, 5560 sayılı Kanun'la maddi ceza hukuku kurumu olmaktan çıkarıldığından, burada ayrıntıya girilmemiş ve ilgili maddelerde, suçun uzlaştırmaya tabi olup olmadığının belirtilmesi ile yetinilmiştir.

İştirak halinde işlenen suçlar için TCK m. 37, 38, 39'a; zanaşımı konusunda m. 66'ya, önödeme konusunda m. 75/1'e; soruşturma, kovuşturma ve şüpheli kavramları için CMK m. 2/1-a,e,f'ye, uzlaşmaya tabi suçlar ve uzlaştırma usulü için CMK m. 253,254, 255'e;

Bu maddede geçen kurumlarla ilgili 765 sayılı TCK (Önceki Ceza Kanunu, ÖNCEK) da yer alan düzenlemeler için m. 99, 108, 111'e, bakınız.

Dava veya cezanın düşmesinin etkisi

MADDE 74 - (1) Genel af, özel af ve şikâyetten vazgeçme, müsadere olunan şeylerin veya ödenen adli para cezasının geri alınması gerektirmez.

(2) Kamu davasının düşmesi, malların geri alınması ve uğrulan zararın tazmini için açılan şahsî hak davasını etkilemez.

(3) Cezanın düşmesi şahsî haklar, tazminat ve yargılama giderlerine ilişkin hükümleri etkilemez. Ancak, genel af hâlinde yargılama giderleri de istenemez.

Açıklama: Maddenin birinci fıkrası ÖNCEK m. 100'de, ikinci fıkra m. 110'da benzer şekilde düzenlenmiş, üçüncü fıkra

YAPTIRIMLAR

hükmüne ise söz konusu maddede yer verilmemişti. AY m. 87; TCK m. 52, 54, 55, 65, 73/4; CMK m. 324-330'a ve ÖNCEK m. 97, 98, 100, 110, 120'ye bakınız.

Önödeme

MADDE 75 - (1) Uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, yalnız adli para cezasını gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı üç ayı aşmayan suçların faili;

a) Adli para cezası maktu ise bu miktarı, değilse aşağı sınırını,

b) Hapis cezasının aşağı sınırının karşılığı olarak her gün için yirmi Türk Lirası üzerinden bulunacak miktarı,

c) Hapis cezası ile birlikte adli para cezası da öngörülmüş ise, hapis cezası için bu fıkranın (b) bendine göre belirlenecek miktar ile adli para cezasının aşağı sınırını;

Soruşturma giderleri ile birlikte, Cumhuriyet savcılığınca yapılacak tebliğ üzerine on gün içinde ödediği takdirde hakkında kamu davası açılmaz.

(2) Özel kanun hükümleri gereğince işin doğrudan mahkemeye intikal etmesi hâlinde de fail, hâkim tarafından yapılacak bildirim üzerine birinci fıkra hükümlerine göre saptanacak miktardaki parayı yargılama giderleriyle birlikte ödediğinde kamu davası düşer.

(3) Cumhuriyet savcılığınca madde kapsamına giren suç nedeniyle önödeme işlemi yapılmadan dava açılması veya dava konusu fiilin niteliğinin değişmesi suretiyle madde

kapsamına giren bir suçta dönüşmesi hâlinde de yukarıdaki fıkra uygulanır.

(4) Suçla ilgili kanun maddesinde yukarı sınırı üç ayı aşmayan hapis cezası veya adli para cezasından yalnız birinin uygulanabileceği hâllerde ödenmesi gereken miktar, yukarıdaki fıkralara göre adli para cezası esas alınarak belirlenir.

(5) Bu madde gereğince kamu davasının açılmaması veya ortadan kaldırılması, kişisel hakkın istenmesine, malın geri alınmasına ve müsadereye ilişkin hükümleri etkilemez.

Açıklama: Uzlaşma, 5560 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle maddi ceza hukuku kurumu olmaktan çıkarılmış ve CMK'nın 253-255. maddelerinde ceza usul hukuku kurumu olarak düzenlenmiştir. Uzlaşma kapsamına giren suçlar için CMK m. 253'e,

TCK da önödemeye bağlı suçlar için m. 182/1 (ilk cümle) ve m. 289/3'e bakınız.

Hapis cezasını gerektirmeyen kaçakçılık suçlarında önödeme ve koşulları için 4926 sayılı KMK m. 34'e bakınız.

Önödeme kapsamına giren suçların yer aldığı özel kanunlar ellinin üstündedir. Bu nedenle önemli ve güncel olabileceğini düşündüğümüz bazı özel yasaların tarih ve sayılarını vermekle yetindik.³¹

³¹ Kaymaz, Seydi/Gökcan, H. Tahsin, *Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma ve Önödeme*, Ankara 2005, s. 341 vd. Burada yer verilen yasa ve maddeler, anılan kitaptan özetlenmiş olup özel yasalardaki önödemeye bağlı suçların tamamı için bu esere bakınız.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

YAPTIRIMLAR

Sıra No	Kanun No	Kanunun Tarihi	Madde No	Ceza Türü
1	1117	21.06.1927	7	APC
2	1567	20.02.1930	3/1	APC
3	1593	24.04.1930	285	APC
4	2219	24.05.1933	43	APC
5	2313	12.06.1933	23/4, 25, Ek m.1	APC
6	6183	21.07.1953	114	APC
7	6197	18.12.1953	41/1	APC
8	6762	29.06.1956	67, 113, 1472/3	APC
9	6831	31.08.1956	91/5	Hapis ve APC
10	7201	11.02.1959	53/1, 54, 55/1	APC
11	1512	18.01.1972	157	APC
12	2813	05.04.1983	32/f, g, h/2, i/son	APC
13	2821	05.05.1983	59/1,2,3	APC
14	2822	05.05.1983	69, 70/1-son, 71, 77/1, 78/2-4, 80/1	APC
15	2827	24.05.1983	8/2	APC
16	2863	21.07.1983	71, 74/3.cümle	APC
17	3167	19.03.1985	13	APC
18	3628	19.04.1990	10/1	Hapis
19	3713	12.04.1991	6/1,2,3	APC
20	5187	09.06.2004	15 ilâ 21	APC
21	5253	04.11.2004	32/j, m, o/1	APC

TCK m. 52, 54, 55, 74/3; TCK m. 61; CMK m. 253, 324-330 ve ÖNCEK m. 119'a bakınız.

İKİNCİ KİTAP

ÖZEL HÜKÜMLER

BİRİNCİ KISIM

ULUSLARARASI SUÇLAR

BİRİNCİ BÖLÜM

Soykırım ve İnsanlığa Karşı Suçlar

Soykırım

MADDE 76 - (1) Bir plânın icrası suretiyle, millî, etnik, ırkî veya dinî bir grubun tamamen veya kısmen yok edilmesi amacıyla, bu grupların üyelerine karşı aşağıdaki fiillerden birinin işlenmesi, soykırım suçunu oluşturur:

- a) Kasten öldürme.
 - b) Kişilerin bedensel veya ruhsal bütünlüklerine ağır zarar verme.
 - c) Grubun, tamamen veya kısmen yok edilmesi sonucunu doğuracak koşullarda yaşamaya zorlanması.
 - d) Grup içinde doğumlara engel olmaya yönelik tedbirlerin alınması.
 - e) Gruba ait çocukların bir başka gruba zorla nakledilmesi
- (2) Soykırım suçu failine ağırlaştırılmış müebbet hapis

cezası verilir. Ancak, soykırım kapsamında işlenen kasten öldürme ve kasten yaralama suçları açısından, belirlenen mağdur sayısınınca gerçek içtima hükümleri uygulanır.

(3) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur.

(4) Bu suçlardan dolayı zamanaşımı işlemez. (Ağır Ceza)³²

Açıklama: Soykırım suçları için Roma Statüsü³³ m. 6'ya ve AY m. 38'e; TCK m. 60, 66, 81, 87, 94; CMK m. 248 ve CGTİK m. 9, 25, 99'a bakınız. ÖNCEK'de bu suç düzenlenmemiştir.

İnsanlığa karşı suçlar

MADDE 77 - (1) Aşağıdaki fiillerin, siyasal, felsefi, ırkî veya dinî saiklerle toplumun bir kesimine karşı bir plân doğrultusunda sistemli olarak işlenmesi, insanlığa karşı suç oluşturur:

³² CMK m. 250'ye göre, Türk Ceza Kanunu'nda yer alan;

a) Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu,

b) Haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde cebir ve tehdit uygulanarak işlenen suçlar,

c) İkinci Kitap Dördüncü Kısımın Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümü'nde tanımlanan suçlar (305, 318, 319, 323, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç),

Dolayısıyla açılan davalar; Adalet Bakanlığı'nun teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nca yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenecek illerde görevlendirilecek ağır ceza mahkemelerinde görülür.

³³ Roma Statüsü 17 Temmuz 1998 tarihinde kabul edilmiştir. Statü'de kurulması öngörülen Uluslararası Ceza Divanı, Statü'nün 11 Nisan 2002 tarihi itibarıyla 66 devlet tarafından onaylaması üzerine, 1 Temmuz 2002 tarihinde hukuken kurulmuş bulunmaktadır.

- a) Kasten öldürme.
- b) Kasten yaralama.
- c) İşkence, eziyet veya köleleştirme.
- d) Kişi hürriyetinden yoksun kılma.
- e) Bilimsel deneylere tâbi kılma.
- f) Cinsel saldırıda bulunma, çocukların cinsel istismarı.
- g) Zorla hamile bırakma.
- h) Zorla fuhşa sevk etme.

(2) Birinci fıkranın (a) bendindeki fiilin işlenmesi halinde, fail hakkında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına; diğer bentlerde tanımlanan fiillerin işlenmesi halinde ise, sekiz yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Ancak, birinci fıkranın (a) ve (b) bentleri kapsamında işlenen kasten öldürme ve kasten yaralama suçları açısından, belirlenen mağdur sayısınca gerçek içtima hükümleri uygulanır.

(3) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur.

(4) Bu suçlardan dolayı zamanaşımı işlemez. (Ağır Ceza)

Açıklama: İnsanlığa Karşı Suçlar için Roma Statüsü m. 7'ye; AY m. 38'e ve TCK m. 60, 66, 81, 86, 90, 94, 95, 96, 109, 102, 103, 227'ye; CMK m. 248 ve CGTİK m. 9, 25, 99'a bakınız. ÖNCEK'de bu suç düzenlenmemiştir.

Örgüt

MADDE 78 - (1) Yukarıdaki maddelerde yazılı suçları işlemek maksadıyla örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu örgütlere üye olanlara beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

(2) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur.

(3) Bu suçlardan dolayı zamanaşımı işlemez.

Açıklama: TCK m. 60, 66/7, 68/3, 76, 77, 220/1'e; CMK m. 248, 250 ve CGTİK m. 9'a bakınız.

ÖNCEK' de soykırım ve insanlığa karşı suçlar düzenlenmemiş olduğundan, bu suçların örgüt tarafından işlenmesine ilişkin bir hükme de yer verilmemişti.

İKİNCİ BÖLÜM

Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti

Göçmen kaçakçılığı

MADDE 79 - (1) Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddî menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan;

a) Bir yabancıyı ülkeye sokan veya ülkede kalmasına imkân sağlayan,

b) Türk vatandaşı veya yabancıнын yurt dışına çıkmasına imkân sağlayan,

Kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(2) Bu suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, verilecek cezalar yarı oranında artırılır.

(3) Bu suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, tüzel kişi hakkında bunlara övgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. (Sulh Ceza)

Açıklama: TCK m. 6/a, 60, 220; CMK m. 135/6, 140, 248; 5235 m. 10; VK ve Pas. K. hükümleri ile ÖNCEK m. 201/a' ya bakınız.

İnsan ticareti

MADDE 80.-(1) (Değişik fıkra: 6.12.2006-5560/ m. 3 ile)³⁴

Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkararak, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan oniki yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası verilir. (Ağır Ceza)

(2) Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçun oluştuğu fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir.

(3) Onsekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya

³⁴ 5560 sayılı Kanun'la Değiştirilen 80. maddenin (1) numaralı fıkrası şöyle idi: "Zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, esarete veya benzeri uygulamalara tâbi kılmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden, barındıran kimseye sekiz yıldan oniki yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası verilir."

barındırılmaları hâllerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir. (Ağır Ceza)

(4) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur. (Sulh ceza)

Açıklama: Maddenin birinci fıkrası, insan ticareti suçunun fuhuş amacıyla yapılabileceği de göz önünde bulundurularak 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değiştirilmiştir.

Değişiklik teklifinde bu madde değişikliği öngörülmemişti. Bu hüküm, Teklife, Adalet Komisyonu tarafından 3. madde olarak yukarıda belirtilen nedenle eklenmiştir.

İHEB m. 4; İHAS m. 1,2; AY m. 18/1; TCK m. 6/1-b, 28, 60'a ve 227. maddenin açıklamasına; CMK m. 135/6, 140 ve 248'e; 5235/10, 12, 14 ve ÖNCEK m. 201/b' ye bakınız.

İKİNCİ KISIM
KİŞİLERE KARŞI SUÇLAR

BİRİNCİ BÖLÜM

Hayata Karşı Suçlar

Kasten öldürme

MADDE 81 - (1) Bir insanı kasten öldüren kişi, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır. (Ağır Ceza)

Açıklama: Ölümün meydana gelmediği durumlarda failin kasten adam öldürmeye teşebbüs olarak mı yoksa kasten yaralama olarak mı nitelendirileceği sorun olarak karşımıza çıkar. Failin kastı her somut olayda, fail ile mağdur arasındaki ilişki, olayda kullanılan araç, yaranın yeri ve niteliği, failin fiiline devam etme olanağı gibi hususlar dikkate alınarak belirlenmelidir. Nitekim Yargıtay Kararlarında, failin iç dünyasını ilgilendiren kastının belirlenmesinde, olay öncesinde, olay sırasında ve sonrasında failin dışa yansıyan davranışlarının ölçü olarak alınması gerektiği vurgulanmakta ve adam öldürmeye kalkışma ve yaralama suçlarını birbirinden ayıran başlıca ölçütler konusunda şu değerlendirmeler yapılmaktadır. Fail ile mağdur arasındaki husumetin nedeni ve derecesi, failin

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

cürümde kullandığı saldırı aletinin niteliği, atış veya darbe sayısı ile mesafesi, mağdurun vücudunda meydana getirilen yaraların yerleri, nitelik ve nicelikleri, hedef seçme olanağı olup olmadığı, olayın akış ve nedeni, failin işlemeyi kastettiği cürümün meydana gelmesine iradesi dışında engel bir nedenin olup olmadığı dikkate alınarak sanığın kaştı belirlenmelidir (YCGK: 17.10.2006/1-158-212).

İHAS m. 2; AY m. 17/1'e; TCK m. 21; 5187/ m. 20; CMK m. 135/6; CGTİK m. 9'a ve ÖNCEK m. 448'e bakınız.

Nitelikli hâller

MADDE 82 - (1) Kasten öldürme suçunun;

a) Tasarlayarak,

b) Canavarca hisle veya eziyet çektirerek,

c) Yangın, su baskını, tahrip, batırma veya bombalama ya da nükleer, biyolojik veya kimyasal silâh kullanmak suretiyle,

d) Üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı,

e) Çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,

f) Gebe olduğu bilinen kadına karşı,

g) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,

h) Bir suçu gizlemek, delillerini ortadan kaldırmak veya işlenmesini kolaylaştırmak (Ek ibare: 29.6.2005-5377/m. 9 ile) "ya da yakalanmamak" amacıyla,

i) (Ek bent: 29.6.2005-5377/m. 9 ile) Bir suçu işleyememekten dolayı duyduğu infialle,

j) Kan gütme saikiyle,

k) Töre saikiyle,

işlenmesi hâlinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır. (Ağır Ceza)

Açıklama: Madde, 29.6.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun' la değiştirilmiştir.

5377 sayılı Kanun'la, maddenin birinci fıkrasının (h) bendine "kolaylaştırmak" ibaresinden sonra gelmek üzere, "ya da yakalanmamak" ibaresi ile bu bentten sonra gelmek üzere (i) bendi eklenmiş ve diğer bentler buna göre teselsül ettirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasının (h) bendine eklenen "ya da yakalanmamak" ibaresi ile ve keza madde metnine eklenen (i) bendi ile, kasten adam öldürme suçunun, işlediği suç sebebiyle kaçmakta iken yakalanmamak için ve bir suçu işleyememekten dolayı duyduğu infialle işlemesi hallerinde de ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılması amaçlanmıştır.

Madde gerekçesine göre; canavarca hisle adam öldürülmesinden maksat, öldürmenin vahşi bir yöntemle gerçekleştirilmesidir. Kişinin eziyet çektirilerek öldürülmesi de, kişinin hemen değil, belli bir süreç içinde acı çektirilerek öldürülmesini ifade eder.

Eş kavramı, geniş anlamda kullanılmış olup, nikâhli evliliğin dışında, "evlenmenin gerekli kıldığı sadakat bağıyla birlikte yaşayan kişileri de" kapsar.

Kasten öldürme suçunun; bir suçu gizlemek, delillerini

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

ortadan kaldırmak veya işlenmesini kolaylaştırmak amacıyla işlenmesi halinde, amaç suç da işlenmiş ise faile, kasten öldürme suçundan başka gerçekleştirilen amaç suçtan dolayı da ceza verilmesi gerekir.

İHAS m. 2; AY m. 17/1; TCK m. 6/1-b, c, 21, 47, 81, 170, 173'e; CMK m. 135/6; CGTİK m. 9, 25'e ve ÖNCEK m. 449, 450'ye bakınız.

Kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi

MADDE 83 - (1) Kişinin yükümlü olduğu belli bir icrai davranışı gerçekleştirmemesi dolayısıyla meydana gelen ölüm neticesinden sorumlu tutulabilmesi için, bu neticenin oluşumuna sebebiyet veren yükümlülük ihmalinin icrai davranışa eşdeğer olması gerekir.

(2) İhmali ve icrai davranışın eşdeğer kabul edilebilmesi için, kişinin;

a) Belli bir icrai davranışta bulunmak hususunda kanunî düzenlemelerden veya sözleşmeden kaynaklanan bir yükümlülüğünün bulunması,

b) Önceden gerçekleştirdiği davranışın başkalarının hayatı ile ilgili olarak tehlikeli bir durum oluşturması,

Gerekir.

(3) Belli bir yükümlülüğün ihmali ile ölüme neden olan kişi hakkında, temel ceza olarak, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine onbeş yıldan yirmi yıla kadar, diğer hâllerde ise on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükümlenebileceği gibi, cezada indirim de yapılmayabilir. (Ağır Ceza)

Açıklama: ÖNCEK' de adam öldürme suçunun ihmâl suretiyle icra şeklinde işlenmesi ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmişti. Fiil ile ölüm arasında uygun nedensellik bağı bulunduğu ve öldürme kastıyla icrai davranışı gerçekleştirdiği takdirde, fail, kasten adam öldürmeden sorumlu tutuluyordu. Öldürme kastının ortaya konulamaması durumunda failin sorumluluğu taksirle adam öldürme hükümlerine göre belirleniyordu.

Neticeyi önleme yükümlülüğü, MK m. 335' de olduğu gibi kanundan, hekim - hasta ilişkisinde olduğu gibi sözleşmeden veya yaralamayla sonuçlanan trafik kazasında olduğu gibi, kişinin kendisinin yarattığı tehlikeden doğabilir.

TCK m. 81, 82' ye; CMK m. 135/6, 140' a, 2918/ m. 81 ve 82/1- a' ya bakınız.

İntihara yönlendirme

(Değişik başlık: 29.6.2005-5377/ m. 10 ile)

MADDE 84 - (1) Başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İntiharın gerçekleşmesi durumunda, kişi dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) (Değişik: 29.6.2005-5377/m. 10 ile) Başkalarını intihara alenen teşvik eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(4) İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenler, kasten öldürme suçundan sorumlu tutulurlar. (Ağır Ceza)

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

Açıklama: Kanun'un ilk şeklinde madde başlığı "İntihar" olarak yer almıştı. Başlık, madde içeriğiyle uyum sağlaması amacıyla 5377 sayılı Kanun'la "İntihara yönlendirme" şeklinde değiştirilmiş ve maddenin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesi madde metninden çıkarılmıştır. Metninden çıkarılan Üçüncü fıkranın ikinci cümlesi şöyle idi:

"Bu fiilin basın ve yayın yolu ile işlenmesi hâlinde, kişi dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

Madde gerekçesine göre; "intiharı önleme konusunda hukuki bir yükümlülüğü bulunan kişinin, bir intihar olgusuyla karşı karşıya olmasına rağmen, bu intihar girişimini engellememesi, bu girişim karşısında kayıtsız davranması" intihara yardım olarak nitelendirilir.

Maddenin üçüncü fıkrasında geçen aleniyetin ölçütü, "fiilin, gerçekleştiği koşullar itibarıyla belirli olmayan ve birden fazla kişiler tarafından algılanabilir olmasıdır."

TCK m. 6/1-g, 39, 81, 82; 5187/ m. 20'ye ve ÖNCEK m. 454'e bakınız.

Taksirle öldürme

MADDE 85 - (1) Taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişi, (Değişik ibare: 31.3.2005-5328/ m. 3 ile) iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(2) Fiil, birden fazla insanın ölümüne ya da bir veya birden fazla kişinin ölümü ile birlikte bir veya birden fazla kişinin yaralanmasına neden olmuş ise, kişi (Değişik ibare: 31.3.2005-5328/ m. 3 ile) iki yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Ağır Ceza)

Açıklama: Madde, 31.3.2005 tarihli ve 5328 sayılı Kanun'la değiştirilmiştir. 5328 sayılı Kanun'un 3. maddesi ile, her iki fıkrada yer alan "üç yıldan" ibareleri "iki yıldan" şeklinde değiştirilmiştir. Yapılan bu değişiklikle taksirle öldürme suçu için, maddenin birinci ve ikinci fıkralarında öngörülen cezaların alt sınırı üç yıldan iki yıla indirilmiştir.

TCK m. 22, 89'a ve ÖNCEK m. 455'e bakınız.

İKİNCİ BÖLÜM

Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar

Kasten yaralama

MADDE 86 - (1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(2) (Ek fıkra: 31.3.2005-5328/4 m. ile) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur. (Sulh Ceza)

(3) (Değişik fıkra: 31.3.2005-5328/4 m. ile) Kasten yaralama suçunun;

a) Üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe karşı,³⁵

³⁵ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 86. maddesinin, 31.3.2005 günlü, 5328 sayılı Yasa'nın 4. maddesiyle değiştirilen (3) numaralı

b) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,

c) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

e) Silâhla,

İşlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Açıklama: Maddenin ilk şeklinde (3.) fıkra, (2.) fıkra olarak düzenlenmişti ve (2.) fıkra olarak görünen hüküm de madde metninde yer almıyordu. 31.3.2005-25772 mükerrer tarih ve sayılı RG'de yayımlanan 31.03.2005 tarihli ve 5328 sayılı Kanun'un 4. maddesi ile fiilin hafif hali maddeye (2.) fıkra olarak eklenmiş ve değişiklikten önceki (2.) fıkrada yer alan "iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur." ibaresi, "şikâyet aranmaksızın verilecek ceza yarı oranında artırılır" şeklinde değiştirilmiş ve üçüncü fıkraya işlenmiştir.

Bu suç ÖNCEK'de "Dokuzuncu Babın İkinci Faslında Şahıslara Karşı Müessir Fiiller" başlığı altında 456, 457 ve 458. maddelerde düzenlenmişti.

fıkrasının (a) bendi ile bu fıkrada yer alan "... şikâyet aranmaksızın ..." ibaresinin, "eşe" sözcüğünün, iptali istemi ile, değişik ve çok sayıda ilk derece mahkemesi tarafından itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesi'ne başvuruda bulunulmuştur.

Yüksek Mahkeme'nin E. 2005/151, E. 2005/155, E. 2005/160, E. 2005/161, E. 2005/162, E. 2005/164, E. 2006/003, E. 2006/005, E. 2006/006, E. 2006/007, E. 2006/008, E. 2006/018 sayılarında kayıtlı bu davalarla ilgili olarak henüz bir karar verilmemiştir.

86/3-a, c ve e bendinde yazılı haller, ÖNCEK’de 457. maddede, ağırlatıcı sebep sayılmıştı. Maddenin (2.) fıkrasındaki hal, aynen olmamakla beraber 456/4’de düzenlenmişti; (3)b bendindeki durum ise ağırlatıcı sebep olarak yer almıyordu. Buna karşılık kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle suç işlemesi ise 251 ve 281. maddelerde ağırlatıcı sebep olarak yer almıştı.

Bu maddede yazılı yaralama suçunda, 3. fıkra hariç uzlaştırma girişiminde bulunulması gerekir (CMK m. 253/1 b-3).

Maddenin 3. fıkrasında, suçun hem üstsoya, altsoya, eşe ve kardeşe karşı işlenmesi hem de silahla işlenmesi artırıcı neden olarak gösterilmiş ve bu hallerde suçun şikayete bağlı olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca cezanın belirlenmesini düzenleyen 61. maddenin 1. ve 4. fıkralarında, birden fazla nitelikli hallerin gerçekleşmesi halinde uygulanacak yöntem gösterilmiştir. Dolayısıyla 3. fıkrada yazılı nedenlerden birden fazlasının varlığı halinde tek artırma yapılır. Yargıtaym görüşü de bu doğrultudadır.³⁶ Söz konusu fıkrada, tayin olunan cezanın “*yarı oranında*” artırılacağı belirtildiğinden, birden fazla nitelikli halin varlığı ancak temel cezanın tayininde dikkate alınabilir. Dikkate alınması da zorunludur.

Bu nedenle şikayetten vazgeçilmiş olsa bile ÖNCEK m. 449/1’de sayılan akrabaya karşı silahla işlenmiş olan müessir fiil suçunda, tayin olunan temel cezanın hem 449/1’e göre hem de 457/1 gereğince iki kez artırılması gerektiğine ilişkin 4.3.1966 tarih ve E. 1965/4, K.1966/1 (RG, 25.4.1966-12282)

³⁶ Sanığın, eşine karşı işlediği silahla yaralama suçundan dolayı bir kez artırım yapılması gerekirken, fiilin hem eşe karşı hem de silahla işlenmesi nedeniyle iki kez artırım yapılması bozma sebebidir (2. CD, 18.12.2006/6693-20477).

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

sayılı YİBK geçerliğini kaybetmiştir.

Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama

MADDE 87.-(1) Kasten yaralama fiili, mağdurun;

a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,

b) Konuşmasında sürekli zorluğa,

c) Yüzünde sabit ize,

d) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,

e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına,

Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, bir kat artırılır. Ancak, verilecek ceza, birinci fıkraya giren hâllerde üç yıldan, (Değişik ibare: 29.6.2005-5377/m.11 ile) üçüncü fıkraya giren hâllerde beş yıldan az olamaz. (Asliye Ceza)

(2) Kasten yaralama fiili, mağdurun;

a) İyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine,

b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine,

c) Konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına,

d) Yüzünün sürekli değişikliğine,

e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun düşmesi-ne,

Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, iki kat artırılır. Ancak, verilecek ceza, birinci fıkraya giren hâllerde beş yıldan, (Değişik ibare: 29.6.2005-5377/m.11 ile) üçüncü fıkraya giren hâllerde sekiz yıldan az olamaz. (Asliye Ceza)

(3) (Değişik fıkra: 6.12.2006-5560/ m. 4 ile)³⁷ Kasten yaralamanın vücutta kemik kırılmasına veya çıkığına neden olması halinde, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, kırık veya çıkığın hayat fonksiyonlarındaki etkisine göre, yarısına kadar artırılır. (Asliye Ceza)

(4) (Değişik: 31.3.2005-5328/5 m. ile) Kasten yaralama sonucunda ölüm meydana gelmişse, yukarıdaki maddenin birinci fıkrasına giren hâllerde sekiz yıldan oniki yıla kadar, üçüncü fıkrasına giren hâllerde ise oniki yıldan onaltı yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Ağır Ceza)

Açıklama: Madde, 29.6.2005 ve 5377 sayılı ve 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanunlarla değişikliğe uğramıştır.

a) 5377 Değişikliği ile; maddenin dördüncü fıkrasında yer alan "ikinci" ibaresi, "üçüncü" şeklinde değiştirilmiştir.

31.3.2005 tarihli ve 5328 sayılı Kanun'la 86 maddeye ikinci fıkra eklenmiş, önceki ikinci fıkra da üçüncü fıkra olarak teselsül ettirilmiştir. Bu maddede 86. maddenin değişiklikten önceki ikinci fıkrasına atıf yapılmıştı. Değişiklik nedeniyle bu atfın

³⁷ 5560 sayılı Kanun'la değiştirilen üçüncü fıkra şöyle idi: "Kasten yaralamanın vücutta kemik kırılmasına neden olması hâlinde, kırığın hayat fonksiyonlarındaki etkisine göre, bir yıldan altı yıla kadar hapis cezasına hükmolunur."

üçüncü fıkraya yapılması gerektiğinden, maddenin birinci ve ikinci fıkralarında 86. maddeye yapılan atıflar, bu fıkralarda geçen "ikinci" ibareleri, "üçüncü" şeklinde değiştirilmek suretiyle, her iki madde arasında paralellik sağlanmıştır.

b) 5560 Değişikliği ile; maddenin üçüncü fıkrası değiştirilmiştir.

Değişiklik Teklifi Madde Gerekçesi: *"Kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinden birisi kemik kırılmasıdır. 87 nci maddenin üçüncü fıkrasında, maddenin diğer fıkralarından farklı olarak, 86 ncı maddeye göre belirlenen cezanın belli oranda artırılması yönteminden ayrılmış ve kemik kırılması haline özgü olarak hapis cezasının alt ve üst sınırları müstakilen belirlenmiştir. Bu düzenleme karşısında; örneğin amasına karşı işlediği kasten yaralama suçu sonucunda kol kemiğinin kırılmasına neden olan fail hakkında 87 nci maddenin üçüncü fıkrasındaki maksat arasında cezaya hükmederken, mağdurla fail arasındaki üstsoy-altsoy ilişkisinin ne suretle göz önünde bulundurulacağı hususunda uygulamada oluşan tereddütleri gidermek amacıyla işbu değişikliğin yapılmasına gerek duyulmuştur. Ayrıca, uygulamada duyulan tereddütler göz önünde bulundurularak, fıkra metnine kemik kırığı eklenmiştir. Çünkü çıkıkların da, kemik kırığı gibi kişinin hayat fonksiyonları üzerinde önemli etkisi olmaktadır."*

Organın işlevini yitirmesi kavramı: Madde gerekçesine göre, vücutta çift bulunan organlardan birinin işlevini tamamen yitirmesi halinde, diğer organ fonksiyon görmeye devam etse dahi, organın işlevinin zayıflaması değil, işlevin yitirilmesi söz konusudur.

Yaralamanın kişinin yaşamını tehlikeye sokması durumunda suç niteliğinin yaralama mı yoksa öldürmeye teşebbüs mü kabul edileceği çoğu zaman karşımıza bir sorun olarak

çıkmaktadır. Yargıtay bu durumda failin kastının belirlenmesinde özellikle failin, eylemini sürdürme olanağı bulunmasına rağmen, eylemine devam etmemesini ölçü olarak kabul etmektedir. Yargıtaya göre, “delici kesici aletle vaki olup hayati tehlike yaratan darbin bir adette kalması durumunda da failin kastının öldürmeye yönelik bulunduğu hususu kuşkulu” kalacaktır. Aşılmayacak kuşku da lehe yorumlanmak gerektiğinden eylemin yaralama olarak kabul ve takdirinde zorunluluk bulunmaktadır. Ancak neticenin ağırlığının, mağdurun hayati tehlike geçirmiş olması ve birden çok silah darbesine maruz bırakılmasının ve oluşuma etken sair unsurların temel ceza belirlenirken alt sınırdan ayrılma hususundaki takdir hakkı yönünden nazara alınması gerekir (YCGK: 2.5.2006/1- 97- 132).

Maddedeki “yüz” deyimi: Çehre anlamında kullanılmış olup kişinin boyun ve kulakları dahil, başın ön kısmını ifade eder.

Neticesi sebebiyle ağırlaşmış kasten yaralamada sorumluluk: Failin bu ağır neticeden sorumlu tutulabilmesi için, bu netice bakımından en azından taksirle hareket etmesi şarttır (m. 23).

Maddede yazılı yaralama suçunda, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişisinin uzlaştırılması girişiminde bulunulması gerekir (CMK m. 253/1 b-1).

Kasten yaralama suçunun, netice sebebiyle ağırlaşmış halleri ÖNCEK’ in 456. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında, ağırlatıcı sebep olarak düzenlenmişti.

TCK m. 23 ve 86’ya; ÖNCEK m. 452’ye bakınız.

Kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi
(Değişik başlık: 31.3.2005-5328/m. 6)

MADDE 88 - (1) Kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte ikisine kadar indirilebilir. Bu hükmün uygulanmasında kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesine ilişkin koşullar göz önünde bulundurulur.

Açıklama: TCK m. 83 ve 86'ya bakınız. ÖNCEK'de bu konuda ayrı bir düzenleme yoktu.

Bu maddenin başlığı ilk metinde "*Daha az cezayı gerektiren hâller*" iken 31.03.2005 tarihli ve 5328 sayılı Kanun'un 6. maddesi ile maddeye işlendiği şekilde değiştirilmiş ve birinci fıkra metinden çıkarılmıştır. İkinci fıkra, birinci fıkra olarak teselsül ettirilmiştir.

Madde metninden çıkarılan ve 86. maddeye 5377 sayılı Kanun'la (2.) fıkra olarak eklenen hüküm şöyle idi: "*(1) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.*"

Taksirle yaralama

MADDE 89.- (1) Taksirle başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. (Sulh ceza)

(2) Taksirle yaralama fiili, mağdurun;

a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,

- b) Vücudunda kemik kırılmasına,
- c) Konuşmasında sürekli zorluğa,
- d) Yüzünde sabit ize,
- e) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,

f) Gebe bir kadının çocuğunun vaktinden önce doğmasına,

Neden olmuşsa, birinci fıkraya göre belirlenen ceza, yarısı oranında artırılır.

(3) Taksirle yaralama fiili, mağdurun;

a) İyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine,

b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine,

c) Konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına,

d) Yüzünün sürekli değişikliğine,

e) Gebe bir kadının çocuğunun düşmesine,

Neden olmuşsa, birinci fıkraya göre belirlenen ceza, bir kat artırılır.

(4) Fiilin birden fazla kişinin yaralanmasına neden olması hâlinde, altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolünür. (Asliye ceza)

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

(5) (Değişik fıkra: 6.12.2006-5560/ m. 5 ile)³⁸ Taksirle yaralama suçunun soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır. Ancak, birinci fıkra kapsamına giren yaralama hariç, suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde şikâyet aranmaz.

Açıklama: Taksirle müessir fiil (yaralama) ÖNCEK m. 459'da düzenlenmiş ve bu suçun cezası, bu günkü düzenlemede olduğu gibi, müessir fiilin meydana getirdiği neticeye göre belirlenmişti. Fakat meydana gelen neticeden maddede söz edilmemiş, bu konuda 456. maddeye yollamada bulunulmuştu. Halbuki burada 86. maddeye atıf yapılmamış taksirli hareket sonucu meydana gelen neticenin nitelikleri ikinci ve üçüncü fıkralarda tek tek belirtilmiştir.

Maddenin beşinci fıkrası, 86. maddenin (2) numaralı fıkrası ile bu madde arasındaki çelişkiyi gidermek amacıyla 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'un 5. maddesi ile değiştirilmiştir.

Değişiklik Teklifinin madde gerekçesinde şu görüşlere yer verilmiştir.

"Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması halinde, soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun şikâyetine tabi kılınmıştır. Buna karşılık, 89 uncu maddenin son fıkrasına göre, bilinçli taksirle yaralama halinde, yaralamanın ağırlığı göz önünde bulundurulmaksızın re'sen soruşturma ve kovuşturma yapılabilecektir. Bu durumda bir çelişkiye düşmemek için, bilinçli taksirle sebebiyet verilen yaralamanın temel şeklinde ancak mağdurun şikâyeti üzerine soruşturma

³⁸ 5560 sayılı Kanun'la değiştirilen beşinci fıkra ilk metinde şöyle idi: "Bilinçli taksir hâli hariç olmak üzere, bu maddenin kapsamına giren suçların soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır."

ve kovuşturma yapılabilmesini mümkün kılmak amacıyla yönelik olarak işbu değişiklik yapılmıştır."

Maddenin birinci fıkrası, ikinci ve üçüncü fıkrasında belirtilenlerden daha hafif derecedeki yaralamaları kapsamaktadır. Bu bağlamda yaralamanın kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması hali de birinci fıkra kapsamında mütalaa edilmelidir. Her ne kadar 89. maddede, 86. maddenin ikinci fıkrasına benzer bir hükme yer verilmemiş ise de, bu durumun, kanun koyucunun bu tür taksirle yaralama fiillerini cezalandırmak istemediği şekilde yorumlamaya müsait olmadığı kanaatindeyiz. Çünkü 89. maddenin birinci fıkrasında, taksirle yaralama fiilinin tanımı yapılmış ve ceza yaptırımına bağlanmıştır. Taksirle yaralamanın nitelikli halleri ise maddenin ikinci ve üçüncü fıkrasında gösterilmiştir. Bu nedenle birinci fıkranın, ikinci ve üçüncü fıkra dışında kalan ve bunlardan daha hafif derecedeki tüm yaralamayı kapsadığını kabul etmek gerekir.

Diğer taraftan taksirle yaralamanın bilinçli taksirle işlenmesi halinde dahi birinci fıkra kapsamına giren yaralamanın soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tabidir.

Taksire ilişkin hükümler bu madde açısından da geçerlidir. Yaralama kavramının içeriği bakımından kasten yaralama suçuna ilişkin kurallar uygulanır. Yaralamanın içeriği konusunda 87 nci madde açıklamasına bakınız.

Taksirle yaralama suçu CMK'nın 5560 sayılı Kanun'la değişik 253. maddesi ile uzlaşma kapsamına alındığından, bu suçtan dolayı kamu davası açılmadan önce uzlaştırma girişiminde bulunulması zorunludur.

TCK m.22/3, 73, 86 ve 87'ye; CMK m. 253-255'e; ÖNCEK m.459 ve 460'a bakınız.

İnsan üzerinde deney

MADDE 90 - (1) İnsan üzerinde bilimsel bir deney yapan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(2) İnsan üzerinde yapılan rızaya dayalı bilimsel deneyin ceza sorumluluğunu gerektirmemesi için;

a) Deneyle ilgili olarak yetkili kurul veya makamlardan gerekli iznin alınmış olması,

b) Deneyin öncelikle insan dışı deney ortamında veya yeterli sayıda hayvan üzerinde yapılmış olması,

c) İnsan dışı deney ortamında veya hayvanlar üzerinde yapılan deneyler sonucunda ulaşılan bilimsel verilerin, varılmak istenen hedefe ulaşmak açısından bunların insan üzerinde de yapılmasını gerekli kılması,

d) Deneyin, insan sağlığı üzerinde öngörülebilir zararlı ve kalıcı bir etki bırakmaması,

e) Deney sırasında kişiye insan onuruyla bağdaşmayacak ölçüde acı verici yöntemlerin uygulanmaması,

f) Deneyle varılmak istenen amacın, bunun kişiye yüklediği külfete ve kişinin sağlığı üzerindeki tehlikeye göre daha ağır basması,

g) Deneyin mahiyet ve sonuçları hakkında yeterli bilgilendirmeye dayalı olarak açıklanan rızanın yazılı olması ve herhangi bir menfaat teminine bağlı bulunmaması,

Gerekir.

(3) (Değişik fıkra: 31.3.2005-5328/m. 7 ile) Çocuklar üzerinde bilimsel deneyin ceza sorumluluğunu gerektirmemesi için ikinci fıkrada aranan koşulların yanı sıra;

a) Yapılan deneyler sonucunda ulaşılan bilimsel verilerin, varılmak istenen hedefe ulaşmak açısından bunların çocuklar üzerinde de yapılmasını gerekli kılması,

b) Rıza açıklama yeteneğine sahip çocuğun kendi rızasının yanı sıra ana ve babasının veya vasisinin yazılı muvafakatinin de alınması,

c) Deneyle ilgili izin verecek yetkili kurullarda çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanının bulunması,

Gerekir.

(4) Hasta olan insan üzerinde rıza olmaksızın tedavi amaçlı denemede bulunan kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, bilinen tıbbî müdahale yöntemlerinin uygulanmasının sonuç vermeyeceğinin anlaşılması üzerine, kişi üzerinde yapılan rızaya dayalı bilimsel yöntemlere uygun tedavi amaçlı deneme, ceza sorumluluğunu gerektirmez. Açıklanan rızanın, denemenin mahiyet ve sonuçları hakkında yeterli bilgilendirmeye dayalı olarak yazılı olması ve tedavinin uzman hekim tarafından bir hastane ortamında yapılması gerekir.

(5) Birinci fıkrada tanımlanan suçun işlenmesi sonucunda mağdurun yaralanması veya ölmesi hâlinde, kasten yaralama veya kasten öldürme suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(6) Bu maddede tanımlanan suçların bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. (Sulh Ceza)

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

Açıklama: Maddenin (3). fıkrası "*Çocuklar üzerinde bilimsel deney hiçbir surette yapılamaz.*" şeklinde iken 5328 sayılı Kanun'un 7. maddesi ile maddeye işlendiği şekilde değiştirilmiştir. Böylece maddede öngörülen koşullar çerçevesinde çocuklar üzerinde bilimsel amaçlı çalışma yapılmasına olanak sağlanmıştır.

"Deney" terimi, bilimsel bir gerçeği göstermek, bir varsayımı kanıtlamak, bir kuralı doğrulamak amacıyla yapılan bir işlem olup, maddede, bilimsel çalışmaların ilk aşamalarına yönelik olarak kullanılmıştır.

"Deneme", bilimsel amaçlı deney çalışmalarının; henüz bir kesinliğe varmаса da, hastalığın tedavisi konusunda ulaştığı somut bazı faydalarından yola çıkarak hasta bir insana uygulanması işlemidir.

AY m. 17/2; TCK m. 77/1-e'ye bakınız. ÖNCEK'de bu konuda düzenleme yoktu..

Organ veya doku ticareti

MADDE 91 - (1) Hukuken geçerli rızaya dayalı olmaksızın, kişiden organ alan kimse, beş yıldan dokuz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Suçun konusunun doku olması hâlinde, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Asliye Ceza)

(2) Hukuka aykırı olarak, ölüden organ veya doku alan kimse, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(3) Organ veya doku satın alan, satan, satılmasına aracılık eden kişi hakkında, birinci fıkrada belirtilen cezalara hükmolunur. (Asliye Ceza)

(4) Bir ve üçüncü fıkralarda tanımlanan suçların bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, sekiz yıldan onbeş yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. (Ağır Ceza)

(5) Hukuka aykırı yollarla elde edilmiş olan organ veya dokuyu saklayan, nakleden veya aşıl原因an kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(6) Belli bir çıkar karşılığında organ veya doku teminine yönelik olarak ilan veya reklam veren veya yayınlayan kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(7) Bu maddede tanımlanan suçların bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. (Sulh Ceza)

(8) Birinci fıkrada tanımlanan suçun işlenmesi sonucunda mağdurun ölmesi hâlinde, kasten öldürme suçuna ilişkin hükümler uygulanır. (Ağır Ceza)

Açıklama: Fiili suç olmaktan çıkan rızanın, hangi koşullarda geçerli olacağı 2238 sayılı Kanun'da düzenlenmiştir.

2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkında Kanun³⁹ m. 3, 6, 8, 15'e ; MK m. 23'e; TCK m. 21/2, 23, 60, 81, 130/2, 220'ye bakınız. ÖNCEK'de bu konuda düzenleme yoktu.

³⁹ 29.5.1979 tarih ve 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkında Kanun, 3.6.1979 tarih ve 16655 sayılı RG'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun'un 14. maddesi, başlığı ile birlikte 21.1.1982 tarih ve 2594 sayılı Kanun'la değiştirilmiştir.

Zorunluluk hâli

MADDE 92 - (1) Organ veya dokularını satan kişinin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik koşullar göz önünde bulundurularak, hakkında verilecek cezada indirim yapılabilmesi gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir.

Açıklama: TCK m. 91 açıklamasına ve 93. maddeye bakınız. ÖNCEK’de bu konuda düzenleme yoktu..

Etkin pişmanlık

MADDE 93 - (1) Organ veya dokularını satan kişi, resmî makamlar tarafından haber alınmadan önce durumu mercisine haber vererek suçluların yakalanmalarını kolaylaştırırsa, hakkında cezaya hükmolunmaz.

(2) Bu suç haber alındıktan sonra, organ veya dokularını satan kişi, gönüllü olarak, suçun meydana çıkmasına ve diğer suçluların yakalanmasına hizmet ve yardım ederse; hakkında verilecek cezanın, yardımın niteliğine göre, dörtte birden yarısına kadarı indirilir.

Açıklama: TCK m. 91 açıklamasına bakınız. ÖNCEK’de bu konuda düzenleme yoktu.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İşkence ve Eziyet

İşkence

MADDE 94 - (1) Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol

açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisi hakkında üç yıldan oniki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Suçun;

a) Çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı,

b) Avukata veya diğer kamu görevlisine karşı görevi dolayısıyla,

İşlenmesi hâlinde, sekiz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Fiilin cinsel yönden taciz şeklinde gerçekleşmesi hâlinde, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) Bu suçun işlenişine iştirak eden diğer kişiler de kamu görevlisi gibi cezalandırılır.

(5) Bu suçun ihmali davranışla işlenmesi hâlinde, verilecek cezada bu nedenle indirim yapılmaz. (Ağır Ceza)

Açıklama: 10 Şubat 1984 tarihli "İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"nin 1. maddesinde işkence kavramı tanımlanmış ve kapsamı belirlenmiştir. Buna göre; "işkence" terimi, "bir kişiye veya üçüncü bir kişiye, bu kişinin veya üçüncü bir kişinin işlediği veya işlendiğinden şüphe edilen bir fül sebebiyle, cezalandırmak amacıyla, bilgi veya itiraf elde etmek için veya ayırım gözeten herhangi bir sebep dolayısıyla bir kamu görevlisinin veya bu sıfatla hareket eden bir başka kişinin teşviki veya rızası veya muvafakatiyle uygulanan fiziki veya manevi ağır acı veya ızdırıp veren bir fül anlamına gelir. Bu yalnızca yasal yaptırımların uygulanmasından doğan, doğasında olan veya arızı olarak husule gelen acı veya ızdırabı içermez."

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

Sözleşme, Taraf Devletleri, yetkisi altındaki ülkelere işkence olaylarını önlemek için etkili kanuni, idari, adli veya başkaca tedbirleri almakla yükümlü tutmuştur. Her Taraf Devlet, "tüm işkence eylemlerinin kendi ceza kanunlarına göre suç olmasını sağlayacaktır... Her Taraf Devlet, fiilleri ağırlıklarını dikkate alarak uygun müeyyidelerle cezalandıracaktır" (m. 4).

İşkence ile ilgili olarak bu Sözleşme'de taraf devletlere yüklenen yükümlülüklerin "işkence derecesine varmayan diğer zalimane, gayri insani veya küçültücü muamele veya ceza gibi fiiller" açısından da geçerli olduğu kabul edilmiştir (m. 16).

Türkiye, ayrıca, 26 Kasım 1987 tarihli "İşkencenin ve Gayri-insani ya da Küçültücü Ceza veya Muamelelerin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi" ni onaylamıştır. Sözleşme'nin 3. maddesinde "Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz." hükmüne yer verilmiştir.

İşkence suçunun faili kamu görevlisi olabilir. Suçun mağduru ise şüpheli veya sanıkla sınırlı değildir; tanık ve hatta kanu görevlisi de bu suçun mağduru olabilir.

Ayrıca ÇHS m. 37/a; İHEB m. 5; İHAS m. 3; AY m. 17/3 ve 38/5; AKDK⁴⁰ m. 1-4'e ve CMK m. 135/6; TCK m. 105; ÖNCEK m. 243, 452 ve 456'ya bakınız.

Neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence

MADDE 95 - (1) İşkence fiilleri, mağdurun;

⁴⁰ Ailenin Korunmasına Dair Kanun (14.1.1998 tarih ve 4320 sayılı) 17.1.1998 tarih ve 23233 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,

b) Konuşmasında sürekli zorluğa,

c) Yüzünde sabit ize,

d) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,

e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına,

Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, yarı oranında artırılır.

(2) İşkence fiilleri, mağdurun;

a) İyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine,

b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine,

c) Konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına,

d) Yüzünün sürekli değişikliğine,

e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun düşmesine,

Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, bir kat artırılır.

(3) İşkence fiillerinin vücutta kemik kırılmasına neden olması hâlinde, kırığın hayat fonksiyonlarındaki etkisine göre sekiz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükümlenir. (Ağır Ceza)

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

(4) İşkence sonucunda ölüm meydana gelmişse, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur. (Ağır Ceza)

Açıklama: TCK m. 94'ün açıklamasına ve CMK m. 135/6; ÖNCEK m. 243/2'ye bakınız.

Eziyet

MADDE 96 - (1) Bir kimsenin eziyet çekmesine yol açacak davranışları gerçekleştiren kişi hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Yukarıdaki fıkra kapsamına giren fiillerin;

a) Çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı,

b) Üstsoy veya altsoya, babalık veya analığa ya da eşe karşı,

İşlenmesi hâlinde, kişi hakkında üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Asliye Ceza)

Açıklama: Eziyet, bir kişiye karşı sistematik bir şekilde ve belli bir süreç içinde insan onuru ile bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışlardır. Aslında sistematik bir şekilde işlenen kasten yaralama, hakaret, tehdit ve cinsel taciz fiilleri eziyet suçunun maddi unsurunu oluştururlar. TCK m. 94'ün açıklamasına bakınız.

ÖNCEK'de bu konuda düzenleme yoktu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

Terk

MADDE 97 - (1) Yaşı veya hastalığı dolayısıyla kendini idare edemeyecek durumda olan ve bu nedenle koruma ve gözetim yükümlülüğü altında bulunan bir kimseyi kendi hâline terk eden kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(2) Terk dolayısıyla mağdur bir hastalığa yakalanmış, yaralanmış veya ölmüşse, neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç hükümlerine göre cezaya hükmolunur.

Açıklama: ÇHS m. 8/1, 34, 37/a, 40; AY m. 41; MK m. 328, 335, 347; AKDK m. 1-4; TCK m. 21/2, 23, 83 ve 88'e ve ÖNCEK m. 473, 474, 475'e bakınız.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi

MADDE 98 - (1) Yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimseye hâl ve koşulların elverdiği ölçüde yardım etmeyen ya da durumu derhâl ilgili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(2) Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi dolayısıyla kişinin ölmesi durumunda, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Asliye Ceza)

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

Açıklama: Gereğe göre; "maddede belirtilen durumlarda bulunan kişilere gerekli müdahalenin yapılabilmesine yönelik olarak bir teşkilatlanmanın olduğu yerlerde, kişilerin yardım için girişimde bulunmaması suç oluşturmaz. Ancak ilgili mekanların bu durumdan haberdar olmaması halinde, kişilerin durumu derhal ilgili mekanlara bildirme yükümlülüğü vardır." Maddede yazılı suç, bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi ile oluşur.

TCK m. 21/2; 2918/ m. 82/1-a; 5326/m. 15; ÖNCEK m. 476, 527'ye bakınız.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çocuk Düşürtme, Düşürme veya Kısırlaştırma

Çocuk düşürtme

MADDE 99 - (1) Rızası olmaksızın bir kadının çocuğunu düşürten kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(2) Tıbbi zorunluluk bulunmadığı hâlde, rızaya dayalı olsa bile, gebelik süresi on haftadan fazla olan bir kadının çocuğunu düşürten kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza) Bu durumda, çocuğunun düşürtülmesine rıza gösteren kadın hakkında bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

(3) Birinci fıkrada yazılı fiil kadının beden veya ruh sağlığı bakımından bir zarara uğramasına neden olmuşsa, kişi altı yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır; fiilin kadının ölümüne neden olması hâlinde, onbeş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Ağır Ceza)

(4) İkinci fıkrada yazılı fiil kadının beden veya ruh sağlığı bakımından bir zarara uğramasına neden olmuşsa, kişi üç yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır; fiilin kadının ölümüne neden olması hâlinde, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Asliye Ceza)

(5) Rızaya dayalı olsa bile, gebelik süresi on haftayı doldurmamış olan bir kadının çocuğunun yetkili olmayan bir kişi tarafından düşürtülmesi hâlinde; iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan diğer fiiller yetkili olmayan bir kişi tarafından işlendiği takdirde, bu fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılarak hükmolunur. (Asliye Ceza)

(6) Kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması hâlinde, süresi yirmi haftadan fazla olmamak ve kadının rızası olmak koşuluyla, gebeliği sona erdirene ceza verilmez. Ancak, bunun için gebeliğin uzman hekimler tarafından hastane ortamında sona erdirilmesi gerekir.

Açıklama: NPK'ya⁴¹ göre, gebeliğin onuncu haftası doluncaya kadar annenin sağlığı açısından tıbbi sakınca olmadığı takdirde istek üzerine sona erdirilmesi mümkündür. Evli olan kadının eşinin de rızası gerekir (NPK m. 5, 6). TCK m. 76/d'ye ve ÖNCEK m. 468, 470, 472'ye bakınız.

Çocuk düşürme

MADDE 100 - (1) Gebelik süresi on haftadan fazla olan kadının çocuğunu isteyerek düşürmesi hâlinde, bir yıla kadar

⁴¹ 24.5.1983 tarih ve 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun RG'nin 27.5.1983 tarih ve 18059 sayısında yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

hapis veya adli para cezasına hükmolunur. (Sulh Ceza)

Açıklama: Adli para cezasının alt sınırı için TCK m. 52/1'e bakınız. TCK m. 99 açıklamasına ve ÖNCEK m. 469'a bakınız.

Kısırlaştırma

MADDE 101 - (1) Bir erkek veya kadını rızası olmaksızın kısırlaştıran kimse, üç yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Fiil, kısırlaştırma işlemi yapma yetkisi olmayan bir kimse tarafından yapılırsa, ceza üçte bir oranında artırılır.

(2) Rızaya dayalı olsa bile, kısırlaştırma fiilinin yetkili olmayan bir kişi tarafından işlenmesi hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Asliye Ceza)

Açıklama: Kısırlaştırmanın (Sterilizasyon) suç sayılmasının dayanağını NPK hükümleri oluşturmaktadır. Bu Kanun'a göre kısırlaştırma devletin gözetimi ve denetimi altında yapılır (m. 2). Sterilizasyon, "bir erkek veya kadının çocuk yapma kabiliyetinin cinsi ihtiyaçlarını tatmine mani olmadan izalesi için yapılan müdahale" olarak tanımlanmıştır (m. 4). ÖNCEK m. 471'e bakınız.

ALTINCI BÖLÜM

Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar⁴²

Cinsel saldırı

MADDE 102 - (1) Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlâl eden kişi, mağdurun şikâyeti üzerine,

⁴² Bu bölümde; (102-105. maddelerde) düzenlenen suçlarda uzlaşmaya gidilemez (CMK 5560 ile değişik m. 253/m. 3)

iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(2) Fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle işlenmesi durumunda, yedi yıldan oniki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Bu fiilin eşe karşı işlenmesi hâlinde, soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikâyetine bağlıdır. (Ağır Ceza)

(3) Suçun;

a) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,

b) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

c) Üçüncü derece dahil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı,

d) Silâhla veya birden fazla kişi tarafından birlikte,

İşlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilen cezalar yarı oranında artırılır.

(4) Suçun işlenmesi sırasında mağdurun direncinin kırılmasını sağlayacak ölçünün ötesinde cebir kullanılması durumunda kişi ayrıca kasten yaralama suçundan dolayı cezalandırılır.

(5) Suçun sonucunda mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulması hâlinde, on yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. (Ağır Ceza)

(6) Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur. (Ağır Ceza)

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

Açıklama: Maddenin 1. fıkrasında suçun temel şekli tanımlanmıştır. Burada tanımı yapılan suçun oluşabilmesi için, *"kişinin vücudu üzerinde gerçekleştirilen, fakat cinsel ilişkiye varmayan davranışların, cinsel arzuları tatmine yönelik"* olması şarttır.

Buna karşılık suçun, maddenin ikinci fıkrasında tanımlanan nitelikli halinin oluşabilmesi açısından, davranışın cinsel arzuların tatmini amacına yönelik olması gerekmemektedir.

Erişkin kişilere karşı gerçekleştirilen cinsel davranışlar bakımından rızanın varlığı, ceza sorumluluğunu ortadan kaldırır.

Hısımlık ilişkisi Türk Medeni Kanunu'nun 17 ve 18. maddelerine göre belirlenir. Kayın hısımlığı, kendisini meydana getiren evliliğin sona ermesiyle ortadan kalkmaz (MK m. 18/2).

Evlat edinme işlemi, MK m. 305 ve devamı maddelerine göre mahkemece verilen evlat edinme kararı ile tamamlanır. Bu nedenle evlat edinenle evlatlık arasında birinci derece üst soy- alt soy hısımlığı da bu anda doğar.

Cinsel saldırı suçunun zincirleme suç biçiminde işlenmesi mümkündür. Ancak suç işleme kararında birlikten söz edilmesinin mümkün olmadığı, araya uzun bir sürenin girmesi ve fiili kesinti hallerinde her fiilin ayrı suç oluşturacağını kabul etmek gerekir. Bu konuda m. 43/3 ve bu madde açıklamasına bakınız.

Cinsel saldırı suçunun 102/3. fıkrasında düzenlenen nitelikli hali şikayete tabi değildir. (YCGK: 3.10. 2006- E.2006/5-193, K. 2006/203)

Cinsel saldırı suçunda cebir; mağdura karşı, onun direncini kırarak nitelikte ve suçu işlemek amacına yönelik olmalıdır.⁴³

Cinsel saldırı suçunda;

Tehdit kavramı için YCGK nun 26.10.1999 tarih ve E. 1999/5- 248, K. 1999/240 kararına

Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunmak kavramı için YCGK nun 23.5.2000 tarih ve E. 2000/5- 110, K. 2000/115 ve 13.4.1999 tarih ve E. 1999/5- 59, K. 1999/ 64 sayılı Kararlarına,

Bakınız.

TCK m. 6/1-f, 73, 86, 108'e; CMK m. 135/6; bakınız.

Cinsel saldırı suçları ÖNCEK'in "Adabı Umumiye ve Nizamı Aile Aleyhine Cürümler" başlıklı Sekizinci Babının Birinci Faslında "Cebren ırza geçen, küçükleri baştan çıkararak ve iffete taarruz edenler" başlığı altında 414-428. maddelerde düzenlenmişti.

Çocukların cinsel istismarı

MADDE 103 - (1) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismar deyiminden;

a) Onbeş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla

⁴³ Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ve unsurları konusunda ayrıntılı bir inceleme için bkz. Akçin, İhsan, Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar, YD Cilt 32, Sayı 1-2, Ocak-Nisan 2006, s. 99-144.

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

birlikte fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,

b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar,

Anlaşılır. (Asliye Ceza)

(2) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, sekiz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Ağır Ceza)

(3) (Değişik: 29.6.2005-5377/m. 12 ile) Cinsel istismarın üstsoy, ikinci veya üçüncü derecede kan hısmı, üvey baba, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, sağlık hizmeti veren veya koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle veya birden fazla kişi tarafından birlikte gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehdit kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Cinsel istismar için başvuru olan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(6) Suçun sonucunda mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulması hâlinde, onbeş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. (Ağır Ceza)

(7) Suçun mağdurun bitkisel hayata girmesine veya ölüme neden olması durumunda, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur. (Ağır Ceza)

Açıklama: Cinsel istismar kavramı;

a. On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte maruz kaldığı fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan kişilere karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranışlar ile,

b. On beş yaşını tamamlamış ve maruz kaldığı fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmiş olan çocuklara karşı cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışları,

Kapsar.

2. Çocuk kavramı; tanımlar başlıklı 6. maddenin 1. fıkrasının (b) bendi uyarınca "on sekiz yaşını doldurmamış" kişiyi ifade eder. Bu konuda ayrıca Çocuk Koruma kanunu m. 3/1 a'ya bakınız.

Medeni Kanun'un 124. maddesi on altı yaşını doldurmuş olanların da evlenmelerine koşullu da olsa izin vermiştir. Ancak bu evlilik, üçüncü kişiler bakımından mağdurun çocuk sayılmamasını gerektirmez. Bir başka ifadeyle, onsekiz yaşından küçük olması koşuluyla mağdurunun evli olmasının, cinsel istismar suçunun oluşması açısından önemi yoktur.⁴⁴

⁴⁴ Öğretide, çocukların cinsel istismarı suçunun tanımının kanunilik ilkesi ile bağdaşmadığı ileri sürülmüş ve şu örnek verilmiştir. Onbeş yaşından küçük bir kız ve bir erkek çocuğun bilerek ve isteyerek, kanunun ifadesi ile cinsel yönden birbirlerini istismar etmişlerdir. Bu durumda suçun failinin ve mağdurunun kim olduğu, yoksa suçun çok failli bir suç mu olduğu ve kim hakkında,

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

Cinsel istismar suçunun zincirleme suç biçiminde işlenmesi mümkündür. Bu konuda m. 43 ve m. 102 açıklamasına bakınız.

İstismar edilen veya suç mağduru olan çocuk, korunma ihtiyacı olan çocuk kapsamındadır. Korunmaya ihtiyacı olan çocukların ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına bildirilmesi, bu konuda talepte bulunulması ile Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK)'nin yükümlülükleri, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun 4, 5, 6, 9, 10. maddeleri ile bu Kanun'un uygulama yönetmeliğinde ve Çocuk Koruma Kanunu'na göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik (KDTKUY) m. 6'da ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Acil koruma kararı alınması konusunda bu yönetmeliğin 7. maddesine, psikolojisi bozulmuş çocuğun tanık olarak dinlenilmesi konusunda CMK m. 236/2'ye bakınız.

5377 değişikliğinden önce, çocuklara karşı cinsel istismarın birden fazla kişi tarafından birlikte gerçekleştirilmesi ağırlatıcı sebep olarak düzenlenmemişti. 5377 değişikliği ile; çocuklara karşı cinsel istismarın birden fazla kişi tarafından birlikte gerçekleştirilmesi hâli, ağırlatıcı sebeplerden biri olarak eklenmiştir.

Değiştirilen üçüncü fıkra hükmü şöyle idi: "(3) Cinsel istismarın üstsoy, ikinci veya üçüncü derecede kan hısmı, üvey baba, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, sağlık hizmeti veren veya koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır."

neye göre soruşturma yapılacağı soruları ortaya çıktığı belirtilmiş ve bu soruların cevabını belirlemenin zor olduğu olarak ileri sürülmüştür.

ÇHS Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili Seçmeli Protokol'e bakınız. TCK m. 86, 102, 106, 108; CMK m. 135/6, 140, 248; ÖNCEK m. 414, 415, 416, 417, 418'e bakınız.

Reşit olmayanla cinsel ilişki

MADDE 104 - (1) Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(2) *Anayasa Mahkemesi'nin 23.11.2005 - 2005/103-89 E. ve K. Sayılı iptal Kararı ile, bu fıkra yürürlükten kaldırılmıştır.*⁴⁵

⁴⁵ Anayasa Mahkemesi'nin İptal Kararı 25.2.2006 tarihli 26091 sayılı RG de yayımlanmıştır. İptal kararında bu fıkranın Anayasaya aykırılığı ile ilgili olarak şu değerlendirmelere yer verilmiştir. Bu fıkrada onbeş yaşını bitirip on sekiz yaşını doldurmamış çocuğun, "eylemin sonuçlarını kavrayacak bir sorumluluk duygusuna erişip erişmediğinin", rızasıyla cinsel ilişkiye girdiği kişiyle arasındaki yaş farkına göre belirlendiği ve bu hususun suçun şikâyete tabi olup olmamasının da ölçütü kabul edildiği belirtildikten sonra, Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilen eşitlik ilkesinin kapsamı ve amacı üzerinde durulmuştur. Bu maddede hukuksal eşitliğin öngörüldüğü, bu nedenle nitelikleri ve durumları özdeş olanlar için yasalarla değişik kurallar konulamayacağı belirtildikten sonra, bu ilkenin ceza hukukunda uygulanması üzerinde durulmuştur. Yüksek Mahkemeye göre eşitlik ilkesi, aynı suçu işleyen tüm suçluların kimi özellikleri gözardı edilerek her yönden ayrı kurallara bağlı tutulmalarını gerektirmez. "Ancak, suçun takip şekli veya failin cezalandırılmasında esas alınan özellikleri, kuralla korumak istenen hukuki yarar bakımından sonuca etkili değilse, bu durumda failerin farklı durumda oldukları kabul edilerek aralarında ayırım yapılması eşitlik ilkesine aykırılık oluşturur.

"İtiraz konusu kuralla faillerin, mağdurdan beş yaştan daha büyük olmaları halinde yakınma olup olmadığına bakılmaksızın iki kat fazla ceza ile ceza-

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

Açıklama: Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilen ikinci fıkra şöyle idi. "Fail mağdurdan beş yaştan daha büyük ise, şikâyet koşulu aranmaksızın, cezası iki kat artırılır."

Reşit olmayan bir kimse ile cinsel ilişkide bulunmak ÖNCEK m. 416/3'de, Onbeş yaşını dolduran bir kızın, evlenme vadiyle kızlığını bozmak ise 423/1'de düzenlenmişti. Fakat Yargıtay İçtihatları Birleştirme Kurulu'nun 25.4.1956 tarih ve 5/2 sayılı Kararı uyarınca onbeş yaşını bitirip de onsekiz yaşını bitirmemiş olan bir kızla gönüllü olarak cinsel ilişkide bulunanların eylemi, 423. maddedeki diğer koşullara bakılmaksızın ÖNCEK m. 416/3 kapsamında değerlendiriliyordu.

Yeni düzenlemede, suçun fail ve mağduru ile şikâyet hakkının kullanılması bakımından bazı tereddütler söz konusudur.

Türk ceza Kanunu'nun 6. maddesinde, henüz onsekiz yaşını doldurmamış kişi "çocuk" olarak tanımlandığından 104. maddede düzenlenen suç, onbeş yaşını bitirip onsekiz yaşını doldurmamış çocukla rızasıyla cinsel ilişkide bulunmaktır.⁴⁶

landırılmaları öngörülmüştür. Böylece, aynı yaştaki mağdurlarla cinsel ilişkide bulunan failler arasında sadece yaş farkına dayanan bir ayırım yapıldığı gibi, faille aralarındaki yaş farkının beşten az olması halinde suçun şikâyete bağlı olarak takip edilip edilmemesi hususunda mağdurun iradesi esas alınıp, failin beş yaştan büyük olması durumunda ise, bu irade gözetilmeyerek mağdurlar yönünden de farklılık yaratılmıştır. Aynı yaşta olup, aynı eylemin tarafı olan mağdurlar arasında yapılan bu ayırım ile aynı yaştaki kişilere karşı aynı eylemi gerçekleştiren failler arasında sadece yaş farkına dayanılarak yapılan ayırımın, Kural'ın belli yaştaki çocukların cinsel dokunulmazlıklarını koruma amacını gerçekleştirmeye elverişli bulunmadığı ve adalet ilkeleriyle de bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir."

⁴⁶ Bu tanım konusunda Anayasa Mahkemesi'nin 23.11.2005 tarih ve 103-89 sayılı iptal kararına bakınız.

Madde'de sanık ve mağdur yönünden cinsiyet ayrımı yapılmamıştır. Suçun oluşması için aranan ön koşul, mağdurun onbeş yaşını bitirmiş, onsekiz yaşını doldurmamış olmasıdır. Ancak suçun faili, onsekiz yaşını doldurmuş olan kişi olabilir.⁴⁷ Durum böyle olmakla birlikte, cinsel ilişkide bulunan her iki kişinin de onsekiz yaşını doldurmamış olması durumunda kimin mağdur, kimin sanık olacağı hususunda açıklık yoktur. Bu durumda şikâyet hakkının kimin tarafından kullanılacağı da belli değildir.⁴⁸

Suçun maddi unsuru, çocuk sayılan kişi ile cinsel ilişkide bulunmak, manevi unsuru ise failin eylemi bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesidir.

TCK m. 73, 106, 108'e ve ÖNCEK m. 416/3'e bakınız.

Cinsel taciz

MADDE 105 - (1) Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikâyeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adli para cezasına hükmolunur.

(2) (Değişik: 29.6.2005-5377/mi. 13 ile) Bu fiiller; hiyerarşi, hizmet veya eğitim ve öğretim ilişkisinden ya da aile içi ilişkiden kaynaklanan nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle ya da aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan yararlanılarak işlendiği takdirde, yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Bu fiil nedeniyle mağdur; işi bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmış ise, verilecek ceza bir yıldan az olamaz. (Sulh Ceza)

⁴⁷ Özgenç, İzzet, *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi*, Üçüncü Baskı, Adalet Bakanlığı Yayını, Ankara, 2006, s. 806.

⁴⁸ Hafızoğulları/Güngör, s. 39.

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

Açıklama: Cinsel taciz, "vücut dokunulmazlığının ihlali niteliği taşımayan, fakat cinsel yönden, ahlâk temizliğine aykırı olarak mağduru rahatsız eden" davranışlarda bulunmaktadır.

Maddenin 2. fıkrası, cinsel taciz suçunun, "eğitim ve öğretim ilişkisinden veya aile içi ilişkiden kaynaklanan nüfuzun kötüye kullanılması suretiyle işlenmesi halini de, bu suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli bir unsur olarak saymak amacıyla," 29.6.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun'la değiştirilmiştir.

Değiştirilen ikinci fıkra şöyle idi: "(2) Bu fiiller, hiyerarşi veya hizmet ilişkisinden kaynaklanan nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle ya da aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan yararlanılarak işlendiği takdirde, yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Bu fiil nedeniyle mağdur işi terk etmek mecburiyetinde kalmış ise, verilecek ceza bir yıldan az olamaz."

TCK m. 73'e ve ÖNCEK m. 421'e bakınız.

YEDİNCİ BÖLÜM

Hürriyete Karşı Suçlar

Tehdit

MADDE 106 - (1) Bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit eden kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından veya sair bir kötülük edeceğinden bahisle tehditte ise, mağdurun şikâyeti üzerine, altı aya kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur. (Sulh Ceza)

(2) Tehdidin;

a) Silâhla,

b) Kişinin kendisini tanınmayacak bir hâle koyması suretiyle, imzasız mektupla veya özel işaretlerle,

c) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

d) Var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak,

İşlenmesi hâlinde, fail hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Asliye Ceza)

(3) Tehdit amacıyla kasten öldürme, kasten yaralama veya malvarlığına zarar verme suçunun işlenmesi hâlinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ceza verilir.

Açıklama: ÖNCEK’de tehdidin yöneldiği değerler arasında bir ayırım yapılmadığı halde, yeni düzenlemede tehdidin mağdurun kendisinin veya yakınının hayatı, vücudu veya cinsel dokunulmazlığına yönelik olması ile bunların dışında kalan değerler veya malvarlığına yönelik olması arasında bir ayırım yapılmıştır; son durumda bu suçun soruşturulması ve kovuşturulması mağdurun şikayetine bağlıdır.

TCK m. 6/1-f, 52, 61/8, 81, 82, 86, 87, 151, 152, 220’ye ve ÖNCEK m. 191, 190’a bakınız.

Şantaj

MADDE 107 - (1) Hakkı olan veya yükümlü olduğu bir şeyi yapacağından veya yapmayacağından bahisle, bir kimseyi kanuna aykırı veya yükümlü olmadığı bir şeyi yapmaya veya yapmamaya ya da haksız çıkar sağlamaya zorlayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

(2) (Ek fıkra: 29.6.2005-5377/ m. 14 ile) Kendisine veya başkasına yarar sağlamak amacıyla bir kişinin şeref veya saygınlığına zarar verecek nitelikteki hususların açıklanacağı veya isnat edileceği tehdidinde bulunulması halinde de birinci fıkraya göre cezaya hükmolunur. (Asliye Ceza)

Açıklama: Şantaj, "kişinin hak veya yükümlülüklerini kötüye kullanarak haksız bir çıkar sağlamaya çalışması ya da başkasını bir şeyi yapmaya veya yapmamaya mecbur etmesidir."

Adli para cezasının belirlenmesi konusunda TCK m. 52 ve 61/8'e ve ÖNCEK m. 188, 192'ya bakınız.

Cebir

MADDE 108 - (1) Bir şeyi yapması veya yapmaması ya da kendisinin yapmasına müsaade etmesi için bir kişiye karşı cebir kullanılması hâlinde, kasten yaralama suçundan verilecek ceza üçte birinden yarısına kadar artırılarak hükmolunur.

Açıklama: Cebir, "kişiye karşı fizik güç kullanmak suretiyle onun veya bir üçüncü kişinin iradesi ve davranışları üzerinde zorlayıcı bir etki meydana getirilmesidir." Bu niteliği itibarıyla cebir, aynı zamanda kasten yaralama suçunu oluşturmaktadır. Ancak burada cebir, kişiye, "bir şeyi yapması veya yapmaması ya da bir şeyin yapılmasına müsaade etmesi için" uygulanmaktadır.

TCK m. 86'ya bakınız. ÖNCEK'de "cebir" ayrı bir suç olarak düzenlenmemiştir.

Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma

MADDE 109 - (1) Bir kimseyi hukuka aykırı olarak bir yere gitmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun bırakan

kişiyi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kişi, fiili işlemek için veya işlediği sırada cebir, tehdit veya hile kullanırsa, iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Bu suçun;

a) Silâhla,

b) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

c) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,

d) Kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

e) Üstsoy, altsoy veya eşe karşı,

f) Çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendini savunamayacak durumda bulunan kişiyi karşı,

İşlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza bir kat artırılır.

(4) Bu suçun mağdurun ekonomik bakımdan önemli bir kaybına neden olması hâlinde, ayrıca bir güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

(5) Suçun cinsel amaçla işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek cezalar yarı oranında artırılır.

(6) Bu suçun işlenmesi amacıyla veya sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâllerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır. (Asliye Ceza)

Açıklama: Bu suç ile korunan hukukî değer, kişilerin

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

hareket edebilme hürriyetidir; dolayısıyla kişinin bir yerde kalma veya bir yere gitme hürriyetinin hukuka aykırı olarak ihlâl edilmesiyle bu suç oluşmaktadır.

AY m. 17/5, 19/1; TCK m. 6/1-b, c, f, 102, 103, 105, 106, 108'e ve ÖNCEK m. 179, 180/1, 181, 182, 184 185, 429, 430, 431, 432, 433, 434'e bakınız.

Etkin pişmanlık

MADDE 110 - (1) Yukarıdaki maddede tanımlanan suçu işleyen kişi, bu suç nedeniyle soruşturmaya başlanmadan önce mağdurun şahsına zararı dokunmaksızın, onu kendiliğinden güvenli bir yerde serbest bırakacak olursa cezanın üçte ikisine kadarı indirilir.

Açıklama: ÖNCEK m. 180/2 ve TCK m. 109'a bakınız.

Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması

MADDE 111 - (1) Tehdit, şantaj, cebir veya kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarının işlenmesi sonucunda yararına haksız menfaat sağlanan tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. (Sulh Ceza)

Açıklama: TCK m. 60, 106 - 110'a; 5235 m. 10'a bakınız. ÖNCEK'de bu konuda düzenleme yoktu.

Eğitim ve öğretimin engellenmesi

MADDE 112 - (1) Cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla;

a) Devletçe kurulan veya kamu makamlarının verdiği izne dayalı olarak yürütülen her türlü eğitim ve öğretim faaliyetlerine,

b) Öğrencilerin toplu olarak oturdukları binalara veya bunların eklentilerine girilmesine veya orada kalınmasına,

Engel olunması hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Asliye Ceza)

Açıklama: AY m. 42; TCK m. 106, 108'e ve ÖNCEK m. 188/6-9'e bakınız.

Kamu kurumu veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinin engellenmesi

MADDE 113 - (1) Cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla, kamu kurumu faaliyetinin yürütülmesine engel olunması hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Asliye Ceza)

Açıklama: TCK m. 106, 108 ve 112'ye ve ÖNCEK m. 188/5'e bakınız.

Siyasî hakların kullanılmasının engellenmesi

MADDE 114 - (1) Bir kimseye karşı;

a) Bir siyasî partiye üye olmaya veya olmamaya, siyasî partinin faaliyetlerine katılmaya veya katılmamaya, siyasî partiden veya siyasî parti yönetimindeki görevinden ayrılmaya,

b) Seçim yoluyla gelinen bir kamu görevine aday olmaya veya seçildiği görevden ayrılmaya,

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

Zorlamak amacıyla, cebir veya tehdit kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla bir siyasi partinin faaliyetlerinin engellenmesi hâlinde, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Asliye Ceza)

Açıklama: AY m. 67, 68'e ve Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi⁴⁹ ve ÖNCEK m. 174'e bakınız.

Maddenin birinci fıkrasında yazılı suç, teşebbüs suçu niteliğindedir.

İnanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme

MADDE 115 - (1) Cebir veya tehdit kullanarak, bir kimseyi dinî, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya veya değiştirmeye zorlayan ya da bunları açıklamaktan, yaymaktan meneden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Dinî ibadet ve ayinlerin toplu olarak yapılmasının, cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla engellenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkraya göre ceza verilir. (Asliye Ceza)

Açıklama: AY m. 24; TCK m. 106, 108'e ve ÖNCEK m. 175, 176, 177, 178, 188'e bakınız.

⁴⁹ Türkiye bu Sözleşme'yi 15.8.2000 tarihinde imzalamış, 18.6.2003 tarih ve 25142 sayılı RG'de yayımlanan 4.6.2003 tarih ve 4868 sayılı Kanun'la onaylamıştır.

Konut dokunulmazlığının ihlâli

MADDE 116 - (1) Bir kimsenin konutuna, konutunun eklentilerine rızasına aykırı olarak giren veya rıza ile girdikten sonra buradan çıkmayan kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(2) (Değişik: 31.3.2005-5328/8 m. ile) Birinci fıkra kapsamına giren fiillerin, açık bir rızaya gerek duyulmaksızın girilmesi mutad olan yerler dışında kalan işyerleri ve eklentileri hakkında işlenmesi hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine altı aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur. (Sulh Ceza)

(3) (Değişik: 31.3.2005-5328/8 m. ile) Evlilik birliğinde aile bireylerinden ya da konutun veya işyerinin birden fazla kişi tarafından ortak kullanılması durumunda, bu kişilerden birinin rızası varsa, yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanmaz. Ancak bunun için rıza açıklamasının meşru bir amaca yönelik olması gerekir.

(4) Fiilin, cebir veya tehdit kullanılmak suretiyle ya da gece vakti işlenmesi hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Asliye Ceza)

Açıklama: Maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları, bu fıkralarda ceza yaptırımına bağlanan eylemlerin şikâyete tabi olduğuna açıklık getirmek amacıyla, 31.3.2005 tarihli ve 5328 sayılı Kanun'la değiştirilmiştir.

Suçun soruşturma ve kovuşturması ÖNCEK'de olduğu gibi şikâyet koşuluna bağlıdır. Konutun birden fazla kişi tarafından ortak kullanılması ve evlilik birliğinde aile bireylerinden birinin rızası ile konuta girilmiş olması durumu ÖNCEK'de açık olarak düzenlenmemiştir.

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

5328 Değişikliği ile; üçüncü fıkrada tanımlanan eylemin şikayete tabi olduğuna açıklık getirilmiştir.

5328 Değişikliğinden önce ikinci ve üçüncü fıkralar hükümleri şöyle idi:

"(2) Evlilik birliğinde aile biricylerinden veya konutun birden fazla kişi tarafından ortak kullanılması durumunda bu kişilerden birinin rızası varsa, yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmaz. Ancak bunun için rıza açıklanmasının meşru bir amaca yönelik olması gerekir."

"(3) Birinci fıkra kapsamına giren füllerin, açık bir rızaya gerek duyulmaksızın girilmesi mutad olan yerler dışında kalan işyerleri ve eklentileri hakkında işlenmesi hâlinde, altı aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur."

Maddede yazılı konut dokunulmazlığının ihlali suçunda, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişinin uzlaştırılması girişiminde bulunması gerekir (CMK m. 253/1 b-3).

Birinci fıkradaki "rıza ile girdikten sonra çıkmama" her somut olaya göre belirlenmelidir. Konut sahibinin rızası ile evine giren bir kimsenin, aralarında kavga çıkması üzerine, konut sahibi tarafından evinden çıkmasının istemesine rağmen kişinin çıkmaması halinde rızanın bulunmadığını kabul etmek gerekir.⁵⁰

AY m. 21; TCK m. 7, 73, 106, 108'e ve ÖNCEK m. 193, 194'e bakınız.

⁵⁰ 2. CD, 24.10.2005-E, 2004/8595, K. 2005/22942 (YKD Ocak 2006, s. 135).

İş ve çalışma hürriyetinin ihlâli

MADDE 117 - (1) Cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla, iş ve çalışma hürriyetini ihlâl eden kişiye, mağdurun şikâyeti hâlinde, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası verilir. (Sulh Ceza)

(2) Çaresizliğini, kimsesizliğini ve bağılılığını sömürmek suretiyle kişi veya kişileri ücretsiz olarak veya sağladığı hizmet ile açık bir şekilde orantısız düşük bir ücretle çalıştıran veya bu durumda bulunan kişiyi, insan onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve konaklama koşullarına tâbi kılan kimseye altı aydan üç yıla kadar hapis veya yüz günden az olmamak üzere adli para cezası verilir. (Asliye Ceza)

(3) Yukarıdaki fıkrada belirtilen durumlara düşürmek üzere bir kimseyi tedarik veya sevk veya bir yerden diğer bir yere nakleden kişiye de aynı ceza verilir. (Asliye Ceza)

(4) Cebir veya tehdit kullanarak, işçiyi veya işverenlerini ücretleri azaltıp çoğaltmaya veya evvelce kabul edilenlerden başka koşullar altında anlaşmalar kabulüne zorlayan ya da bir işin durmasına, sona ermesine veya durmanın devamına neden olan kişiye altı aydan üç yıla kadar hapis cezası verilir. (Asliye Ceza)

Açıklama: Bu madde ile Anayasa'nın 48. maddesinde güvence altına alınan çalışma ve sözleşme hürriyetinin ihlali cezalandırılmıştır.

TCK m. 117/2'de, seçimlik para cezasının alt sınırı yüz (100) gün olarak, hapis cezasının alt sınırı ise altı ay yani yüz-seksen (180) gün olarak belirlenmiştir. Bu nedenle yeni çıkan 5560 sayılı Kanunun, bu maddenin para cezasının alt sınırını 100 gün olarak belirleyen hükmünü yürürlükten kaldırdığını kabul etmek gerekir.

AY m. 18, 48, 49, 50, 53, 54, 55; TCK m. 52, 61/8, 106, 108'e ve ÖNCEK m. 201, 201/a 201/b' ye bakınız.

Sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi

MADDE 118 - (1) Bir kimseye karşı bir sendikaya üye olmaya veya olmamaya, sendikanın faaliyetlerine katılmaya veya katılmamaya, sendikadan veya sendika yönetimindeki görevinden ayrılmaya zorlamak amacıyla, cebir veya tehdit kullanan kişi; altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(2) Cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla bir sendikanın faaliyetlerinin engellenmesi hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Asliye Ceza)

Açıklama: AY m. 51'e; TCK m. 106, 108'e; Sen. K.⁵¹ m. 20, 31, 59'a ve GLK⁵² m. 70-81'e bakınız. ÖNCEK'de bu konuda düzenleme yoktu.

Ortak hüküm

MADDE 119 - (1) Eğitim ve öğretimin engellenmesi, kamu kurumu veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinin engellenmesi, siyasî hakların kullanılmasının engellenmesi, inanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme, konut dokunulmazlığının ihlâli ile iş ve çalışma hürriyetinin ihlâli suçlarının;

⁵¹ 5.5.1983 tarih ve 2821 sayılı Sendikalar Kanunu 7.5.1983 tarih ve 18040 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

⁵² 5.5.1983 tarih ve 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu 7.5.1983 tarih ve 18040 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

a) Silâhla,

b) Kişinin kendisini tanınmayacak bir hâle koyması suretiyle, imzasız mektupla veya özel işaretlerle,

c) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

d) Var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak,

e) Kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

İşlenmesi hâlinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

(2) Bu suçların işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâllerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

Açıklama: TCK m. 6/1-f, 112, 113, 114, 115, 116, 117 ve 220'ye bakınız.

ÖNCEK'de, bu maddede sayılan suçlara ilişkin ortak ağırlatıcı sebepler, her suçla ilişkin olarak ayrı ayrı düzenlenmişti.

Haksız arama

MADDE 120 - (1) Hukuka aykırı olarak bir kimsenin üstünü veya eşyasını arayan kamu görevlisine üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir. (Sulh Ceza)

Açıklama: İHEB m. 12; İHAS m. 8/1; AY m. 20, 38/5; CMK m. 116-120'ye ve ÖNCEK m. 183'e bakınız.

Dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi

MADDE 121 - (1) Kişinin belli bir hakkı kullanmak için yetkili kamu makamlarına verdiği dilekçenin hukuki bir neden olmaksızın kabul edilmemesi hâlinde, fail hakkında altı aya kadar hapis cezasına hükmolunur. (Sulh Ceza)

Açıklama: Söz konusu suç tanımıyla, Anayasanın 74. maddesinde de ifade edilen dilekçe hakkının kullanılmasının güvence altına alınması amaçlanmıştır.

Dilekçe, kişinin belirli bir konuda hakkını kullanmak amacıyla yetkili mercilere yaptığı yazılı başvuruyu ifade eder. Kamu makamlarına yöneltilen talebin sözlü olması da mümkündür. Ancak böyle bir başvurunun, örneğin bir suça ilişkin ihbar veya şikâyetin sözlü olarak yapılması hâlinde, bunun tutanağa geçirilmesi gerekmektedir. Salt sözlü başvurunun kabul edilmemesi, söz konusu suçu oluşturmaz. İspat sorunlarının önüne geçmek amacıyla böyle bir ayırım yapılmıştır.

Sürelî işlemlerde, dilekçenin süresinde verilmesine rağmen, kabulünün geciktirilmesi hâlinde de, bu suç oluşur.

Dilekçenin kabul edilmemesi için hukuki bir neden varsa bu suç oluşmaz. Dilekçe verilen merciin işlem yapmaya yetkili ve görevli olmaması, dilekçenin kabul edilmemesi için kanaatimizce hukuki ve haklı bir nedendir.

Ayrımcılık

MADDE 122 - (1) (Değişik: 1.7.2005-5378/41 m. ile) Kişiler arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, özürlülük, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım yaparak;

a) Bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya bir hizmetin icrasını veya hizmetten yararlanılmasını engelleyen veya kişinin işe alınmasını veya alınmamasını yukarıda sayılan hâllerden birine bağlayan,

b) Besin maddelerini verineyen veya kamuya arz edilmiş bir hizmeti yapmayı reddeden,

c) Kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını engelleyen,

Kimse hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası verilir. (Sulh Ceza)

Açıklama: Ayrımcılığın suç olarak düzenlenmesiyle güdülen amaç, vatandaşlar arasında çeşitli etmenlere dayanan grup mensubiyeti nedeniyle ayırım yaptırmamaktır. Madde böylece aslında millet bireyleri arasında bölücülük yapılmasını önlemek amacını gütmektedir.

Suçun oluşması açısından saik önemlidir; fail maddenin birinci fıkrasında sayılan sebeplerle hareket etmelidir.

Madde, 1.7.2005 tarihli ve 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'la,⁵³ kişiye fiziksel ve zihinsel özür-lülüğü nedeniyle ayrımcılık yapmanın da bu suç kapsamına alınması amacıyla değiştirilmiştir. Bu maksatla, söz konusu Kanun'un 41. maddesi ile, 122. maddenin 1. fıkrasına, bu fıkra-da geçen "dil, ırk, renk, cinsiyet" ibaresinden sonra gelmek üzere, "özürlülük" ibaresi eklenmiştir. Böylece özür-lülük de ayrımcılık

⁵³ 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun 7.7.2005 tarihli ve 25868 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

suçu kapsamına alınmıştır. Esasen Özürlüler Kanunu'nun temel esaslarından biri de, özürlülerin ve özürlülüğün her tür istismarına karşı sosyal politikalar geliştirmek; özürlüler aleyhine ayrımcılık yapılmasını önlemektir. Ayrımcılıkla mücadele özürlülere yönelik politikaların temel esasıdır.

İHAS m. 14'de ayrımcılık yasaklanmıştır. İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'ye Dair 4.11.2000 tarihinde Roma'da imzaya açılan 12 Numaralı Protokol ile de, Taraf Devletler, tam ve fiili olarak eşitliğin sağlanması için objektif ve makul sebeplerle gerekli tedbirleri almak yükümlülüğü altına girmişlerdir.

Anayasa'nın Eşitlik İlkesi başlıklı 10. maddesi de her türlü ayrımcılığı yasaklamıştır.

Ayrımcılık yasağı, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasında eşitliği kapsamaktadır.

Bu fiil ÖNCEK'de ayrı bir suç olarak düzenlenmemiştir. İHAS m. 14'e; Her Türlü Irk Ayrımcılığının Tasfiye Edilmesine Dair Uluslararası Sözleşme'ye; Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme ve bu Sözleşme'ye Ek Protokol'e; AY m. 10'a; 5378 sayılı Kanun'a; TCK m. 181, 182'ye ve Çevre Kanunu⁵⁴ m. 14'e bakınız.

Kişilerin huzur ve sükununu bozma

MADDE 123 - (1) Sırf huzur ve sükûnunu bozmak maksadıyla bir kimseye ısrarla; telefon edilmesi, gürültü yapılması ya da aynı maksatla hukuka aykırı başka bir davranışta bulunulması hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine faile üç aydan

⁵⁴ 9.8.1983 tarih ve 2872 sayılı Çevre Kanunu 11.8.1983 tarih ve 18132 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

bir yıla kadar hapis cezası verilir. (Sulh Ceza)

Açıklama: Bu suç ÖNCEK m. 546'da kabahat olarak düzenlenmişti.

Maddeyle korunan hukuki menfaat, kişilerin psikolojik, ruhsal bir sükun (huzur) içinde yaşama hakkıdır.

Suçun maddi unsuru ısrarla telefon edilmesi veya herhangi bir şekilde ısrarla gürültü edilmesidir. Ancak bu hareketlerin kişinin huzur ve sükununu bozmak maksadıyla yapılmış olması, suçun oluşması bakımından şarttır. Suçun oluşması için mağdurun, ısrarla kendisine telefon edilmesinden veya gürültü yapılmasından rahatsızlık duyması şart ve yeterlidir. Yapılan gürültü ayrıca kişinin dengesini bozmuş, ruhsal bir rahatsızlık doğurmuşsa eylem, yaralama suçunu oluşturur.

AY m. 17/1; TCK m. 73 ve 105'e bakınız.

Haberleşmenin engellenmesi

MADDE 124 - (1) Kişiler arasındaki haberleşmenin hukuka aykırı olarak engellenmesi hâlinde, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur. (Sulh Ceza)

(2) Kamu kurumları arasındaki haberleşmeyi hukuka aykırı olarak engelleyen kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(3) Her türlü basın ve yayın organının yayınının hukuka aykırı bir şekilde engellenmesi hâlinde, ikinci fıkra hükmüne göre cezaya hükmolunur. (Asliye Ceza)

Açıklama: ÖNCEK m. 195'de bir kimsenin kendisine

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

gönderilmiş olmayan mektup veya telgrafı veya kapalı bir zarfı kasten açması veya içeriğini anlamak için ele geçirmesi, m. 200'de de, posta ve telgraf memurlarının bu tür haberleşme evrakına elkoyması ve haberleşmenin gizliliğini ihlal etmesi suç olarak düzenlenmiştir.

Maddenin birinci fıkrası, haberleşmenin hukuka aykırı olarak engellenmesini suç olarak düzenleyerek haberleşme hürriyetini güvence altına almıştır. Burada haberleşme aracı ÖNCEK'de olduğu gibi, mektup ve telgrafla sınırlandırılmamıştır. Bu nedenle haberleşme kavramına, her türlü araçla yapılan haberleşme girer.

İkinci fıkrada; kamu kurumları arasındaki haberleşmenin hukuka aykırı olarak engellenmesi ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir.

Üçüncü fıkrada ise; her türlü basın ve yayın organının yayınının hukuka aykırı bir şekilde engellenmesi de yine ayrı bir suç olarak tanımlanmak suretiyle hem kişilerin haberleşme hürriyeti hem de basın hürriyeti ve yayın hakkı güvence altına alınmıştır. Basın ve yayın organı kavramına, radyo ve televizyon da girmektedir.

Haberleşme hürriyeti İHEB m. 12'de, "*Hiç kimsenin...haberleşmesine keyfi olarak karışılmaz...Herkesin bu tür karışma ve saldırılara karşı yasal korunma hakkı vardır.*" şeklinde ifade edilmiştir.

İHAS m. 8'de de, kişiler arasındaki her türlü araçla yapılan özel haberleşme güvence altına alınmıştır. Bu kavram, ceza ve tutukevinde bulunanların dışarıdaki yakınları ve avukatları ile haberleşmesini de kapsamaktadır.

Anayasa'nın 22. maddesinde de herkesin haberleşme

hürriyetine sahip olduğu belirtildikten sonra, haberleşmenin gizliliğinin esas olduğu ayrıca vurgulanmıştır. Haberleşmenin engellenmesi ve gizliliğine dokunulması belirli koşulların varlığına bağlı olarak kabul edilmiştir.

İHAS m. 10'da düzenlenen ifade hürriyeti, haber veya fikir alma ve verme hürriyetini de içerir. Maddede devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel bulunmadığı açıklanmıştır. Ayrıca maddenin güvence altına aldığı özgürlüklerin ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, nizamın sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin açığa vurulmasının önlenmesi veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması amacıyla sınırlanabileceği ve yaptırıma bağlanabileceği de belirtilmiştir.

Basın hürriyeti ise Anayasa'nın 28 ilâ 31. maddelerinde ayrıca düzenlenmiştir.

Anayasa'da güvence altına alınan bu özgürlüklerin yine Anayasada belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceğine ilişkin 13. madde hükmü ile temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmayacağını belirten 14. madde hükümleriyle birlikte değerlendirmesi gerekir.

9.6.2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu'na göre basın özgürlüğü bilgi edinme, yayma, eleştirme, yorumlama ve eser yaratma haklarını içerir.

Basın özgürlüğünün kullanılmasının sınırlanması konusunda 5187/m. 3'e, basılmış eserler yoluyla işlenen suçlardan dolayı cezai sorumluluk için m. 11'e, yayın sahibinin haber kaynağını açıklamaya zorlanamayacağına ilişkin olarak m.

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

12'ye, düzeltme ve cevap hakkı için m. 14'e, yargıyı etkileme için m. 19'a, cinsel saldırı, cinayet ve intihara özendirme için m. 20'ye,

İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması konusunda CMK m. 135'e bakınız.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Şerefe Karşı Suçlar

Hakaret

MADDE 125 - (1) (Değişik: 29.6.2005-5377/m. 15 ile) Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden (...) veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilâl ederek işlenmesi gerekir. (Sulh Ceza)*

(2) Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkrada belirtilen cezaya hükmolunur.

(3) Hakaret suçunun;

a) Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı,

b) Dinî, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı,

* Çat Sulh Ceza Mahkemesi, 125. maddenin birinci fıkrasının ikinci tümcesinin iptali için itiraz yoluyla 29.9.2006 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur. Dava dosyası Yüksek Mahkeme'nin 2006/136 E sayısında kayıtlı olup henüz bir karar verilmemiştir.

c) Kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle,

İşlenmesi hâlinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.
(Sulh Ceza)

(4) (Değişik: 29.6.2005-5377/m. 15 ile) Hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altıda biri oranında artırılır.

(5) (Değişik: 29.6.2005-5377/m. 15 ile) Kurul hâlinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret edilmesi hâlinde suç, kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılır. Ancak, bu durumda zincirleme suçla ilişkin madde hükümleri uygulanır.

Açıklama: Şerefe karşı suçlar, ÖNCEK'in Dokuzuncu babının yedinci faslında 480 ila 490. maddelerde "*Hakaret ve sövme cürümleri*" başlığı altında düzenlenmişti. 5237 sayılı Kanun, her iki suçu 125. maddede "*hakaret*" başlığı altında düzenlemek suretiyle hakaret ve sövme suçu ayırımını kaldırmıştır. Gıyapta hakaret ve gıyapta sövme suçlarının oluşması için ÖNCEK'in aradığı "*ihtilat*" unsuruna yeni düzenlemede de yer verilmiştir. Suçun aleni olarak işlenmesi ÖNCEK m. 480/3 ve 482/3 de olduğu gibi, yeni düzenlemede de ağırlatıcı neden olarak kabul edilmiştir. Önceki Ceza Kanunu'nun İkinci Kitabının "*Devlet İdaresi Aleyhinde Cürümler*" başlıklı Üçüncü Babında düzenlenen memura görevinden dolayı hakaret ve sövme suçu da, bu maddede hakaret suçunun (125/m. 3 a) ağırlatıcı sebeplerinden biri olarak sayılmıştır.⁵⁵ Fakat Kanun, memur kavramı yerine

⁵⁵ Yeni düzenlemeyle, Kamu idaresine karşı bir suç olan memura hakaret suçunun ortadan kaldırıldığı haklı olarak ileri sürülmüştür. Bu görüş için bkz. Hafızoğulları, Zeki/Güngör, Devrim, "Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi", *TBB Dergisi*, Sayı 69, 2007, s. 41.

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

"*kamu görevlisi*" tanımını benimsemiş (m. 6/1 c) olduğundan, 125. maddede "*kamtu görevlisi*" ibaresine yer verilmiştir. Buna karşılık kamu görevlileri arasında bir derecelendirme yapılmamıştır. Ancak temel cezanın belirlenmesi sırasında kamu görevlisinin sıfatının dikkate alınması gerekir.

Buna karşılık görev sırasında hakareti cezalandıran ÖNCEK 267. madde hükmü buraya alınmamıştır; dolayısıyla bu fiil 125/1'e göre cezalandırılacaktır. Kurul halinde çalışan kamu görevlilerine hakaret (ÖNCEK m. 268) ise, TCK m. 125/5'te suçun kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılacağı, şeklinde düzenlenmiş, fakat bu durumda zincirleme suç hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

Sövme ve yakıştırmada bulunma ibarelerinin aynı anlama geldiğine dair eleştiriler ile suçun basın ve yayın yoluyla işlenmesinin, aleniyetin gerçekleşme şekillerinden birini oluşturması dikkate alınarak maddede 29.6.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanunla değişiklik yapılmıştır.

Bu değişiklik ile, maddenin birinci fıkrasında parantez içinde yer alan "*ya da yakıştırmalarda bulunmak*" ibaresi madde metninden çıkarılmış; suçun basın ve yayın yoluyla işlenmesi hali, hakaretin nitelikli hallerinden biri olarak görülmediğinden, dördüncü ve beşinci fıkralar yeniden düzenlenmiştir.⁵⁶

Hakaret suçuyla korunan hukuki değer, kişilerin şeref, haysiyet ve namusu, toplum içindeki itibarı, diğer fertler

⁵⁶ Değiştirilen dördüncü ve beşinci fıkralar ilk metinde şöyle idi:

"(4) Ceza, hakaretin alenen işlenmesi hâlinde, altıda biri; basın ve yayın yoluyla işlenmesi hâlinde, üçte biri oranında artırılır."

"(5) Kurul hâlinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret edilmesi hâlinde suç, kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılır."

nezdindeki saygınlığıdır. Bu nedenle söz konusu değerleri rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnadında bulunmak veya soyut olarak sövmek hakaret suçunu oluşturur. Onur, şeref ve saygınlık kavramına kişinin giyimi de girer. Nitekim Yargıtay, sanığın C. Savcılığı'na verdiği şikayet dilekçesinde ve mahkemeye sunduğu cevap dilekçesinde yer alan, mağdurun giyiminin iğrendirici olduğuna ilişkin sözlerini, onun şeref ve onurunu zedeleyici nitelikte bulmuştur.⁵⁷

Kişinin fizik görünümü, örneğin boyunun kısalığı veya şişmanlığı ile aşağılanması ve alay edilmesi de hakaret teşkil eder.⁵⁸

Kamu görevlisine hakaret suçunda, sanık isnadın doğruluğunu ispat hakkına sahiptir. Isnadın ispatı, 127. maddeye göre belirlenir.

Hakaret suçunun, mağdurları farklı olsa bile zincirleme suç biçiminde işlenmesi mümkündür (m. 43/1,2 ve 125/5).

⁵⁷ 2. CD, 6.4.2006- E. 2005/8614, K. 2006/6926 (YKD Şubat 2007, s. 364). Bu olayda sanık, vermiş olduğu şikayet dilekçesinde ve beyanlarında mağdura yönelik olarak; "çok kısa ve yırtmaçlı etek giyip, bacak bacak üstüne atıp kasıklarına kadar bacaklarının tamamı edebe aykırı şekilde göstermekte, huzurumuzu kaçırpıp bizi iğrendirmekte ve halkın kendilerini nasıl seyrettiğini umursamamaktadırlar" şeklinde sözler söylemiştir.

⁵⁸ YCGK: 26.12.2006- E.2006/4. MD- 251, K. 2006/324. Bu karara konu olayda, hakim olarak görev yapan sanık, birlikte çalıştığı zabıt katibine "şişko" diye hitap etmiş ve bu sözü mağdurun alınganlık gösterdiğini bilerek ve yazı işleri müdürünün uyarısına karşın ısrarla her fırsatta ve çalışma ortamında yinelemiştir. Yargıtaya göre, bu sözlerin şaka yolu söylenmediği, maiyetinde çalışan ve henüz aday memur olması nedeniyle mukabele gücünden mahrum bulunan mağduru aşağıladığını bilerek bu hitabı sürdüren sanığın, suç kastı ile hareket ettiği kabul edilmelidir.

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

Maddede geçen ihtilat ve aleniyet kavramları birbirinden farklıdır. Sözlük anlamıyla İhtilat: “Karışıp görüşme”, Aleniyet ise “Bir işin açıkta ve meydanda olması” anlamına gelmektedir. Bu nedenle hakaret teşkil eden sözleri en az üç kişinin, değişik zamanlarda olsa bile, öğrenmesi ile ihtilat unsuru gerçekleşir. Buna karşılık “fiilin genel veya kamuya açık yerlerde işlenmesi halinde” aleniyetin varlığını kabul etmek gerekir.⁵⁹

Huzurda hakaret suçunda, hakaret teşkil eden sözün öğrenilmesiyle suç tamamlanmış olduğundan, teşebbüs mümkün değildir.⁶⁰ Buna karşılık yazı ile gerçekleştirilen hakaret suçlarının teşebbüs aşamasında kalmasının mümkün olduğu, fakat uygulamada karşılaşılamayacağı ileri sürülmüştür.⁶¹

Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hariç, hakaret suçunda uzlaştırma girişiminde bulunulması zorunludur (CMK m. 253/1-a, 253/4,5,7-23).

Atatürk’ün hatırasına hakaret suçu için 31.7.1951 tarihli ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun (RG: 31.7.1951- 7872) hükümlerine bakınız. Bu suçun oluşması için aleniyet dışında, ayrıca ihtilat unsurunun aranmasına gerek olmadığına dair 13.6.1960 tarih ve E. 1959/6, K. 1960/11(RG:23.9.1960-10611) sayılı YİBK geçerliliğini korumaktadır.

TCK m. 6/1-c, 43, 50/2, 52, 126, 128, 129, 131’e; MK m. 23-25’e; CGTİK m. 106/3’e; ÖNCEK m. 175/3, 266- 269, 480-490’a; 2954/ m. 28; 5187/ m. 11 ve 28’e bakınız.

⁵⁹ Hakaret suçuna ilişkin ayrıntılı bir inceleme için bkz. Yenidünya, Ahmet Caner/Alşahin, Mehmet Emin, “Bireyin Şerefine Karşı Suçlar”, *TBB Dergisi*, Ocak- Şubat 2007, s. 43- 93.

⁶⁰ Erman, Sahir, *Hakaret ve Sövme Suçları*, 2. Baskı İstanbul 1989, s.125.

⁶¹ Yenidünya/ Alşahin, s. 69.

Mağdurun belirlenmesi

MADDE 126 - (1) Hakaret suçunun işlenmesinde mağdurun ismi açıkça belirtilmemiş veya isnat üstü kapalı geçirilmiş olsa bile, eğer niteliğinde ve mağdurun şahsına yönelik bulunduğu duraksanmayacak bir durum varsa, hem ismi belirtilmiş ve hem de hakaret açıklanmış sayılır.

Açıklama: TCK m. 125 ve ÖNCEK m. 484'e bakınız.

İsnadın ispatı

MADDE 127 - (1) İsnat edilen ve suç oluşturan fiilin ispat edilmiş olması hâlinde kişiye ceza verilmez. Bu suç nedeniyle hakaret edilen hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı verilmesi hâlinde, isnat ispatlanmış sayılır. Bunun dışındaki hâllerde isnadın ispat isteminin kabulü, ancak isnat olunan fiilin doğru olup olmadığının anlaşılmasında kamu yararı bulunmasına veya şikâyetçinin ispata razı olmasına bağlıdır.

(2) İspat edilmiş fiilinden söz edilerek kişiye hakaret edilmesi hâlinde, cezaya hükmedilir.

Açıklama: AY m. 39'a ve TCK m. 125'e ve ÖNCEK m. 270, 480/a, 481'e bakınız.

İddia ve savunma dokunulmazlığı

MADDE 128 - (1) Yargı mercileri veya idarî makamlar nezdinde yapılan yazılı veya sözlü başvuru, iddia ve savunmalar kapsamında, kişilerle ilgili olarak somut isnadlarda ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunulması hâlinde, ceza verilmez. Ancak, bunun için isnat ve değerlendirmelerin, ger-

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

çek ve somut vakıalara dayanması ve uyumsuzlıkla bağlantılı olması gerekir.

Açıklama: ÖNCEK m. 486' da, yargı mercilerine verilen dilekçe ve benzeri belgede yer alan ve savunma hududunu aşan hakaret içeren sözlerin bu belge ve tutanaklardan kısım veya tamamen çıkarılmasına ve tazminata hükmedilebileceğine ilişkin son fıkra hükmü madde metnine alınmamıştır.

Her ne kadar maddede, iddia ve savunma dokunulmazlığının varlığı halinde "ceza verilmez" denilmekte ise de, bu husus hak arama hürriyeti kapsamında tanınmış bir hukuka uygunluk sebebi olduğundan, sanık hakkında CMK m. 223/2 d gereğince beraat kararı verilmesi gerekir.

Bu maddenin dışında kalan hukuka uygunluk sebepleri dilekçe hakkı ve basının haber verme hakkıdır.⁶² Bu konuda AY m. 25, 26, 28, 36, 74; TCK m. 26/1, 121, 125, 278-280'e; 4982/m. 6,7'ye bakınız.

Haksız fiil nedeniyle veya karşılıklı hakaret

MADDE 129 - (1) Hakaret suçunun haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte birine kadar indirilebileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir.

(2) Bu suçun, kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenmesi hâlinde, kişiye ceza verilmez.

⁶² Bu hukuka uygunluk sebeplerinin koşulları hakkında bkz. Yenedünya/Alşahin II/6- b ve c(s. 61-64) ile bu bölümdeki dipnotlarda zikredilen kaynaklara bakınız.

(3) Hakaret suçunun karşılıklı olarak işlenmesi hâlinde, olayın mahiyetine göre, taraflardan her ikisi veya biri hakkında verilecek ceza üçte birine kadar indirilebileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir.

Açıklama: TCK m. 86, 87, 125; BK m. 41'e ve ÖNCEK m. 485'e bakınız.

Kişinin hatırasına hakaret

MADDE 130 - (1) Bir kimsenin öldükten sonra hatırasına en az üç kişiyle ihtilâl ederek hakaret eden kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Ceza, hakaretin alenen işlenmesi hâlinde, altıda biri oranında artırılır. (Sulh Ceza)

(2) Bir ölünün kısmen veya tamamen ceset veya kemiklerini alan veya ceset veya kemikler hakkında tahkir edici fiillerde bulunan kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: TCK m. 52, 91/2'ye ve ÖNCEK m. 178'e bakınız.

Soruşturma ve kovuşturma koşulu

MADDE 131 - (1) Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hariç; hakaret suçunun soruşturulması ve kovuşturulması, mağdurun şikâyetine bağlıdır.

(2) Mağdur, şikâyet etmeden önce ölürse, veya suç ölmüş olan kişinin hatırasına karşı işlenmiş ise; ölenin ikinci dereceye kadar üstsoy ve altsoyu, eş veya kardeşleri tarafından şikâyette bulunulabilir.

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

Açıklama: TCK m. 6/1-c, 73, 125, 130'a ve ÖNCEK m. 488'e bakınız.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar

Haberleşmenin gizliliğini ihlâl

MADDE 132 - (1) Kişiler arasındaki haberleşmenin gizliliğini ihlâl eden kimse, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Bu gizlilik ihlâli haberleşme içeriklerinin kaydı suretiyle gerçekleşirse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Kişiler arasındaki haberleşme içeriklerini hukuka aykırı olarak ifşa eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(3) Kendisiyle yapılan haberleşmelerin içeriğini diğer tarafın rızası olmaksızın alenen ifşa eden kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(4) Kişiler arasındaki haberleşmelerin içeriğinin basm ve yayın yolu ile yayınlanması hâlinde, ceza yarı oranında artırılır.

Açıklama: Aralarında tam bir benzerlik olmamakla birlikte, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 86. maddesinde, bu maddenin ÖNCEK'de karşılığını teşkil eden 197 ve 198. maddelere yollamada bulunulmak suretiyle yapılmış bir düzenleme mevcuttur. Söz konusu maddenin birinci fik-

rasında "Eser mahiyetinde olmasalar bile, resim ve portreler tasvir edilenin, tasvir edilen ölmüşse 19 uncu maddenin birinci fıkrasında sayılanların muvafakati olmadan tasvir edilenin ölümünden 10 yıl geçmedikçe, teşhir veya diğer suretlerle unuma arzedilemez."⁶³ hükmüne yer verilmiştir. İkinci fıkrada ise, muvafakat alınması gerekmeyen haller üç bent halinde sayılmıştır.

Maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında ise cezai ve huku-ki yaptırımlar gösterilmiştir. Bu hükümlere göre, Birinci fıkra hükmüne aykırı hareket edenler hakkında Borçlar Kanunu'nun 49. maddesi ile 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 197-199. maddeleri hükümleri uygulanacaktır.

Birinci ve ikinci fıkra hükümlerine göre yayımın caiz olduğu hallerde de Medeni Kanununun 24 üncü maddesinin hükmü saklı tutulmuştur.

Dikkat edilecek olursa suçun unsurları 5846 sayılı Kanun'da gösterilmiş, fakat yaptırım bakımından ÖNCEK m. 197- 199'a yollamada bulunulmuştur. 199. madde, bu suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılmasını şahsi dava ikamesi koşuluna bağlamış ise de, 5271 sayılı Kanun'la şahsi dava kaldırılmış olduğundan, bu suç resen kovuşturulacak demektir. 197. maddede fiil için öngörülen ceza, "otuz liradan yüz liraya kadar" ağır para cezasıdır. 198. maddede ise "üç aya kadar hapis ve elli liraya kadar" ağır para cezası öngörülmüştür.

⁶³ 5846 sayılı Kanun'un 19. maddesi şöyledir: "Eser sahibi 14 ve 15 inci maddelerin birinci fıkralarıyla kendisine tanınan salahiyetlerin kullanılış tarzlarını tespit etmemişse yahut bu hususu her hangi bir kimseye bırakmamışsa bu salahiyetlerin ölümünden sonra kullanılması, vasiyeti tenfiz memuruna; bu tayin edilmemişse sırasıyla sağ kalan eşi ile çocuklarına ve mansup mirasçılarına, ana-babasına, kardeşlerine aittir."

Sırrın ifşası dolayısıyla bir zarar doğmuşsa para cezası "elli liradan" az olamayacaktır.

Diğer yönden 5252 sayılı TCK'nın Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 3/1. maddesinde, "*Mevzuatta, yürürlükten kaldırılan Türk Ceza Kanunu'na yapılan yollamalar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelere yapılmış sayılır.*" hükmüne yer verilmiştir. ÖNCEK 197- 199. maddelerin karşılığı, TCK'nın 132. maddesidir. Bu maddede öngörülen ceza, ÖNCEK 197 ve 198'de öngörülenden daha ağırdır. Bu nedenle, suçun 5237 sayılı TCK'nın yürürlüğe girmesinden önce işlenmesi halinde ÖNCEK 197. ve 198. maddeler uygulanmalıdır. Acaba suçun 5237 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra işlenmesi halinde de yollamanın ÖNCEK 197 ve 198'e yapıldığını kabul edebilecek miyiz? Yani cezayı söz konusu madde hükümlerine göre mi, yoksa yeni TCK'nın 132. maddesine göre mi belirleyeceğiz? Bir başka husus da resim ve portrelerin özel hayata ilişkin olması halinde, aynı zamanda TCK'nın 134. maddesinin de ihlal edilmiş sayılıp sayılmayacağıdır.

Yargıtay İçtihatları Birleştirme Kurulu, 765 sayılı TCK'nın 549. maddesine ilişkin olarak vermiş olduğu 12.6.1972 tarih ve Esas:1969/5, Karar: 1972/10 sayılı Kararında,⁶⁴ suçun unsurla-

⁶⁴ YİBK., 27.6.1972 tarihli ve 14228 sayılı *Resmi Gazete*'de yayımlanmıştır. Taşınması yasak olmayan silahların alım ve satımını düzenleyen 2637 sayılı Kanunun 1. maddesinde "*av tezkereleri av silahlarını taşımak için izin yerine geçer.*" hükmü yer almaktadır. Bu, söz konusu silahların av tezkeresi olmadan taşınmasının yasaklandığı anlamına gelir. Aynı Kanun'un 5. maddesi de bu yasağa aykırı davranılmasını ceza yaptırımına bağlamıştır. Bu madde silah satıcıları dışında kalan kişiler için TCK'nın 549. maddesinin uygulanmasını öngörmüştür. TCK'nın 549. maddesine yapılan yollama, 11.9.1981 tarihli ve 2521 sayılı Avda ve Sporda

rının gösterildiği 2367 sayılı Kanun'da cezanın da gösterilmesi mümkün olduğu halde, Kanun koyucu, bu tarihte yürürlükte olan TCK'nın 549. maddesindeki ceza hükmünü maksada uygun bularak bu maddeye yollamada bulunmuştur. Bu nedenle "549. maddede yer alan suç unsurlarının var olup olmadığı aranmadan ve yürürlükte olup olmadığına da bakılmaksızın" bu maddedeki ceza hükmünün uygulanması gerektiği görüşünü benimsemiştir. Bu kararın geçerli olduğu kabul edildiği takdirde suçun işlendiği tarihe ve Önceki Ceza Kanunu'nun yürürlükte olup olmadığına bakılmaksızın, ceza ÖNCEK m. 197 veya 198'e göre belirlenecek demektir. Maddenin açık hükmünden de anlaşılacağı üzere, Yürürlük Kanunu yollamanın unsurlara veya cezaya yapılmış olması konusunda bir ayırım gözetmemiştir; dolayısıyla 5846 sayılı Kanun'un 86. maddesindeki yollamayı, 5237 sayılı Kanun'un 132. maddesine yapılmış kabul etmek gerekir. Buna karşılık teşhir nedeniyle özel hayatın gizliliği ihlal edilmiş ise, doğrudan doğruya 134. maddede yazılı "Özel hayatın Gizliliğini İhlal" suçunun oluştuğu kabul edilmelidir.

Kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması

MADDE 133 - (1) Kişiler arasındaki aleni olmayan konuşmaları, taraflardan herhangi birinin rızası olmaksızın bir aletle dinleyen veya bunları bir ses alma cihazı ile kaydeden kişi, iki

Kullanılan Tüfekler, Nişan Tabancaları ve Av Bıçaklarının Yapımı, Alımı, Satımı ve Bulundurulmasına Dair Kanun'un 13. maddesi ile de korunmuştur. Bu madde aynen şöyledir: "Yivsiz tüfek ruhsatnamesi olmadan yivsiz av tüfeği bulunduran veya taşıyanlar hakkında Türk Ceza Kanununun 549 uncu maddesindeki ceza hükümleri uygulanır ve ayrıca tüfeğin müsaderesine hükmedilir."

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

aydan altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Katıldığı aleni olmayan bir söyleşiyi, diğer konuşmaların rızası olmadan ses alma cihazı ile kayda alan kişi, altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

(3) Yukarıdaki fıkralarda yazılı fiillerden biri işlenerek elde edildiği bilinen bilgilerden yarar sağlayan veya bunları başkalarına veren veya diğer kişilerin bilgi edinmelerini temin eden kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu konuşmaların basın ve yayın yoluyla yayınlanması hâlinde de, aynı cezaya hükmolunur. (Sulh Ceza)

Açıklama: Bu suç ÖNCEK’de düzenlenmemiştir.

Bu hükümlerle, kişiler arasındaki aleni olmayan konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması suç olarak tanımlanmaktadır.

Aleni olmayan konuşmadan maksat, belirli kişiler arasında geçen konuşmanın başkaları tarafından ancak özel gayret gösterilerek duyulabilecek olmasıdır. Bu bağlamda bir arada bulunan kişiler arasında yapılan konuşmanın aleni olmayan konuşma olarak kabulü için konuşmanın yapıldığı yerin (ev ya da açık alan olmasının, aile arasında veya dışarıda yapılmasının) önemi yoktur; konuşmanın özel ortamda yapılması aleni sayılmaması için yeterlidir.

Bu hükümlerle korunan hukuki menfaat, haberleşme hürriyeti ve haberleşmenin gizliliğidir. Ayrıca hukuka aykırı olarak delil elde etme yasağına aykırılık da böylece ceza yaptırımına bağlanmaktadır.

Birinci fıkrada tanımlanan suçun oluşabilmesi için, ko-

nuşmanın taraflarından herhangi birinin rızasının olmaması yeterlidir. Bu bakımdan konuşmanın taraflarından birinin rızasının olması, fiili suç olmaktan çıkarmaz.

Maddenin ikinci fıkrasında yer alan "aleni olmayan" ibaresi, maddenin 15.9.2004 tarihinde Meclis Genel Kurulunda görüşülmesi sırasında verilen bir önerge ile metne eklenmiştir.⁶⁵

Adalet Komisyonunda kabul edilen üçüncü fıkrada, aleni olmayan konuşmaların basın ve yayın yoluyla yayınlanması ağırlatıcı sebep sayılmış ve verilecek cezanın üçte bir oranında artırılacağı hükme bağlanmıştı. Bu hüküm de Genel Kurulda verilen aynı önerge ile maddede yazılı olduğu şekilde değiştirilmiştir.

Madde gerekçesi, madde metninin tekrarı niteliğindedir.

AY m. 22; CMK m. 135, 136, 137, 138/2, 250; PYSK Ek m. 7 (3.7.2005 - 5397 ile Değişik), JTYK Ek m. 5 (3.7.2005 - 5397 ile Değişik), MİTK m. 6 (3.7.2005 - 5397 ile Değişik), TCK m. 52, 61/8' e bakınız. ÖNCEK de bu konuda özel düzenleme yoktu.

Özel hayatın gizliliğini ihlâl

MADDE 134 - (1) Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlâl eden kimse, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Gizliliğin görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle ihlâl edilmesi hâlinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz. (Sulh Ceza)

⁶⁵ Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu, Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, Şubat 2005, Ankara, s. 525-526.

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

(2) Kişilerin özel hayatına ilişkin görüntü veya sesleri ifşa eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Fiilin basın ve yayın yoluyla işlenmesi hâlinde, ceza yarı oranında artırılır. (Asliye Ceza)

Açıklama: ÖNCEK’de bu konuda özel düzenleme yoktu. Bu hükümle Anayasa’nın 20. maddesiyle güvence altına alınan “*özel hayatın gizliliği*”nin ihlal edilmesi suç olarak kabul edilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında kişinin özel hayatına ilişkin görüntü veya seslerin hukuka aykırı olarak ifşa edilmesi, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır. İfşa sözcüğü ile, özel hayatın gizliliğini “*açığa vurma*”, “*yayma*”, “*başkalarına ilan etme*” kastedilmektedir. Görüntü ve sesler hukuka uygun olarak kayda alınmış olsa bile, hukuka aykırı olarak açıklanması halinde bu suç oluşur. Bu bakımdan özel hayata ilişkin kayıtların, açık yargılamada kullanılması suç teşkil etmez.

AY m. 20’ye, TCK m. 132 açıklamasına ve 133’e, CMK 139 ve 140’a, bakınız.

Kişisel verilerin kaydedilmesi

MADDE 135 - (1) Hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydeden kimseye altı aydan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kişilerin siyasi, felsefi veya dinî görüşlerine, ırkî kökenlerine; hukuka aykırı olarak ahlâkî eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin bilgileri kişisel veri olarak kaydeden kimse, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır. (Asliye Ceza)

Açıklama: Bu madde ile, Avrupa Konseyi bünyesinde

hazırlanan "Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tâbi Tutulması Karşısında Şahısların Korunmasına Dair Sözleşme"nin⁶⁶ ilgili hükümlerine geçerlilik tanınmıştır.

Gerçek kişiyle ilgili her türlü bilgi, kişisel veri olarak kabul edilmelidir. Kişinin rızası hukuka uygunluk sebebidir. Dolayısıyla, kişinin rızasıyla kendisiyle ilgili bilgilerin kayda alınması halinde bu suç oluşmaz. Ayrıca çeşitli kamu kurumlarında verilen kamu hizmetinin gereği olarak kişilerle ilgili bazı bilgilerin kanun gereği kayda alınması da bu suça vücut vermez.

Bir suça ilişkin olarak delil elde amacıyla CMK'un 75, 76 ve 78 inci madde hükümlerine göre alınan örnekler üzerinde yapılan inceleme sonuçları kişisel veri niteliğindedir (CMK m. 80).

ÖNCEK'de bu konuda özel düzenleme yoktu.

Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme

MADDE 136 - (1) Kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

Açıklama: CMK m. 80, 134 ve TCK m. 135'e bakınız. ÖNCEK'de bu konuda özel düzenleme yoktu.

Nitelikli hâller

MADDE 137 - (1) Yukarıdaki maddelerde tanımlanan suçların;

⁶⁶ Türkiye bu Sözleşme'yi 28 Ocak 1981 tarihinde imzalamıştır.

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

a) Kamu görevlisi tarafından ve görevinin verdiği yetki kötüye kullanılmak suretiyle,

b) Belli bir meslek ve sanatın sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle,

İşlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Açıklama: TCK m. 6/1-c, 132-136'ya ve ÖNCEK m. 200'e bakınız.

Verileri yok etmeme

MADDE 138 - (1) Kanunların belirlediği sürelerin geçmiş olmasına karşın verileri sistem içinde yok etmekle yükümlü olanlara görevlerini yerine getirmediklerinde altı aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir. (Sulh Ceza)

Açıklama: CMK m. 75,76 ve 78. maddeye göre alınan örnekler üzerinde yapılan inceleme sonuçları Kovuşturmayaya yer olmadığı kararının, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararlarının kesinleşmesi hallerinde Cumhuriyet Savcısı'nın huzurunda derhal yok edilir (CMK m.80). Keza CMK m. 137/3'e göre; dinlemeye ilişkin kayıtlar, uygulamaya son verildiği andan itibaren Cumhuriyet Savcısı'nın denetimi altında on beş gün içinde yok edilerek durum bir tutanakla tespit edilir.

ÖNCEK'de Bu konuda özel düzenleme yoktu.

Şikâyet

MADDE 139 - (1) Kişisel verilerin kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme ve verileri yok

etmeme hariç, bu bölümde yer alan suçların soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır.

KUŞLUBA
KARŞI
SUÇLAR

Açıklama: TCK m. 73, 132-138'e ve ÖNCEK m. 199'a bakınız.

Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması

MADDE 140 - (1) Yukarıdaki maddelerde tanımlanan suçların işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. (Sulh Ceza)

Açıklama: TCK m. 60, 132-138'e bakınız. ÖNCEK'de bu konuda özel düzenleme yoktu.

ONUNCU BÖLÜM

Malvarlığına Karşı Suçlar⁶⁷

Hırsızlık

MADDE 141 - (1) Zilyedinin rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malı, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak maksadıyla bulunduğu yerden alan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir. (Asliye Ceza)

⁶⁷ Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 5560 sayılı Kanun'la Değişik 253 üncü maddesinin 3. fıkrasında; soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olsa bile, etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlarda, uzlaştırma yoluna gidilemeyeceği hüküm altına alındığından, hırsızlık, etkin pişmanlığa yer verilen mala zarar verme ve güveni kötüye kullanma suçlarının, şikâyete tabi tiplerinde uzlaştırma yoluna gidilemez.

(2) Ekonomik bir değer taşıyan her türlü enerji de, taşınır mal sayılır.

Açıklama: Sağlanmak istenen yarar maddi veya manevi olabilir. Suçun "almak" unsuru, mal üzerinde mağdurun zilyetliğine son verilmesiyle oluşur.

Elektrik enerjisi de menkul mal sayılır. Ancak her abonesiz elektrik kullanma hırsızlık suçunu oluşturmaz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 03.06.1997 tarih ve 129/140 sayılı ve 13.6.2006 tarih ve 160/161 sayılı kararlarına göre, Abone olmaksızın elektrik kullanma eyleminin hırsızlık suçunu oluşturmaması için üç koşulun bir arada bulunması gerekmektedir olup, bunlar;

1. Elektriğin idarenin tespitine engel olmayacak şekilde kullanılması,

2. Bu kullanımın müdahale edilmemiş ve gerçek kullanımı gösteren sayaçtan geçirilmek suretiyle gerçekleştirilmesi,

3. Failin karşılıksız yararlanma maksadıyla hareket etmemesi,

koşullarıdır.

TCK m. 142'ye; CMK m. 248; MK m. 973, 976, 981, 983, 985 ve ÖNCEK m. 491'e bakınız.

Nitelikli hırsızlık

MADDE 142 - (1) Hırsızlık suçunun;

a) Kime ait olursa olsun kamu kurum ve kuruluşlarında veya ibadete ayrılmış yerlerde bulunan ya da kamu yararına

veya hizmetine tahsis edilen eşya hakkında,

b) Herkesin girebileceği bir yerde bırakılmakla birlikte kilitlenmek suretiyle ya da bina veya eklentileri içinde muhafaza altına alınmış olan eşya hakkında,

c) Halkın yararlanmasına sunulmuş ulaşım aracı içinde veya bunların belli varış veya kalkış yerlerinde bulunan eşya hakkında,

d) Bir afet veya genel bir felâketin meydana getirebileceği zararları önlemek veya hafifletmek maksadıyla hazırlanan eşya hakkında,

e) Adet veya tahsis veya kullanımları gereği açıkta bırakılmış eşya hakkında,

f) Elektrik enerjisi hakkında,

İşlenmesi hâlinde, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Asliye Ceza)

(2) Suçun;

a) Kişinin malını koruyamayacak durumda olmasından veya ölmesinden yararlanarak,

b) Elde veya üstte taşınan eşyayı çekip almak suretiyle ya da özel beceriyle,

c) Doğal bir afetin veya sosyal olayların meydana getirdiği korku veya kargaşadan yararlanarak,

d) Haksız yere elde bulundurulan veya taklit anahtarla ya da diğer bir aletle kilit açmak suretiyle,

e) Bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle,

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

f) Tanınmamak için tedbir olarak veya yetkisi olmadığı hâlde resmî sıfat takınarak,

g) Barınak yerlerinde, sürüde veya açık yerlerde bulunan büyük veya küçük baş hayvan hakkında,

İşlenmesi hâlinde, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Suçun, bu fıkranın (b) bendinde belirtilen surette, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda olan kimseye karşı işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte biri oranına kadar artırılır. (Asliye Ceza)

(3) Suçun, sıvı veya gaz hâlindeki enerji hakkında ve bunların nakline, işlenmesine veya depolanmasına ait tesislerde işlenmesi hâlinde, ikinci fıkraya göre cezaya hükmolunur. Bu fiilin bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, onbeş yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. (Ağır Ceza)

(4) (Ek fıkra: 6.12.2006-5560/ m. 6 ile) Hırsızlık suçunun işlenmesi amacıyla konut dokunulmazlığının ihlâli veya mala zarar verme suçunun işlenmesi halinde, bu suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılabilmesi için şikâyet aranmaz.

Açıklama: Maddeye, 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanunun altıncı maddesi ile (4) numaralı bir fıkra eklenmiştir.

Bu değişiklik, Teklif metninde yer almıyordu. Teklifin Adalet Komisyonu'nda görüşülmesi sırasında verilen önerge, Adalet Komisyonu tarafından kabul edilerek Teklife eklenmiştir. Komisyon Raporu'nda değişiklik ile ilgili olarak aşağıdaki değerlendirmelere yer verilmiştir:

“Kaç tane fiil varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza” kuralı gereğince, hırsızlık suçunu işlemek için başkasının konutuna

girilmesi veya mal varlığına zarar verilmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmetmek gerekir. Ancak, her iki suçun temel şekli, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı suç olduğu için; örneğin konut dokunulmazlığını işlemek suretiyle hırsızlık suçunun işlenmesi halinde, konut dokunulmazlığının temel şekli uzlaşma kapsamına girmekte ve fakat hırsızlık suçu uzlaşma kapsamı dışında kalmakta ve bu durumlarda, uygulamada, hırsızlık suçundan dolayı soruşturmanın bekletilmesi veya ayrı yürütülmesi gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. Belirtilen sakıncanın ortadan kaldırılması amacıyla 5237 sayılı Kanun'un 142 nci maddesine fıkra eklenmesini öngören önerge kabul edilmiş ve Teklife, 6 ncı madde olarak eklenmiş ve diğer madde numaraları buna göre teselsül ettirilmiştir."

Maddenin birinci fıkrasının (a) bendine göre, eşyanın kime ait olursa olsun kamu kurum ve kuruluşunda bulunması, hırsızlık suçunun bu nitelikli halinin oluşması için yeterlidir. Bent, bu yerlerde bulunmak koşuluyla; kurum ve kuruluşlara ait olan, burada korunan eşya yanında görevlilere ait özel eşyayı da kapsar.⁶⁸ Burada kanun 'içeriye girme' zorunluluğunu aramamıştır. Bu nedenle hırsızlığın, dışarıdan pencere veya kapıdan el ya da bir şey uzatılarak işlenmesi halinde de bu bent uygulanır.

Bu bent, ibadete ayrılmış ve eylem sırasında bu niteliğini sürdüren yerde bulunan eşya hakkında da uygulanır. Bent, ibadet yerine, görevlilere ve ibadet veya ziyarete gelenlere ait eşyayı kapsamakta olup eylemin, mabedin ibadete açık veya kapalı bulunduğu sırada işlenmesinin önemi yoktur.

Kanun, bina içindeki hırsızlıklarda, binanın içine girmeyi, eylemin binanın içinde işlenmesini suçun ögesi olarak öngör-

⁶⁸ Kaylan, Keskin, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi 2006-2007 Öğretim Yılı Ceza Hukuku Ders Notları, Hırsızlık suçları, s. 3.

memiştir. Önemli olan, eşyanın binanın içinde koruma altına alınmış bulunmasıdır.⁶⁹ Hırsızlık için bina içine girilmişse, eylemin ayrıca konut dokunulmazlığı suçunu oluşturup oluşturmadığı ayrıca irdelenmelidir. Maddeye 5560 sayılı Kanunla eklenen 4. fıkra hükmü de bu görüşü doğrulamaktadır.

Bina tanımına girmeyen yerdeki, örneğin yol kenarında bırakılan taşıtın içindeki eşyanın çalınmasında, maddenin 1. fıkrasının (b) bendinin uygulanabilmesi, aracın kapılarının kilitli ve pencerelerinin de kapalı olmasına bağlıdır. Eşyayı muhafaza altına alan kilit veya diğer şeylerin bozulması, kırılması durumunda da 151 veya 152. maddelerdeki mala zarar verme suçu da oluşur (4.fıkra hükmüne bakınız).

Elektrik enerjisi hırsızlığı, sayaç mührü sökülerek işlenmişse, eylem ayrıca mühür bozma (TCK m. 203) suçunu oluşturur.

Kişinin ölmesinden yararlanarak hırsızlık ÖNCEK 491/1 kapsamında değerlendiriliyordu. Bu tür hırsızlık 5237 sayılı Yasayla nitelikli hal olarak kabul edilmiştir (m.142/2 -a).

İkinci fıkranın (b) bendi "kap-kaç" ve "yankesicilik" suretiyle hırsızlığı cezalandırmaktadır. Hırsızlığın bu bende göre cezalandırılabilmesi için eşyanın, elde veya kişinin üzerinde taşınması şarttır. Bu tür hırsızlık ÖNCEK'de özel olarak düzenlenmediğinden 491/1 kapsamında değerlendiriliyordu. Bu bentte sözü edilen özel beceriden maksat, "yankesicilik" suretiyle hırsızlıktır. Zilyedin omzunda asılı bulunan çantanın açılıp içerisinden cüzdanının çalınması halinde bu bent uygulanır. Buna karşılık uyuyan kişinin üzerinden taşınır malın çalınması, eşya üzerinde gözetimi ve denetimi bulunmadığından

⁶⁹ Kaylan, s. 5.

yankesicilik sayılmaz.⁷⁰

Bilişim sisteminin kullanılması suretiyle hırsızlık suçunun unsurları itibariyle oluşmadığı durumlarda TCK m. 244/4 göz önünde bulundurulmalıdır.

“Tanınmamak için tedbir almak” kavramı; suç işlediği sırada, tanınmasını ve yakalanmasını önlemeye yönelik, üst-başa, ve çehrede yapılan her türlü değişikliği kapsar. “Erkeğin, kadın kılığında hırsızlık yapması, sanığın maske, bıyık-sakal, uzun saç, hatta gözlük takması bu kavrama girer. Sanığın, tanınmamak için tedbir alınmasına karşın tanınmış olması, bu bendin uygulanmasına engel değildir.”⁷¹

Maddenin (g) bendinde sözü edilen *“barınak yerleri”* terimi ile; bina ve eklentisi dışında kalan mandıra, ağıl gibi büyük veya küçükbaş hayvanlar için ayrılmış yerler kastedilmektedir.

Açık yer kavramı ise *“kır, mera gibi hayvanların otladığı, yayıldığı yerleri”* ifade eder.

Sürünün çoban gözetiminde olup olmasının, bu bendin uygulanması açısından önemi yoktur.

Maddenin 3. fıkrasında sıvı ve gaz halindeki enerji hakkında ve bunların nakline, işlenmesine ve depolanmasına ait tesislerde hırsızlık fiili cezalandırılmaktadır. Bu fıkroda belirtilen enerjinin kullanılma olanağının doğması ile suç tamamlanır.

TCK m. 52, 61/8, 141, 168, 220, 243, 244/4'e ve 266'ya; CMK m. 248 ve ÖNCEK m. 492, 493'e bakınız.

⁷⁰ Kaylan, s. 9.

⁷¹ Kaylan, s. 11.

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

Suçun gece vakti işlenmesi

MADDE 143 - (1) Hırsızlık suçunun gece vakti işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte birine kadar artırılır.

Açıklama: Gece vakti, TCK m. 6/e' de tanımlanmıştır. TCK m. 6 açıklamasına, 141, 142' ye ve ÖNCEK m. 492/1 ile 502 ve 698/m. 3'e bakınız.

Daha az cezayı gerektiren hâller

MADDE 144 - (1) Hırsızlık suçunun;

a) Paydaş veya elbirliği ile malik olunan mal üzerinde,

b) Bir hukukî ilişkiye dayanan alacağı tahsil amacıyla,

İşlenmesi hâlinde, şikâyet üzerine, fail hakkında iki aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur. (Sulh Ceza)

Açıklama: Maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde müşterek veya iştirak halinde mülkiyete konu olan malın çalınması düzenlenmiştir.

Medeni Kanuna göre paylı mülkiyet, birden çok kimse- nin maddi olarak bölünmüş olmayan bir şeyin tamamına belli paylarla malik olmalarıdır. Bu tür mülkiyette belli paylarla mülkiyet hakkına sahip olanlar "paydaş" olarak adlandırılmıştır (MK m. 688). Paydaşlardan her biri, diğerinin hakları ile bağdaştığı ölçüde paylı maldan yararlanabilir ve onu kullanabilir (MK m.693). Bu nedenle paydaşlardan birinin kendi payını alması hırsızlık suçunu oluşturmaz.

Elbirliği mülkiyeti ise, "Kanun veya kanunda öngörülen

sözleşmeler uyarınca oluşan topluluk dolayısıyla mallara birlikte malik olanların mülkiyeti"dir(MK m. 701). Bu tür mülkiyette ortakların belirlenmiş payları olmayıp her birinin hakkı, ortaklığa giren malların tamamına yaygındır. Kanunda veya sözleşmede aksine hüküm bulunmadıkça, tasarruf işlemleri için ortakların oybirliği ile karar vermeleri gerekir. Sözleşmeden doğan topluluk devan ettiği sürece, paylaşma yapılamaz ve pay üzerinde tasarrufta bulunulamaz (MK m. 702). Bu nedenle elbirliğine konu olan bir malın ortaklardan biri tarafından çalınması halinde bu bent uygulanır.

Maddenin birinci fıkrasının (b) bendindeki suç, hukuki ilişkiye dayanan alacak teşkil eden malın veya alacağı tahsil amacıyla karşı tarafın menkul bir malının çalınmasını düzenlemektedir.

Bir kimsenin, hakkını hukuki yolla alması mümkün olduğu halde bizzat almaya kalkması, ÖNCEK m. 308'de cezalandırılmıştı. Yeni TCK da bunu tam olarak karşılayan bir hüküm bulunmamaktadır.

Bu bendin uygulanabilmesi için, çalınan malın değerinin alacağın çok üstünde olmaması ve failin gerçekten alacağını tahsil maksadıyla hareket etmesi gerekir.

Maddede yazılı suçların soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi olmasına rağmen, bu suçta etkin pişmanlığa yer verilmiş olduğundan, CMK m. 253/3 uyarınca uzlaştırmaya gidilmez.

TCK m.141, 142, 143, 168'e, CMK m 253/3'e ve ÖNCEK m. 308 ve 494/2'ye bakınız.

Malın değerinin az olması

MADDE 145.-(Değişik: 29.6.2005-5377/m. 16 ile) (1) Hırsızlık suçunun konusunu oluşturan malın değerinin azlığı nedeniyle, verilecek cezada indirim yapılabileceği gibi, suçun işleniş şekli ve özellikleri de göz önünde bulundurularak, ceza vermekten de vazgeçilebilir.

Açıklama: Bu madde, malın değerinin azlığı yanında, suçun işleniş şekli ve özelliklerinin de cezasızlık veya indirim sebebi olarak göz önünde bulundurulmasını sağlamak amacıyla, 29.6.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun'la değiştirilmiştir.

Değiştirilen fıkra şöyle idi: *"(1) Hırsızlık suçunun konusunu oluşturan malın değerinin azlığı nedeniyle, verilecek cezada indirim yapılabileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir."*

Malın değeri, suç tarihi esas alınarak ülkenin ekonomik durumuna, paranın satınalma gücüne göre belirlenir. Malın değerinin azlığı ile, ekonomik bakımdan çok önem taşımayan miktar kastedilmektedir. Malın değerinin az olup olmadığı her olay için, suçun işleniş şekli ve özellikleri de göz önünde bulundurularak hakim tarafından takdir edilmelidir. Bununla beraber, bir- iki ekmek veya bir paket sigara parası bu kapsamda değerlendirilebilir.⁷² Yargıtay bu maddedeki değer azlığı kavramının *"daha çoğunu alabilme olanağı varken, yalnızca gereksinme kadar ve değer olarak da az olan şeyi alma durumunu ifade etmekte olduğu"* görüşündedir. Yargıtay'a göre bu hükmün uygulanabilmesi için malın değerinin azlığını yanında, olayın

⁷² Hırsızlık suçunun konusunu oluşturan malın değerinin azlığı nedeniyle cezalandırılmamasının hukuki niteliği konusunda bkz. Hakeri, Hakan, "Ceza Hukukunda Önemsiz Hareketler", Hakemli makaleler, TBB Dergisi, sayı 69, Mart-Nisan 2007, s. 55- 96.

özelliği ve sanığın kişiliğinin de değerlendirilmesi ve bu hususta yasal ve yeterli gerekçenin de gösterilmesi şarttır.⁷³

Ancak aç kalmış, ekmeğ alacak parası olmayan kimsenin açlığını gidermek için doycak kadar bir veya iki ekmeğ çalması 147. madde kapsamında değerlendirilmelidir.

TCK m. 141, 142, 143, 147, 150 ve 168'e; ÖNCEK m. 494/1'e bakınız.

Kullanma hırsızlığı

MADDE 146 - (1) Hırsızlık suçunun, malın geçici bir süre kullanılıp zilyedine iade edilmek üzere işlenmesi hâlinde, şikâyet üzerine, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilir. Ancak malın suç işlemek için kullanılmış olması hâlinde bu hüküm uygulanmaz.

Açıklama: Gerekçeye göre; "Kullanma hırsızlığında, kullanmanın her hâlde kısa sayılacak bir süre devam etmesi temel koşuldur."

ÖNCEK kullanma hırsızlığını sadece özel ulaşım araçları bakımından kabul etmişti. "Çalınan eşyanın suç işlemek için kullanılmış olması" ibaresinden, o şeyi kasıtlı bir suçta kullanmak anlaşılmalıdır. Bu takdirde sanık indirimden yararlanamaz.

Maddede yazılı suçun soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tabi olmasına rağmen, bu suçta etkin pişmanlığa yer verilmiş olduğundan (TCK m. 168), CMK m. 253/3 uyarınca uzlaştırmaya gidilmez.

⁷³ 6. CD. 26.9.2005- E. 10859, K. 8191. Hakeri s. 91; Ayrıca 150. maddenin dipnotundaki karara bakınız.

TCK m. 73, 141, 142, 145'e ve ÖNCEK m. 494/1'e bakınız.

Zorunluluk hâli

MADDE 147 - (1) Hırsızlık suçunun ağır ve acil bir ihtiyacı karşılamak için işlenmesi hâlinde, olayın özelliğine göre, verilecek cezada indirim yapılabileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir.

Açıklama: Madde gerekçesinde Ağır ve acil ihtiyacın "*örneğin hasta olan çocuk için ilâç alınması, açlık nedeni ile gıda maddesi alınması gibi hâlleri*" kapsadığına işaret edilmiştir. TCK m. 241-146'ya ve ÖNCEK m. 494/3'e bakınız.

Yağma

MADDE 148 - (1) Bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden ya da malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından bahisle tehdit ederek veya cebir kullanarak, bir malı teslimine veya malın alınmasına karşı koymamaya mecbur kılan kişi, altı yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Cebir veya tehdit kullanılarak mağdurun, kendisini veya başkasını borç altına sokabilecek bir senedi veya var olan bir senedin hükümsüz kaldığını açıklayan bir vesikayı vermede, böyle bir senedin alınmasına karşı koymamaya, ilerde böyle bir senet hâline getirilebilecek bir kağıdı imzalamaya veya var olan bir senedi imha etmeye veya imhasına karşı koymamaya mecbur edilmesi hâlinde de aynı ceza verilir.

(3) Mağdurun, herhangi bir vasıta ile kendisini bilmeyecek ve savunamayacak hâle getirilmesi de, yağma suçunda cebir sayılır. (Ağır Ceza)

Açıklama: Yağma suçunun oluşması için kullanılan cebir veya tehdidin, kişiyi malı teslim etmeye veya alınmasına ses çıkarmamaya yöneltmeye elverişli olması gerekir. TCK m. 149; CMK m. 248; 5235 m. 12 ve ÖNCEK m. 495, 496, 500, 501'e bakınız.

Nitelikli yağma

MADDE 149 - (1) Yağma suçunun;

- a) Silâhla,
 - b) Kişinin kendisini tanınmayacak bir hâle koyması suretiyle,
 - c) Birden fazla kişi tarafından birlikte,
 - d) Yol kesmek suretiyle ya da konut veya işyerinde,
 - e) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,
 - f) Var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak,
 - g) Suç örgütüne yarar sağlamak maksadıyla,
 - h) Gece vaktinde,
- İşlenmesi hâlinde, fail hakkında on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Yağma suçunun işlenmesi sırasında kasten yaralama

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâllerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır. (Ağır Ceza)

Açıklama: TCK m. 6/1-e, f, 37/1, 87, 148, 220'ye CGTİK m. 99'a ve ÖNCEK m. 497, 498, 499'a bakınız.

Daha az cezayı gerektiren hâl

MADDE 150 - (1) Kişinin bir hukuki ilişkiye dayanan alacağı tahsil amacıyla tehdit veya cebir kullanması hâlinde, ancak tehdit veya kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(2) Yağma suçunun konusunu oluşturan malın değerinin azlığı nedeniyle, verilecek ceza üçte birden yarıya kadar (*Değişik ibare: 29.6.2005-5377/m. 17 ile*) indirilebilir.⁷⁴

Açıklama: Bu madde, "mahkemeye tanınan takdir yetkisiyle ilgili olarak uygulayıcılarda oluşan tereddüdü gidermek amacıyla" 29.6.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun'la, ikinci fıkrada yer alan "indirilir" ibaresi "indirilebilir" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasındaki değer azlığı kavramının, 765 sayılı TCK'nun 522. maddesindeki "hafif" ve "pek hafif" ölçütleriyle, her iki maddenin de cezadan indirim sağlaması

⁷⁴ Karşıyaka 1. Ağır Ceza Mahkemesi, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 150. maddesinin 2 numaralı fıkrasının, aynı Kanun'un 149. maddesinin 1 numaralı fıkrasının (a) ve (c) bentlerinin uygulanması ile sınırlı olmak koşulu ile iptaline karar verilmesi istemiyle, 3.10.2005 tarihinde itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

Yüksek Mahkeme'nin E. 2005/120 sayısında kayıtlı bu davayla ilgili olarak henüz bir karar verilmemiştir.

dışında, benzerliği bulunmamaktadır. Değerin azlığı 5237 sayılı Yasaya özgü bir kavram olup "...daha çoğunu alabiline olanağı var iken, yalnızca gereksinmesi kadar, (örneğin birkaç meyve veya ekmek, yiyecek; bir iki defter, kalem; sigara, bira ve benzeri) değer olarak da az olan şeyi alma" olarak anlaşılmalıdır.⁷⁵ Nitekim Yargıtay bir başka olayda; elinde bıçakla mağdurun evine giren sanığın, onunla yüz yüze geldiğinde "bana on milyon lira para vereceksin" diyerek tehdit etmesi ve mağdurun da çantasından 20 milyon lira çıkarıp vermesi üzerine, parayı alan sanığın başkaca bir istekte bulunmadan ve başka bir eşyaya da dokunmadan evden ayrılıp gitmesi nedeniyle "kastını sadece 10 milyon liraya özgülemiş olması" şeklinde değerlendirerek hüküm mahkemesince, sanığın cezasından TCK'nun 150/2 nci maddesi gereğince indirim yapılmasını yasaya uygun bulmuştur.⁷⁶

TCK m. 86, 87, 106, 145, 148 ve 149'a bakınız. ÖNCEK m. 308'e bakınız.

Mala zarar verme

MADDE 151 - (1) Başkasının taşınır veya taşınmaz malını kısmen veya tamamen yıkan, tahrip eden, yok eden, bozan, kullanılamaz hâle getiren veya kirleten kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan üç yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Haklı bir neden olmaksızın, sahipli hayvanı öldüren, işe yaramayacak hâle getiren veya değerinin azalmasına neden olan kişi hakkında yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır. (Asliye Ceza)

⁷⁵ Yargıtay 6.CD; 6.12.2005 -1208/11360 (YKD Ağustos 2006, s. 1346-1348).

⁷⁶ 6 CD, 6.4.2006-E.2005/14968, K. 2006/3431(YKD Ağustos 2006, s.1349).

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

Açıklama: Maddenin birinci fıkrasında; mala zarar verme suçunun basit hali, ikinci fıkrada da sahipli hayvanı öldürmek suçu düzenlenmiştir. Mala zarar verme suçunun basit hali ÖNCEK m. 516/1'de, nitelikli halleri ise, 516/2 ve 3'de; bu suçun hükümete karşı veya beş ve daha çok kimse tarafından işlenmesi de 517. maddede yaptırıma bağlanmıştır. Sahipli hayvanı öldürmek suçu ise ÖNCEK m. 521'de yaptırım altına alınmıştır.

Maddede yazılı suçun soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi olmasına rağmen, etkin pişmanlığa yer verilmiş olması sebebiyle (TCK m. 168), CMK m. 253/3 uyarınca bu suçta uzlaştırmaya gidilmez.

TCK m. 52, 61/8, 73, 152'ye ve ÖNCEK m. 516, 517'ye bakınız.

Mala zarar vermenin nitelikli hâlleri

MADDE 152 - (1) Mala zarar verme suçunun;

a) Kamu kurum ve kuruluşlarına ait, kamu hizmetine tahsis edilmiş veya kamunun yararlanmasına ayrılmış yer, bina, tesis veya diğer eşya hakkında,

b) Yangına, sel ve taşkına, kazaya ve diğer felaketlere karşı korunmaya tahsis edilmiş her türlü eşya veya tesis hakkında,

c) Devlet ormanı statüsündeki yerler hariç, nerede olursa olsun, her türlü dikili ağaç, fidan veya bağ çubuğu hakkında,

d) Sulamaya, içme sularının sağlanmasına veya afetlerden korumaya yarayan tesisler hakkında,

e) Grev veya lokavt hâllerinde işverenlerin veya işçilerin veya işveren veya işçi sendika veya konfederasyonlarının maliki olduğu veya kullanımında olan bina, tesis veya eşya hakkında,

f) Siyasî partilerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve üst kuruluşlarının maliki olduğu veya kullanımında olan bina, tesis veya eşya hakkında,

g) Sona ermiş olsa bile, görevinden ötürü öç almak amacıyla bir kamu görevlisinin zararına olarak,

İşlenmesi hâlinde, fail hakkında bir yıldan altı yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Mala zarar verme suçunun;

a) Yakarak, yakıcı veya patlayıcı madde kullanarak,

b) Toprak kaymasma, çığ düşmesine, sel veya taşkına neden olmak suretiyle,

c) Radyasyona maruz bırakarak, nükleer, biyolojik veya kimyasal silâh kullanarak,

İşlenmesi hâlinde, verilecek ceza iki katına kadar artırılır.
(Asliye Ceza)

Açıklama: Bu madde ÖNCEK m. 516/2 ve 3'ün karşılığı olup mala zarar verme suçunun nitelikli hallerini düzenlemektedir. Maddenin birinci fıkrasının (e) ve (f) bentleri ile ikinci fıkranın (b) ve (c) bentleri ÖNCEK de suç olarak düzenlenmemiştir.

Suçun nitelikli hallerinin soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı değildir.

TCK 151'e ve ÖNCEK m. 516/2-3'e bakınız

İbadethanelere ve mezarlıklara zarar verme

MADDE 153 - (1) İbadethanelere, bunların eklentilerine, buralardaki eşyaya, inezarlara, bunların üzerindeki yapılara, mezarlıklardaki tesislere, mezarlıkların korunmasına yönelik olarak yapılan yapılara yıkmak, bozmak veya kırmak suretiyle zarar veren kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(2) Birinci fıkrada belirtilen yerleri ve yapıları kirleten kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(3) Birinci ve ikinci fıkralardaki fiillerin, ilgili dinî inancı benimseyen toplum kesimini tahkir maksadıyla işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte biri oranında artırılır. (Asliye Ceza)

Açıklama: TCK m. 151/1, 152, 216/2, 3'e ve ÖNCEK m. 176, 177'ye bakınız.

Hakkı olmayan yere tecavüz

MADDE 154 - (1) Bir hakka dayanmaksızın kamuya veya özel kişilere ait taşınmaz mal veya eklentilerini malikmiş gibi tamamen veya kısmen işgal eden veya sınırlarını değiştiren veya bozan veya hak sahibinin bunlardan kısmen de olsa yararlanmasına engel olan kimseye, altı aydan üç yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezası verilir.

(2) Köy tüzel kişiliğine ait olduğunu veya öteden beri köylünün ortak yararlanmasına terk edilmiş bulunduğunu bilerek mera, harman yeri, yol ve sulak gibi taşınmaz malları kısmen veya tamamen zapt eden, bunlar üzerinde tasarrufta bulunan veya sürüp eken kimse hakkında birinci fıkrada yazılı cezalar uygulanır.

(3) Kamuya veya özel kişilere ait suların mecrasını değiştiren kimse hakkında birinci fıkrada yazılı cezalar uygulanır. (Asliye Ceza)

Açıklama: Taşınmaz mülkiyetinin kısıtlamaları konusunda MK m. 718 ve devamına, taşınmaz mülkiyeti üzerinde başkalarına tasarruf hakkı tanıyan "sınırlı aynı haklar" için madde 779 ve devamına, adli para cezasının belirlenmesiyle ilgili olarak TCK m. 52 ve 61/8'e ve ÖNCEK m. 513'e bakınız.

Güveni kötüye kullanma

MADDE 155 - (1) Başkasına ait olup da, (Ek ibare: 29.6.2005-5377/m. 18) muhafaza etmek veya belirli bir şekilde kullanmak üzere zilyedliği kendisine devredilmiş olan mal üzerinde, kendisinin veya başkasının yararına olarak, zilyedliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunan veya bu devir olgusunu inkar eden kişi, şikâyet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(2) Suçun, meslek ve sanat, ticaret veya hizmet ilişkisinin ya da hangi nedenden doğmuş olursa olsun, başkasının mallarını idare etmek yetkisinin gereği olarak tevdi ve teslim edilmiş eşya hakkında işlenmesi hâlinde, bir yıldan yedi yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adli para cezasına hükümlenir. (Asliye Ceza)

Açıklama: Maddenin birinci fıkrası, uygulamada karşılaşılabilecek tereddütleri gidermek amacıyla, 29.6.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun'la değiştirilmiştir.

Maddenin ilk metninde suçun konusunu yalnızca "kullanılmak üzere zilyetliği devredilmiş olan mal" oluşturuyordu.

5377 değişikliği ile birinci fıkraya “*muhafaza etmek veya*” ibaresi eklenmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında yazılı suçun soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi olmasına rağmen, etkin pişmanlık hükümlerinin (TCK m. 168) uygulanması mümkün bulunduğundan, CMK m. 253/3 uyarınca bu suçta uzlaştırmaya gidilmez.

TCK m. 73; CMK m. 248 ve ÖNCEK m. 508, 510’e bakınız.

Bedelsiz senedi kullanma

MADDE 156 - (1) Bedelsiz kalmış bir senedi kullanan kimseye, şikâyet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası verilir. (Sulh Ceza)

Açıklama: Bedelsiz senedi kullanma, 765 sayılı TCK’nın İkinci Kitap “*Mal Aleyhine Cürümler*” Başlıklı Onuncu Babının Dördüncü Faslında “*Emniyeti Suiistimal*” suçu kapsamında 509. maddede düzenlenmişti. Yeni Türk Ceza Kanunu’nda, suçun unsurlarında bir değişiklik yapılmadığı gibi, kanundaki yeri itibariyle de önceki düzenlemenin korunmak istendiği anlaşılmaktadır; suç adının farklı olması, onun niteliğini değiştirmez. Ayrıca madde, borçlusunca ödenmiş ve bir suretle elde kalmış senedi, kısmen veya tamamen ödenmemiş gibi kullanmayı cezalandırmaktadır. Bir başka ifadeyle, bedelsiz senedi kullanma suçunun dayanağını, hukuki bir ilişkinin kötüye kullanılması oluşturmaktadır. Bu yönüyle de söz konusu suç, güveni kötüye kullanmayla benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla söz konusu suçta da etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerektiği kanaatindeyiz. 5560 sayılı Kanun’la TCK m. 245’e eklenen 5.

fıkra ile, Banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması (TCK m. 245/1) halinde, 168. maddede hükümlerinin uygulanacağı şeklinde düzenleme yapılmış olması da bu kanaatimizi güçlendirmektedir.

Bununla beraber söz konusu suç, 3167 sayılı Kanun'un 16. maddesinde düzenlenen ve soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan karşılıksız çek keşide etmek suçuna da benzemektedir. Keza soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olması sebebiyle uzlaştırmanın mümkün olduğu "*açığa imzanın kötüye kullanılması*" suçuyla da benzerlik arz etmektedir.

Öte yandan malvarlığına karşı suçlarda etkin pişmanlığı düzenleyen 168. maddede etkin pişmanlık hükmü uygulanabilecek suçlar, nitelikleri belirtilerek tek tek sayılmıştır. Sayılan suçlar arasında bedelsiz senedi kullanma suçu bulunmamaktadır. Madde metninde ve gerekçesinde başka bir açıklamaya da yer verilmemiştir. Ayrıca daha önce suçtan zarar göreni gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olup soruşturulması veya kovuşturulması şikayete bağlı bulunan suçlar uzlaşma kapsamında iken, 5560 değişikliği ile, uzlaşma, hem maddi ceza hukuku kurumu olmaktan çıkarılmış hem de soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olsa bile, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar ile etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar uzlaşma dışında bırakılmıştır (CMK m. 253/3).

Bir başka husus da, bu suçla kısmen benzerlik arz eden 3167 sayılı Kanun'un 16. maddesinde düzenlenen ve soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan karşılıksız çek keşide etmek suçunda uzlaşmanın özel bir türünün uygulanmakta oluşudur.

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

Dolayısıyla kanun koyucunun, bedelsiz senedi kullanma suçunu uzlaşma kapsamına alıp "etkin pişmanlık" dışında bırakmak amacıyla mı böyle bir düzenlemeye gittiği yoksa "güveni kötüye kullanma" niteliğinde gördüğü için mi, ayrıca suç adını belirtmeye gerek görmediği anlaşılamamaktadır.

Etkin pişmanlık hükümleri uygulanması söz konusu olan suçlarda şikayet koşulunun gerçekleşmesi halinde, kamu davasının açılmasına bir engel bulunmamaktadır. Halbuki uzlaşmanın mümkün olduğu suçlarda, soruşturma evresinde C. Savcısı tarafından uzlaştırma girişiminde bulunulması zorunlu olduğundan, uzlaşma girişiminde bulunulmadan iddianame düzenlenmesi, iade sebebidir (CMK m. 174/1-c).

Bu nedenle mevcut düzenlemenin, bedelsiz senedi kullanma suçunun uzlaştırma kapsamına girip girmediği hususunda tereddüt yarattığını; soruşturma ve kovuşturmanın sürdürülmesi bakımından uygulamada sorun oluşturacağını belirtmek gerekir.

TCK m. 168'e; CMK m. 174/1-c ve 253/3'e; 3167/m. 16'ya; ÖNCEK m. 509'a bakınız.

Dolandırıcılık

MADDE 157 - (1) Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararma olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlayan kişiye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası verilir. (Asliye Ceza)

Açıklama: Madde ÖNCEK m. 503'ün karşılığı olup dolandırıcılığı cezalandırmaktadır. Dolandırıcılık suçunun unsurları her iki Yasada da aynıdır. Her ne kadar yeni düzenlemede "desise" ve "hataya düşürme" kavramlarına yer verilmemiş ise

de, "bir kimseyi aldatmak" bu kavramları da kapsadığından, bu husus suçun unsurlarında bir değişiklik yapmamıştır. Kandırmak, *Türkçe Sözlük*'te "ikna etmek, kanmasını sağlamak" anlamına gelmektedir. Aldatmak ise bir kimseyi yanıltmak, yanlış kanı uyandırmaktır; dolayısıyla kandırma, aldatmanın bir türüdür.

Diğer taraftan aldatma suretiyle, kişinin iradesini sakatlayarak elde edilen yarar hukuka aykırı olarak elde edilmiş olacağından, maddede "haksız" sözcüğüne yer verilmemiş olması, her iki düzenleme arasında bir farklılık yaratmamıştır.

TCK m. 52, 61/8; CMK m. 248 ve ÖNCEK m. 503'e bakınız.

Nitelikli dolandırıcılık

MADDE 158 - (1) Dolandırıcılık suçunun;

- a) Dinî inanç ve duyguların istismar edilmesi suretiyle,
- b) Kişinin içinde bulunduğu tehlikeli durum veya zor şartlardan yararlanmak suretiyle,
- c) Kişinin algılama yeteneğinin zayıflığından yararlanmak suretiyle,
- d) Kamu kurum ve kuruluşlarının, kamu meslek kuruluşlarının, siyasî parti, vakıf veya dernek tüzel kişiliklerinin araç olarak kullanılması suretiyle,
- e) Kamu kurum ve kuruluşlarının zararına olarak,
- f) Bilişim sistemlerinin, banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle,

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

g) Basın ve yayın araçlarının sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle,

h) Tacir veya şirket yöneticisi olan ya da şirket adına hareket eden kişilerin ticari faaliyetleri sırasında; kooperatif yöneticilerinin kooperatifin faaliyeti kapsamında,

i) Serbest meslek sahibi kişiler tarafından, mesleklerinden dolayı kendilerine duyulan güvenin kötüye kullanılması suretiyle,

j) Banka veya diğer kredi kurumlarınca tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılmasını sağlamak maksadıyla,

k) Sigorta bedelini almak maksadıyla,

İşlenmesi hâlinde, iki yıldan yedi yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. (Ek cümle: 29.6.2005-5377/m. 19 ile) Ancak, (e), (f) ve (j) bentlerinde sayılan hâllerde hapis cezasının alt sınırı üç yıldan, adli para cezasının miktarı suçtan elde edilen menfaatin iki katından az olamaz. (Asliye Ceza)

(2) Kamu görevlileriyle ilişkisinin olduğundan, onlar nezdinde hatırı sayıldığından bahisle ve belli bir işin gördürüleceği vaadiyle aldatarak, başkasından menfaat temin eden kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır. (Ağır Ceza)

Açıklama: Maddenin ilk şeklinde nitelikli dolandırıcılığın tüm türleri için aynı ceza öngörülmüştü. 5357 değişikliği ile, birinci fıkrada yazılı hallerden suçun, a) Kamu kurum ve kuruluşlarının zararına olarak, b) Bilişim sistemlerinin, banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle, c) Banka veya diğer kredi kurumlarınca tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılmasını sağlamak maksadıyla işlenmesi, daha

ağır bir ceza yaptırımına bağlanmıştır. Ancak bu değişiklik, Kanun'un 7/2. maddesi hükmü gereğince 5377 sayılı Kanun'un *Resmî Gazete*'de yayımlandığı 8.7.2005 tarihinden sonra işlenen suçlar bakımından uygulanabilir.

Maddenin birinci fıkrasında düzenlenen, Dini inanç ve duyguların, haksız yarar sağlamak için kötüye kullanılması suretiyle dolandırıcılık ÖNCEK'de özel bir suç tipi ya da ağırlatıcı sebep olarak düzenlenmemiştir.

Maddenin birinci fıkrasının (c) bendi, ÖNCEK m. 505'i de kapsar. Algılama yeteneğinin zayıflığı kavramının tanımı yapılmış olup madde gerekçesinde de bu konuda açıklık yoktur. Ancak algılama yeteneğinin zayıflığından söz edildiğine göre, ayırt etme gücüne sahip, fakat yaşı veya içinde bulunduğu geçici veya sürekli akıl zayıflığı nedeniyle algılama gücü azalmış kimselerin ifade edilmek istendiğini kabul etmek gerekir. Mağdur, ayırt etme gücünden ve algılama yeteneğinden tamamen yoksunsa, hiçbir şekilde (aldatma olmasa bile) rızasından söz edilemeyeceği için fiil dolandırıcılık değil, hırsızlık suçunu oluşturacaktır.⁷⁷

ÖNCEK m. 504/3 ile cezalandırılan Posta, Telgraf ve Telefon İşletmesi'nin haberleşme araçlarını vasıta olarak kullanmak suretiyle dolandırıcılığa yeni düzenlemede özel olarak yer verilmemiştir. Bu nedenle dolandırıcılığın bu şekilde kural olarak 157. maddeye göre uygulama yapılmalıdır. Ancak, haberleşme araçlarının vasıta olarak kullanılması, diğer bentlerin ihlali suretiyle işlenmişse bu takdirde 158. maddenin uygulanması söz konusu olabilir.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları için AY m. 135'e bakınız.

⁷⁷ Kaylan, Ders Notları, Dolandırıcılık Suçları, s. 4.

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

ÖNCEK m. 504/7' de kamu kurum ve kuruluşları ile bir tutulan kamu yararına çalışan hayır kurumlarından sadece dernek statüsünde olanlar, 158/1-d kapsamında değerlendirilebilir.

Bilişim sistemlerinin araç olarak kullanılması suretiyle dolandırıcılık ÖNCEK' de yer almayıp tamamen yeni bir düzenlemedir. Bilişim alanındaki suçlar için TCK m. 243- 246' ya bakınız. Keza ÖNCEK' de, basın ve yayın araçlarının sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle dolandırıcılıkla ilgili özel bir düzenleme de yoktur.

ÖNCEK, meslek ve görevlerini yaptıkları sırada avukatlar, dava vekilleri ve genel olarak vekiller ve kurum yöneticileri tarafından işlenen dolandırıcılık suçunu 504/8. maddede düzenlemiştir. Yeni TCK' da tüm serbest meslek sahipleri 158/1-i kapsamına alınmıştır.

Kredi kavramı için 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na ve 5464 sayılı Kredi Kartları Kanunu hükümlerine bakınız.

Maddenin ikinci fıkrasında yazılı nüfuz ticareti suçu genel olarak ÖNCEK m. 278' de avukatların nüfuz ticareti de 295. maddede düzenlenmiştir.

TCK m. 53, 61/8, 157; CMK 248; ÖNCEK in. 504 ve 505'e bakınız.

Daha az cezayı gerektiren hâl

MADDE 159 - (1) Dolandırıcılığın, bir hukukî ilişkiye dayanan alacağı tahsil amacıyla işlenmesi hâlinde, şikâyet üzerine, altı aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur. (Sulh Ceza)

Açıklama: TCK m. 157 ve 158'e ve adli para cezasının belirlenmesi konusunda m. 52 ve 61/8'e bakınız. ÖNCEK'de bu konuda düzenleme yoktu.

Maddede yazılı suçun soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi olmasına rağmen, CMK m. 253/3 uyarınca bu suçta uzlaştırmaya gidilmez.

Kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf

MADDE 160 - (1) Kaybedilmiş olması nedeniyle malikinin zilyedliğinden çıkmış olan ya da hata sonucu ele geçirilen eşya üzerinde, iade etmeksizin veya yetkili mercileri durumdan haberdar etmeksizin, malik gibi tasarrufta bulunan kişi, şikâyet üzerine, bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: TCK m. 73'e ve ÖNCEK m. 511'e bakınız.

Hileli iflâs

MADDE 161 - (1) Malvarlığını eksiltmeye yönelik hileli tasarruflarda bulunan kişi, bu hileli tasarruflardan önce veya sonra iflasa karar verilmiş olması hâlinde, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Hileli iflasın varlığı için;

a) Alacaklıların alacaklarının teminatı mahiyetinde olan malların kaçırılması, gizlenmesi veya değerinin azalmasına neden olunması,

b) Malvarlığını kaçırmaya yönelik tasarruflarının ortaya çıkmasını önlemek için ticari defter, kayıt veya belgelerin gizlenmesi veya yok edilmesi,

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

c) Gerçekte bir alacak ve borç ilişkisi olmadığı hâlde, sanki böyle bir ilişki mevcutmuş gibi, borçların artmasına neden olacak şekilde belge düzenlenmesi,

d) Gerçeğe aykırı muhasebe kayıtlarıyla veya sahte bilanço tanzimiyle aktifin olduğundan az gösterilmesi,

Gerekir. (Ağır Ceza)

Açıklama: Bu suçun faili iflasa tabi bir borçlu, yani tacir olabilir. CMK m. 248; İflas kararı için İİK'ya, 5235/ m. 12 ve ÖNCEK m. 506'ya bakınız.

Taksirli iflâs

MADDE 162 - (1) Tacir olmanın gerekli kıldığı dikkat ve özenin gösterilmemesi dolayısıyla iflâsa sebebiyet veren kişi, iflasa karar verilmiş olması hâlinde, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Tacir olmanın gerektirdiği özen için TTK m. 20/2' ye ve İflas kararı için İİK m. 158'e ve ÖNCEK m. 507 bakınız.

Karşılıksız yararlanma

MADDE 163 - (1) Otomatlar aracılığı ile sunulan ve bedeli ödendiği takdirde yararlanılabilen bir hizmetten ödeme yapmadan yararlanan kişi, iki aydan altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Telefon hatları ile frekanslarından veya elektromanyetik dalgalarla yapılan şifreli veya şifresiz yayınlardan sahibinin veya zilyedinin rızası olmadan yararlanan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Maddenin birinci fıkrası ÖNCEK m. 521/b'nin

karşılığı olup otomatik aletlerle verilen hizmetten ödeme yapmaksızın yararlanmayı cezalandırmaktadır.

Otomatlar aracılığıyla sunulan hizmetlerden, otomatın işleyişini devre dışı bırakarak bedel ödemeksizin yararlanma durumunda, ortada taşınabilir bir mal bulunmaması nedeniyle hırsızlık suçu oluşmamaktadır. Ancak bu fiillerin cezalandırılması da kamu düzeni bakımından zorunludur. Maddenin birinci fıkrası bu tür fiillerin cezalandırılmasını sağlamaktadır.

Otomat: "*Belli bir bedelin ödenmesiyle birlikte düzeneği kendiliğinden harekete geçerek mal veya hizmet sunan teknik araç*" olarak tanımlanmıştır. Bu tanıma göre otomatlardan mal ve hizmet elde edilebilmektedir. Maddenin birinci fıkrası sadece hizmetten yararlanmayı suç saydığından, otomatın teknik işleyişini devre dışı bırakan müdahalelerle mal elde edilmesi, diğer unsurların da bulunması kaydıyla 141 veya 142. maddede tanımlanan hırsızlık suçunu oluşturur.

Suç hizmetten bedelsiz yararlanmakla oluşur. Suça teşebbüs mümkündür. Mesela; failin otomatı devre dışı bıraktığı sırada, fakat hizmetten yararlanmadan yakalanması durumunda suç teşebbüs derecesinde kalmıştır.

Maddenin ikinci fıkrası ise, telefon hatları ile frekanslardan veya elektromanyetik dalgalarla yapılan şifreli ve şifresiz yayınlardan sahibinin veya zilyedinin rızası olmaksızın yararlanmayı cezalandırmıştır. Özel şirketlerin kontrolünde olan televizyon yayınlardan, abone olmadan ve şirketten habersiz olarak yararlanmak veya şifreli bir yayını şifre kırarak izlemek bu kapsamdadır. ÖNCEK m. 521/a ile cezalandırılan fiiller, yeni TCK'da düzenlenmediğinden, bu fiillerin suç oluşturup oluşturmadığı genel hükümlere göre değerlendirilmelidir.

TCK m. 52 ve 61/8'e ve ÖNCEK m. 521/a, 521/b'ye bakınız.

Şirket veya kooperatifler hakkında yanlış bilgi

MADDE 164 - (1) Bir şirket veya kooperatifin kurucu, ortak, idareci, müdür veya temsilcileri veya yönetim veya denetim kurulu üyeleri veya tasfiye memuru sıfatını taşıyanlar, kamuya yaptıkları beyanlarda veya genel kurula sundukları raporlarda veya önerilerde ilgililerin zarara uğramasına neden olabilecek nitelikte gerçeğe aykırı önemli bilgiler verecek veya verdirtecek olurlarsa altı aydan üç yıla kadar hapis veya bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar. (Asliye Ceza)

Açıklama: Bu maddeyle şirket veya kooperatiflerin yönetiminde güven ve iyi niyeti korumak amaçlanmıştır. Şirket kavramı, tüm ticari şirketlerin yanı sıra iktisadi kamu kuruluşlarını da kapsar.

TCK m. 164/1'de seçimlik para cezasının alt sınırı belirtilmemiş, üst sınırı "bin gün"le sınırlandırılmıştır. Ancak bu maddede öngörülen hapis cezasının üst sınırı ise üç yıl olarak belirlenmiştir. Bu madde (61/9) hükmüne göre seçenек ceza olarak adli para cezası seçildiği takdirde temel cezanın belirlenmesinde, hapis cezasının alt ve üst sınırları dikkate alınacağından, temel ceza, yüzseksen gün ile üç yıl yani bindoksanbeş (1095) gün arasında yer alan bir sayı olarak belirlenebilecektir.

TCK m. 52 ve 51/8'e; TTK m. 18, 44, 45; KOK m. 62'ye bakınız. Bu konuda ÖNCEK'de özel düzenleme yoktu.

Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi

MADDE 165 - (1) Bir suçun işlenmesiyle elde edilen eşyayı satın alan veya kabul eden kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis ve

bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.⁷⁸ (Asliye Ceza)

Açıklama: Bu maddede düzenlenen suç, ÖNCEK m. 512' de düzenlenen "Eşyayı Cürmiyeyi Satın Almak ve Saklamak" suçuna benzemektedir. Ancak yeni düzenlemede "bilerek" ibaresine yer verilmemiştir. Bunun nedeni madde gerekçesinde, "Bu suç, doğrudan kastla işlenebileceği gibi, olası kastla da işlenebilir. Bu nedenle, madde metninde "bilerek" ifadesi kullanılmamıştır." şeklinde açıklanmıştır. Bu suçun oluşması için kastın veya olası kastın, eşyanın satın alındığı anda mevcut olması gerekir. Bu nedenle satın alınan veya bağış olarak kabul edilen eşyanın, bir suçtan elde edildiğinin daha sonra öğrenilmesi durumunda, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunu oluşturmaz. Fakat bu durumda da bildirim yükümlülüğü doğar (m. 166'ya bakınız).

Eşyayı satan kişi, bunun elde edildiği suçtu işleyen kişi ise, ayrıca ödünç olarak verme bağışlama ya da satma fiili dolayısıyla cezalandırılmaz.

Mala karşı işlenen bazı suçlarda etkin pişmanlığı düzenleyen 168 inci maddede bu suçtu yer verilmediğinden, satın alınan malın iadesi veya mağdurun bu yüzden uğradığı zararın tazmini, bu suç faili hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektirmez.

5607 sayılı KMK'nun 3. maddesinin 1. ve 4. fıkralarında tanımlanan suçların işlenmesine iştirak etmeksizin, söz konusu

⁷⁸ Pendik 4. Asliye Ceza Mahkemesi, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 165. maddesinin (1) numaralı fıkrasının iptaline karar verilmesi istemiyle, 7.2.2005 tarihinde itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

Yüksek Mahkeme'nin E. 2006/019 sayısında kayıtlı bu davayla ilgili olarak henüz bir karar verilmemiştir.

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

suçların konusunu oluşturan eşyayı, bu özelliğini bilerek ve ticari amaçla satın alan, satışa arz eden, satan, taşıyan veya saklayan kişinin ceza sorumluluğu için 5607 sayılı Kanun'un 3. maddesinin 5. fıkrasına, gümrük vergisinden muaf olarak ithal edilen eşyayı ithal amacı dışında başka bir kullanıma tahsis eden, satan... kişinin ceza sorumluluğu için aynı maddenin 6. fıkrasına bakınız

TCK m. 52, 61, 168 (açıklaması), 281- 283 ve ÖNCEK m.296 ve 512'ye bakınız.

Bilgi vermeme

MADDE 166 - (1) Bir hukukî ilişkiye dayalı olarak elde ettiği eşyanın, esasında suç işlemek suretiyle veya suç işlemek dolayısıyla elde edildiğini öğrenmesine rağmen, suçu takibe yetkili makamlara vakit geçirmeksizin bildirimde bulunmayan kişi, altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: TCK m. 52 ve 61/8'e ve ÖNCEK m. 580'e bakınız.

Şahsî cezasızlık sebebi veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsî sebep

MADDE 167 - (1) Yağma ve nitelikli yağma hariç, bu bölümde yer alan suçların;

a) Haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin,

b) Üstsoy veya altsoyunun veya bu derecede kayın hısımlarından birinin veya evlat edinen veya evlâtlığın,

c) Aynı konutta beraber yaşayan kardeşlerden birinin, Zararına olarak işlenmesi hâlinde, ilgili akraba hakkında cezaya hükmolunmaz.

(2) Bu suçların, haklarında ayrılık kararı verilmiş olan eşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamayan kardeşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamakta olan amca, dayı, hala, teyze, yeğen veya ikinci derecede kayın hısımlarının zararına olarak işlenmesi hâlinde; ilgili akraba hakkında şikâyet üzerine verilecek ceza, yarısı oranında indirilir.

Açıklama: Bu maddede yer alan cezasızlık ve şahsi indirim sebepleri yağma ve nitelikli yağma suçları (148, 149) hariç, "Onuncu Bölüm"de yer alan "Malvarlığına Karşı Suçlar"da uygulanır.

TCK m. 141-166'ya ve ÖNCEK m. 524'e bakınız.

Etkin pişmanlık (Değişik: 29.6.2005-5377/m. 20 ile)

MADDE 168.- (1) Hırsızlık, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık, hileli iflâs, taksirli iflâs ve karşılıksız yararlanma suçları tamamlandıktan sonra ve fakat bu nedenle hakkında kovuşturma başlamadan önce, failin, azmettirenin veya yardım edenin bizzat pişmanlık göstererek mağdurun uğradığı zararı aynen geri verme veya tazmin suretiyle tamamen gidermesi halinde, verilecek cezanın üçte ikisine kadarı indirilir.

(2) Etkin pişmanlığın kovuşturma başladıktan sonra ve fakat hüküm verilmezden önce gösterilmesi halinde, verilecek cezanın yarısına kadarı indirilir.

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

(3) Yağma suçundan dolayı etkin pişmanlık gösteren kişiye verilecek cezanın, birinci fıkraya giren hallerde yarısına, ikinci fıkraya giren hallerde üçte birine kadar indirilir.

(4) Kısmen geri verme veya tazmin halinde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için, ayrıca mağdurun rızası aranır.

Açıklama: Bu maddenin tamamı 5377 sayılı Kanun'la değiştirilmiştir. Bu düzenlemeye göre, etkin pişmanlık gösterilmesi halinde, hapis cezası ile adli para cezasının birlikte yer aldığı suçlarda, yalnızca hapis cezasına hükmolunacak, adli para cezası verilmeyecektir.

Değiştirilen 168. madde şöyle idi: "(1) Hırsızlık, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık ve karşılıksız yararlanma suçları tamamlandıktan sonra ve fakat bu nedenle hakkında kovuşturma başlamadan önce failin, azmettirenin veya yardım edenin bizzat pişmanlık göstererek mağdurun uğradığı zararı aynen geri verme veya tazmin suretiyle gidermesi hâlinde; cezası üçte birden üçte ikiye kadar indirilir. Yağma suçunda ise, cezada altıda birden üçte bire kadar indirim yapılır.

(2) Kısmen geri verme veya tazmin halinde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için, mağdurun rızası aranır."

Maddede Etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabileceği suçlar sınırlı olarak sayılmıştır. Adına bu maddede yer verilmeyen suçlardan, "ibadethanelere ve mezarlıklara zarar verme" suçunu, "Mala zarar verme" kapsamında, Bedelsiz senedi kullanma suçunu da "Güveni kötüye kullanma" kapsamında değerlendirmek ve bu suçlarda da etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabileceğini kabul etmek gerekir. Buna karşılık, "Hakkı olmayan yere tecavüz", "Şirket ve kooperatifler hakkında

yanlış bilgi", "Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi" ve "Bilgi vermeme" suçları, etkin pişmanlığa yer veren suçlar arasında sayılmadığından, bu suçlardan dolayı etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına olanak bulunmadığı kanaatindeyiz. Fakat "Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi" ÖNCEK'de Onuncu Babın Beşinci faslında düzenlenmişti ve malın iadesi veya zararın giderilmesi, 523. maddede indirim nedeni olarak gösterilmişti. Dolayısıyla TCK'nın 168. maddesinde bu suça yer verilmemiş olmasının sebebinin anlamak mümkün değildir. Ne var ki mevcut düzenleme karşısında, bu suçta etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanamayacağını kabul etmek gerekir. Hakkı olmayan yere tecavüz suçu ÖNCEK'de 513. maddede düzenlenmişti ve bu suçta zararı giderme indirim nedeni sayılmamıştı.

TCK m. 141-147, 151, 152, 153, 155, 156 (açıklaması), 157, 158, 161, 162 ve 163'e; ÖNCEK m. 523'e bakınız.

Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması

MADDE 169 - (1) Hırsızlık, güveni kötüye kullanma ve dolandırıcılık suçlarının işlenmesi suretiyle yararına haksız menfaat sağlanan tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükümlenir. (Sulh Ceza)

Açıklama: ÖNCEK'de bu konuda düzenleme yoktu. TCK'nın 60. maddesinde öngörülen güvenlik tedbirleri; kamu kurumunca verilen faaliyet izninin iptali ve müsadere (m.54 ve 55) kararlarıdır.

Bu tedbirlerden hangilerine hükmedilmesinin istendiği iddianamede açıkça belirtilmelidir (CMK m.170/6). Tüzel kişi-

KİŞİLERE
KARŞI
SUÇLAR

nin faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı açılan ceza davasında tüzel kişinin organ veya temsilcisinin duruşmaya kabulü gerektiğinden (CMK m. 249), duruşma gün ve saatinin bu kişilere bildirilmesi zorunludur. Kamu davasından ayrı olarak müsadere davası için CMK m. 256'ya, müsadere usulü için CMK m. 257'ye bakınız.

ÜÇÜNCÜ KISIM
TOPLUMA KARŞI SUÇLAR

BİRİNCİ BÖLÜM
Genel Tehlike Yaratın Suçlar

Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması

MADDE 170 - (1) Kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olacak biçimde ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda;

a) Yangın çıkaran,

b) Bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkına neden olan,

c) Silâhla ateş eden veya patlayıcı madde kullanan,

Kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
(Asliye Ceza)

(2) Yangın, bina çökmesi, toprak kayması, çığ düşmesi, sel veya taşkın tehlikesine neden olan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

TOPLUMA
KARŞI
SUÇLAR

Açıklama: Genel güvenliği tehlike altına sokan suçlar, ÖNCEK'in Yedinci Babında "*Ammenin Selameti Aleyhine Cürümler*" başlığı altında düzenlenmişti.

ÖNCEK m. 264, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 551'e bakınız.

Genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması

MADDE 171 - (1) Taksirle;

a) Yangına,

b) Bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkına,

Neden olan kişi, fiilin başkalarının hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olması hâlinde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: TCK m. 22'ye ve ÖNCEK m. 383, 552, 553, 554'e bakınız.

Radyasyon yayma

MADDE 172 - (1) Bir başkasını, sağlığını bozmak amacıyla ve bu amacı gerçekleştirmeye elverişli olacak surette, radyasyona tabi tutan kişi, üç yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkradaki fiilin belirsiz sayıda kişilere karşı işlenmiş olması hâlinde, beş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. (Ağır Ceza)

(3) Bir başkasının hayatı, sağlığı veya malvarlığına önemli ölçüde zarar vermeye elverişli olacak biçimde radyasyon yayan veya atom çekirdeklerinin parçalanması sürecine etkide bulunan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) Radyasyon yayılmasına veya atom çekirdeklerinin parçalanması sürecine, bir laboratuvar veya tesisin işletilmesi sırasında gerekli dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak neden olan kişi, fiilin bir başkasının hayatı, sağlığı veya malvarlığına önemli ölçüde zarar vermeye elverişli olması hâlinde, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

Açıklama: Bu Konuda ÖNCEK' de düzenleme yoktu.

Bu fiil dolayısıyla cezaya hükmedebilmek için, tabii tutulduğu radyasyon miktarının kişinin sağlığını bozmaya elverişli olması gerekir. Bu bakımdan, söz konusu suç, bir somut tehlike suçudur.

Maddenin ikinci fıkrası fülle meydana gelen birden fazla aynı netice için tek, fakat daha ağır bir yaptırım öngördüğünden, suçların içtimana ilişkin özel bir hüküm niteliğindedir.

Atom enerjisi ile patlamaya sebebiyet verme

MADDE 173 - (1) Atom enerjisini serbest bırakarak bir patlamaya ve bu suretle bir başkasının hayatı, sağlığı veya malvarlığı hakkında önemli ölçüde tehlikeye sebebiyet veren kişi, beş yıldan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılır. (Ağır Ceza)

TOPLUMA
KARŞI
SUÇLAR

(2) Yukarıdaki fıkrada tanımlanan fiilin taksirle işlenmesi hâlinde, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Asliye Ceza)

Açıklama: Bu konuda ÖNCEK' de özel düzenleme yoktu.

Tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi

MADDE 174 - (1) Yetkili makamlardan gerekli izni almaksızın, patlayıcı, yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı, boğucu, zehirleyici, sürekli hastalığa yol açıcı nükleer, radyoaktif, kimyasal, biyolojik maddeyi imal, ithal veya ihraç eden, ülke içinde bir yerden diğer bir yere nakleden, muhafaza eden, satan, satın alan veya işleyen kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Yetkili makamların izni olmaksızın, bu fıkra kapsamına giren maddelerin imalinde, işlenmesinde veya kullanılmasında gerekli olan malzeme ve teçhizatı ihraç eden kişi de aynı ceza ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(2) Bu fiillerin suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) Önemsiz tür ve miktarda patlayıcı maddeyi satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında, kullanılış amacı gözetilerek, bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Sulh Ceza)

Açıklama: Bu madde toplumu genel tehlikelere karşı korumanın yanı sıra, Uluslararası Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Andlaşması (NSYÖA) ve Nükleer Maddelerin

Fiziksel Korunması Hakkındaki Sözleşme (NMFKS) ile üstlenmiş olduğu yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacını taşımaktadır.

1968 yılında imzaya açılan NSYÖA 5 Mart 1970 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye bu Andlaşma'yı 24.9.1979 tarihinde 7/18274 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylamıştır. Ayrıca ülkemiz ile Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı arasında NSYÖA'ya ilişkin olarak Güvenlik Denetimi Uygulamasına Dair Andlaşma da 20.10.1981 tarih ve 17490 sayılı RG'de yayımlanan 8/3527 sayılı BKK ile onaylanmıştır. Sözleşmeye Ek Protokol 6.7.2000 tarihinde imzalanmış, 2001/2643 sayılı BKK ile onaylanarak 17.7.2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

NMFKS'yi de Türkiye 23.8.1983 tarihinde imzalamış, onay kanunu 7.8.1986 tarih ve 19188 sayılı RG'de yayımlanmıştır. Sözleşme 8.2.1987 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

TCK m. 52, 61/8, 220'ye ve ÖNCEK m. 264/1'e bakınız.

Akıl hastası üzerindeki bakım ve gözetim yükümlülüğünün ihlali

MADDE 175 - (1) Akıl hastası üzerindeki bakım ve gözetim yükümlülüğünü, başkalarının hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olabilecek şekilde ihmal eden kişi, altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: TCK m. 32, 52, 57, 61/8'e ve ÖNCEK m. 473, 474, 475, 560, 561, 562'ye bakınız.

TOPLUMA
KARŞI
SUÇLAR

İnşaat veya yıkımla ilgili emniyet kurallarına uymama

MADDE 176 - (1) İnşaat veya yıkım faaliyeti sırasında, insan hayatı veya beden bütünlüğü açısından gerekli olan tedbirleri almayan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Fiil somut tehlike suçu niteliğindedir. İnşaat veya yıkım sırasında gerekli tedbirlerin alınmaması ile suç oluşur. Zararın doğması aranmaz. TCK m. 49/1, 50/2, 52 ve 61/8'e bakınız. Bu konuda ÖNCEK'de özel düzenleme yoktu.

Hayvanın tehlike yaratabilecek şekilde serbest bırakılması

MADDE 177 - (1) Gözetimi altında bulunan hayvanı başkalarının hayatı veya sağlığı bakımından tehlikeli olabilecek şekilde serbest bırakan veya bunların kontrol altına alınmasında ihmal gösteren kişi, altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: TCK m. 49/1, 50/2, 52 ve 61/8'e ve ÖNCEK m. 563, 564'e bakınız.

İşaret ve engel koymama

MADDE 178 - (1) Herkesin gelip geçtiği yerlerde yapılmakta olan işlerden veya bırakılan eşyadan doğan tehlikeyi önlemek için gerekli işaret veya engelleri koymayan, konulmuş olan işaret veya engelleri kaldıran ya da bunların yerini değiştiren kişi, iki aydan altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: TCK m. 49/1, 50/2, 52 ve 61/8'e ve ÖNCEK m. 555'e bakınız.

Trafik güvenliğini tehlikeye sokma

MADDE 179 - (1) Kara, deniz, hava veya demiryolu ulaşımının güven içinde akışını sağlamak için konulmuş her türlü işareti değiştirerek, kullanılamaz hâle getirerek, konuldukları yerden kaldırarak, yanlış işaretler vererek, geçiş, varış, kalkış veya iniş yolları üzerine bir şey koyarak ya da teknik işletim sistemine müdahale ederek, başkalarının hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından bir tehlikeye neden olan kişiye bir yıldan altı yıla kadar hapis cezası verilir. (Asliye Ceza)

(2) Kara, deniz, hava veya demiryolu ulaşım araçlarını kişilerin hayat, sağlık veya malvarlığı açısından tehlikeli olabilecek şekilde sevk ve idare eden kişi, iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(3) Alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle ya da başka bir nedenle emniyetli bir şekilde araç sevk ve idare edemeyecek hâlde olmasına rağmen araç kullanan kişi yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Maddede düzenlenen suç kasten işlenebilen suçlardandır. Bu nedenle kullandığı otomobil ile hemzemin geçitten geçerken tedbirsizlik ve dikkatsizlik sonucu kazaya neden olma, bu maddenin 2. fıkrasındaki trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçunu değil, 180. maddede yazılı suç oluşturur.⁷⁹

⁷⁹ 2CD: 12.6.2006-E. 2005/1395, K. 2006/11933 (YKD, Kasım 2006, s. 1842)

TOPLUMA
KARŞI
SUÇLAR

Maddenin 3. fıkrası hükmü dikkate alındığında, alkollü olarak araç kullanılması sonucu yaralanma veya ölüm meydana gelmişse, sürücünün olası kastla hareket edip etmediğinin araştırılması gerekir.

2918/m. 36, 48; ÖNCEK m. 385-389 ve 565'e bakınız.

Trafik güvenliğini taksirle tehlikeye sokma

MADDE 180 - (1) Deniz, hava veya demiryolu ulaşımında, kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından bir tehlikeye taksirle neden olan kimseye üç aydan üç yıla kadar hapis cezası verilir. (Asliye Ceza)

Açıklama: Demiryolu üzerinde kaza tehlikesine neden olmak ÖNCEK m. 389'da düzenlenmişti. Bu nedenle kullanılan otomobil ile hemzemin geçitten geçerken tedbirsizlik ve dikkatsizlik sonucu kazaya neden olma, bu madde kapsamında değerlendirilmelidir.

ÖNCEK m. 389 ve 565'e bakınız.

İKİNCİ BÖLÜM

Çevreye Karşı Suçlar

Çevrenin kasten kirletilmesi

MADDE 181 - (1) İlgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya kasten veren kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(2) Atık veya artıkları izinsiz olarak ülkeye sokan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(3) Atık veya artıkların toprakta, suda veya havada kalıcı özellik göstermesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza iki katı kadar artırılır.

(4) Bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan fiillerin, insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıklarla ilgili olarak işlenmesi hâlinde, beş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına ve bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. (Ağır Ceza)

(5) Bu maddenin iki, üç ve dördüncü fıkrasındaki fiillerden dolayı tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. (Sulh Ceza)

Açıklama: Bu madde ile, çevrenin kasten kirletilmesi suç sayılarak Anayasanın 56 ncı maddesi ile güvence altına alınan çevre hakkı, daha doğrusu sağlıklı bir çevrede yaşama hakları koruma altına alınmıştır.

9.8.1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu (RG 11.8.1983-18132), Çevrenin korunması ve çevre kirliliğinin önlenmesi konusunda gerçek ve tüzel kişilerle vatandaşlara görev yüklemiş ve bunları, bu konuda alacak tedbirlere ve belirlenen esaslara uymakla yükümlü tutmuştur. Kanun ayrıca çevrenin korunması amacıyla çeşitli yasaklar koymuş ve bunlara aykırı davranışları değişik yaptırımlara bağlamıştır (bkz. 2872/m. 20-23, 25).

“Çevre Kirliliği” terimi; insanların her türlü faaliyetleri sonucu, havada, suda ve toprakta meydana gelen olumsuz gelişmelerle ekolojik dengenin bozulması ve aynı faaliyetler sonucu ortaya çıkan koku, gürültü ve atıkların çevrede meydana getirdiği arzu edilmeyen sonuçları,

TOPLUMA
KARŞI
SUÇLAR

“Ekolojik Denge” terimi; insan ve diğer canlıların varlık ve gelişmelerini sürdürebilmeleri için gerekli olan şartların bütünü,

“Kirleten” terimi; fiilleri sonucu doğrudan veya dolaylı olarak çevre kirliliğine sebep olan gerçek ve tüzel kişileri,

“Atık” terimi; herhangi bir faaliyet sonucunda çevreye atılan veya bırakılan zararlı maddeleri,

İfade eder (2872/m. 2).

AY m. 56; ÇK m. 8, 9, 14, 20-24’e bakınız. Bu konuda ÖNCEK’de özel düzenleme yoktu.

Maddenin birinci fıkrası, Kanun’un yayımlandığı 12.10.2004 tarihinden iki yıl sonra yürürlüğe girer (m. 344/1-b).

Çevrenin taksirle kirlenmesi

MADDE 182 - (1) Çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya verilmesine taksirle neden olan kişi, adli para cezası ile cezalandırılır. Bu atık veya artıkların, toprakta, suda veya havada kalıcı etki bırakması hâlinde, iki aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolünür. (Sulh Ceza)

(2) İnsan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya taksirle verilmesine neden olan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

Açıklama: AY m. 56; TCK m. 52, 61/8 ve 181’e bakınız. Bu konuda ÖNCEK’de özel düzenleme yoktu.

Bu maddenin birinci fıkrası 13.10 2006 tarihinde yürürlüğe girer (m. 344/1-b).

Gürültüye neden olma

MADDE 183 - (1) İlgili kanunlarla belirlenen yükümlülük-
lere aykırı olarak, başka bir kimsenin sağlığının zarar görmesine
elverişli bir şekilde gürültüye neden olan kişi, iki aydan iki yıla
kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Anayasa'nın 56. maddesine göre Devlet, çevre
sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek, herkesin
hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamakla
yükümlüdür. Çevre kirliliğine yol açan nedenlerden biri olan
gürültü, kişilerin huzur ve sükununu, beden ve ruh sağlığını
etkilemekte ve bozmaktadır. Bu nedenle insanların huzur ve
sükununu, beden ve ruh sağlığını bozacak şekilde gürültü ya-
pılması değişik kanunlarla yasaklanmıştır. Bu konuda 4857 sa-
yıılı İş Kanunu'nun 77, 83 ve 105. maddelerine ve bu Kanun'un
78. maddesi uyarınca 23.12.2003 tarih ve 25325 sayılı RG de
yayımlanarak yürürlüğe konulan Gürültü Yönetmeliği'ne, 2872
sayılı Çevre Kanunu'nun 14 ve 15. maddelerine ve bu Kanuna
dayanılarak çıkarılan "*Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi
ve Yönetilmesi Yönetmeliği*"ne (RG, 17.2005- 25862), 23.6.1965
tarihli ve 634 sayılı (RG, 2.7.1965-12038) Kat Mülkiyeti Kanu-
nunun 18. maddesine, 7.2.2004 tarihli ve 5272 sayılı Belediye
Kanunu'na (RG, 24.12.2004- 25680), 22.2.2005 tarihli ve 5302
sayılı İl Özel İdaresi Kanununa bakınız.

İmar kirliliğine neden olma

MADDE 184 - (1) Yapı ruhsatı alınmadan veya ruhsata
aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişi, bir yıldan beş yıla
kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(2) Yapı ruhsatıyesisi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınıai faaliyetin icrasına müsaade eden kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(4) Üçüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tâbi yerlerde uygulanır.

(5) Kişinin, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar plânına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde, bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince kamu davası açılmaz, açılmış olan kamu davası düşer, mahkum olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar.⁸⁰

(6) (Ek fıkra: 29.6.2005-5377/m. 21 ile) İkinci ve üçüncü fıkra hükümleri, 12 Ekim 2004 tarihinden önce yapılmış yapılarla ilgili olarak uygulanmaz.

Açıklama: ÖNCEK’de karşılığı bulunmayan bu madde ile “imar mevzuatında belirlenen usul ve koşullara aykırı olarak inşa faaliyetinde bulunmak”, suç sayılarak cezalandırılmaktadır.

⁸⁰ İstanbul Milletvekili Ali Topuz, Bursa Milletvekili Mustafa Özyurt ile birlikte 119 milletvekili, Türk Ceza Kanunu’nun 184. maddesinin 5 numaralı fıkrası ile 344. maddesinin (b) bendinin iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi istemiyle, 14.10.2004 tarihinde Anayasa Mahkemesi’ne başvuruda bulunmuşlardır.

Anayasa Mahkemesi, 18.11.2004 tarihli ve E.2004/92, K.2004/11(YD) sayılı Kararı ile yürürlüğün durdurulması istemini reddetmiştir. Yüksek Mahkeme’ce, bu fıkranın iptali istemi hakkında henüz bir karar verilmemiştir.

Maddenin 26.9.2004 tarihinde Meclis Genel Kurulu'nda görüşülmesi sırasında iktidar partisi milletvekillerince değişiklik önergesi verilmiştir. Bu önergenin kabulü ile, suçun cezası iki yıldan bir yıla indirilmiştir. Ayrıca beşinci fıkra da maddeye bu önerge ile eklenmiştir. Değişiklik gerekçesi "*imar kirliliğine aykırı davranışların ortaya çıkardığı sonuçların ortadan kaldırılmasının sağlanmasının amaçlanması*" olarak açıklanmıştır.

Altıncı fıkra, maddeye 29.6.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun'la eklenmiştir. Buna ilişkin Kanun teklifinin madde gerekçesinde; ülkemizde plansız yapılaşmanın ve ruhsatiye almadan inşaata başlandığının bir gerçek olduğu ve bunlara müdahalenin sorun yarattığı belirtilmiş; bunun yarattığı sakıncaların giderilmesi için bir geçiş dönemine ihtiyaç bulunduğu işaret edilmiştir. Bu düşünceyle maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarının uygulama alanını daraltmak amacıyla maddeye altıncı fıkranın eklendiği açıklanmıştır.

Yapı ruhsatı alma ve bunun koşulları ile istisnaları, yapı kullanma izni alınmamış olmasının sonuçları 3.5.1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu (RG, 9.5.1985- 18749)'nun 21, 22, 23, 26, 27, 29, 30,31 ve 42. maddelerinde düzenlenmiştir.

Yapı ve bina kavramları İmar kanununa göre belirlenir. Söz konusu kanunun 5. maddesinde yapı; "*karada ve suda, daimi veya muvakkat, resmi ve hususi yer altı ve yerüstü inşaatı ile bunların ilave, değişiklik ve tamirlerini içine alan sabit ve müteharrik tesisler*".

Bina; "*kendi başına kullanılabilen, üstü örtülü ve insanların içine girebilecekleri ve insanların oturma, çalışma, eğlenme veya dinlenmelerine veya ibadet etmelerine yarayan, hayvanların ve eşyaların korunmasına yarayan yapılar*".

TOPLUMA
KARŞI
SUÇLAR

Şeklinde tanımlanmıştır.

Kanunun 31. maddesine göre İnşaatın bitme günü, kullanma izninin verildiği tarihtir. Kullanma izni verilmeyen ve alınmayan yapılarda izin alınıncaya kadar elektrik, su ve kanalizasyon hizmetlerinden ve tesislerinden faydalandırılmazlar. Ancak, kullanma izni alan bağımsız bölümler bu hizmetlerden istifade ettirilir.

32. maddede de ruhsat alınmadan yapılabilecek yapılar hariç; ruhsat alınmadan yapıya başlandığı veya ruhsat ve eklerine aykırı yapı yapıldığının öğrenilmesi halinde, durum tespiti yapıldıktan sonra yapının mühürlenerek inşaatın derhal durdurulacağı, Kanunda belirtilen süre içinde ruhsatın alınmaması veya plan ya da ruhsata aykırılıkların giderilmemesi halinde inşaatın yıktırılacağı hüküm altına alınmıştır.

Kanunun 42. maddesinde ise, ceza hükümlerine yer verilmiştir. Ruhsat alınmadan veya ruhsat veya eklerine veya imar mevzuatına aykırı olarak yapılan yapının yapı sahibine ve müteahhidine ve fenni sorumlusuna belediyelerce idari para cezası verilmesi öngörülmüştür. Ayrıca müteahhit ve fenni sorumluya mahkemece hak yoksunluğu cezası verileceği de maddede belirtilmiştir.

Bu suç ÖNCEK' de düzenlenmemiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar

Zehirli madde katma

MADDE 185 - (1) İçilecek sulara veya yenilecek veya içilecek veya kullanılacak veya tüketilecek her çeşit besin veya

şeylere zehir katarak veya başka suretlerle bunları bozarak kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye düşüren kimseye iki yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

(2) Yukarıdaki fıkrada belirtilen fiillerin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak işlenmesi hâlinde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Sulh Ceza)

Açıklama: Bu suç tehlike suçudur. Yenilecek, içilecek, kullanılacak veya tüketilecek her çeşit besin veya şey bu suçta konu olabilir.

Zehir: sözlük anlamıyla, "*Kana karışınca kimyasal etkisiyle yaşamsal görevleri bozan, canlıyı öldürebilen madde*"dir. Gıdaların çeşitli suretlerde mikroplandırılması da, zehir kavramı kapsamındadır.

ÖNCEK m. 394, 398, 399'a bakınız.

Bozulmuş veya değiştirilmiş gıda veya ilaçların ticareti

MADDE 186 - (1) Kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde bozulmuş, değiştirilmiş her tür yenilecek veya içilecek şeyleri veya ilaçları satan, tedarik eden, bulunduran kimseye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve binbeşyüz güne kadar adli para cezası verilir. (Asliye Ceza)

(2) Bu suçun, resmi izne dayalı olarak yürütülen bir meslek ve sanatın icrası kapsamında işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır.

Açıklama: Türk Gıda Kodeksi Yönetmeliği'ne bakınız.⁸¹
ÖNCEK m. 395, 396'ya bakınız.

⁸¹ Türk Gıda Kodeksi Yönetmeliği 16.11.1997 tarih ve 23172 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

Kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde ilaç yapma veya satma

MADDE 187 - (1) Kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde ilaç üreten veya satan kimseye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve adli para cezası verilir. (Asliye Ceza)

(2) Bu suçun tabip veya eczacı tarafından ya da resmi izne dayalı olarak yürütülen bir meslek ve sanatın icrası kapsamında işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır.

Açıklama: Madde gerekçesine göre, reçetede yazılı ilaç yerine başka bir ilaç vermekle de suç oluşabilir. AY m. 56/1, 3, 4; 6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun⁶² hükümlerine bakınız. ÖNCEK m. 397, 400'e bakınız.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti

MADDE 188 - (1) Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal veya ihraç eden kişi, on yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (Ağır Ceza)

(2) Uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı fiilinin diğer ülke açısından ithal olarak nitelendirilmesi dolayısıyla bu ülkede yapılan yargılama sonucunda hükmolunan cezanın infaz edilen kısmı, Türkiye'de uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı dolayısıyla yapılacak yargılama sonucunda hükmolunan cezadan mahsup edilir.

(3) Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satan, satışa arz eden, baş-

⁶² Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun 4.3.1950 tarih ve 7451 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

kalarına veren, (Ek ibare: 29.6.2005-5377/m. 22 ile) “sevki eden” nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden, bulunduran kişi, beş yıldan onbeş yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (Ağır Ceza)

(4) Uyuşturucu (Ek ibare: 29.6.2005-5377/m. 22 ile) “veya uyarıcı” maddenin eroin, kokain, morfin veya bazmorfin olması hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Yukarıdaki fıkralarda gösterilen suçların, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(6) Üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde açısından da yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır. (Ek cümle: 29.6.2005-5377/m. 22 ile) “Ancak, verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir.”

(7) Uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmî makamların iznine bağlı olan maddeyi ülkeye ithal eden, imal eden, satan, satın alan, (Ek ibare: 29.6.2005-5377/m. 22 ile) “sevki eden” nakleden, depolayan veya ihraç eden kişi, dört yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (Ağır Ceza)

(8) Bu maddede tanımlanan suçların tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacıyla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Açıklama: Uyuşturucu maddelerle mücadele konusunda uluslararası çalışmalar yirminci yüzyılın başlarında başlamış

ve günümüze kadar devam etmiş ve bu konuda çok sayıda andlaşmalar yapılmıştır. Bunlar Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından gözden geçirilerek tek metin halinde hazırlanan "Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi"nde toplanmıştır.⁸³

12.6.1933 tarih ve 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun, Ek m. ¼' e, 3.6.1986 tarih ve 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun hükümlerine, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na, 2.3.1950 tarih ve 5584 sayılı Posta Kanunu madde 41/B'ye, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik hükümleri ile Kenevir Ekimi ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik hükümlerine bakınız.

Uyuşturucu maddenin "bazmorfin" olması, maddenin 3. fıkrasında ağırlatıcı sebep olarak sayıldığından, bu maddenin 403. maddenin 2 ve 4. fıkralarında sayılan maddeler arasında anılmaması sebebiyle ağırlatıcı sebep (morfin) sayılmayacağına ilişkin 13.1.1964 tarih ve E.1963/2, K.1964/2 (RG,28.4.1964-11691) sayılı YİBK geçersiz hale gelmiştir.

Maddede, uygulamada karşılaşılabilecek tereddütleri gidermek amacıyla 29.6.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun'la değişiklik yapılarak metne "*sevk eden*" ve "*uyarıcı veya*" ibareleri eklenmiştir. Bu değişiklikler madde metnine işlenmiştir. Ayrıca, ceza adaletinin sağlanması amacıyla yönelik olarak, maddenin altıncı fıkrasına, "*Ancak, verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir.*" hükmü yeni bir cümle olarak eklenmiştir.

⁸³ Türkiye bu Sözleşme'yi imzalamış ve 27.12.1966 tarih ve 812 sayılı Kanun'la onaylamıştır. Sözleşme Bakanlar Kurulu'nun 1.7.1967 tarih ve 6/8440 sayılı kararı ile 22.6.1967 tarihinden geçerli olarak yürürlüğe konulmuştur.

TCK m. 53/5, 220'ye; CGTİK m. 9; bakınız. CMK m. 135/6, 139, 140, 248, 250; ÖNCEK m. 402, 403, 406, 407'ye bakınız.

Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması

MADDE 189 - (1) Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükümlenir. (Sulh Ceza)

Açıklama: TCK m. 60, 188'e bakınız. Bu konuda ÖNCEK'de özel düzenleme yoktu.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını

kolaylaştırma

MADDE 190 - (1) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için;

- a) Özel yer, donanım veya malzeme sağlayan,
- b) Kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alan,
- c) Kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi veren,

Kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendiren veya bu nitelikte yayın yapan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(3) Bu maddede tanımlanan suçların tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Açıklama: Maddenin ilk şeklinde ikinci fıkra üçüncü fıkra olarak, üçüncü fıkra da ikinci fıkra olarak düzenlenmişti. 5377 sayılı Kanun'un 23. maddesi ile; madde içeriğinde değişiklik yapılmamış, fıkraların sırası değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasının (a) bendindeki suçun oluşması için kendisine kolaylık sağlanan kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması gerekmez.

TCK m. 53/5'e ve ÖNCEK m. 404, 408'e bakınız.

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak

MADDE 191- (Değişik: 6.12.2006-5560/ m. 7 ile)⁸⁴

⁸⁴ 5560 sayılı Kanun'un yedinci maddesi ile Değiştirilen 191. madde şöyle idi.

"MADDE 191.- (1) Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulandıran kişi, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (...)* (Sulh Ceza)

(2) (Değişik fıkra: 29.6.2005-5377/ m. 24 ile) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine; kullanmamakla birlikte, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulandıran kişi hakkında, denetimli serbestlik tedbirine hükümlenir.

(3) Hakkında tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişi, belirlenen kurumda uygulanan tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmakla yükümlüdür. Hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişiye rehberlik edecek bir uzman görevlendirilir. Bu uzman, güvenlik tedbirinin uygulama süresince, kişiyi uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasının etki ve sonuçları hakkında bilgilendirir, kişiye sorumluluk bilincinin gelişmesine yönelik olarak öğütte bulunur ve yol gösterir; kişinin gelişimi ve davranışları hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hâkime verir.

(4) Tedavi süresince devam eden denetimli serbestlik tedbirine, tedavinin sona erdiği tarihten itibaren bir yıl süreyle devam olunur. Denetimli

(1) Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulandıran kişi, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh ceza)⁸⁵

(2) Bu suçtan dolayı açılan davada mahkeme, birinci fıkraya göre hüküm vermeden önce uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine; kullanmamakla birlikte, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulandıran kişi hakkında, denetimli serbestlik tedbirine karar verebilir.

(3) Hakkında tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilen kişi, belirlenen kurumda uygulanan tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmakla yükümlüdür. Hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişiye rehberlik edecek bir uzman görevlendirilir. Bu uzman, güvenlik tedbirinin uygulama süresince, kişiyi uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasının etki ve sonuçları hakkında bilgilendirir, kişiye sorumluluk bilincinin gelişmesine yönelik olarak öğütte bulunur ve yol gösterir;

serbestlik tedbirinin uygulanma süresinin uzatılmasına karar verilebilir. Ancak, bu durumda süre üç yıldan fazla olamaz.

(5) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulandırmaktan dolayı hükümlenen ceza, ancak tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmaması hâlinde infaz edilir. Kişi etkin pişmanlıktan yararlanmışsa, davaya devam olunarak hakkında cezaya hükümlenir."

⁸⁵ 2313 sayılı Kanun'un 27. maddesinde uyuşturucu maddeye ilişkin suçların ihtisas mahkemelerinde görülmesi gerektiği hükme bağlanmış ise de, bunlardan örgüt çerçevesinde işlenenlerin uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları CMK'nın 250/1-a maddesi kapsamına alındığından görevli mahkemenin 5235 sayılı Kanun'un 10- 14. maddeleri hükümlerine göre belirlenmesi gerekir.

TOPLUMA
KARŞI
SUÇLAR

kişinin gelişimi ve davranışları hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hâkime verir.

(4) Tedavi süresince devam eden denetimli serbestlik tedbirine, tedavinin sona erdiği tarihten itibaren bir yıl süreyle devam olunur. Denetimli serbestlik tedbirinin uygulanma süresinin uzatılmasına karar verilebilir. Ancak, bu durumda süre üç yıldan fazla olamaz.

(5) Tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranan kişi hakkında açılmış olan davanın düşmesine karar verilir. Aksi takdirde, davaya devam olunarak hüküm verilir.

(6) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı cezaya hükmedildikten sonra da iki ilâ dördüncü fıkralar hükümlerine göre tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine tâbi tutulabilir. Bu durumda, hükmolunan cezanın infazı ertelenir. Ancak, bunun için kişi hakkında bu suç nedeniyle önceden tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilmemiş olması gerekir.

(7) Kişinin mahkûm olduğu ceza, tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranması halinde, infaz edilmiş sayılır; aksi takdirde, derhal infaz edilir.

Açıklama: Madde, 5377 ve 5560 sayılı Kanunlarla değişikliğe uğramıştır.

a)29.6.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun'un 24. maddesi ile, maddenin (1) fıkrasının ikinci cümlesi madde metninden çıkarılmış ve ikinci fıkra değiştirilmiştir.

Madde metninden çıkarılan cümle ve değiştirilen (2) fıkra şöyle idi:

"Kendisi tarafından kullanılmak üzere uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran bitkileri yetiştiren kişi, bu fıkra hükmüne göre cezalandırılır."

"(2) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur."

b) 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun değişikliği ile maddenin tamamı yeniden düzenlenmiştir.

Değişiklik Teklifinin madde gerekçesinde şu görüşlere yer verilmiştir:

"Yeni Türk Ceza Kanununda, izlenen suç siyasetinin gereği olarak, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmak değil, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmamak fiilleri suç olarak tanımlanmıştır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, aslında tedaviye ihtiyaç duyan bir kişidir. Bu nedenle, yeni Türk Ceza Kanununun 191 inci maddesinde, kişinin öncelikle tedavi edilmesini ve tekrar uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaktan korunmasını sağlamaya yönelik olarak hakkında denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasını öngören bir düzenleme yapılmıştır."

Ancak, bu düzenlemenin içeriğiyle ilgili olarak uygulamada tereddütlerin oluştuğu gözlemlenmiştir. Bu tereddütleri gidermek amacıyla söz konusu madde metninde değişiklik yapılması gereği hasıl olmuştur."

Buna göre, kişinin tedavi olmayı kabul etmesi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranması halinde, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmamak dolayısıyla hakkında cezaya hükmolünmayacaktır."

Başka bir deyişle, bu durumda mahkeme, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak için satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında cezaya hükmetmeden tedavi ile birlikte denetimli serbestlik tedbirine ya da sadece denetimli serbestlik tedbirine karar verecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin tedaviye ihtiyacının olup olmadığı, tıp biliminin verileri çerçevesinde belirlenebilecek olan bir sorundur. Bu nedenle, mahkeme, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişinin uyuşturucu madde kullanıp kullanmadığını, kullanmakta ise tedaviye ihtiyacının olup olmadığını bilirkişi marifetiyle belirleyecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin ihtiyacı olan tedavinin süresi kanunda belirlenmemiştir. Çünkü tedavi, yalın bir tıbbi olgudur. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, bu maddenin etkisinden kurtulabilmesi için kendisiyle ilgili olarak uygulanan tedavinin gereklerine uygun davranmakla yükümlüdür. Kişi tedavi sürecinde ayrıca denetim serbestlik tedbirine tabi tutulur.

Uygulanan tedavinin olumlu sonuç vermesi ve artık gerek kalmadığı için tedaviye son verilmesi halinde de denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasına devam edilir. Tedavinin sona erdiği tarihten itibaren denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasına asgari bir yıl süreyle devam olunur. Ancak, mahkeme, toplam üç yılı geçmemek üzere, bu sürenin uzatılmasına karar verebilir.

Kişinin hakkında uygulanan denetimli serbestlik tedbirinin de gereklerine uygun davranması halinde, bu süre sonunda, hakkında açılmış olan kanu davası ile ilgili olarak mahkemece düşme kararı verilir.

Bunun ifade ettiği anlam şudur: Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulandırmak suçundan dolayı hakkında kamu davası açılmış olan sanıkla ilgili olarak cezaya hükmetmeden tedavi ile birlikte denetimli serbestlik tedbirine ya da sadece denetimli serbestlik tedbirine karar verilmesi halinde, açılmış olan kamu davası derdest olmaya devam etmektedir.

Kişinin, kendisiyle ilgili olarak uygulanan tedavinin veya denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmaması halinde, açılmış olan davaya devam olunarak hakkında 191 inci maddenin birinci fıkrası hükmüne istinaden cezaya hükmolunur.

Maddenin altıncı fıkrasında, kişi hakkında cezaya hükmolunduktan sonra da tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasının yolu açık tutulmuştur.

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulandırmak suçundan dolayı mahkum edilmiş olan kişinin tedaviyi kabul etmesi ve bununla bağlantılı olarak uygulanan denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranması halinde, hakkında hükmolunan cezanın infazına başlanmaz.

Olumlu sonuç vermesi dolayısıyla uygulanan tedaviye son verilen tarihten itibaren asgari bir yıl, azami üç yıl süreyle devam eden denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranması halinde, kişi hakkında hükmolunan ceza infaz edilmiş sayılacaktır.

Buna karşılık, kişinin kendisiyle ilgili olarak uygulanan tedavinin veya denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmaması halinde, hükmolunan ceza derhal infaz edilir."

TCK m. 57/7; 5402 DSK m. 14'e, ÖNCEK m. 404'e, Gözlem altına alma usulü için CMK m. 74'e bakınız.

Etkin pişmanlık

MADDE 192 - (1) Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına iştirak etmiş olan kişi, resmî makamlar tarafından haber alınmadan önce, diğer suç ortaklarını ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri merciine haber verirse, verilen bilginin suç ortaklarının yakalanmasını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlaması hâlinde, hakkında cezaya hükmolunmaz.

(2) Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi, resmî makamlar tarafından haber alınmadan önce, bu maddeyi kimden, nerede ve ne zaman temin ettiğini merciine haber vererek suçluların yakalanmalarını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini kolaylaştırırsa, hakkında cezaya hükmolunmaz.

(3) Bu suçlar haber alındıktan sonra gönüllü olarak, suçun meydana çıkmasına ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden kişi hakkında verilecek ceza, yardımın niteliğine göre dörtte birden yarısına kadarı indirilir.

(4) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı soruşturma başlatılmadan önce resmî makamlara başvurarak tedavi ettirilmesini isterse, cezaya hükmolunmaz.

Açıklama: Maddenin birinci ve ikinci fıkralarında, "*resmî makamlar tarafından haber alınmadan önce*", dördüncü fıkrada ise "*soruşturma başlatılmadan önce*" pişmanlık gösterilmesi şahsi cezazırlık sebebi olarak, buna karşılık üçüncü fıkrada, "*resmî makamlar tarafından haber alındıktan sonra*" pişmanlık gösterilmesi, indirim sebebi olarak düzenlenmiştir.

Madde gerekçesinde, “resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce” ibaresine hiç yer verilmeksizin, soruşturma başlamadan pişmanlık gösterilmesinin şahsi cezasızlık sebebi olarak düzenlendiği belirtilmiştir.

Tanımlarda, soruşturma evresinin suç şüphesinin yetkili mercilerce öğrenilmesi ile başlayacağı kabul edilmiş, ancak yetkili mercilerin kim olduğu hususunda bir açıklamaya yer verilmemiş ise de, bu konuya Yargıtay Genel Kurulu’nca açıklık getirilmiş ve Soruşturmayı yapacak merciin, C.savcısı olduğu kabul edilmiştir. 17.10.2006 tarih ve E. 2006/5- 165, K. 2006/213 sayılı bu kararda özetle; CMK’nun 158. maddesinde “suça ilişkin ihbar ve şikayetlerin kural olarak Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabileceği kabul edilmiş, ayrık hallerde valilik, kaymakamlık, elçilik veya konsolosluk gibi makamlara da yapılabileceği kabul edilmekle birlikte, bu şikayet veya ihbarın C. Savcılığına iletilmesi kurala bağlanmıştır. Hatta bir kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle ilgili kurumu ve kuruluş idaresine yapılan ihbar veya şikayetin gecikmeksizin C. Savcılığı’na gönderilmesi zorunluluğu getirilmiştir. Bu düzenleme de soruşturma evresinin, C. Savcısı’nun suç şüphesini öğrenmesiyle başlayacağını ortaya koymaktadır.” denilmiştir.

Bu itibarla “resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce” ibaresi, soruşturma başlamadan önce; “resmi makamlar tarafından haber alındıktan sonra” ibaresi de, soruşturma başladıktan sonra pişmanlık gösterilmesi, şeklinde anlaşılmalıdır.

TCK m. 37-41, 188, 191; CMK m. 2/1-e, 158, 160 ve ÖNCEK m. 405’e bakınız.

Zehirli madde imal ve ticareti

MADDE 193 - (1) İçeriğinde zehir bulunan ve üretilmesi,

TOPLUMA
KARŞI
SUÇLAR

bulundurulması veya satılması izne bağlı olan maddeyi izinsiz olarak üreten, bulunduran, satan veya nakleden kişi, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: ÖNCEK m. 409'da, 403. maddede sayılan uyuşturucu maddeler dışında kalan zehirlerin (sem) sadece izinsiz olarak satılması cezalandırılmıştı.

Bu düzenlemeyle içeriğinde zehir bulunan ve üretilmesi, bulundurulması veya satılması izne bağlı olan tüm maddelerin üretilmesi, bulundurulması, satılması veya nakledilmesi suç sayılmıştır.

TCK m. 185'e ve ÖNCEK m. 409, 410'a bakınız.

Sağlık için tehlikeli madde temini

MADDE 194 - (1) Sağlık için tehlike oluşturabilecek maddeleri çocuklara, akıl hastalarına veya uçucu madde kullananlara veren veya tüketimine sunan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Bu maddede belirtilen sağlık için tehlike oluşturabilecek maddeler, uyuşturucu veya uyarıcı madde dışında kalan maddelerdir. Tüketime sunulan madde uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliğinde ise bu madde değil, TCK m. 188 ve 191 uygulanır. ÖNCEK m. 409'e bakınız.

7.11.1996 tarihli ve 4207 sayılı Tütün Mamullerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanun'un 3, 5, 6 ve 7. maddelerine bakınız.

Bulaşıcı hastalıklara ilişkin tedbirlere aykırı davranma

MADDE 195 - (1) Bulaşıcı hastalıklardan birine yakalanmış veya bu hastalıklardan ölmüş kimsenin bulunduğu yerin karantina altına alınmasına dair yetkili makamlarca alınan tedbirlere uymayan kişi, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: ÖNCEK m. 263'e bakınız.

Usulsüz ölü gömülmesi

MADDE 196 - (1) Ölü gömülmesine ayrılan yerlerden başka yerlere ölü gömen veya gömdüren kişi, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu madde 211, 215, 299'a ve ÖNCEK m. 262, 297, 526'ya bakınız.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**Kamu Güvenine Karşı Suçlar****Parada sahtecilik**

MADDE 197 - (1) Memlekette veya yabancı ülkelerde kanunen tedavülde bulunan parayı, sahte olarak üreten, ülkeye sokan, nakleden, muhafaza eden veya tedavüle koyan kişi, iki yıldan oniki yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (Ağır Ceza)

(2) Sahte parayı bilerek kabul eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(3) Sahteliğini bilmeden kabul ettiği parayı bu niteliğini bilerek tedavüle koyan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Suç konusu paranın kanunen tedavülde bulunması gerekir. Bu nedenle, tedavülden kaldırılmış ve örneğin antika özellik taşıyan paranın sahte olarak üretilmesi, ancak dolandırıcılık suçu bağlamında değerlendirilebilir.

Parada sahtecilik suçu, seçimsiz hareketli suçlardandır. Bu hareketler sahte olarak üretme, ülkeye sokma, nakletme, muhafaza etme ve tedavüle koymadır.

Sahte paradan söz edebilmek için, tecrübe sahibi olmayan ve parayı özel bir incelemeye tâbi tutmayan bir kimsenin bu parayı gerçek para olarak kabul etmesinin olanaklı bulunması gerekir. Gerçek para olmadığı ilk bakışta anlaşılabilen durumlarda, suçtan söz edilemez. Bir başka ifadeyle parada sahtecilik suçunun oluşması açısından, paranın "sürüm yeteneğinin" bulunması şarttır.

Sahteliğinden şüphe edilen banknotları inceleme ve değerlendirmeye TC Merkez Bankası merkez ve taşra birimleri, madeni para ve sikkeleri inceleme ve değerlendirmeye de Darphane yetkilidir. Bu konuda CMK'da çıkarılması öngörülen yönetmelikler, 9.5.2006 tarih ve 26163 sayılı ve 9.8.2006 tarih ve 25901 sayılı RG'de yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur.

Parada sahteciliğin suç sayılmasıyla ilgili olarak Kalpazanlığın Cezalandırılmasına Dair 20 Nisan 1929 Tarihli Uluslararası Cenevre Sözleşmesi⁸⁶ ve eki Protokollere bakınız.

⁸⁶ Türkiye bu Sözleşmeyi imzalamış ve 4.5.1936 tarih ve 2963 sayılı Onay Kanunu 9.5.1936 tarih ve 3299 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

TCK m. 13/1-f; CMK m. 73, 135/6, 140, 248'e; 1211/m. 4/II-a'ya; 28.5.1970 tarihli ve 1264 sayılı Kanuna ve 234 sayılı KHK'ye; 1.8.1951 tarihli ve 1738 sayılı TBMM kararına; ÖNCEK m. 316, 317, 318, 319, 320'ye bakınız.

Paraya eşit sayılan değerler

MADDE 198 - (1) Devlet tarafından ihraç edilip de hamiline yazılı bonolar, hisse senetleri, tahviller ve kuponlar, yetkili kurumlar tarafından çıkarılmış olup da kanunen tedavül eden senetler, tahviller ve evrak ile millî ziynet altınları, para hükmündedir.

Açıklama: Hükümet tarafından ihraç olunan bonolar, hisse senetleri, tahvil ve kuponların bu madde gereğince para gibi sayılmaları, Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca çıkarılmış ve Devlet Hazinesi'nin borçlandırılmış olmasına bağlıdır. Bu itibarla kamu iktisadî kuruluşları ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca çıkarılan ve hamile yazılı bulunan bonolar madde kapsamına girmez.

Yetkili kurumlar tarafından çıkarılan ve kanunen tedavül eden senetlerin madde kapsamına girebilmesi için, özel bir kanunla, ilgili kuruluşa kanunen böyle bir yetki verilmesi ve kuruluşlarca çıkarılan senedin kanunen tedavül etmesi yani kabulünün zorunlu olması şarttır.

ÖNCEK m. 331'e bakınız.

Kıymetli damgada sahtecilik

MADDE 199 - (1) Kıymetli damgayı sahte olarak üreten, ülkeye sokan, nakleden, muhafaza eden veya tedavüle koyan

kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(2) Sahte olarak üretilmiş kıymetli damgayı bilerek kabul eden kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(3) Sahteliğini bilmeden kabul ettiği kıymetli damgayı bu niteliğini bilerek tedavüle koyan kişi, bir aydan altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(4) Damgalı kâğıtlar, damga ve posta pulları ve muayyen bir miktar vergi veya harcın ödendiğini belgelemek amacıyla kullanılan pullar, kıymetli damga sayılır.

Açıklama: CMK m. 73'e ve ÖNCEK m. 322, 327'ye bakınız.

Kıymetli damga, "bir vasıtalı verginin veya harcın ödendiğini gösteren belgedir."

Para ve kıymetli damgaları yapmaya yarayan araçlar

MADDE 200 - (1) Paralarla kıymetli damgaların üretiminde kullanılan alet veya malzemeyi izinsiz olarak üreten, ülkeye sokan, satan, devreden, satın alan, kabul eden veya muhafaza eden kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

Açıklama: ÖNCEK m. 323, 324'e bakınız.

Etkin pişmanlık

MADDE 201 - (1) Sahte olarak para veya kıymetli damga

üreten, ülkeye sokan, nakleden, muhafaza eden veya kabul eden kişi, bu para veya kıymetli damgaları tedavüle koymadan ve resmî makamlar tarafından haber alınmadan önce, diğer suç ortaklarını ve sahte olarak üretilen para veya kıymetli damgaların üretildiği veya saklandığı yerleri merciine haber verirse, verilen bilginin suç ortaklarının yakalanmasını ve sahte olarak üretilen para veya kıymetli damgaların ele geçirilmesini sağlaması hâlinde, hakkında cezaya hükmolunmaz.

(2) Sahte para veya kıymetli damga üretiminde kullanılan alet ve malzemeyi izinsiz olarak üreten, ülkeye sokan, satan, devreden, satın alan, kabul eden veya muhafaza eden kişi, resmî makamlar tarafından haber alınmadan önce, diğer suç ortaklarını ve bu malzemenin üretildiği veya saklandığı yerleri ilgili makama haber verirse, verilen bilginin suç ortaklarının yakalanmasını ve bu malzemenin ele geçirilmesini sağlaması hâlinde, hakkında cezaya hükmolunmaz.

Açıklama: TCK m. 192 açıklamasına, 199'a ve ÖNCEK m. 326'ya bakınız.

Mühürde sahtecilik

MADDE 202 - (1) Cumhurbaşkanlığı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ve Başbakanlık tarafından kullanılan mührü sahte olarak üreten veya kullanan kişi, iki yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kamu kurum ve kuruluşlarınca veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca kullanılan onaylayıcı veya belgeleyici mührü sahte olarak üreten veya kullanan kişi, bir yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

Açıklama: ÖNCEK m. 332, 333, 334, 335, 336'ya bakınız.

Mühür bozma

MADDE 203 - (1) Kanun veya yetkili makamların emri uyarınca bir şeyin saklanması veya varlığının aynen korunmasını sağlamak için konulan mührü kaldıran veya konuluş amacına aykırı hareket eden kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis veya adh para cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

Açıklama: Resmi Mühür Yönetmeliği⁸⁷ m. 8, 9, 10, 13, 15 hükümlerine bakınız.

ÖNCEK m. 274, 277'ye bakınız.

Resmî belgede sahtecilik

MADDE 204 - (1) Bir resmî belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmî belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmî belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(2) Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmî belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Ağır Ceza)

(3) Resmî belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması hâlinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır.

Açıklama: Resmi belgede sahtecilik suçu, unsurları bakımından ÖNCEK hükümleriyle benzerlik taşımaktadır.

⁸⁷ Resmi Mühür Yönetmeliği 12.9.1984 tarihli ve 18513 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

Tek fark, değiştirilen resmi belgenin başkalarını aldatacak nitelikte olmasının, madde metninde açık olarak belirtilmiş olmasıdır.

Sahtelikten söz edebilmek için, sahteliğin beş duyuyula anlaşılabilir olmaması gerekir. Özel bir incelemeye tâbi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılmalıyan belge, sahte belge olarak kabul edilmek gerekir.

Gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek suretiyle sahtecilikten söz edebilmek için, yapılan değişikliğin aldatıcı nitelikte olması gerekir. Aksi takdirde, resmi belgeyi bozmak suçu oluşur.

Sahte resmi belgeyi kullanmak suçunda, kullanılan sahte belgenin kişinin kendisi veya başkası tarafından düzenlenmiş olmasının bir önemi yoktur.

Sahteciliğin ikinci fıkrada yazılı halinin oluşması için, bu suçun kamu görevlisi (m. 6/1 c) tarafından işlenmesinin yanı sıra, suçun konusunu oluşturan belgenin kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî bir belge olması gerekir.

Sahte elektronik sertifika oluşturmak suçu için 15.1.2004 tarihli ve 5070 sayılı (RG, 23.1.2004-25355) Elektronik İmza Kanunu m. 17'ye,

Eserlerde sahtekarlık türleri, bu suçlar için öngörülen cezalar ve kovuşturma koşulları konusunda 5.12.1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (RG, 13.12.1951) m. 71 ve dv.

Kredi kartlarında ve harcama belgelerinde sahtecilik için 23.2.2006 tarihli ve 5464 sayılı Kredi Kartları Kanunu(RG, 1.3.2006- 26095)'nun 36 ve 37. maddelerine,

TOPLUMA
KARŞI
SUÇLAR

Bakınız.

Araç plakaları resmi belge niteliğindedir. ÖNCEK m. 339, 340, 341, 342'ye bakınız.

Maddenin 2. fıkrasında yazılı sahtecilik suçuna ilişkin davaya 5235 sayılı Kanun'un 12. (31.3.2005-5328/m. 10 ile değişik) maddesi gereğince ağır ceza mahkemesinde bakılır.

Resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek

MADDE 205 - (1) Gerçek bir resmî belgeyi bozan, yok eden veya gizleyen kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. (Asliye Ceza)

Açıklama: Bu maddedeki suçun oluşması için gerçekleştirilen eylemin başkasını aldatma niteliği taşıması gerekmez.

TCK m. 6/1-c; ÖNCEK m. 348'e bakınız.

Resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan

MADDE 206 - (1) Bir resmî belgeyi düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisine yalan beyanda bulunan kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Bu maddede yazılı yalan beyan suçunun oluşması için, resmi belgenin, kişinin beyanı üzerine düzenlenmesi, memurun beyanı incelemek ve araştırmakla yükümlü olmaması gerekir. Ayrıca düzenlenen belgenin, beyanın doğruluğunu ispat edici bir güce sahip olan asıl niteliğinde

bir belge olması da şarttır (4. CD, 27.6.2006- 267/13027; YKD Kasım 2006, s. 1845).

ÖNCEK m. 343, 344, 528'e bakınız.

Özel belgede sahtecilik

MADDE 207 - (1) Bir özel belgeyi sahte olarak düzenleyen veya gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren ve kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(2) Bir sahte özel belgeyi bu özelliğini bilerek kullanan kişi de yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

Açıklama: ÖNCEK m. 345, 346'ya bakınız.

Özel belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek

MADDE 208 - (1) Gerçek bir özel belgeyi bozan, yok eden veya gizleyen kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

Açıklama: TCK m. 205'e ve ÖNCEK m. 348'e bakınız.

Açığa imzanın kötüye kullanılması

MADDE 209 - (1) Belirli bir tarzda doldurulup kullanılmak üzere kendisine teslim olunan imzalı ve kısmen veya tamamen boş bir kâğıdı, verilme nedeninden farklı bir şekilde dolduran kişi, şikâyet üzerine, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

TOPLUMA
KARŞI
SUÇLAR

(2) İmzalı ve kısmen veya tamamen boş bir kâğıdı hukuka aykırı olarak ele geçirip veya elde bulundurup da hukukî sonuç doğuracak şekilde dolduran kişi, belgede sahtecilik hükümlerine göre cezalandırılır. (Ağır Ceza-Asliye Ceza)

Açıklama: Maddenin birinci fıkrasında yazılı suçlarda uzlaştırma girişiminde bulunulması gerekir. TCK m. 204, 207; CMK m. 253/1-a'ya; ve ÖNCEK m. 509'a bakınız.

Resmî belge hükmünde belgeler

MADDE 210 - (1) Özel belgede sahtecilik suçunun konusunun, emre veya hamile yazılı kambiyo senedi, emtiyayı temsil eden belge, hisse senedi, tahvil veya vasiyetname olması hâlinde, resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulanır. (Ağır Ceza-Asliye Ceza)

(2) Gerçeğe aykırı belge düzenleyen tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mesleği mensubu, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Düzenlenen belgenin kişiye haksız bir menfaat sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması hâlinde, resmî belgede sahtecilik hükümlerine göre cezaya hükmolunur. (Ağır Ceza-Asliye Ceza)

Açıklama: TCK m. 204, 205, 207, 208 ve ÖNCEK m. 349/2, 354'e bakınız.

Daha az cezayı gerektiren hâl

MADDE 211 - (1) Bir hukukî ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla belgede

sahtecilik suçunun işlenmesi hâlinde, verilecek ceza, yarısı oranında indirilir.

Açıklama: TCK m. 204, 207 ve ÖNCEK m. 347'ye bakınız.

İçtima

MADDE 212 - (1) Sahte resmî veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur.

Açıklama: ÖNCEK'de bu konuda, suçların içtimasına ilişkin hükümler dışında özel hüküm yoktu.

TCK m. 42, 44, 204, 207'ye; CGTİK m. 99'a bakınız.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Kamu Barışına Karşı Suçlar

Halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit

MADDE 213 - (1) Halk arasında endişe, korku ve panik yaratmak amacıyla hayat, sağlık, vücut veya cinsel dokunulmazlık ya da malvarlığı bakımından alenen tehditte bulunan kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(2) Suçun silâhla işlenmesi hâlinde, verilecek ceza, kullanılan silâhın niteliğine göre yarı oranına kadar artırılabilir.

Açıklama: Bölüm başlığında yer alan "kamu barışı" kavramı "bireyler arasındaki ilişkilerde hukukun egemen olduğu topluni düzenini" ifade eder. Endişe, korku ve panik kelimeleri, halkta

meydana gelebilecek telaş halinin değişik derecelerde olabileceğini göstermektedir. Suçun oluşması için tehdidin, objektif olarak bu hallere neden olabilecek nitelikte olması yeterli olup, söz konusu hallerin fiilen gerçekleşmesi şart değildir.

ÖNCEK m. 312/A' ya bakınız.

Suç işlemeye tahrik

MADDE 214 - (1) Suç işlemek için alenen tahrikte bulunan kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(2) Halkın bir kısmını diğer bir kısmına karşı silâhlandırarak, birbirini öldürmeye tahrik eden kişi, onbeş yıldan yirmi-dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Ağır Ceza)

(3) Tahrik konusu suçların işlenmesi hâlinde, tahrik eden kişi, bu suçlara azmettiren sıfatıyla cezalandırılır.

Açıklama: Burada önemli olan belirliolmayan kimselerin suç işlemeye tahrik edilmesidir. TCK m. 38; 5187/m. 20 ve ÖNCEK m. 149 ve 311'e bakınız.

Suç ve suçluyu övme

MADDE 215 - (1) İşlenmiş olan bir suçu veya işlemiş olduğu suçtan dolayı bir kişiyi alenen öven kimse, iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Bu madde yazılı suçun oluşması için failin işlenmiş olan bir suçu veya işlemiş olduğu bir suç nedeniyle o kişiyi alenen övmesi gerekmektedir. 5187/m. 20'ye ve ÖNCEK m. 312'ye bakınız.

Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama

MADDE 216 - (1) Halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse, bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(2) Halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılayan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(3) Halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerleri alenen aşağılayan kişi, fiilin kamu barışını bozmaya elverişli olması hâlinde, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: İfade özgürlüğü İHAS m. 10 ile güvence altına alınmış olup, maddenin 2. fıkrasında bu özgürlüğün sınırlanabileceği kabul edilmiştir.⁸⁸ İfade hürriyeti Anayasanın 26.

⁸⁸ İHAS m. 10 şöyledir:

"İfade özgürlüğü

1. Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir almak ve vermek özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir.

2. Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için yasayla öngörülen bazı biçim koşullarına, sınırlamalara ve yaptırımlara bağlanabilir."

maddesinde de düzenlenmiş olup bu özgürlüğün sınırlanma nedenleri ve sınırlama amacı maddenin ikinci fıkrasında sayılmıştır.

Öte yandan çağdaş dünyada, gelişmenin temel dinamiği olarak düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti kabul edilmektedir. Bu bağlamda; kişilerin düşündüklerini hür bir ortamda söyleyebilmeleri, demokratik toplumun varlığı için zaruri sayılan unsurlardandır. Söz konusu suç tanımı, bu düşünceler dikkate alınarak yapılmıştır.

Maddenin birinci fıkrasında yazılı suçun unsuru olan "tahrik" in, soyut saygısızlık ve reddin ötesinde, bir halk kesimine karşı düşmanca tavırlar gösterilmesini sağlamaya veya bu tür tavırları pekiştirmeye objektif olarak elverişli olması gerekir.

Kin, "öç almaya gerektirecek şiddetli düşmanlık hareketlerin zeminini oluşturan psikolojik bir hâl"; düşmanlık ise, "husumet beslenen konuya karşı düşünerek, tasarlayarak zarar vermeye, onu mağlup etmeye yönelmiş kin duygusu" olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle sadece "şiddet içeren ya da şiddeti tavsiye eden tahrikler" madde kapsamında değerlendirilebilir.

Maddede yer alan "açık ve yakın tehlike" ibaresi, Tasarının TBMM Genel Kurulunda görüşülmesi sırasında verilen bir önerge ile, ülkemizde ifade özgürlüğünün genişletilmesi süreci ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin düşünce özgürlüğü konusundaki kararları göz önüne alınarak metne eklenmiştir.⁸⁹

Bu nedenle "kanun güvenliği açısından açık ve yakın bir teh-

⁸⁹ Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu, Adalet Bakanlığı Yayını, Şubat 2005, s. 759.

likenin" varlığından söz edilebilmesi için, kamu güvenliğinin bozulması tehlikesinin varlığı konusunda somut olgular bulunmalıdır. Bir başka ifadeyle somut bir tehlike söz konusu olmalıdır. Dolayısıyla bu suçtan mahkumiyet kararı verilebilmesi, kişinin söz ve davranışlarının, halkın bir kesimi üzerinde tahrik konusu fiillerin işleneceği hususunda duyulan endişeyi haklı kılacak bir etki oluşturmaya bağlıdır.

Maddenin ikinci fıkrasında kamu barışını korumak amacıyla halk kesimlerinin alenen aşağılanması, suç olarak tanımlanmıştır.

Üçüncü fıkrada, bir halk kesiminin benimsediği dinî değerlerin alenen aşağılanması, suç hâline getirilmiştir. Fii- lin cezalandırılabilmesi için, "*kamu barışını bozmaya elverişli*" olması gerekir.

İHAS m. 10, AY m. 26 ve ÖNCEK m. 312/ f 2 ve 3'e bakınız.

Kanunlara uymamaya tahrik

MADDE 217 - (1) Halkı kanunlara uymamaya alenen tahrik eden kişi, tahrikin kamu barışını bozmaya elverişli olması hâlinde, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Halkı kanunlara uymamaya alenen tahrik suçunun kamu barışını bozmaya elverişli olması hâli ÖNCEK'de özel olarak düzenlenmemiştir. ÖNCEK m. 312/1 de "*halkı kanununa uymamaya tahrik*" suç sayılmıştı ve tahrikin kamu barışını bozmaya elverişli olup olmamasının, suçun oluşması açısından önemi yoktu.

Ortak hüküm

MADDE 218.-(1) (*Değişik fıkra: 29.6.2005-5377/m. 25*)
Yukarıdaki maddelerde tanımlanan suçların basın ve yayın yoluyla işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranına kadar artırılır. Ancak, haber verme sınırlarını aşmayan ve eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz.

Açıklama: Maddede, tayin olunan cezada yapılacak artırımın üst sınırını belirlemek ve “hâkimin somut olayda hukuka uygunluk nedeninin varlığını özellikle araştırması gerektiğini vurgulamak” amacıyla, 29.6.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun’un 25. maddesi ile değişiklik yapılmıştır. Bu değişikliklerle, maddede yer alan “*yarı oranında*” ibaresi, “*yarı oranına kadar*” şeklinde değiştirilmiş ve “*haber verme sınırlarını aşmayan ve eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları*”, hukuka uygunluk nedeni olarak ayrıca düzenlenmiştir.

Değiştirilen birinci fıkra şöyle idi: “(1) Yukarıdaki maddelerde tanımlanan suçların basın ve yayın yoluyla işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

AY Madde 26, 28; TCK m. 6/1-g, 26/1, 213, 214, 215 ve ÖNCEK m. 311, 312, 312/a’ya bakınız.

Görev sırasında din hizmetlerini kötüye kullanma

MADDE 219 - (1) İmam, hatip, vaiz, rahip, haham gibi dini reislerden biri vazifesini ifa sırasında alenen hükümet idaresini ve Devlet kanunlarını ve hükümet icraatını takbil ve tezyif ederse bir aydan bir seneye kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır veya bunlardan birine hükmolunabilir. (Sulh Ceza)

(2) Yukarıdaki fıkrada gösterilen kimselerden biri işbu sıfattan bilistifade hükümetin idaresini ve kanun ve nizam ve emirleri ve dairelerden birine ait olan vazife ve salâhiyeti takbih ve tezyife veya halkı kanunlara yahut hükümet emirlerini icraya veya memuru memuriyetinin vazifesi icabına karşı itaatsizliğe tahrik ve teşvik edecek olursa üç aydan iki seneye kadar hapse ve adli para cezası ve müebbeden veya muvakkaten bilfiil o vazifeyi icradan ve onun menfaat ve aidatını almaktan memnuiyetine hükmolunur. (Sulh Ceza)

(3) Kendi sıfatlarından istifade ederek kanuna göre kazanılmış olan haklara muhalif iş ve sözlerde bulunmaya, bir kimseyi icbar ve ikna eden din reis ve memurları hakkında dahi balâdaki fıkrada yazılı ceza tertip olunur.

(4) Bunlardan biri dini sıfatından istifade ederek, birinci fıkrada yazılı fiillerden başka bir cürüm işlerse altıda bir miktarı çoğaltılmak şartıyla o cürüm için kanunda yazılı olan ceza ile mahkûm olur.

(5) Şu kadar ki kanun işbu sıfatı esasen nazarütibara almış ise cezayı çoğaltmaya mahal yoktur.

Açıklama: TCK m. 217, 301/2 ve ÖNCEK m. 241, 242'ye bakınız.

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma

MADDE 220 - (1) Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması hâlinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir.

(2) Suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olanlar, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Örgütün silâhlı olması hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza dörtte birinden yarısına kadar artırılır.

(4) Örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi hâlinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükümlenir.

(5) Örgüt yöneticileri, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılır.

(6) Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan dolayı cezalandırılır.

(7) Örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır.

(8) Örgütün veya amacının propagandasını yapan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. (Asliye Ceza)

Açıklama: Madde, ÖNCEK m. 313'ün karşılığını teşkil etmektedir.

Tasarı'da ve Adalet Komisyonu tarafından kabul edilen metinde "Suç işlemek amacıyla" örgüt kurma suç sayılmıştı. Maddenin 16.9.2004 tarihinde Genel Kurul'da görüşülmesi sırasında verilen önerge üzerine "suç işlemek amacıyla" ibaresi, "Kanununun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla" şeklinde değiştirilmiştir. Değişiklik gerekçesinde "örgüt kavramının daha iyi anlaşılması için" bu düzenlemenin yapıldığı ifade edilmiştir.⁹⁰

⁹⁰ Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu, Adalet Bakanlığı Yayını, Şubat 2005, s. 780.

Bu suçla korunan hukuki değer, kamu güvenliği ve kamu barışıdır.

Suç örgütünden söz edilebilmesi için, üye sayısının en az üç kişi olması, üyeler arasında soyut bir birleşme değil, gevşek de olsa hiyerarşik bir ilişkinin bulunması, üyelerin örgüt disiplini ve dayanışması içinde planlı ve sürekli bir biçimde bir araya gelmiş olmaları, suç işlenmese bile suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşmenin olması gereklidir. Devamlılık unsuru aslında suça iştirak ile suç örgütünü birbirinden ayıran bir ölçüttür. Bu suç, bir somut tehlike suçu olduğundan örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması da aranmalıdır. Bu nedenle birlikte suç işleyen kişilerin sayısı örgüt oluşturmaya yeterli olsa bile, aralarında hiyerarşik ilişki ve suç işleme iradelerinde süreklilik yoksa, suç örgütünün varlığından söz edilemez.⁹¹

14.12.2006 tarihli ve 5564 sayılı Kimyasal Silahların Geliştirilmesi, Üretimi, Stoklanması ve Kullanımının Yasaklanması Hakkında Kanun(RG, 21.12.2006- 26383); kimyasal silahların geliştirilmesi, üretimi, stoklanması ve kullanımının yasaklanmasına ilişkin esas ve usûlleri özel olarak düzenlemiş; izin verilen haller dışında söz konusu maddelerin geliştirilmesini, üretilmesini, stoklanmasını, kullanımını ve başkasına devrini suç sayarak ceza yaptırımına bağlamıştır (m. 5). Kanun bu suçların bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesini ise ağırlatıcı sebep saymıştır (m. 5 f. 8).

Keza 5607 sayılı KMK'da tanımlanan suçların ve kaba-hatlerin, bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi, suçun nitelikli hali olarak düzenlenmiştir. (5607 m. 4/f-1)

⁹¹ 10. CD. 19.10.2006- E. 9449, K. 11838.

Haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde cebir ve şiddet uygulanarak işlenen suçlara ilişkin davaya CMK m. 250'ye göre Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nca belirlenmiş olan ağır ceza mahkemesinde bakılır.

TCK m. 6/1-f, g, 42,78, 79/2, 91/4, 106/1, 119/1-d, 221, 227/6, 314; CMK m. 135/6, 139, 140, 248, 250; CGTİK m. 9, 99, 107/4; TMK m. 1/3; 5564 m. 5 ve ÖNCEK m. 313, 314'e bakınız.

Etkin pişmanlık

MADDE 221.- (1) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu nedeniyle soruşturmaya başlanmadan ve örgütün amacı doğrultusunda suç işlenmeden önce, örgütü dağıtan veya verdiği bilgilerle örgütün dağılmasını sağlayan kurucu veya yöneticiler hakkında cezaya hükmolunmaz.

(2) Örgüt üyesinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeksizin, gönüllü olarak örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesi hâlinde, hakkında cezaya hükmolunmaz.

(3) Örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeden yakalanan örgüt üyesinin, pişmanlık duyarak örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi vermesi hâlinde, hakkında cezaya hükmolunmaz.

(4) Suç işlemek amacıyla örgüt kuran, yöneten veya örgüte üye olan (Ek ibare: 29.6.2005-5377/m. 26 ile) "ya da üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen veya örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden" kişinin, gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı

ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi hâlinde, hakkında örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz. Kişinin bu bilgileri yakalandıktan sonra vermesi hâlinde, hakkında bu suçtan dolayı verilecek cezada üçte birden dörtte üçe kadar indirim yapılır.

(5) Etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur. Denetimli serbestlik tedbirinin süresi üç yıla kadar uzatılabilir.

(6) (Ek fıkra: 6.12.2006-5560/ m. 8 ile) Kişi hakkında, bu maddedeki etkin pişmanlık hükümleri birden fazla uygulanmaz.

Açıklama: Maddede 29.6.2005 tarihli ve 5377 sayılı ve 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanunlarla değişiklik yapılmıştır.

a) 5377 sayılı Kanun'la, maddenin dördüncü fıkrasında değişiklik yapılarak örgüte bilerek yardım edenlerin de pişmanlık hükmünden yararlanmaları sağlanmıştır.

b) 5560 sayılı Kanunla yapılan değişiklikte ise, "örgütlü suçlulukta etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmaya sınırlama getirmek amaçlanmıştır" ve maddeye eklenen altıncı fıkra ile, etkin pişmanlık hükümlerinin aynı kişi hakkında bir kez uygulanabileceği hüküm altına alınmıştır.

Bu düzenleme ÖNCEK da yer almıyordu. Bununla beraber 168. maddede yazılı çete suçuyla ilgili olarak 170. maddede cezalandırmama sebebine yer verilmişti.

Örgütten kaçarak kendiliğinden teslim olan ve pişman olduğunu beyan eden örgüt üyesi hakkında maddenin 2.

TOPLUMA
KARŞI
SUÇLAR

fıkrasının uygulanabilmesi için, örgüt faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak edip etmediğinin İç İşleri Bakanlığı ve ilgili kurumlardan araştırılması gerekir.⁹²

Denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması açısından, etkin pişmanlık nedeniyle kişi hakkında cezaya hükmolünmaması ile indirilmiş cezaya hükmolünmesi arasında bir fark yoktur. Bu tedbirin uygulanmasına kişinin mahkemece serbest bırakıldığı andan itibaren başlanır.

TCK m. 220; DSK m. 14,DSYMKKY m.41 ve ÖNCEK m. 170, 313, 314'e bakınız.

Şapka ve Türk harfleri

MADDE 222 - (1) 25.11.1925 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisası Hakkında Kanunla, 1.11.1928 tarihli ve 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanunun koyduğu yasaklara veya yükümlülöklere aykırı hareket edenlere iki aydan altı aya kadar hapis cezası verilir. (Sulh Ceza)

Açıklama: Bu maddede sözü edilen 671 sayılı Şapka İktisası Hakkında Kanun ile 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki hakkında Kanun, Anayasa'nın, İnkılap Kanunlarının Korunmasına ilişkin 174. maddesinde yer almaktadır. Bu hükme göre, söz konusu Yasaların hükümlerinin Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılması ve yorumlanması mümkün değildir. Bu yasaların çıkarıldığı tarih itibariyle, ceza hükmüne ihtiyaç duyulmamıştı. 1950/5665 sayılı Kanunla 765 sayılı TCK'nın 526. maddenin ikinci fıkrasındaki ezanın Arapça okunması yasağına ilişkin hüküm yürürlükten kaldırılırken,

⁹² 9.CD. 27.12.2006-E.5698, K. 7728 (Artuç/Akkaya, s. 645).

söz konusu yasalara aykırı davranışlar inaddenin ikinci fıkrasına alınarak bu fiillerin cezalandırılması yoluna gidilmiştir.

Adalet Alt Komisyonu'nda kabul edilen metinde, bu iki yasanın dışında, Anayasa'nın 174. maddesinde İnkılap Kanunları arasında sayılan 3.12.1934 tarihli ve 2596 sayılı Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun'a aykırılıklar da madde kapsamına alınmıştı. Bu metin uzun tartışmalardan sonra, Adalet Komisyonu tarafından da benimsenmişti. Ancak maddenin 16.9.2004 tarihinde Genel Kurulda Görüşülmesi sırasında iktidar ve Ana Muhalefet Partisine mensup milletvekilleri arasında varılan uzlaşma üzerine verilen bir önerge ile, ÖNCEK m. 526/2. maddesi doğrultusunda hazırlanan yeni metin bugünkü şekliyle kabul edilmiştir.

ÖNCEK m. 526/1'de düzenlenen yetkili makamın verdiği buyruğu dinlememek 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesinde idari para cezasını gerektiren bir suç olarak düzenlenmiştir.

ALTINCI BÖLÜM

Ulaşım Araçlarına veya Sabit Platformlara Karşı Suçlar

Ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması

MADDE 223 - (1) Cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla kara ulaşım aracının hareket etmesini engelleyen, bu aracı hareket hâlinde iken durduran veya gitmekte olduğu yerden başka yere götüren kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

TOPLUMA
KARŞI
SUÇLAR

(2) Suçun konusunun deniz veya demiryolu ulaşım aracı olması hâlinde, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükümlenir.

(3) Cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla hava ulaşım aracının hareket etmesini engelleyen veya bu aracı gitmekte olduğu yerden başka yere götüren kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(4) Bu suçların işlenmesi sırasında kişilerin hürriyetinin tahdit edilmesi dolayısıyla ayrıca cezaya hükümlenir.

(5) Bu suçların işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâllerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

Açıklama: Ulaşım araçlarına zarar verilmesi, mala zarar verme suçunun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli şeklini oluşturduğu için, bu madde kapsamında ayrıca suç olarak tanımlanmamıştır.

TCK m. ek: (13 açıklama) 87, 106, 108, 109, 152/1 a'ya;
CGTİK m. 99 ve ÖNCEK m. 384'e bakınız.

Bu suçun örgüt çerçevesinde işlenmesi halinde görevli ve yetkili mahkeme, CMK m. 250/1-b'ye göre belirlenecek olan ağır ceza mahkemesidir.

Kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgedeki sabit platformların işgali

MADDE 224 - (1) Kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgede kurulmuş sabit bir platformu cebir veya tehdit

kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla ele geçiren, zapteden veya kontrolü altına alan kişi, beş yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Ağır Ceza)

(2) Bu suçun işlenmesi sırasında kişilerin hürriyetinin tahdit edilmesi dolayısıyla ayrıca cezaya hükmolunur.

(3) Bu suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâllerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

Açıklama: “Sabit bir platform” kavramı, doğal kaynakların keşfi veya işlenmesi için veya diğer ekonomik maksatlarla daimi olarak deniz yatağına yerleştirilmiş yapıları veya tesisleri veya yapay adacıkları ifade eder.

Bu maddede tanımlanan sabit platformların ele geçirilmesinin suç sayılmasıyla güdülen amaç, sabit platformların güvenliğinin sağlanmasıdır.

Platformlara zarar verilmesi bu maddedeki suçu değil, TCK m. 152/1-a’da düzenlenen mala zarar verme suçunu oluşturur.

Maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında, sabit platformların ele geçirilmesi sırasında kişiyi hürriyetinden yoksun kılma ve kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinin gerçekleşmesi durumunda, failin bu suçlardan da cezalandırılması gerektiği hükme bağlanmıştır.

“Kıt’a Sahanelerindeki Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Hukuka Aykırı Fiillerin Tenkili Hakkında Sözleşme”⁹³ hükümlerine

⁹³ Türkiye Kıt’a Sağanlığındaki Sabit Platformların Güvenliğine karşı Hukuka Aykırı Fiillerin Tenkili Hakkında Sözleşme’yi imzalamıştır.

ve TCK m. 8 açıklamasına, TCK m. 87, 106, 108, 109'a bakınız.
Bu suç ÖNCEK'de özel olarak düzenlenmemiştir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Genel Ahlâka Karşı Suçlar

Hayasızca hareketler

MADDE 225 - (1) Alenen cinsel ilişkide bulunan veya teşhircilik yapan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Bu suçun oluşması için aleniyet unsurunun gerçekleşmesi gerekir. Madde gerekçesinde aleniyet, "gerçekleştiği koşullar itibarıyla fiilin belirli olmayan ve birden fazla kişiler tarafından algılanabilir olmasıdır." şeklinde açıklanmıştır.

Cinsel ilişki, cinsel arzuların tatmini amacına yönelik her türlü davranışı ifade eder. Teşhirciliğin konusu ise, kişinin cinsel organlarından ibaret değildir. Vücut bölgelerinin, madde metniyle korunması amaçlanan hukukî değeri ihlâl niteliğindeki teşhir de, bu kavrama dahildir.

ÖNCEK m. 419, 576'ya bakınız.

Müstehcenlik

MADDE 226 - (1) a) Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten,

b) Bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten,

c) Bu ürünleri, içeriğine vakıf olunabilecek şekilde satışa veya kiraya arz eden,

d) Bu ürünleri, bunların satışına mahsus alışveriş yerleri dışında, satışa arz eden, satan veya kiraya veren,

e) Bu ürünleri, sair mal veya hizmet satışları yanında veya dolayısıyla bedelsiz olarak veren veya dağıtan,

f) Bu ürünlerin reklamını yapan,

Kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(2) Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden kişi altı aydan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(3) Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünlerin üretiminde çocukları kullanan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu ürünleri ülkeye sokan, çoğaltan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, ihraç eden, bulunduran ya da başkalarının kullanımına sunan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(4) Şiddet kullanılarak, hayvanlarla, ölmüş insan bedeni üzerinde veya doğal olmayan yoldan yapılan cinsel davranışlara ilişkin yazı, ses veya görüntüleri içeren ürünleri üreten, ülkeye sokan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan,

başkalarının kullanımına sunan veya bulunduran kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(5) Üç ve dördüncü fıkralardaki ürünlerin içeriğini basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlamasına aracılık eden ya da çocukların görmesini, dinlemesini veya okumasını sağlayan kişi, altı yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(6) Bu suçlardan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükümlenir. (Sulh Ceza)

(7) Bu madde hükümleri, bilimsel eserlerle; üçüncü fıkra hariç olmak ve çocuklara ulaşması engellenmek koşuluyla, sanatsal ve edebi değeri olan eserler hakkında uygulanmaz.

Açıklama: Müstehcenlik, sözlük anlamıyla “genel olarak halkın ar ve haya duygusunu inciten, açık saçık ve yakışsız durum” anlamına gelmekte ise de bu konuya ilişkin düzenlemelerde müstehcenliğin bir tanımı yapılmamış olduğundan, bu kavramın içeriğinin belirlenmesinde, toplumda egemen olan değer ölçüleri; edep, iffet, ar ve haya duyguları, edep törelerinin dikkate alınması gerekmektedir.

Yargıtaya göre, müstehcenlik anlayışı, toplumdaki topluma değiştiği gibi, aynı toplum içinde toplumsal değerlere bağlı olarak da değişikliğe uğramaktadır. Bu nedenle bu kavramın varlığını tespitinde, fiilin işlendiği zamanın sosyal ve kültürel düzeyinin göz önünde tutulması yanında, sübjektif kıstasa göre failin saiki nazara alınmalı, cinsel duyguları tahrik gayesi olup olmadığı araştırılmalıdır. Objektif olarak da, müstehcen

olduğu ileri sürülen eseri okuyan, dinleyen veya izleyen kişi esas alınarak onun görüşüne değer verilmelidir.⁹⁴

Bu konuda; ÇHS. Ek Çocuk satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi İle İlgili Seçmeli Protokol m. 34,35'e, 5.5.1989 tarihinde Strasbourg'da imzalanmış olan Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi⁹⁵ m. 7'ye, AY m. 27'ye; TCK 6/1 b,g, 54, 55, 60 ve 103'e; 21.6.1927 tarihli ve 1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu m. 7'ye; ve Ek m. 2'ye; 13.4.1994 tarihli ve 3984 sayılı Kanuna; PVSK m. 11'e, PVST m. 9'a, ÖNCEK m. 426 ve 427'ye bakınız.

Fuhuş

MADDE 227.-(1) Çocuğu fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran, bu maksatla tedarik eden veya barındıran ya da çocuğun fuhşuna aracılık eden kişi, dört yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu suçun işlenişine yönelik hazırlık hareketleri de tamamlanmış suç gibi cezalandırılır. (Asliye Ceza)

⁹⁴ YCGK 19.3.1996-5/27- 45. Bu karara konu olan olayda, bir gazetesinin ilk ve son sayfasında basılan ve tenasül uzuvları gözükmeyen kadın resimleri, "Kadın değil felaket" ve "Aman Tanrım bu ne güzellik" alt yazılarıyla yayımlanmıştır. Kararda, bu yazı içeriklerine göre resimlerin, "kadının estetik vücut güzelliğini ön plana çıkaran ve benzer pozların Playboy dergisinde de yer aldığını belirten bir habere ilişkin olarak basıldıkları, görünüm ve kompozisyon itibarıyla ar ve haya hislerini rencide eder nitelikte olmadıkları, özellikle cinsi arzuların istismarı maksadıyla yayımlanmadıkları ve küçüklerin maneviyatı üzerinde muzır tesir yapacak mahiyette bulunmadıkları" şeklinde değerlendirmelere yer verilmiştir.

⁹⁵ Türkiye bu Sözleşmeyi 7.9.1992 tarihinde imzalamış, 4.11.1993 tarihli ve 3915 sayılı Kanunla onaylamıştır.

(2) Bir kimseyi fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran ya da fuhuş için aracılık eden veya yer temin eden kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Fuhşa sürüklenen kişinin kazancından yararlanılarak kısmen veya tamamen geçimin sağlanması, fuhşa teşvik sayılır. (Asliye Ceza)

(3) (6.12.2006-5560/m. 45 ile) yürürlükten kaldırılmıştır.*

(4) Cebir veya tehdit kullanarak, hile ile ya da çaresizliğinden yararlanarak bir kimseyi fuhşa sevk eden veya fuhuş yapmasını sağlayan kişi hakkında yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarısından iki katına kadar artırılır.

(5) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçların eş, üstsoy, kayın üstsoy, kardeş, evlât edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da kamu görevi veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(6) Bu suçların, suç işlemek amacıyla teşkil edilmiş örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(7) Bu suçlardan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. (Sulh Ceza)

(8) Fuhşa sürüklenen kişi, (Değişik ibare: 6.12.2006-5560/m. 9 ile)⁹⁷ tedaviye veya psikolojik terapiye tâbi tutulabilir.

* Yürürlükten kaldırılan üçüncü fıkra şöyle idi: "Fuhuş amacıyla ülkeye insan sokan veya insanların ülke dışına çıkmasını sağlayan kişi hakkında yukarıdaki fıkralara göre cezaya hükmolunur."

⁹⁷ 5560 değişikliğinden önce bu fıkrada "tedavi veya terapiye tabi

Açıklama: 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'un (9) uncu maddesi ile, "fuhuş suçunun mağduru konumundaki kişilerin, örneğin bulaşıcı hastalık taşımaları dolayısıyla tedaviye tabi tutulmasının yanı sıra ya da buna ihtiyaç duyulmaması halinde sadece psikolojik terapi uygulanmasını sağlamak" amacıyla sekizinci fıkrada değişiklik yapılmıştır.

Öte yandan, maddenin üçüncü fıkrası hükmü ile cezalandırılan fuhuş amacıyla ülkeye insan sokmak veya insanların ülke dışına çıkmalarını sağlamak fülleri, TCK m. 80 de yapılan değişiklikle insan ticareti suçu kapsamına alınmıştır. Böylece üçüncü fıkra hükmü gereksiz hale gelmiştir. Bu nedenle maddenin üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

Fuhuş öteden beri toplum için tehlike olarak görülmüş ve uluslararası saözleşmelerin konusu olmuştur. 4 Mayıs 1910 tarihinde Paris'te imzalanmış olan "*Beyaz Kadın Ticaretinin Zecren Men'ine Dair Milletlerarası Sözleşme*" ile 30 Eylül 1921 tarihli "*Kadın ve Çocuk Ticaretinin Men ve Zecrine Dair Beynelmüel Cenevre Mukavelesi*" bu sözleşmelerin başında gelmektedir.

Türkiye, bu Sözleşmeleri, Lozan Andlaşması ile birlikte, Bu Andlaşma'nın 99 ve 100. maddelerinde sayılan milletlerarası anlaşmalar kapsamında kabul ederek onaylamıştır. Keza, 11 Ekim 1933 tarihinde "*Reşit Kadın Ticaretinin Men'ine Dair Beynelmüel Cenevre Mukavelesi*" hazırlanarak devletlerin imzasına açılmıştır. Türkiye, bu Sözleşme'yi 15 Nisan 1935 tarih ve 2693 sayılı Kanun'la onaylamıştır. Nihayet, 2 Aralık 1949 tarihinde "*İnsan Ticaretinin ve Başkasının Fuhşunu Sömürmenin İlgası Hakkında Sözleşme*", Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na kabul edilerek üye devletlerin imza ve onayına sunulmuştur.

tutulur." ibaresi yer alıyordu. Tedavi veya terapi kararı, gerektiğinde, davaya bakmakta olan mahkeme tarafından verilecektir.

TOPLUMA
KARŞI
SUÇLAR

Sözleşme'de; rızası olsa bile, bir kimseyi fuhuş icrası maksadıyla kullanan, fuhşa sürükleyen, diğer bir kişinin fuhşunu rızasıyla da olsa sömüren, genelevi işleten, işlettiren, işletilmesine tavassut eden, bu tür faaliyetleri finanse eden kimselerin cezalandırılması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Bu suçlara teşebbüs ve hatta, hazırlık hareketlerinin de cezalandırılması öngörülmüştür. Sözleşme ayrıca taraf devletlere, fuhşu bir ticari kazanç aracı olarak yani meslek olarak icrasını ve bunun şartlarını düzenleyen yürürlükteki mevzuatının yürürlükten kaldırılması yükümlülüğünü de getirmektedir.

TCK m. 80; CMK m. 135/6, 140, 248 ve 250; ÖNCEK m. 435, 436'ya bakınız.

Bu maddede yazılı suçların cebir şiddet kullanılmak suretiyle örgüt çerçevesinde işlenmesi halinde görevli mahkeme, CMK m. 250/1-b'ye göre belirlenecek olan ağır ceza mahkemesidir.

Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama

MADDE 228 - (1) Kumar oynanması için yer ve imkân sağlayan kişi, bir yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(2) Çocukların kumar oynanması için yer ve imkân sağlanması hâlinde, verilecek ceza bir katı oranında artırılır.

(3) Bu suçtan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. (Sulh Ceza)

(4) Ceza Kanununun uygulanmasında kumar, kazanç amacıyla icra edilen ve kâr ve zararın talihe bağlı olduğu

oyunlardır.

Açıklama: Kumar oynamak 30.3.2005 tarih ve 5326 sayılı Kanun'un 34. maddesiyle kabahat sayılarak idari para cezası yaptırımına bağlanmıştır.

TCK m. 13/1-g; UHK m. 128, 132 ve ÖNCEK m. 567, 569, 570'e bakınız.

Dilencilik

MADDE 229 - (1) Çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(2) Bu suçun üçüncü derece dahil kan veya kayın hısımları ya da eş tarafından işlenmesi hâlinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) Bu suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması hâlinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

Açıklama: ÖNCEK m. 544'de düzenlenen "dilencilik yapmak" bu maddeye alınmamış, 30.3.2005 tarih ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 33. maddesinde kabahat olarak düzenlenmiştir.

ÖNCEK m. 545'e bakınız.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Aile Düzenine Karşı Suçlar

Birden çok evlilik, hileli evlenme, dinsel tören

MADDE 230 - (1) Evli olmasına rağmen, başkasıyla evlenme işlemi yaptıran kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kendisi evli olmamakla birlikte, evli olduğunu bildiği bir kimse ile evlilik işlemi yaptıran kişi de yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Gerçek kimliğini saklamak suretiyle bir başkasıyla evlenme işlemi yaptıran kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçlardan dolayı zamanaşımı, evlenmenin iptali kararının kesinleştiği tarihten itibaren işlemeye başlar.

(5) Aralarında evlenme olmaksızın, evlenmenin dinsel törenini yaptıranlar hakkında iki aydan altı aya kadar hapis cezası verilir. Ancak, medenî nikâh yapıldığında kamu davası ve hükmedilen ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar.

(6) Evlenme akdinin kanuna göre yapılmış olduğunu gösteren belgeyi görmeden bir evlenme için dinsel tören yapan kimse hakkında iki aydan altı aya kadar hapis cezası verilir. (Sulh Ceza)

Açıklama: Dava zamanaşımının başlamasına ilişkin TCK m. 66'da yer alan kural, bu maddenin bir, iki ve üçüncü fıkralarında yazılı haller bakımından uygulanmaz.

MK m. 130, 143/2'ye; TCK m. 66/6 ve ÖNCEK m. 237'ye bakınız.

Çocuğun soybağını değiştirme

MADDE 231 - (1) Bir çocuğun soybağını değiştiren veya gizleyen kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(2) Özen yükümlülüğüne aykırı davranarak, sağlık kurumundaki bir çocuğun başka bir çocukla karışmasına neden olan kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Kişilerin aileleriyle olan ilişkileri, doğum, evlât edinme, tanıma veya babalığa hükmolunması yolları ile hukukten oluşur. Maddenin birinci fıkrasında doğumla meydana gelen ilişkinin maddede belirtilen suretlerle değiştirilmesi suç sayılmıştır. Maddenin ikinci fıkrası ise, sağlık kurumu görevlilerinin özen yükümlülüğüne aykırı davranışları nedeniyle çocukların karıştırılmasını düzenlemektedir. Burada çocuktan maksat, yeni doğmuş olması nedeniyle ilgili (hastane veya doğumevi gibi) sağlık kuruluşunun bunlara özgü bölümlerinde diğer bebeklerle birlikte yatırılan ve ilk bakışta kimin olduğu anlaşılınmayan, anne ve babaları tarafından henüz tanınmayan bebeklerdir. Birinci fıkradaki suçun oluşması için kastın bulunması şarttır. Buna karşılık ikinci fıkradaki suç taksirle işlenebilir.

Çocuğun soybağının tespiti amacıyla yapılabilecek muayene ve moleküler genetik incelemeler için CMK m. 75,76,78, 79 ve 80. maddelere bakınız.

TCK m. 6/1-b, 97; MK m. 282-294 ve ÖNCEK m. 445, 446, 447'ye bakınız.

Kötü muamele

MADDE 232 - (1) Aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimse, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İdaresi altında bulunan veya büyütme, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü olduğu kişi üzerinde, sahibi bulunduğu terbiye hakkından doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişiye, bir yıla kadar hapis cezası verilir. (Sulh Ceza)

Açıklama: Maddenin ikinci fıkrasında kanun veya sözleşmeden kaynaklanan disiplin yetkisinin kötüye kullanılması cezalandırılmıştır.

Disiplin yetkisi eğitim hakkının doğal bir sonucudur ve bu yetki olmaksızın eğitim hakkının kullanılmasından söz edilemez. Bu yetki, çocuğun ruh ve beden sağlığı ile sınırlıdır. Disiplin, çocuğun eğitimine katkı sağladığı, onun ruh ve beden sağlığını bozacak veya tehlikeye düşürecek dereceye ulaşmadığı sürece, kötüye kullanılmış sayılmamalıdır. Nitekim MK'nun 340. maddesi çocuğu olanakları elverdiği ölçüde eğitmek ve onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişimini sağlamak görev ve yetkisini ana ve babaya vermiştir. Çocuğun dini eğitimini belirleme hakkı da ana ve babaya verilmiştir (m.341). Kanununun 339/2. maddesinde de çocuk, ana ve babasının sözünü dinlemekle yükümlü tutulmuştur. İşte ana ve baba sözlerini dinleme konusunda gerekli disiplin önlemini almak hakkına sahiptirler. Ancak bu, çocuğun söz dinlemesini sağlamakla sınırlı olmalı, hiçbir şekilde onun beden ve ruh sağlığını tehlikeye düşürecek seviyeye varmamalıdır. Diğer taraftan disiplin yetkisinin kötüye kullanılması yaralama veya

hakaret niteliğine ulaşmış olmamalıdır. Bu takdirde yaralama veya hakaret suçu oluşur.

Gerekçeye göre; maddede düzenlenen suçun oluşması için kötü muamelenin, acıma ve şefkatle bağdaşmayacak nitelikte olması gerekir.

MK m.0327, 328, 335, 339, 340, 341, 347, 348, 366, 404 ve devamına ÖNCEK m. 477, 478'e bakınız.

Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali

MADDE 233 - (1) Aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi, şikâyet üzerine, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Hamile olduğunu bildiği eşini veya sürekli birlikte yaşadığı ve kendisinden gebe kalmış bulunduğunu bildiği evli olmayan bir kadını çaresiz durumda terk eden kimseye, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.

(3) Velâyet hakları kaldırılmış olsa da, itiyadi sarhoşluk, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması ya da onur kırıcı tavır ve hareketlerin sonucu maddî ve manevî özen noksanlığı nedeniyle çocuklarının ahlâk, güvenlik ve sağlığını ağır şekilde tehlikeye sokan ana veya baba, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Maddenin birinci fıkrasındaki suçun oluşması için terk olgusunun gerçekleşmemesi gerekir. Aksi takdirde, terk suçu oluşur (TCK m. 97).

Aile hukukundan kaynaklanan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünün kapsamını Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre belirlemek gerekir.

Maddenin üçüncü fıkrasında doktrinde "manevi terk" olarak tanımlanan ailenin terki cezalandırılmıştır.

MK m. 335, 339, 340, 341, 347, 348 ve ÖNCEK m. 477, 478, 479'a bakınız.

Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması

MADDE 234 - (1) Velayet yetkisi elinden alınmış olan ana veya babanın ya da üçüncü derece dahil kan hısmının, onaltı yaşını bitirmemiş bir çocuğu veli, vasi veya bakım ve gözetimi altında bulunan kimsenin yanından cebir veya tehdit kullanmaksızın kaçırması veya alıkoyması hâlinde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Sulh Ceza)

(2) Fiil cebir veya tehdit kullanılarak işlenmiş ya da çocuk henüz oniki yaşını bitirmemiş ise ceza bir katı oranında artırılır.

(3) (Ek fıkra: 6.12.2006-5560/m. 10 ile) Kanunî temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında evi terk eden çocuğu, rızasıyla da olsa, ailesini veya yetkili makamları durumdan haberdar etmeksizin yanında tutan kişi, şikâyet üzerine, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'un 10. maddesi ile, Türk Medeni Kanunu'nun 339. maddesinin dördüncü fıkrasına işlerlik kazandırmak ve kanuni temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında evi terk eden çocuğu rızasıyla da olsa yanında tutan kişiye çocuğun ailesini veya yetkili makamları durumdan haberdar etmek yönünde bir yükümlülük yüklemek ve bu yükümlülüğe aykırı davranışı suç saymak amacıyla,

Maddeye bir (üçüncü) fıkra eklenmiştir. Değişiklik teklifinin madde gerekçesinde şu görüşlere yer verilmiştir.

“22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 339 uncu maddesinin dördüncü fıkrasına göre, “Çocuk, ana ve babasının rızası dışında evi terk edemez ve yasal sebep olmaksızın onlardan alınmaz.” Bu hükümle, yaşı ne olursa olsun, çocuğa ana ve babasının bilgisi veya rızası dışında evi terk etmeme hususunda bir yükümlülük yüklenmiştir. Bu hükmü, ana ve babasının bilgisi ve rızası dışında evi terk eden çocuğu yanında bulunduran kişiye çocuğun ana ve babasını veya yetkili makamları durumdan haberdar etmek yönünde bir yükümlülük yüklemek suretiyle tamamlamak gerekir. Çocuğun evi terk etmesinin ana ve babada büyük bir tedirginlik oluşturduğu herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Belirtilen gerekçelerle, Türk Ceza Kanununun, “Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması” başlıklı 234 üncü maddesine, kanuni temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında evi terk eden çocuğu rızasıyla da olsa yanında tutan kişiye çocuğun ailesini veya yetkili makamları durumdan haberdar etmek yönünde bir yükümlülük yükleyen ve bu yükümlülüğe aykırı davranışı suç olarak tanımlayan bir fıkra eklenmiştir.”

Bu suçtan dolayı uzlaştırma girişiminde bulunulması zorunludur (CMK m. 253/1b-4).

TCK m. 106,108 ; CMK m.253/1 b-4 ve ÖNCEK m. 182’ye bakınız.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar

İhaleye fesat karıştırma

MADDE 235 - (1) (Değişik: 31.3.2005-5328/9 m. ile) Kamu kurum veya kuruluşları adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımlarına ya da kiralamalara ilişkin ihaleler ile yapım ihalelerine fesat karıştıran kişi, beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Ağır Ceza)

(2) Aşağıdaki hâllerde ihaleye fesat karıştırılmış sayılır:

a) Hileli davranışlarla;

1. İhaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye veya ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek,

2. İhaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olmayan kişilerin ihaleye katılmasını sağlamak,

3. Teklif edilen malları, şartnamesinde belirtilen niteliklere sahip olduğu hâlde, sahip olmadığından bahisle değerlendirme dışı bırakmak,

4. Teklif edilen malları, şartnamesinde belirtilen niteliklere sahip olmadığı hâlde, sahip olduğundan bahisle değerlendirmeye almak.

b) Tekliflerle ilgili olup da ihale mevzuatına veya şartnamelere göre gizli tutulması gereken bilgilere başkalarının ulaşmasını sağlamak.

c) Cebir veya tehdit kullanmak suretiyle ya da hukuka aykırı diğer davranışlarla, ihaleye katılma yeterliğine veya

koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye, ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek.

d) İhaleye katılmak isteyen veya katılan kişilerin ihale şartlarını ve özellikle fiyatı etkilemek için aralarında açık veya gizli anlaşına yapmaları.

(3) İhaleye fesat karıştırma sonucunda ilgili kamu kurumu veya kuruluşu açısından bir zarar meydana gelmiş ise, ceza yarı oranında artırılır. Zararın meydana gelmiş olduğu sabit olmakla birlikte miktarının belirlenememiş olması, bu fıkra hükmünün uygulanmasını engellemez.

(4) İhaleye fesat karıştırma dolayısıyla menfaat temin eden görevli kişiler, ayrıca bu nedenle ilgili suç hükmüne göre cezalandırılırlar.

(5) Yukarıdaki fıkralar hükümleri, kamu kurum veya kuruluşları aracılığı ile yapılan artırma veya eksiltmeler ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş şirketler, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar, kamu yararına çalışan dernekler veya kooperatifler adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımlarına ya da kiralamalara fesat karıştırılması hâlinde de uygulanır.

Açıklama: Birinci fıkranın ilk düzenlemesi yapım ihalelerini kapsamıyordu. Yapılan değişiklikle bu eksiklik giderilmiştir.

5328 değişikliğinden önce birinci fıkra şöyle idi: “Kamu kurum veya kuruluşları adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımlarına ya da kiralamalara ilişkin ihalelere fesat karıştıran kişi, beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

TOPLUMA
KARŞI
SUÇLAR

ÖNCEK m. 205'de fesat karıştırmaktan söz edilmekle birlikte ne tür davranışların fesat sayılacağı açıklanmamıştı. Ayrıca, suçun maddi unsuru bakımından bir sınırlama da söz konusu değildi.

Yeni düzenleme ile, fesat teşkil eden haller sayılmak suretiyle suçun maddi unsuru sınırlandırılmıştır. Bu husus, suç tarihi itibarıyla ÖNCEK hükümlerinin uygulanması gereken fiillerde, failin lehinde olan kanunun uygulanması açısından, suçun oluşup oluşmadığının saptanmasında göz önünde bulundurulmalıdır.

İhaleye fesat karıştırmak suçunun oluşması için, ihalenin yapıldığı mevzuat önemli değildir; ihalenin kamu kurumu ve kuruluşları adına yapılması yeterlidir.

4.1.2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun (RG, 22.1.2002- 24648) 17. maddesi, ihalelerde;

Hile, vaat, tehdit, nüfuz kullanma, çıkar sağlama, anlaşma, irtikap, rüşvet suretiyle veya başka yollarla ihaleye ilişkin işlemlere fesat karıştırmayı veya buna teşebbüs etmeyi,

İsteklileri tereddüde düşürmeyi, katılımı engellemeyi, isteklilere anlaşma teklifinde bulunmayı veya teşvik etmeyi, rekabeti veya ihale kararını etkileyecek davranışlarda bulunmayı,

Sahte belge veya sahte teminat düzenlemeyi, kullanmayı veya bunlara teşebbüs etmeyi,

Alternatif teklif verebilme halleri dışında, ihalelerde bir istekli tarafından kendisi veya başkaları adına doğrudan veya dolaylı olarak, asaleten ya da vekaleten birden fazla teklif vermeyi,

11. maddeye göre ihaleye katılamayacağı belirtildiği halde ihaleye katılmayı,

Yasaklamıştır.

Bu yasaklara aykırı davranışın idari nitelikteki yaptırımları da Kanun'un 58-61. maddelerinde gösterilmiştir. İhale komisyonu başkan ve üyeleri ile diğer görevliler hakkında disiplin işlemi ve ceza kovuşturması yapılacağı da bu hükümlerde belirtilmiştir.

5.1.2002 tarihli Ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmesi Kanunu (RG, 22.1.2002- 24648) da sözleşmenin uygulanması sırasında benzeri davranışları yasaklamış, bu yasaklara aykırı davranışları 26-29. maddelerinde yaptırımlara bağlamıştır.

8.9.1983 tarihli ve 2886 tarihli Devlet İhale Kanunu (RG,10.9.1983-18161) da yasak fiil ve davranışlar ile bu yasaklara aykırılıkların yaptırımlarını göstermiştir (m.83- 85).

TCK m. 106, 108; CMK m. 135/6, 140, 248; ve ÖNCEK m. 205, 208, 279, 280, 366, 367, 368'e bakınız.

Edimin ifasına fesat karıştırma

MADDE 236 - (1) Kamu kurum veya kuruluşları, kamu kurumunu niteliğindeki meslek kuruluşları, bunların iştirakiyle kurulmuş şirketler, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar, kamu yararına çalışan dernekler ya da kooperatiflere karşı taahhüt altına girilen edimin ifasına fesat karıştıran kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Aşağıdaki fiillerin hileli olarak yapılması hâlinde, edimin ifasına fesat karıştırılmış sayılır:

TOPLUMA
KARŞI
SUÇLAR

a) İhale kararında veya sözleşmede evsafı belirtilen mal-
dan başka bir malın teslim veya kabul edilmesi.

b) İhale kararında veya sözleşmede belirtilen miktardan
eksik malın teslim veya kabul edilmesi.

c) Edimin ihale kararında veya sözleşmede belirtilen
sürede ifa edilmemesine rağmen, süresinde ifa edilmiş gibi
kabul edilmesi.

d) Yapım ihalelerinde eserin veya kullanılan malzemenin
şartname veya sözleşmesinde belirlenen şartlara, miktar veya
niteliklere uygun olmamasına rağmen kabul edilmesi.

e) Hizmet niteliğindeki edimin, ihale kararında veya
sözleşmede belirtilen şartlara göre verilmemesine veya eksik
verilmesine rağmen verilmiş gibi kabul edilmesi.

(3) Edimin ifasına fesat karıştırma dolayısıyla menfaat te-
min eden görevli kişiler, ayrıca bu nedenle ilgili suç hükmüne
göre cezalandırılırlar. (Asliye Ceza)

Açıklama: Sözleşme'nin imzalanmasıyla ihale süreci
sona ermekte ve edimin ifası süreci başlamaktadır. Bu süreç-
te edimin ifasına fesat karıştırılması bağımsız bir suç olarak
tanımlanmıştır.

Bu suç tipi ÖNCEK'de özel olarak düzenlenmemiştir. ÖN-
CEK m. 205, 366 ve 368'e, CMK m. 140, 248'e bakınız.

Fiyatları etkileme

MADDE 237 - (1) İşçi ücretlerinin veya besin veya mal-
ların değerlerinin artıp eksilmesi sonucunu doğurabilecek bir
şekilde ve bu maksatla yalan haber veya havadis yayan veya

sair hileli yollara başvuran kimseye üç aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası verilir.

(2) Fiil sonucu besin veya malların değerleri veya işçi ücretleri artıp eksildiği takdirde ceza üçte biri oranında artırılır.

(3) Fail, ruhsatlı simsar veya borsa tellalı ise ceza ayrıca sekizde bir oranında artırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Bu maddeyle korunmak istenen hukuki yarar, serbest rekabet koşulları çerçevesinde fiyatların belirlenmesini ihlal edici davranışları engellemektir. Fiil tehlike suçu niteliğinde olduğundan, suçun tamamlanması için neticenin meydana gelmesi gerekmez.

SPK m.47; ÖNCEK m. 358 ve 359'a bakınız.

Kamuya gerekli şeylerin yokluğuna neden olma

MADDE 238 - (1) Taahhüt ettiği işi yerine getirmeyerek, kamu kurum ve kuruluşları veya kamu hizmeti veya genel bir felâketin önlenmesi için zorunlu eşya veya besinlerin ortadan kalkmasına veya önemli ölçüde azalmasına neden olan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezası verilir. (Asliye Ceza)

Açıklama: Bu suçun oluşması kastın varlığına bağlı olup, taahhüdün mücbir sebeplerden dolayı yerine getirilmemesi halinde suç oluşmaz.

ÖNCEK m. 361, 401'e bakınız.

Ticarî sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması

MADDE 239 - (1) Sıfat veya görevi, meslek veya sanatı gereği vakıf olduğu ticarî sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgeleri yetkisiz kişilere veren veya ifşa eden kişi, şikâyet üzerine, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu bilgi veya belgelerin, hukuka aykırı yolla elde eden kişiler tarafından yetkisiz kişilere verilmesi veya ifşa edilmesi hâlinde de bu fıkraya göre cezaya hükmolunur.

(2) Birinci fıkra hükümleri, fennî keşif ve buluşları veya sınai uygulamaya ilişkin bilgiler hakkında da uygulanır.

(3) Bu sırlar, Türkiye’de oturmayan bir yabancıya veya onun memurlarına açıklandığı takdirde, faile verilecek ceza üçte biri oranında artırılır. Bu hâlde şikâyet koşulu aranmaz.

(4) Cebir veya tehdit kullanarak bir kimseyi bu madde kapsamına giren bilgi veya belgeleri açıklamaya mecbur kılan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. (Asliye Ceza)

Açıklama: 19.10.2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu (RG, 1.11.2005-25983), Kurul başkan ve üyeleri ile Kurum personeli, Fon Kurulu başkan ve üyeleri ile Fon personeli görevleri sırasında öğrendikleri bankalara ve bunların bağlı ortaklık, iştirak, birlikte kontrol edilen ortaklıkları ve müşterilerine ait sırları yetkililerden başkalarına açıklamama, bir başka ifadeyle sır saklama yükümlülüğü getirmiştir (m. 73).

Bu Kanun’un 159. maddesi de bu yükümlülüğe aykırı davranışları ayrıca suç olarak düzenlemiştir. Madde şöyledir:

"Bu Kanununun 73 üncü maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen yükümlülüğe uymayanlar için bir yıldan üç yıla kadar hapis ve bin günden ikibin güne kadar adli para cezası hükmolünür. Banka ve müşterilere ait sırları açıklayan üçüncü kişiler hakkında da aynı cezalar uygulanır.

Yukarıdaki fıkrada belirtilen kimseler sırları kendileri ya da başkaları için yarar sağlamak amacıyla açıklamış olursa verilecek cezalar altıda bir oranında artırılır. Ayrıca, fiilin önemine göre sorumluların bu Kanun kapsamına giren kuruluşlarda görev yapmaları, iki yıldan aşağı olmamak üzere geçici veya sürekli olarak yasaklanır."

Ayrıca 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na ve 12.7.2000 tarihli Avrupa Patent Sözleşmesi ile 24.6.1995 tarihli Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında KHK'ye; 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu m. 23, 31 ve 39'a ve ÖNCEK m. 364, 365'e bakınız.

Bu maddede yazılı suç, dördüncü fıkrası hariç, 5560 Değişikliği ile uzlaşma kapsamına alındığından, söz konusu fıkra dışında kalan hallerde uzlaştırma girişiminde bulunulması zorunludur. (CMK m. 253/1-b/5)

Mal veya hizmet satımından kaçınma

MADDE 240 - (1) Belli bir mal veya hizmeti satmaktan kaçınarak kamu için acil bir ihtiyacın ortaya çıkmasına neden olan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Kamu için acil bir ihtiyacın ortaya çıkması, bu suç açısından objektif cezalandırılabilme şartıdır. ÖNCEK m. 401'e bakınız.

Tefecilik

MADDE 241 - (1) Kazanç elde etmek amacıyla başkasına ödünç para veren kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

Açıklama: Maddede faiz veya başka bir ad altında da olsa kazanç elde etmek amacıyla başkasına ödünç para verilmesi, tefecilik kabul edilmiştir.

Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması

MADDE 242 - (1) Bu bölümde yer alan suçların işlenmesi suretiyle yararına haksız menfaat sağlanan tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. (Sulh Ceza)

Açıklama: Bu maddenin uygulanabilmesi için tüzel kişi lehine haksız bir yararın sağlanmış olması gerekir. Bu düzenleme ÖNCEK’de yoktu. TCK m. 235 ila 241’e bakınız.

ONUNCU BÖLÜM

Bilişim Alanında Suçlar

Bilişim sistemine girme

MADDE 243 - (1) Bir bilişim sisteminin bütününe veya bir kısmına, hukuka aykırı olarak giren ve orada kalmaya devam eden kimseye bir yıla kadar hapis veya adli para cezası verilir.

(2) Yukarıdaki fıkrada tanımlanan fiillerin bedeli karşılığı yararlanılabilen sistemler hakkında işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilir.

(3) Bu fiil nedeniyle sistemin içerdiği veriler yok olur veya değişirse, altı aydan iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Sulh Ceza)

Açıklama: Bilişim sisteminden maksat, verileri toplayıp yerleştirdikten sonra bunları otomatik işlemlere tâbi tutma olanağını veren manyetik sistemlerdir.

Sistem içindeki bütün soyut unsurlar, fıkrada geçen "veri" teriminin kapsamındadır.

ÖNCEK m. 525/a'ya bakınız.

Sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme

MADDE 244 - (1) Bir bilişim sisteminin işleyişini engelleyen veya bozan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bir bilişim sistemindeki verileri bozan, yok eden, değiştiren veya erişilmez kılan, sisteme veri yerleştiren, var olan verileri başka bir yere gönderen kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Bu fiillerin bir banka veya kredi kurumuna ya da bir kamu kurum veya kuruluşuna ait bilişim sistemi üzerinde işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan fiillerin işlenmesi suretiyle kişinin kendisinin veya başkasının yararına haksız bir çıkar sağlamasının başka bir suç oluşturulmaması hâlinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. (Asliye Ceza)

Açıklama: 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na tabi kuruluşlar, bu maddede tanımlanan sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçu açısından banka veya kredi kurumu kabul edilir (5411 SK m. 157). Bankacılık Kanunu'na tabi kuruluşlar şunlardır:

Türkiye'de kurulu mevduat bankaları, katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları, yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri, finansal holding şirketleri, Türkiye Bankalar Birliği, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (5411/m. 2).

5846 sayılı FSEK hükümlerine ve ÖNCEK m. 525/b, 525/c, 525/d' ye bakınız.

Banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması
(Değişik: 29.6.2005-5377/m. 27 ile)⁹⁸

MADDE 245- (1) Başkasına ait bir banka veya kredi kartını, her ne suretle olursa olsun ele geçiren veya elinde bulunduran kimse, kart sahibinin veya kartın kendisine verilmesi gereken kişinin rızası olmaksızın bunu kullanarak veya kullandırarak kendisine veya başkasına yarar sağlarsa, üç yıl-

⁹⁸ 245. maddenin ilk metni şöyle idi: "(1) Başkasına ait bir banka veya kredi kartını, her ne suretle olursa olsun ele geçiren veya elinde bulunduran kimse, kart sahibinin veya kartın kendisine verilmesi gereken kişinin rızası olmaksızın bunu kullanarak veya kullandırarak kendisine veya başkasına yarar sağlarsa, üç yıldan altı yıla kadar hapis cezası ve adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Sahte oluşturulan veya üzerinde sahtecilik yapılan bir banka veya kredi kartını kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlayan kişi, fiil daha ağır cezaı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, dört yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

dan altı yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Başkalarına ait banka hesaplarıyla ilişkilendirilerek sahte banka veya kredi kartı üreten, satan, devreden, satın alan veya kabul eden kişi üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(3) Sahte oluşturulan veya üzerinde salıtecilik yapılan bir banka veya kredi kartını kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlayan kişi, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(4) Birinci fıkrada yer alan suçun;

a) Haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin,

b) Üstsoy veya altsoyunun veya bu derecede kayın hısımlarından birinin veya evlat edinen veya evlatlığı,

c) Aynı konutta beraber yaşayan kardeşlerden birinin,

Zararına olarak işlenmesi hâlinde, ilgili akraba hakkında cezaya hükmolunmaz.

(5) *Ek fıkra: 6.12.2006-5560/ m. 11 ile* Birinci fıkra kapsamına giren fiillerle ilgili olarak bu Kanunun malvarlığına karşı suçlara ilişkin etkin pişmanlık hükümleri uygulanır.

Açıklama: İlk metinde madde iki fıkra olarak düzenlenmişti.

Madde, 29.6.2005 tarihli ve 5377 sayılı ve 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanunlarla değişikliğe uğramıştır.

TOPLUMA
KARŞI
SUÇLAR

İlk metinde, maddenin birinci fıkrasında suç sayılan fiille ilgili yaptırım olarak hapis cezasının dışında “adli para cezası” da öngörülmüştü. Fakat adli para cezanın üst sınırı belirtilmemişti.

a) 5377 sayılı Kanun’la yapılan değişiklikle, hem adli para cezasının üst sınırı belirtilmiş hem de maddeye üçüncü ve dördüncü fıkralar eklenmiştir. İkinci ve üçüncü fıkralarda da, yaptırım olarak hapis cezası ile birlikte adli para cezası da öngörülmüştür.

b) 5560 Değişikliği ile eklenen beşinci fıkra düzenlemeyle, maddenin birinci fıkrasına giren fiillerle ilgili olarak Kanununun 168. maddesindeki etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına imkan sağlanmıştır.

Bu husus maddenin Değişiklik Gerekçesi’nde şu şekilde açıklanmıştır: “Maddenin birinci fıkrasına giren fiillerle başkasına ait banka kartı veya kredi kartının hukuka aykırı olarak kullanılması suretiyle haksız bir menfaat elde edilmiş olması halinde malvarlığına karşı işlenen suçlara ilişkin etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına imkan tanımak suretiyle Anayasanın eşitlik ilkesini güvence altına alan 10 uncu maddesine uygun bir düzenleme yapılması amaçlanmıştır.”

Banka kartları ve kredi kartlarının çıkarılması, kullanımı, takas ve mahsup işlemlerine ilişkin usul ve esaslar 23.2.2006 tarihli ve 5464 sayılı Kanun’la düzenlenmiştir. Bu Kanun 1.03.2006 tarih ve 26095 sayılı RG’de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe girmiştir. Kanun, sahte kart ve belge düzenlenmesini, izinsiz kart çıkartmayı ve Kanun’un öngördüğü yükümlülüklerle aykırı davranışları suç sayarak cezalandırmıştır (m. 36-41). Maddede suç sayılan fiiller aslında hırsızlık, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma ve sahtecilik suçları-

nın unsurlarını içermektedir. Bu fiillerin ayrı bir suç olarak düzenlenmesinin sebebi, uygulamada özellikle fiilin nitelen- dirilmesinde karşılaşılan tereddütleri ortadan kaldırmak ve içtihat farklılıklarını önlemektir.

TOPLUMA
KARŞI
SUÇLAR

Ayrıca 155 ve 156. maddeler ile 244. madde açıklamasına bakınız.

Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması

MADDE 246 - (1) Bu bölümde yer alan suçların işlen- mesi suretiyle yararına haksız menfaat sağlanan tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. (Sulh Ceza)

Açıklama: TCK m. 60; 244. madde altındaki ÖNCEK maddelerine bakınız.

DÖRDÜNCÜ KISIM
MİLLETE VE DEVLETE
KARŞI SUÇLAR VE
SON HÜKÜMLER

BİRİNCİ BÖLÜM

Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve
İşleyişine Karşı Suçlar

Zimmet

MADDE 247 - (1) Görevi nedeniyle zilyedliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçiren kamu görevlisi, beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) Zimmet suçunun, malın geçici bir süre kullanıldıktan sonra iade edilmek üzere işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilebilir. (Ağır Ceza)

Açıklama: Maddenin üçüncü fıkrasında indirim sebebi olarak düzenlenen kullanma zimmeti ÖNCEK’de yer almıyordu.

“Kamu görevlisi” tanımı için m. 6/1-c’ ye bakınız.

Yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurları, Kooperatifin para ve malları, bilânço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeler üzerinde işledikleri suçlardan dolayı devlet memuru ceza görürler (1163 sayılı Kooperatifler Kanunu m. 62/3).

5411 sayılı Bankacılık Kanunu da, görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu para veya para yerine geçen evrak veya senetleri veya diğer malları kendisinin ya da başkasının zimmetine geçiren banka yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile diğer mensupları hakkında daha ağır ceza hükümleri getirmiştir (m. 160).

TCK m. 6/1-c; CMK m. 248 ve ÖNCEK m. 202’ye bakınız.

Etkin pişmanlık

MADDE 248 - (1) Soruşturma başlamadan önce, zimmete geçirilen malın aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi hâlinde, verilecek cezanın üçte ikisi indirilir.

(2) Kovuşturma başlamadan önce, gönüllü olarak, zimmete geçirilen malın aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi hâlinde, verilecek cezanın yarısı indirilir. Etkin pişmanlığın hükümden önce gerçekleşmesi hâlinde, verilecek cezanın üçte biri indirilir.

Açıklama: ÖNCEK m. 202’ye göre, zararın soruşturma başlamadan önce ödenmesiyle, kovuşturma başlamadan

önce ödenmesi arasında fark yoktu. Ancak hükümden önce ödeme yapılmış olması halinde indirim oranı üçte bir olarak belirlenmişti.

Etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren soruşturmaya veya kovuşturmaya başlanılıp başlanılmadığı Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre belirlenir.

CMK'nun 2/1e, 158 ve 160. maddeleri hükümleri birlikte göz önüne alınıp değerlendirildiğinde "Soruşturma evresi" nin suç şüphesinin C. Savcısı tarafından öğrenilmesiyle başladığını kabul etmek gerekir. Dolayısıyla suç şüphesi nedeniyle idari soruşturma başlatılmış olması, soruşturma evresinin başladığı şeklinde yorumlanamaz. Bu nedenle TCK'nın 248. maddesi uyarınca "etkin pişmanlık" nedeniyle indirim yapılacak hallerde, ödemenin, olayın C.savcılığınca öğrenilmesi ve soruşturma işlemlerine başlanmasından önce yapılması halinde 1. fıkranın, diğer hallerde ise 2. fıkranın uygulanması gerekir. Ayrıca rüşvet suçları için (m.254' de) öngörülen etkin pişmanlık hükümlerinin, zimmet suçunda kıyasen uygulanmasına da olanak bulunmamaktadır.⁹⁹

Kovuşturma evresi ise iddianamenin kabulü ile başladığından (CMK m. 2/1 f ve 175), zimmete geçirilen paranın, iddianamenin düzenlenmesinden sonra, fakat kabulünden önce ödenmesi halinde, TCK'nın 248/2. maddesi uyarınca cezadan indirim yapılması gerekir.

Ayrıca TCK m. 36, CMK m. 2/1e,f, 158, 160, 175; ÖNCEK m. 202/3'e bakınız.

⁹⁹ YCGK: 7.10.2006-E. 5/165, K. 213.

Daha az cezayı gerektiren hâl

MADDE 249 - (1) Zimmet suçunun konusunu oluşturan malın değerinin azlığı nedeniyle, verilecek ceza üçte birden yarıya kadar indirilir.

Açıklama: ÖNCEK m. 219/3 göre, zimmet suçunu oluşturan malın değerinin hafif olması halinde verilecek cezanın yarısı, pek hafif olduğu takdirde üçte ikisi indiriliyordu.

İrtikâp

MADDE 250 - (1) Görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi icbar eden kamu görevlisi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Ağır Ceza)

(2) Görevinin sağladığı güveni kötüye kullanmak suretiyle gerçekleştirdiği hileli davranışlarla, kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi ikna eden kamu görevlisi, üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Ağır Ceza)

(3) İkinci fıkrada tanımlanan suçun kişinin hatasından yararlanarak işlenmiş olması hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Asliye Ceza)

Açıklama: Madde ÖNCEK m. 209'un günümüz Türkçesiyle ve Kanun'un sistemetiğine uygun olarak yeniden düzenlenmesinden ibaret olup suçun unsurlarında bir değişiklik söz konusu değildir. TCK m. 6/1-c; 5235 sayılı Kanun m. 12; CMK m. 248; ve ÖNCEK m. 209'a bakınız.

Denetim görevinin ihmali

MADDE 251 - (1) Zimmet veya irtikâp suçunun işlenmesine kasten göz yuman denetimle yükümlü kamu görevlisi, işlenen suçun müşterek faili olarak sorumlu tutulur. (Ağır Ceza)

(2) Denetim görevini ihmal ederek, zimmet veya irtikâp suçunun işlenmesine imkân sağlayan kamu görevlisi, üç aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

Açıklama: TCK m. 6/1-c, 247, 250; ÖNCEK m. 203'e bakınız.

Rüşvet

MADDE 252 - (1) Rüşvet alan kamu görevlisi, dört yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Rüşvet veren kişi de kamu görevlisi gibi cezalandırılır. Rüşvet konusunda anlaşmaya varılması hâlinde, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.

(2) Rüşvet alan veya bu konuda anlaşmaya varan kişinin, yargı görevi yapan, hakem, bilirkişi, noter veya yeminli mali müşavir olması hâlinde, birinci fıkraya göre verilecek ceza üçte birden yarısına kadar artırılır.

(3) Rüşvet, bir kamu görevlisinin, görevinin gereklerine aykırı olarak bir işi yapması veya yapmaması için kişiyle vardığı anlaşma çerçevesinde bir yarar sağlamasıdır.

(4) Birinci fıkra hükmü, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş şirketler, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar, kamu

yararına çalışan dernekler, kooperatifler ya da halka açık anonim şirketlerle hukukî ilişki tesisinde veya tesis edilmiş hukukî ilişkinin devamı sürecinde, bu tüzel kişiler adına hareket eden kişilere görevinin gereklerine aykırı olarak yarar sağlanması hâlinde de uygulanır.

(5) (Değişik fıkra: 29.6.2005-5377/m. 28 ile) Yabancı bir ülkede seçilmiş veya atanmış olan, yasama veya idarî veya adli bir görevi yürüten kamu kurum veya kuruluşlarının, yapılanma şekli ve görev alanı ne olursa olsun, devletler, hükümetler veya diğer uluslararası kamusal örgütler tarafından kurulan uluslararası örgütlerin görevlilerine veya aynı ülkede uluslararası nitelikte görevleri yerine getirenlere, uluslararası ticarî işlemler nedeniyle, bir işin yapılması veya yapılmaması veya haksız bir yararın elde edilmesi veya muhafazası amacıyla, doğrudan veya dolaylı olarak yarar teklif veya vaat edilmesi veya verilmesi de rüşvet sayılır. (Ağır Ceza)

Açıklama: Maddenin beşinci fıkrası, Türkiye tarafından 1.2.2000 tarihli ve 4518 sayılı Kanuna istinaden onaylanarak yürürlüğe giren 17 Aralık 1997 tarihli OECD "Uluslararası Ticarî İşlemlerde Yabancı Kanu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi" hükümlerine uyum sağlamak amacıyla, 29.6.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanunla değiştirilmiştir.¹⁰⁰ Bu değişiklikle, fıkroda ifade değişikliği yapılarak, devletler, hükümetler veya diğer uluslar arası kamusal örgütler tarafından kurulan uluslar

¹⁰⁰ Değişiklikten önce 252. maddenin 5. fıkrası şöyle idi: "(5) Yabancı bir ülkede seçilmiş veya atanmış olan, yasama veya idarî veya adli bir görevi yürüten kamu kurum veya kuruluşlarının memur veya görevlilerine veya aynı ülkede uluslararası nitelikte görevleri yerine getirenlere, uluslararası ticarî işlemler nedeniyle, bir işin yapılması veya yapılmaması veya haksız bir yararın elde edilmesi veya muhafazası amacıyla, doğrudan veya dolaylı olarak yarar teklif veya vaat edilmesi veya verilmesi de rüşvet sayılır."

arası örgütlerin görevlilerine yarar veya vaat edilmesi veya verilmesi de rüşvet suçu kapsamına alınmıştır.

Rüşvet suçu, bir karşılaşma suçudur; bu nedenle, çok failli bir suçtur. Bir tarafta, rüşvet veren; diğer tarafta ise rüşvet alan kamu görevlisi yer almaktadır. Rüşvet veren ve alan, aynı amacın gerçekleşmesini hedeflemektedirler. Bu itibarla, veren ve alan açısından rüşvet suçu tek bir suçtur. Söz konusu suç, menfaatin temin edildiği anda tamamlanmış olur. Dolayısıyla menfaat temin edilinceye kadar suça iştirak mümkündür. Bu nedenle, söz konusu suç tanımı kapsamında "rüşvete aracılık eden" kavramına yer verilmemiştir. Ayrıca ÖNCEK m. 212 ile rüşvet sayılarak cezalandırılan kamu görevlisinin görevini yapmak için bir kimse ile belli çıkar üzerinde anlaşması da rüşvet sayılmamıştır. Madde gerekçesinde bu tür fiillerin irtikap suçunu oluşturacağı belirtilmiştir. Ancak icbar veya kandırma unsurlarının bulunmaması ve yapması gereken bir işi yapması için belli bir çıkar karşılığında kamu görevlisi ile iş sahibi arasında anlaşmanın bulunması halinde fiilin hangi suçu oluşturacağı kanımızca önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.¹⁰¹

MİLLETE
VE
DEVLETE
KARŞI
SUÇLAR
VE
SON
HÜKÜMLER

¹⁰¹ Kamu görevlisinin görevini yapmak için bir kimse ile belli bir çıkar üzerinde anlaşmasının rüşvet kapsamından çıkarılması ve bu konuda madde gerekçesinde "...Çünkü bu gibi durumlarda, menfaati temin eden kişi, işinin en azından zamanında yapılmayacağı konusunda bir endişeyle hareket etmektedir. Bu nedenle, haklı bir işin gördürülmesi amacıyla yönelik olarak menfaat sağlanması hâlinde, icbar suretiyle irtikap suçunu oluşturduğunu kabul etmek gerekir." şeklinde bir değerlendirmeye yer verilmiş olması, öğretide, "Gerekenin hukuk bilgisinden yoksunluğu ifade ettiği" belirtilerek eleştirilmekte ve bu konuda şu görüşler ileri sürülmektedir. "Kişinin hakkını arama imkanının olduğu yerde zorunluluk hali (m.25/2), cebir koşulları (m.28) olmadıkça, onun çıkar sağlamaya mecbur edilebileceğini iddia etmek hukuki geçerlilikten yoksundur. Üstelik 257/1. mad-

Diğer taraftan rüşvet suçunun oluşabilmesi için amaçlanan şeyin yapılmasına veya yapılmamasına gerek yoktur.

17.12.1997 tarihli OECD Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi;¹⁰² TCK m. 6/1-c; CMK m. 135/6, 140, 248 ve ÖNCEK m. 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 219, 220'ye bakınız.

Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması

MADDE 253 - (1) Rüşvet suçunun işlenmesi suretiyle ya-

dede suçun unsuru olarak yer alan "kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olmak", bizzat kamu görevlisinin yapmakla yükümlü olduğu görevle ilişkilidir." Bu durumda kişilerin mağduriyeti kavramı içinde mütalaa edilebilecek görevden doğan parasal bir zarardan da söz edilemez. Kamunun da ekonomik açıdan (parasal) bir zararı yoktur. Hak arama yolları sonuna kadar açıkken kamu görevlisinin muhatabı olan kişilerin kendilerine tanınan bu hakkı kullanmaktan kaçınarak çıkarıcı yollara sapmaları ve kamu görevlisine menfaat sağlamalarının hukuken kabul edilebilir bir davranış kabul edilemez; dolayısıyla işinin zamanında yapılmayacağı konusunda kişinin kandırılmasından veya icbardan söz edilmesi mümkün değildir. Bu nedenle de fiil irtikap suçunu değil, rüşvet suçunu oluşturur. Ayrıca bu fiilin memur açısından 257/1 kapsamında düzenlenmiş olduğunu söylemek de kolay değildir. Çünkü iş sahibi ile kamu görevlisi arasında akdi bir anlaşma söz konusudur. Akdi ilişki çok failliliktir. Halbuki görevi kötüye kullanma tek failli bir suçtur. Bu nedenle fiilin, görevi kötüye kullanma olduğunu söylemek akdi ilişkiyi görmemek demektir. İfadesini çok faillilikte bulması gereken akdi ilişki, hangi türü benimsenirse benimsensin yorumla, tek failli bir suçun içine dahil edilemez. "Korkumuz, tarihi kanun koyucunun gerekçede irtikap da dese, özelliğinin pek farkında olmadan, rüşvetin bu biçimini suç olmaktan çıkarmış olmasıdır. Yargıtay sorunu çözmeye zorlanacaktır." Bu görüş için bkz., Hafızoğulları/Güngör, s. 37, 38.

¹⁰² Bu Sözleşme 1.2.2000 tarih ve 4518 sayılı Onay Kanunu ile yürürlüğe konulmuştur.

rarına haksız menfaat sağlanan tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. (Sulh Ceza)

Açıklama: Bu düzenleme ÖNCEK'de yoktu. TCK m. 60, 252'ye bakınız.

Etkin pişmanlık

MADDE 254 - (1) Rüşvet alan kişinin, soruşturma başlamadan önce, rüşvet konusu şeyi soruşturmaya yetkili makamlara aynen teslim etmesi hâlinde, hakkında rüşvet suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz. Rüşvet alma konusunda başkasıyla anlaşan kamu görevlisinin soruşturma başlamadan önce durumu yetkili makamlara haber vermesi hâlinde de hakkında bu suçtan dolayı cezaya hükmolunmaz.

(2) Rüşvet veren veya bu konuda kamu görevlisiyle anlaşmaya varan kişinin, soruşturma başlamadan önce, pişmanlık duyarak durumdan soruşturma makamlarını haberdar etmesi hâlinde, hakkında rüşvet suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz; verdiği rüşvet de kamu görevlisinden alınarak kendisine iade edilir.

(3) Rüşvet suçuna iştirak eden diğer kişilerin, soruşturma başlamadan önce, pişmanlık duyarak durumdan soruşturma makamlarını haberdar etmesi hâlinde, hakkında bu suçtan dolayı cezaya hükmolunmaz.

Açıklama: Maddede geçen "*soruşturma başlamadan önce*" kavramı konusunda 192. ve 248. maddelerin açıklamasına bakınız.

TCK m. 41, 252'ye; CMK m. 2/1e, 158, 160'a; ÖNCEK m. 215'e bakınız.

MİLLETE
VE
DEVLETE
KARŞI
SUÇLAR
VE
SON
HÜKÜMLER

Yetkili olmadığı bir iş için yarar sağlama

MADDE 255 - (1) Görevine girmeyen ve yetkili olmadığı bir işi yapabileceği veya yaptırabileceği kanaatini uyandırarak yarar sağlayan kamu görevlisi, bir yıldan beş yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

Açıklama: Madde, ÖNCEK m. 218'in günümüz Türkçesiyle ve Kanun'un sistemetiğine uygun olarak yeniden düzenlenmesinden ibaret olup suçun unsurlarında bir değişiklik söz konusu değildir. TCK m. 6/1-c; ÖNCEK m. 218

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması

MADDE 256 - (1) Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması hâlinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

Açıklama: ÖNCEK'de bu fiil, yaralama suçuna gönderme yapmak suretiyle değil, doğrudan cezalandırılmış, verilen cezanın para cezasına, tedbirlerden birine çevrilemeyeceği ve ertelenemeyeceği hüküm altına alınmıştı.

TCK Madde 6/1-c ve ÖNCEK m. 245'e bakınız.

Görevi kötüye kullanma

MADDE 257 - (1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan hâller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir kazanç sağlayan kamu görevlisi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan hâller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme gösterek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir kazanç sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(3) İrtikâp suçunu oluşturmadığı takdirde, görevinin gereklerine uygun davranması için veya bu nedenle kişilerden kendisine veya bir başkasına çıkar sağlayan kamu görevlisi, birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır. (Asliye Ceza)

Açıklama: Yeni Türk Ceza Kanunu'nda, memuriyet görevini kötüye kullanma suçunun unsurları ÖNCEK'den farklı ve daha dar olarak düzenlenmiştir. Şöyle ki:

ÖNCEK m. 240'da "...hangi nedenle olursa olsun görevin kötüye kullanılması..." cezalandırılmış olduğundan, memurun görevinin gereklerine aykırı hareket etmesi ile bu suç oluşuyordu.

Yeni düzenlemeye göre, "memurun görevinin gereklerine aykırı hareket etmesi" tek başına, görevi kötüye kullanma suçunu oluşturmaz; söz konusu suçun oluşması için, onun bu hareketinin kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olması, ya da kişilere haksız kazanç sağlaması şarttır.¹⁰³

¹⁰³ YCGK nun 18.10.2005 -E. 2005/4. MD- 96, K. 2005/118 (YKD. Ocak 2006, s.118). Bu kararda kamu zararı, "mevzuata aykırı karar, işlem ve ihmal sonucunda kamu kaynağında artışa engel veya eksilmeye neden olunması" şeklinde tanımlanmıştır. Ayrıca zararın her somut olayın özellikleri dikkate alınarak belirlenmesi gerektiğine ve kesin miktarı saptanamasa dahi, işin ve hizmetin niteliği dikkate alınarak kamu zararının varlığının kabul edilmesi gerektiğine işaret edilmiştir.

Mağduriyet kavramı, sadece ekonomik bakımından uğranılan zararlarla sınırlı olmayıp, bireysel hakların ihlali sonucunu doğuran her türlü davranışı ifade eder.¹⁰⁴

Diğer taraftan ÖNCEK m. 230/1 de suç olarak düzenlenen görevin zarar doğurmayacak şekilde ihmali de yeni düzenlemeyle suç olmaktan çıkarılmıştır. Maddenin üçüncü fıkrasında cezalandırılan eylemler ÖNCEK m. 247, 248, 249 ve 250'de ceza yaptırımına bağlanmıştı.

TCK m. 6/1-c, 250; ÖNCEK m. 230, 239, 240, 247-250'ye bakınız.

Göreve ilişkin sırrın açıklanması

MADDE 258 - (1) Görevi nedeniyle kendisine verilen veya aynı nedenle bilgi edindiği ve gizli kalması gereken belgeleri, kararları ve emirleri ve diğer tebligatı açıklayan veya yayınlayan veya ne suretle olursa olsun başkalarının bilgi edinmesini kolaylaştıran kamu görevlisine, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kamu görevlisi sıfatı sona erdikten sonra, birinci fıkrada yazılı fiilleri işleyen kimseye de aynı ceza verilir. (Asliye Ceza)

¹⁰⁴ YCGK: 3.10.2006 tarih ve E. 2006/4 MD-196, K. 2006/204. Bu karara konu olayda, olayda, sanık İdare Mahkemesi kararına dayanarak göreve başlatılan katılanı, yine aynı gün geçici görevle bir başka ilçede süresi olarak görevlendirmiştir. Yargıtaya göre, sanık Anayasa'nın 138/son maddesi ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Yasası'nın 28/1. maddesine aykırı olarak idare mahkemesi kararını uygulamış gibi görünüp, sonuçlarını etkisiz hale getirmek suretiyle, katılanın mağduriyetine neden olmuş bulunduğundan, 5237 sayılı Yasa'nın 257/1. maddesindeki suç oluşmuştur.

Açıklama: Göreve ilişkin sırrın açıklanması suçu, ÖN-CEK m. 229'da düzenlenmişti; fakat ikinci fıkradaki durumla ilgili olarak özel bir düzenleme yoktu. TCK m. 6/1-c, 239'a bakınız.

Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun,¹⁰⁵ bazı kamu görevlilerine, görevlerinden ayrılmalarından sonra da, görevleriyle ilgili olarak öğrendikleri sırları açıklamama yükümlülüğü getirmiş ve aksine davranışı suç olarak düzenlemiştir.¹⁰⁶

Kamu görevlisinin ticareti

MADDE 259 - (1) Yürüttüğü görevin sağladığı nüfuzdan yararlanarak, bir başkasına mal veya hizmet satmaya çalışan kamu görevlisi, altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

¹⁰⁵ 11.10.2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun 18.10.2006 tarihli ve 26323 sayılı RG de yayımlanmıştır.

¹⁰⁶ 5549 sayılı Kanun'un 22. maddesi şöyledir:

"Sırrın ifşası

MADDE 22-(1) Aşağıda yazılı kimseler görevlerinden ayrılırlar dahi, görevleri dolayısıyla kişilerin ve bu kişilerle ilgili kimselerin şahıslarına, muamele ve hesap durumlarına, işlerine, işletmelerine, servetlerine ve mesleklerine ilişkin olarak öğrendikleri sırları ifşa edemezler ve kendilerinin veya üçüncü şahısların yararına kullanamazlar:

a) Koordinasyon Kurulu Başkan ve üyeleri, denetim elemanları ile Kurul personeli.

b) Bilgilerine ve ihtisaslarına başvuru alan kişiler.

c) Bu bilgileri görevleri dolayısıyla öğrenen diğer kamu görevlileri.

(2) Bu kişiler, öğrendikleri sırları ifşa etmeleri halinde, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu sırlar maddi menfaat karşılığında ifşa edildiğinde verilecek hapis cezası iki yıldan az olamaz.

(3) Bu Kanun uyarınca yabancı ülkelerdeki muadil kuruluşlara Başkanlıkça bilgi verilmesi sırrın ifşası sayılmaz."

Açıklama: Bu suç, ÖNCEK m. 208'de, Devlet için malzeme alım veya satımında, taahhüt altına girenlerle ortaklığı da kapsayacak şekilde düzenlenmişti. TCK m. 6/1-c ve 657 sayılı Kanun m. 125'e bakınız.

Kamu görevinin terki veya yapılmaması

MADDE 260 - (1) Hukuka aykırı olarak ve toplu biçimde, görevlerini terk eden, görevlerine gelmeyen, görevlerini geçici de olsa kısmen veya tamamen yapmayan veya yavaşlatan kamu görevlilerinin her biri hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir. Kamu görevlisi sayısının üçten fazla olması hâlinde cezaya hükmolunmaz.

(2) Kamu görevlilerinin mesleki ve sosyal hakları ile ilgili olarak, hizmeti aksatmayacak biçimde, geçici ve kısa süreli iş bırakmaları veya yavaşlatmaları hâlinde, verilecek cezada indirim yapılabileceği gibi, ceza da verilmeyebilir. (Sulh Ceza)

Açıklama: Maddede belirtilen hareketlerin toplu olarak yapıldığının kabulü için, en az dört kişinin birlikte hareket etmesi şarttır. Maddenin ikinci fıkrasındaki indirim ya da cezasızlık sebebine ÖNCEK'de yer verilmemiştir.

AY m. 52/2, 54; TCK m. 6/1-c ve 26/1 ve ÖNCEK m. 236'ya bakınız.

Kişilerin malları üzerinde usulsüz tasarruf

MADDE 261 - (1) İlgili kanunlarda belirlenen koşullara aykırı olduğunu bilerek, kişilerin taşınır veya taşınmaz malları üzerinde, karşılık ödenmek suretiyle de olsa, zorla tasarrufta bulunan kamu görevlisi, fiil daha ağır cezayı gerektiren bir suç

oluşturmadığı takdirde, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Kamulaştırma kurallarına aykırı olarak kişilerin mallarına el konulması da bu madde kapsamındadır. AY m. 46; TCK m. 6/1-c; ÖNCEK m. 246'ya bakınız.

Kamu görevinin usulsüz olarak üstlenilmesi

MADDE 262 - (1) Bir kamu görevini, kanun ve nizamlara aykırı olarak yerine getirmeye teşebbüs eden veya terk emri kendisine bildirilmiş olduğu hâlde görevi sürdüren kimseye üç aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir. (Sulh Ceza)

Açıklama: Madde, ÖNCEK m. 252'nin günümüz Türkçesiyle Kanunun sistematiğine uygun olarak yeniden düzenlenmesinden ibaret olup suçun unsurlarında bir değişiklik söz konusu değildir. Ancak yeni düzenlemede memuriyetten yoksun bırakma tedbirine yer verilmemiştir. Ayrıca hüküm özetinin ilanına ilişkin üçüncü fıkra da, maddeye alınmamıştır.

Kanuna aykırı eğitim kurumu.

(Değişik: 29.6.2005-5377/m. 29 ile)

MADDE 263.-(1) Kanuna aykırı olarak eğitim kurumu açan veya işleten kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.¹⁰⁷ (Sulh Ceza)

¹⁰⁷ Samsun Milletvekili Haluk Koç, İstanbul Milletvekili Kemal Kılıçdaroğlu ile birlikte 119 milletvekili, Türk Ceza Kanunu'nun 29.6.2005 günlü ve 5377 sayılı Kanun'la değişik 263. maddesinin iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi isteğiyle, 12.7.2005 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne başvuruda bulunmuşlardır.

Açıklama: Maddenin ilk metninde, yalnızca kanuna aykırı eğitim kurumu açanlar ve işletenler değil, kanuna aykırı olarak açıldığını bildiği eğitim kurumunda öğretmenlik yapanlar da cezalandırılıyordu. İlk metinde bu tür kurumların kapatılmasına karar verileceği de hükme bağlanmıştı. ÖNCEK’de de ruhsatsız öğretmenlik yapmak suç olarak düzenlenmişti.

Bu maddede ön görülen ceza miktarını “ölçüsüz olması sebebiyle, iki yıla indiren” Kanun Teklifi’nin 26. maddesi, Meclis Adalet Komisyonu’nca Teklif metninden çıkarılmıştı. Ancak Meclis Genel Kurulu’nda verilen önerge ile bu maddede değişiklik yapılması, Teklif’in 29. maddesi ile kabul edilmiştir.

Yapılan değişiklikle, kanuna aykırı eğitim kurumu açmak ve işletmek suçu için öngörülen cezanın alt sınırı altı aydan üç aya, üst sınırı da üç yıldan iki yıla indirilmiş; böyle bir kurumda öğretmenlik yapmak suç olmaktan çıkarılmıştır. Ayrıca kanuna aykırı eğitim kurumunun kapatılmasını düzenleyen maddenin ikinci fıkrası da kaldırılmıştır.

27.5.2005 tarihinde 5357 sayılı ile kabul edilen bu Kanun, Cumhurbaşkanı tarafından, “Anayasa’nın hukuk devleti, laiklik, ülke ve ulus birliği, öğretim birliği ilkeleriyle, Cumhuriyetin kuruluş felsefesi ve çağdaş ve bilimsel eğitim anlayışıyla bağdaşmadığı toplumun adalet duygularını incitecek nitelikte bulunduğu” gerekçesiyle, bir daha görüşülmesi için Meclis’e geri gönderilmiştir. Yasama organı Cumhurbaşkanı’nın geri gönderme gerekçesine iştirak etmeyerek yeni düzenlemeyi 29.6.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun’la kabul etmiştir.

Dava dosyası, Yüksek Mahkeme’nin E. 2005/79 sayısında kayıtlı olup hem yürürlüğün durdurulması hem de iptal istemi konusunda henüz bir karar verilmemiştir.

Değiştirilen 263. madde şöyle idi: "(1) Kanuna aykırı olarak eğitimi kurumunu açanlara, bunları çalıştıranlara ve bu kurumlarda kanuna aykırı olarak açıldığını bildiği halde öğretmenlik yapanlara, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Yukarıdaki fıkrada gösterilen yerlerin kapatılmasına da karar verilir."

Özel öğretim Kurumlarında görev yapan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticilerin, görevleri sırasında suç işlemeleri veya görevleri nedeniyle kendilerine karşı işlenen suçlardan dolayı 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun uygulanması ve ceza kovuşturması bakımından kamu görevlisi sayılacağı konusunda 8.2.2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu m. 9'a bakınız.

AY m. 42; 1353 SK m. 9; 625 SK m. 3; 1739 SK m. 45/2; ÖNCEK m. 261'e bakınız.

Kanuna aykırılık kavramı ile kanuna aykırı eğitim kurumunun kapsamı konusunda uygulayıcılara ışık tutacağı düşüncesiyle, Cumhurbaşkanı'nın geri gönderme gerekçesinin önemli bir bölümü aşağıya alınmıştır.

Cumhurbaşkanı'nın veto gerekçesi: "... Yasa'nın 29. maddesiyle yapılan değişiklikle,

- Yasaya aykırı olarak açıldığını bilmesine karşın eğitim kurumlarında öğretmenlik yapanlar kapsamdan çıkarılarak bu gibilerin cezalandırılmaları önlenmekte,

- Yasaya aykırı eğitimi kurumu açan ya da işletenlere verilecek cezaların alt ve üst tutarları caydırıcılık sınırlarının altına düşürülmekte,

MİLLETE
VE
DEVLETE
KARŞI
SUÇLAR
VE
SON
HÜKÜMLER

• 647 ve 5237 sayılı Yasalardaki infaz kurallarına göre, bir yıldan uzun süreli hapis cezalarının paraya çevrilmesi olanaklı değilken ve kimi koşullara bağlanmışken, getirilen düzenlemeyle yasaya aykırı eğitimi kurumu açan ya da işletenlere hapis cezası yerine adli para cezası verilmesi olanaklı kılınmakta,

• Yasaya aykırı olarak açıldığı ya da işletildiği mahkeme kararıyla saptanmasına karşın bu eğitimi kurumlarının kapatılması cezası kaldırılmaktadır.

Böylece, yasaya aykırı eğitimi kurumlarının açılıp işletilmesi özendirilmekte ya da çalışmalarını sürdürmesine olanak sağlanmaktadır.

b. 'Yasaya aykırı' kavramı yasalarla birlikte Anayasa'yı da kapsadığından, getirilmek istenilen kural, aynı zamanda anayasal ilke ve kurallara aykırı eğitimi kurumlarının açılıp işletilmesine ya da çalışmalarını sürdürmesine olanak sağlandığı anlamına gelmektedir.

765 ve 5237 sayılı Yasalarda, yasaya aykırı eğitimi kurumu açma, bunları işletme ve buralarda öğretmenlik yapma eylemlerinin suç olarak tanımlanmasının amacı, eğitimi kurumlarını Devlet'in gözetimi ve denetimi altında tutarak, eğitimi ve öğretimi hakkının kötüye kullanılıp, çağdaş bilim ve eğitimi esaslarına aykırı eğitimi ve öğretimi yerlerinin açılmasını önlemektir.

Bu bağlamda, anılan yasaların hedefinin, ayrılıkçı terör örgütlerinin, misyonerlik etkinlikleriyle uğraşanların ve din devleti yanlısı tarikatların, Devlet'in ilgili kurumlarından izin alınmadan, yasadışı yollarla okul ya da kurs açmalarının önlenmesi; böylece, sapkın yöntemlerle gençlerin çağdaş, bölücü ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesine aykırı biçimde eğitilmelerinin önlenmesi olduğu açıktır.

Söz konusu yasalardaki bu amaç ve hedefin incelenen Yasa'da korunmadığı görülmektedir. Yeni düzenlemeye göre, yasaya aykırı olarak açıldığı saptanan eğitim kurumunu açan ve işleten kişi ya da kişiler yargılanıp, yalnızca adli para cezası ile cezalandırılacaktır; bu tür yerlerde öğretmenlik yapanlar ise cezalandırılmayacak, bu yerlerin kapatılabilmeleri de yönetimin takdirine kalacaktır.

Anayasa'nın 42. maddesinde, eğitim ve öğretimin Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre yapılacağı belirtildikten sonra bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmayacağı kurala bağlanmıştır.

Anayasa'da 'bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmayacağı'nın açıkça vurgulanması, bu esaslara aykırılığı saptananların kapatılmasının da zorunluluğunu göstermektedir.

Devlet'in görevi yasalara aykırı eğitim kurumlarını yaşatmak değil, temelli ortadan kaldırmaktır. Devlet, yasaya aykırı eğitim kurumlarının açılmasını, yapacağı düzenlemelerle başından önlemek zorundadır. Anayasa'nın 42. maddesinde, Devlet'e bu amaçla gerekli yasal ve yönetsel düzenlemeleri yapma görevi verilmiştir. Bu, başta yasama organı olmak üzere tüm Devlet organlarının yükümlülüğüdür.

Tüm kurumlar için olduğu gibi, eğitim kurumlarının da açılıp işletilmesinin yasalara uygun olması zorunludur. Kurumlar, kurumları işletenler ve bu kurumlarda çalıştırılacakların yasal koşulları ve nitelikleri taşınmaları kamu düzeninin zorunlu gereğidir. Yasalara uyumun sağlanması ve aykırılıkların önlenmesi Devlet'in varoluş nedeni, huzur ve güven içinde bir arada yaşamının vazgeçilmez koşuludur.

Bir eğitim kurumunun yasaya aykırı olarak açıldığının yargı yerince saptanması durumunda, bu suçun cezası mutlaka kapatma olmalı, suç, kurum yönünden cezasız kalmamalıdır.

Yasaya aykırı eğitim kurumlarına kapatma cezası verilmeyerek, kapatma işleminin bir yönetsel işlem, yöneticilerin takdirine bırakılması yasaya aykırılığa süreklilik kazandırabilecektir ki, bu durumu hukuk devleti ilkesiyle bağdaştırmak olanaksızdır.

Ayrıca, incelenen Yasa'nın 29. maddesiyle yapılan düzenlemede kapatma cezasına yer verilmemesi Anayasa'nın 42. maddesine de uygun düşmemekte, bunun, suçun niteliği ile bağdaştırılmasına da olanak bulunmamaktadır.

c. Demokrasiyi ve çağdaş değerleri özümsemiş, Cumhuriyet'in temel niteliklerini benimsemiş, her türlü dogmadan uzak kalıp sorgulayabilen, özgür düşünceli bir gençlik yetiştirmenin ve Ulus'un aydınlık geleceğinin temel koşulu, bu amaçlara odaklanmış eğitim kurumları ve eğitim personeline sahip olmaktır. Bu da, ancak anayasal ilke ve kurallar çerçevesinde çıkarılmış yasalarla sağlanabilir.

Gerek bu nedenle, gerek eğitimin Cumhuriyet değerlerine aykırı yönere saptırılmasını önlemek amacıyla Anayasa'nın 42. maddesinde, eğitim ve öğretimin Devlet'in denetim ve gözetimi altında bulundurulması öngörülmüştür.

Çağdaş yönetim anlayışında eğitim, devletin temel görevleri arasında sayılmakta, ülke olanaklarının bu alanlara özgülenmesiyle başarının yakalanacağı vurgulanmaktadır.

Özellikle eğitim konusunda başarılı olamayan ülkelerin geleceklelerinin tehlikede ve karanlık olduğu kuşkusuzdur. Çünkü eğitim, diğer tüm başarıların temelini, altyapısını ve kaynağını oluşturmaktadır.

Çocuklarımızın, ülkemizin gerçekleri ve gereksinimleri yönünde, gelişen ve değişen dünya gereklerine uygun çağdaş bir eğitim ortamı içinde yetiştirilmesi çağı yakalanmanın zorunlu koşuludur.

Anayasa'nın çağdaş bir eğitim ve öğretim öngörülen 42. maddesinde,

• Eğitim ve öğretimin, Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitimi esaslarına göre, Devlet'in gözetim ve denetimi altında yapılacağı; bu esaslara aykırı eğitim ve öğretimi yerleri açıklamayacağı,

• Eğitimi ve öğretim özgürlüğünün Anayasa'ya sadakat borcunu ortadan kaldırmayacağı,

Belirtilmiştir.

Devlet'in eğitimi ve öğretimdeki gözetim ve denetim görevi, laiklik ve bunun eğitimdeki yansması olan öğretim birliği ilkesine aykırı etkinlik ve öğretim yapılmasına izin verilmemesi görevini de kapsamaktadır. Eğitim ve öğretimde böylesine önemli yer tutan laiklik ve öğretim birliği ilkelerinin anayasal içeriğinin irdelenmesinde yarar bulunmaktadır.

aa- Anayasa'nın 1. maddesinde, Türkiye Devleti'nin bir Cumhuriyet olduğu belirtilmiş; 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin, başlangıçta yer verilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğu vurgulanmış; 4. maddesinde de, 1 ve 2. maddelerdeki 'Cumhuriyet'in ve 'Cumhuriyet'in nitelikleri'nin değiştirilemeyeceği, değiştirilmesinin önerilemeyeceği kurala bağlanmıştır.

Böylece, Türkiye Cumhuriyeti'nin niteliklerinden olan laiklik, anayasal içeriğiyle güvence altına alınmıştır.

Anayasa'nın 176. maddesine göre, Anayasa metnine dahil olan, Anayasa'nın dayandığı temel görüş ve ilkeleri içeren başlangıç bölümü, maddelerin amacını ve yönünü belirten bir kaynaktır. Madde

gerekçesinde de, başlangıç bölümününün Anayasa'nın diğer kuralları ile eşdeğer olduğu vurgulanmıştır.

Anayasa'nın başlangıç bölümünde,

• Yüce Türk Devleti'nin bölünmez bütünlüğünü belirleyen bu Anayasa'nın, Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusunda anlaşılması, sözünün ve ruhunun bu yönde mutlak sadakatle yorumlanıp uygulanması gerektiği,

• Hiçbir etkinliğin Atatürk ilke ve devrimleri karşısında koruma göremeyeceği,

• Laiklik ilkesi gereği kutsal din duygularının Devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı,

Belirtilmiştir. Böylece, Cumhuriyet'in niteliklerinin en önemlisi ve diğer niteliklerin temeli olan laiklik, Anayasa'ya yön veren ilkeler arasındaki yerini almış ve anayasal tanınımı bulmuştur.

Bu tanıma göre laiklik, dinin, sosyal, siyasal ve hukuksal bir güç ve düzenleyici olmasını önleyen temel ilkedir. Bu işlevine uygun olarak Anayasa'nın 24. maddesinde de,

• Devlet'in sosyal, ekonomik, siyasal ve hukuksal temel düzeninin kısmen de olsa din kurallarına dayandırılmayacağı,

• Dinin ya da din duygularının yahut dince kutsal sayılan şeylerin, siyasal ya da kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla kötüye kullanılmayacağı,

Açık biçimde belirtilmiştir.

Anayasa'nın 13. maddesinde, temel hak ve özgürlüklerin laik Cumhuriyet'in gereklerine uygun olarak yasayla sınırlanabileceği; 14. maddesinde de, Anayasa'da yer verilen hak ve özgürlüklerin laik

Cumhuriyet'i ortadan kaldırmayı amaçlayan etkinlikler biçiminde kullanılamayacağı öngörülmüştür.

Böylece, temel hak ve özgürlüklerin laik Cumhuriyet'i zedeleyecek biçimde kötüye kullanılması önlenmiş, gerekirse laik Cumhuriyet'i korunmak için temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması kabul edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesi, coğrafi ve siyasal yönden tekil devlet yapısını ve tam bağımsızlık ilkesini, yönetsel yönden laik, demokratik, sosyal, hukuk devletini, ekonomik, sosyal, kültürel ve sanatsal yönden de çağdaş bir Türkiye'yi hedeflemektedir.

Atatürk devriminin amacı, aydınlanma çağını yakalamak ve Türk toplumunu çağdaşlaştırmaktır. Bu amaç, Anayasa'nın başlangıcında 'çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak', 174. maddesinde de, 'çağdaş uygarlık düzeyini aşmak' biçiminde anlatımını bulmuştur.

Devrimin temeli, amacına bağlı olarak laiklik ilkesidir. Laiklik ilkesi, Türkiye Cumhuriyeti'ni oluşturan tüm değerlerin temel taşıdır. Anayasa'da benimsenen laiklik ilkesinin, yukarıda belirtilen amaç bağlamında değerlendirilmesi ve yorumlanması zorunludur.

Anayasa Mahkemesi'nin çeşitli kararlarında da belirtildiği gibi, laiklik, ülkelerin içinde bulunduğu tarihsel, siyasal, toplumsal koşullara ve her dinin hünyesinin gerektirdiği isterlere bağlı olarak ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir.

Bu farklılık nedeniyle her ülkenin laiklik anlayışı o ülkenin anayasasına yansımıştır. Türkiye için özellik taşıyan laiklik de, Anayasa'da benimsenen ve korunan içerikteki bir ilkedir.

Anayasa, bireyin inanç alanında kaldığı sürece din ve inanç olgusuna sınırsız bir özgürlük tanımakta, buna karşın toplumsal

yaşamı etkilediğinde, açığa vurulduğunda kanun düzenini koruma amacıyla bu özgürlük sınırlanabilmektedir. Bu bağlamda, devlet, dinin kötüye kullanılmasını ve sömürülmesini önleyecek önlemleri almakla yükümlü kılınmıştır.

bb. Anayasa'nın 174. maddesinde, Türk toplumunu çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarma ve Türkiye Cumhuriyeti'nin laiklik niteliğini koruma amacı güden devrim yasaları tek tek sayılarak anayasal güvenceye alınmıştır.

Bu yasalar, maddede de belirtildiği gibi laiklik ilkesiyle doğrudan ilgili bulunmakta, Cumhuriyetimizin laik niteliğini somutlaştırmakta ve ona içerik kazandırmaktadır. Bu nedenle, Anayasa'nın 174. maddesi, başlangıcı ile 2 ve 24. maddelerinden ayrı düşünülemez ve onları tamamlayıcı niteliktedir.

Ayrıca, 174. maddede yer verilen ve Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında yeni rejimi oluşturmak amacıyla çıkarılan yasaların "inkılap yasaları" olarak anılmaları, bu yasaların Türk Devrimini ve Atatürk ilkelerinin gerçekleşme aracı olduğunu göstermektedir.

Bundan da anlaşılmalıdır ki, laiklik, tüm anayasal kurallara egemen bir ilkedir.

Anayasa koyucu, Atatürk devrimlerinin temel felsefesinin önemini, devrim yasalarını 174. maddesi ile korumaya alarak vurgulamak istemiştir. Gerçekten, 1982 Anayasası'nın 'İnkılap kanunlarının korunması' başlıklı 174. maddesinin gerekçesinde,

'Atatürk inkılaplarının Atatürk'ün amaç olarak gösterdiği Batı uygarlık düzeyine varıştaki önemleri tartışılmayacak kadar açıktır. Türk Milleti bu inkılapların bilincine varmış ve onlarla ilgili değerlendirmelerini etrafında topladığı fikirler nüvesine katmıştır.

Ancak zaman zaman Atatürk inkılaplarının anlamını kavra-

yamayanların belirledikleri görüldüğünden inkılapları anayasanın himayesine alan 1961 Anayasası'ndaki hükmün yeni Anayasa'da korunması yerinde görülmüştür.'

Denilerek, devrinlerin Anayasa'nın korumasına alındığı belirtilmiştir.

Ülkemizde laik öğretime geçiş, Anayasa'nın 174. maddesiyle korumaya alınan 03 Mart 1924 günlü, 430 sayılı Öğretim Birliği Yasası ile gerçekleştirilmiştir. Bu Yasa ile,

- Türkiye'deki tüm okullar, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmış,
- Şeriye ve Evkaf Bakanlığı ile vakıflarca yönetilen medreseler ve dini eğitim veren okullar kapatılmış,
- Diyanet uzmanları yetiştirmek üzere ilahiyat fakültesi, imam ve hatip gibi din hizmetlerini yürüteceklerin yetiştirilmesi amacıyla okullar açılması için Milli Eğitim Bakanlığı'na görev ve yetki verilmiştir.

Öğretim birliği ilkesinin amacı, akla ve bilime dayalı programlarla çağdaş uygarlık hedefine yönlendirilmiş yurttaşlar yaratmaktır.

İkili öğretim, yani bir yanda akla ve bilime, öte yanda dinsel öğretime dayalı öğretim toplumda ikiliğe yol açacak, kaos ve karmaşa yaratacaktır. Bunun çağdaşlaşma hedefine ve ulusal birliğe zararı açıktır.

Öğretim Birliği Yasası'nın gerekçesinde,

'Bir devletin genel eğitim ve kültür politikasında ulusun düşüncesi ve duygu bütünlüğünü sağlamak için öğrenim birliği en doğru, en bilimsel ve her yerde yararı ve olumluluğu görülmüş bir ilkedir. 1839 Gülhane Fermanı'ndan sonra açılan Kutlu Düzenleme (Tanzimat-ı Hayriye) döneminde öğrenim birliğine başlanmak istenmişse de, bunda başarılı olunamamış ve tam tersine bu alanda bir ikilik yara-

MİLLETE
VE
DEVLETE
KARŞI
SUÇLAR
VE
SON
HÜKÜMLER

tılmıştır. Bu ikilik eğitim ve öğretim açısından birçok olumsuz sonuç yaratmıştır. Bir ulus bireyleri, ancak bir eğitim görebilir. Bir ülkede iki türlü eğitim, iki türlü insan yetiştirir. Bu ise duygu, düşünce ve dayanışma birliği amaçlarını tümüyle yok eder. Yasa önerinizin kabulü durumunda, Türkiye Cumhuriyeti'ndeki her çeşit eğitim-öğretim kurumlarının bağlanacakları tek yer Eğitim Bakanlığı olacaktır. Cumhuriyet'in kültür politikasından ve kültürümüzü duygu ve düşünce birliği içinde ilerletmekte görevli olan Eğitim Bakanlığı, nüspet ve bütünleşmiş bir eğitim politikası uygulayacaktır.'

Denilerek, öğretim birliği ilkesinin önemi vurgulanmış ve temeli atılmıştır. Öğretim birliği ilkesi, laik eğitim ve öğretiminin vazgeçilmez koşulu olarak laiklik ilkesinin önemli alanlarından birini oluşturmaktadır.

Öğretim Birliği Yasası'nın bir başka amacı, din kültürünü bilimsel ortamda edinmiş, aydın, toplumu batıl inançtan kurtarabilecek din adamları yetiştirilmesidir.

Bu amaç, imamlık, hatiplik ve Kuran kursu öğreticiliği gibi alanlardaki dini hizmetleri yerine getirmek için, öğrencileri bu mesleğe hazırlayıcı programlar çerçevesinde eğitim ve öğretim verilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Öte yandan, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası'nın 32. maddesinde, öğretim birliği ilkesine uygun olarak imanî hatip liseleri, imamlık, hatiplik ve Kuran kursu öğreticiliği gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesi ile görevli elemanları yetiştirmek üzere, Milli Eğitim Bakanlığı'na açılan, ortaöğretim sistemi içindeki öğretim kurumları olarak tanımlanmıştır.

Böylece, bir yandan eğitim kurumlarının, bu bağlamda Kuran kurslarının Atatürk ilke ve devrimleri ile çağdaş bilim ve eğitim esaslarına aykırı eğitim verip vermediği Devlet'in gözetimi ve denetimine bırakılırken, öte yandan da Kuran kursu öğreticiliği gibi

dini hizmetleri yerine getirebilecek elemanların yetiştirilmesi görevi Devlet okullarına verilmektedir.

Devlet gözetimi ve denetiminin olmadığı ya da sonuç vermediği ortamlarda dinsel ve bilimsel ikili eğitimin gelişip yerleşmesi kaçınılmazdır.

İncelenen Yasa'nın 29. maddesiyle yapılan düzenleme zaman içinde ikili eğitime yol açacak niteliktedir. Yasaların izin vermediği kurumlarda din eğitimi yapılmasına, bu yerleri açmanın ve çalıştırmanın neredeyse teşvik edilmesine, bu kurumlara dolaylı destek verilmesine, zaman içinde ikili eğitime yol açacak nitelikteki düzenlemenin, laiklik ve öğretim birliği ilkeleriyle, çağdaş ve bilimsel eğitim anlayışıyla ve Cumhuriyet'in kuruluş felsefesiyle bağdaşmayacağı açıktır.

Öte yandan, Anayasa'nın başlangıç bölümüyle 3. maddesinde, Türkiye Devleti'nin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bir bütün olduğu belirtilmiş; 5. maddesinde, Devlet'e, ulusun bütünlüğü ve ülkenin bölünmezliğini korumak görevi verilmiştir.

Yasa dışı ayrılıkçı ve dinsel eğitim kurumlarının yetiştireceği Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarının sahip olacakları sapkın düşüncelerin gelecekte ülke ve ulus birliğine tehdit oluşturabileceği ortadadır.

Bu nedenle, 29. maddeyle yapılan düzenleme ülke ve ulus birliği ilkelerine de uygun düşmemektedir.

d. Anayasa'da yer verilen laiklik ilkesi uyarınca, İslam dininin aydın din adanlarınca anlatılıp öğretilmesi Türkiye Cumhuriyeti'nin kalıcılığı yönünden de zorunludur.

Bu nedenle, Anayasa'nın 136. maddesinde, genel idare içinde yer verilen Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, laiklik ilkesi doğrultusunda, tüm siyasi görüş ve düşüncülerin dışında kalarak, ulusun daya-

nışması ve bütünleşmesini amaç edinerek, özel yasasında gösterilen görevleri yerine getireceği belirtilmiştir.

22.6.1965 günlü, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Yasa'ya, 22.7.1999 günlü, 4415 sayılı Yasa'yla eklenen Ek 3. maddede de, Kuran ve anlamını öğrenmek ve dini bilgiler almak isteyenlerden ilköğretimi bitirenler için Diyanet İşleri Başkanlığı'nca Kuran kursları açılacağı; ayrıca, 5. sınıfta bitirenler için tatillerde, Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetim ve gözetiminde yaz kursları açılacağı kurala bağlanmıştır.

633 sayılı Yasa'nın 16. maddesine göre de, il ve ilçe müftüleri bölgelerindeki din hizmetlerini, dini kuruluşları yönetmekte, din görevlilerinin hizmetlerini düzenleyip denetlemektedir.

Görüldüğü gibi, Kuran kurslarının yönetimi ve denetimini anayasal ilke ve kurallara uygun biçimde bir yönetim birimi olan il ve ilçe müftülüklerine verilmiştir.

Türk milli eğitiminin genel amacı, Türk Ulusu'nun tüm bireylerini, Atatürk ilke ve devrimlerine ve Anayasa'da anlatımını bulan Atatürk Milliyetçiliği'ne bağlı, Anayasa'nın başlangıcında belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları yaşamında uygulayan yurttaşlar olarak yetiştirmektir.

Eğitimde, planlama ve program kadar, belki ondan da fazla önemli olan uygulamadır. Uygulamada yaşanacak sapmalar, laik eğitimi ve ulusal birlik yönünden aykırılıklara neden olacaktır.

Bu nedenle, eğitim hizmetlerinin, yurt düzeyinde, ilkedeki tüm yurttaşlara fırsat ve olanak eşitliği sunacak biçimde merkezi yönetimin genel sorumluluğu altında yürütülmesi gerekmektedir."

Özel işaret ve kıyafetleri usulsüz kullanma

MADDE 264 - (1) Bir rütbe veya kamu görevinin veya mesleğin, resmî elbisesini yetkisi olmaksızın alenen ve başkalarını yanıltacak şekilde giyen veya hakkı olmayan nişan veya madalyaları takan kimseye üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Elbisenin sağlayacağı kolaylık ve olanaklardan yararlanarak bir suç işlenirse, yalnız bu fiilden ötürü yukarıdaki fıkrada belirtilen cezalar üçte biri oranında artırılarak hükümlenir. (Sulh Ceza)

Açıklama: ÖNCEK m. 253/1'de, kamu görevinin veya mesleğin resmi elbisesini giyerek o mesleğe ait iş yapanlar için da ağır bir ceza öngörülmüştü.

Görevi yaptırmamak için direnme

MADDE 265 - (1) Kamu görevlisine karşı görevini yapmasını engellemek amacıyla, cebir veya tehdit kullanan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun yargı görevi yapan kişilere karşı işlenmesi hâlinde, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına hükümlenir.

(3) Suçun, kişinin kendisini tanınmayacak bir hâle koyması suretiyle veya birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte biri oranında artırılır.

(4) Suçun, silâhla ya da var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

MİLLETE
VE
DEVLETE
KARŞI
SUÇLAR
VE
SON
HÜKÜMLER

(5) Bu suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâllerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır. (Asliye Ceza)

Açıklama: Madde, kamu görevlisine görevini yaptır-mamak için direnme fiillerini cezalandırmaktadır. Bu suç (direnme/mukavemet), ÖNCEK'in 254 ilâ 260. maddelerinde düzenlenmiş ve ceza yaptırımına bağlanmıştı.

Maddenin birinci fıkrası, ÖNCEK m. 254/1 ve 258/1'de cezalandırılan fiilleri kapsamaktadır. Ancak ÖNCEK m. 254/1'de, hem görevin yapılmasını sağlamak hem de engellemek amacıyla cebir, şiddet veya tehdit göstermek suç sayılmıştı. Halbuki bu maddede düzenlenen suçun maddi unsuru, *"kamu görevlisine karşı görevini yapmasını engellemek amacıyla cebir veya tehdit kullanmak"* olarak belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrası ise, ÖNCEK m. 255'de, 254. maddeye yollamada bulunulmak suretiyle, adli heyetle birlikte siyasî veya idari bir heyetleri de kapsayacak şekilde düzenlenmişti.

Maddenin üçüncü ve dördüncü fıkraları, suçun ağırlatıcı sebeplerini göstermektedir. Suçun, kişinin kendisini tanınmayacak bir hale koyarak işlenmesi hali, ÖNCEK m. 254/ son'da, sadece görev mahallinin işgali suretiyle işlenen mukavemet suçunun ağırlatıcı sebebi olarak düzenlenmişti.

Beşinci fıkra hükmüne ise ÖNCEK'de yer verilmemişti.

TCK m. 6/1-c,f, 37, 87, 106, 108, 220 ve ÖNCEK m. 254, 255, 256, 257, 258, 260'a bakınız.

Kamu görevine ait araç ve gereçleri suçta kullanma

MADDE 266 - (1) Görevi gereği olarak elinde bulundurduğu araç ve gereçleri bir suçun işlenmesi sırasında kullanan kamu görevlisi hakkında, ilgili suçun tanımında kamu görevlisi sıfatı esasen göz önünde bulundurulmamış ise, verilecek ceza üçte biri oranında artırılır.

Açıklama: TCK m. 6/1-c ve ÖNCEK m. 281'e bakınız.

İKİNCİ BÖLÜM

Adliyeye Karşı Suçlar

İftira

MADDE 267 - (1) Yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunarak ya da basın ve yayın yoluyla, işlemediğini bildiği hâlde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat eden kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(2) Fiilin maddî eser ve delillerini uydurarak iftirada bulunulması hâlinde, ceza yarı oranında artırılır.

(3) Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş mağdurun aleyhine olarak bu fiil nedeniyle gözaltına alma ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbiri uygulanmışsa, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş olan mağdurun bu fiil nedeniyle gözaltına alınması veya

MİLLETE
VE
DEVLETE
KARŞI
SUÇLAR
VE
SON
HÜKÜMLER

MİLLETE
VE
DEVLETE
KARŞI
SUÇLAR
VE
SON
HÜKÜMLER

tutuklanması hâlinde; iftira eden, ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulur.

(5) Mağdurun ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis cezasına mahkûmiyeti hâlinde, yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis cezasına; süreli hapis cezasına mahkûmiyeti hâlinde, mahkûm olunan cezanın üçte ikisi kadar hapis cezasına hükmolunur. (Ağır Ceza)

(6) Mağdurun mahkûm olduğu hapis cezasının infazına başlanmış ise, beşinci fıkraya göre verilecek ceza yarısı kadar artırılır.

(7) İftira sonucunda mağdur hakkında hapis cezası dışında adli veya idarî bir yaptırım uygulanmışsa; iftira eden kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(8) İftira suçundan dolayı dava zaman aşımı, mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu tarihten başlar.

(9) Basın ve yayın yoluyla işlenen iftira suçundan dolayı verilen mahkûmiyet kararı, aynı veya eşdeğerde basın ve yayın organıyla ilân olunur. İlân masrafı, hükümlüden tahsil edilir.

Açıklama: Kaçakçılık suçuna yönelik iftira, 4926 sayılı Kaçakçılık Kanunu'nun 32. maddesinde özel olarak düzenlenmişti. Bu Kanun, 21.3.2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 25. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. Yeni KMK'da kaçakçılık suçuna yönelik iftiraya yer verilmemiştir.

TCK m. 6/1-g, 66/6, 109'a; CMK m. 91, 100, 158,160, 172 ve 175/1'e ve ÖNCEK m.258'e bakınız.

Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması

MADDE 268 - (1) İşlediği suç nedeniyle kendisi hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engellemek amacıyla, *(Değişik ibare: 29.6.2005-5377/m. 30 ile)* başkasına ait kimliği veya kimlik bilgilerini kullanan kimse, iftira suçuna ilişkin hükümlere göre cezalandırılır.

Açıklama: Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin, kullanılmasını ÖNCEK' de suç sayarak cezalandırmıştı. Ancak bu belge veya bilgilerin, işlediği bir suç nedeniyle kendisi hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engellemek amacıyla kullanılmasını konusuna özel bir düzenleme bulunmuyordu. Bu konuda ÖNCEK m. 343, 350/3, 357 ve 528 ve TCK m. 267'ye bakınız.

Maddenin birinci fıkrasında, 5377 sayılı Kanun'la yapılan ibare değişikliğinden önce "bu kişiye" ibaresi yer alıyordu. Halbuki cezalandırılan fiil, belirli bir kişiye ait kimliğin kullanılması değil, başkasına ait kimlik bilgilerinin kullanılması olduğundan, yapılan değişiklikle bu yazım hatası düzeltilmiştir.

Etkin pişmanlık

MADDE 269 - (1) İftira edenin, mağdur hakkında adli veya idarî soruşturma başlamadan önce, iftirasından dönmesi hâlinde, hakkında iftira suçundan dolayı verilecek cezanın beşte dördü indirilir.

MİLLETE
VE
DEVLETE
KARŞI
SUÇLAR
VE
SON
HÜKÜMLER

(2) Mağdur hakkında kovuşturma başlamadan önce iftiradan dönme hâlinde, iftira suçundan dolayı verilecek cezanın dörtte üçü indirilir.

(3) Etkin pişmanlığın;

a) Mağdur hakkında hükümden önce gerçekleşmesi hâlinde, verilecek cezanın üçte ikisi,

b) Mağdurun mahkûmiyetinden sonra gerçekleşmesi hâlinde, verilecek cezanın yarısı,

c) Hükmolunan cezanın infazına başlanması hâlinde, verilecek cezanın üçte biri,

İndirilebilir.

(4) İftiranın konusunu oluşturan münhasıran idarî yaptırım uygulanmasını gerektiren fiil dolayısıyla;

a) İdarî yaptırıma karar verilmeden önce etkin pişmanlıkta bulunulması hâlinde, verilecek cezanın yarısı,

b) İdarî yaptırım uygulandıktan sonra etkin pişmanlıkta bulunulması hâlinde, verilecek cezanın üçte biri,

İndirilebilir.

(5) (Değişik fıkra: 29.6.2005-5377/m. 31 ile) Basın ve yayın yoluyla yapılan iftiradan dolayı etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmesi için, bunun aynı yöntemle yayınlanması gerekir.

Açıklama: ÖNCEK, adli veya idari soruşturma başlamadan iftiradan dönme ile kovuşturma başlamadan iftiradan dönme ayırımını yapmamış, her iki durum için tek bir indirim oranı öngörmüştü.

Maddenin beşinci fıkrası, basın ve yayın yoluyla iftirada bulunulması halinde de etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesine imkan sağlamak amacıyla, 29.6.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun'un 31. maddesi ile değiştirilmiştir.

Değiştirilen 5. fıkra şöyle idi: "(5) İftira suçunun basın ve yayın yoluyla işlenmesi halinde, *by madde hükümleri uygulanamaz.*"

İftira suçunda inkarın, iftiradan dönme olarak kabul edilemeyeceğine ilişkin 21.1.1959 tarih ve E. 1957/12, K. 1959/3 (RG, 20.3.1959-10164) sayılı YİBK geçerliliğini korumaktadır.

TCK m. 6/1-c, 267; CMK m. 160, 175/1, 223; ÖNCEK m. 285/son'a bakınız.

Suç üstlenme

MADDE 270 - (1) Yetkili makamlara, gerçeğe aykırı olarak, suçu işlediğini veya suça katıldığını bildiren kimseye iki yıla kadar hapis cezası verilir. Bu suçun üstsoy, altsoy, eş veya kardeşi cezadan kurtarmak amacıyla işlenmesi hâlinde; verilecek cezanın dörtte üçü indirilebileceği gibi tamamen de kaldırılabilir. (Sulh Ceza)

Açıklama: ÖNCEK m. 283/2'ye bakınız.

Suç uydurma

MADDE 271 - (1) İşlenmediğini bildiği bir suçu, yetkili makamlara işlenmiş gibi ihbar eden ya da işlenmeyen bir suçun delil veya emarelerini soruşturma yapılmasını sağlayacak biçimde uyduran kimseye üç yıla kadar hapis cezası verilir. (Asliye Ceza)

Açıklama: ÖNCEK m. 283/1'ye bakınız.

Yalan tanıklık

MADDE 272 - (1) Hukuka aykırı bir fiil nedeniyle başlatılan bir soruşturma kapsamında tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapan kimseye, dört aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir. (Sulh Ceza)

(2) Mahkeme huzurunda ya da yemin ettirerek tanık dinlemeye kanunen yetkili kişi veya kurul önünde gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir. (Asliye Ceza)

(3) Üç yıldan fazla hapis cezasını gerektiren bir suçun soruşturma veya kovuşturması kapsamında yalan tanıklık yapan kişi hakkında iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Asliye Ceza)

(4) Aleyhine tanıklıkta bulunulan kişi ile ilgili olarak gözaltına alma ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbiri uygulanmışsa, yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş olması koşuluyla, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Aleyhine tanıklıkta bulunulan kişinin gözaltına alınması veya tutuklanması hâlinde; yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş olması koşuluyla; yalan tanıklık yapan kişi, ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulur.

(6) Aleyhine tanıklıkta bulunulan kimsenin ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis cezasına mahkûmiyeti hâlinde, yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis cezasına; süreli hapis cezasına mahkûmiyeti hâlinde, mahkûm olunan cezanın üçte ikisi kadar hapis cezasına hükmolunur. (Ağır Ceza)

(7) Aleyhine tanıklıkta bulunulan kimsenin mahkûm olduğu hapis cezasının infazına başlanmış ise, altıncı fıkraya göre verilecek ceza yarısı kadar artırılır.

(8) Aleyhine tanıklıkta bulunulan kişi hakkında hapis cezası dışında adli veya idarî bir yaptırım uygulanmışsa; yalan tanıklıkta bulunan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

Açıklama: Bu madde, yalan tanıklığı düzenleyen ÖNCEK m. 286'dan kısmen de olsa farklıdır. En önemli fark, yalan tanıklık için aranan ön şart bakımındandır. Suç için öngörülen ceza miktarı da farklıdır. ÖNCEK 286'ya göre yalan tanıklık suçunun oluşması için, yalan beyanın yemin vermeye yetkili bir memur veya heyet huzurunda gerçekleşmesi gerekmektedir. Halbuki yeni düzenlemede, memurun tanık dinlemeye yetkili olması suçun temel şeklinin gerçekleşmesi için yeterli görülmüştür. Yalan tanıklık suçunun mahkeme huzurunda ya da yemin ettirerek tanık dinlemeye kanunen yetkili kişi veya kurul önünde işlenmesi ise daha ağır bir yaptırma bağlanmıştır (m. 272/2). Suçun faili ve diğer unsurları bakımından her iki düzenleme aynı mahiyettedir.

TCK m. 109'a; CMK m. 54/son, 91 ve 100'e; ÖNCEK m. 286 ve 289/3'e bakınız.

**Şahsî cezasızlık veya cezanın azaltılmasını
gerektiren sebepler**

MADDE 273 - (1) Kişinin;

a) Kendisinin, üstsoy, altsoy, eş veya kardeşinin soruştur-
ma ve kovuşturmaya uğramasına neden olabilecek bir hususla
ilgili olarak yalan tanıklıkta bulunması,

b) Tanıklıktan çekinme hakkı olmasına rağmen, bu hakkı
kendisine hatırlatılmadan gerçeğe aykırı olarak tanıklık yap-
ması,

Hâlinde, verilecek cezada indirim yapılabileceği gibi, ceza
vermekten de vazgeçilebilir.

(2) Birinci fıkra hükmü, özel hukuk uyuşmazlıkları kap-
samında yapılan yalan tanıklık hâllerinde uygulanmaz.

Açıklama: İkinci fıkra hükmü ÖNCEK’de yer almamıştı.
CMK m. 45-49; ÖNCEK m. 287, 289, 292’ye bakınız.

Etkin pişmanlık

**MADDE 274 - (1) Aleyhine tanıklık yapılan kişi hakkında
bir hak kısıtlamasını veya yoksunluğunu sonuçlayacak nitelik-
te karar verilmeden veya hükümden önce gerçeğin söylenmesi
hâlinde, cezaya hükmolunmaz.**

(2) Aleyhine tanıklık yapılan kişi hakkında bir hak kı-
sıtlamasını veya yoksunluğunu sonuçlayacak nitelikte karar
verildikten sonra ve fakat hükümden önce gerçeğin söylen-
mesi hâlinde, verilecek cezanın üçte ikisinden yarısına kadarı
indirilebilir.

(3) Aleyhine tanıklık yapılan kişi hakkında verilen mahkûmiyet kararı kesinleşmeden önce gerçeğin söylenmesi hâlinde, verilecek cezanın yarısından üçte birine kadarı indirilebilir.

Açıklama: CMK m. 231; ÖNCEK m. 289'a bakınız.

Yalan yere yemin

MADDE 275 - (1) Hukuk davalarında yalan yere yemin eden davacı veya davalıya bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Dava hakkında hüküm verilmeden önce gerçeğin söylenmesi hâlinde, cezaya hükmolunmaz.

(3) Hükmün icraya konulmasından veya kesinleşmesinden önce gerçeğin söylenmesi hâlinde, verilecek cezanın yarısı indirilir. (Asliye Ceza)

Açıklama: ÖNCEK m. 289'a bakınız.

Gerçeğe aykırı bilirkişilik veya tercümanlık

MADDE 276 - (1) Yargı mercileri veya suçtan dolayı kanunen soruşturma yapmak veya yemin altında tanık dinlemek yetkisine sahip bulunan kişi veya kurul tarafından görevlendirilen bilirkişinin gerçeğe aykırı mütalâada bulunması hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Asliye Ceza)

(2) Birinci fıkrada belirtilen kişi veya kurullar tarafından görevlendirilen tercümanın ifade veya belgeleri gerçeğe aykırı olarak tercüme etmesi hâlinde, birinci fıkra hükmü uygulanır.

Açıklama: CMK m. 62-73, 202; ÖNCEK m. 290'a bakınız.

Yargı görevi yapanı etkileme

MADDE 277 - (1) Bir davanın taraflarından birinin veya bir kaçının veya sanıkların veya davaya katılanların, mağdurların leh veya aleyhinde, yargı görevi yapanlara emir veren veya baskı yapan veya nüfuz icra eden veya her ne suretle olursa olsun adı geçenleri hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs eden kimseye iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir. (Asliye Ceza) Teşebbüs iltimas derecesini geçmediği takdirde verilecek ceza altı aydan iki yıla kadardır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Emir verildiği, baskı yapıldığı veya nüfuz kullanıldığı anda suç tamamlanır. İltimas, "hatıra dayanarak ricada bulunmak" anlamına gelmektedir (madde gerekçesi). TCK m. 6/1-d, 35; ÖNCEK m. 232'ye bakınız.

Suçu bildirmeme

MADDE 278 - (1) İşlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması hâlen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Mağdurun onbeş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan özürlü olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması

hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Bu maddeye göre, suçü bildirmeme suçunun oluşabilmesi için henüz icrası devam etmekte olan bir suçun varlığı gereklidir. Bununla beraber, icrası tamamlanmış olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması hâlen mümkün bulunan bir suçun yetkili makamlara bildirilmemesi hâlinde de bu suç oluşur.

Bu suçun faili yönünden bildirim yükümlülüğü doğan suçun mağdurunun onbeş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan özürlü olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması, ağırlatıcı neden sayılmıştır.

CMK m. 158 ve 5378 sayılı Özürlüler Kanunu hükümlerine bakınız. Bu suç ÖNCEK' de düzenlenmemiştir.

Kamu görevlisinin suçü bildirmemesi

MADDE 279 - (1) Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun, adli kolluk görevini yapan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Bu suçun oluşabilmesi için, bildirim konusu suçun kamu görevlisinin yürüttüğü görevle bağlantılı olması gerekir. İşlenen suçun görevle bağlantısının olmaması du-

rumunda, ihbarla ilgili genel kurallar geçerlidir; bildirimde bulunmama, duruma göre 278. maddede yazılı suçu oluşturabilir. Failin adli kolluk görevini yapan memurlardan olması ağırlaştırıcı neden kabul edilmiştir. TCK Madde 6/1-c, 166, 278, 280'e; CMK m. 164/1'e; ÖNCEK m. 235'e bakınız.

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi

MADDE 280 - (1) Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Devlete ait sağlık kuruluşlarında görev yapan sağlık mesleği mensupları, kamu görevlisi olmalarına rağmen, suçu bildirme yükümlülüğüne aykırı davranmaları 279. maddedekini değil, bu maddede yazılı suçu oluşturur. ÖNCEK m. 530'a bakınız.

Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme

MADDE 281 - (1) Gerçeğin meydana çıkmasını engellemek amacıyla, bir suçun delillerini yok eden, silen, gizleyen, değiştiren veya bozan kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kendi işlediği veya işlenişine iştirak ettiği suçla ilgili olarak kişiye bu fıkra hükmüne göre ceza verilmez.

(2) Bu suçun kamu görevlisi tarafından göreviyle bağlantılı olarak işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) İlişkin olduğu suç nedeniyle hüküm verilmeden önce gizlenen delilleri mahkemeye teslim eden kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle verilecek cezanın beşte dördü indirilir. (Asliye Ceza)

Açıklama: Bu suçun oluşabilmesi için, failin gerçeğin meydana çıkarılmasını engellemek amacıyla hareket etmesi gerekir. ÖNCEK m. 296'ya bakınız.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama

MADDE 282 - (1) Alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimesru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tabi tutan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçun, kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi hâlinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır.

(3) Bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, verilecek ceza bir kat artırılır. (Asliye Ceza)

(4) Bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. (Sulh Ceza)

(5) Bu suç nedeniyle kovuşturma başlamadan önce suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçiril-

mesini kolaylaştıran kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle cezaya hükmolunmaz.

Açıklama: 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun; Bankacılık, sigortacılık, bireysel emeklilik, sermaye piyasaları, ödünç para verme ve diğer finansal hizmetler ile posta ve taşımacılık, talih ve bahis oyunları alanında faaliyet gösterenleri; döviz, taşınmaz, değerli taş ve maden, mücevher, nakil vasıtası, iş makinesi, tarihi eser, sanat eseri ve antika ticareti ile iştiğal edenleri veya bu faaliyetlere aracılık edenler ile noterler, spor kulüpleri ve Bakanlar Kurulunca belirlenen diğer alanlarda faaliyet gösterenleri, kendileri nezdinde yapılan veya aracılık ettikleri işlemlerde işlem yapılmadan önce, işlem yapanlar ile nam veya hesaplarına işlem yapılanların kimliklerini tespit etmek; kendileri nezdinde veya kendi aracılıklarıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halinde, bu işlemleri Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı bildirmekle yükümlü tutmuştur. Kanun, ayrıca şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğu hususunda açıklama yasağı da getirmiştir. Kanunda daha başka yükümlülüklerle ve yasaklara da yer verilmiş ve bu yasaklara aykırı davranışlar hakkında idari ve adli yaptırımlar öngörülmüştür (5549/m. 13- 18).

TCK m. 6/1-d, 60, 220; CMK m. 135/6, 140, 158'e bakınız.
Bu suç ÖNCEK'de düzenlenmemiştir.

Suçluyu kayırma

MADDE 283 - (1) Suç işleyen bir kişiye araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtulması için

imkân sağlayan kimse, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçun kamu görevlisi tarafından göreviyle bağlantılı olarak işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) Bu suçun üstsoy, altsoy, eş, kardeş veya diğer suç ortağı tarafından işlenmesi hâlinde, cezaya hükmolunmaz. (Asliye Ceza)

Açıklama: Bu suçun oluşabilmesi için, failin, kayırılan kişinin araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtulmasını sağlamak amacıyla hareket etmesi gerekir. Böyle bir amaç güdülmeyip de, kişinin insani mülahazalarla bazı ihtiyaçlarının karşılanmış olması durumunda, söz konusu suç oluşmaz.

TCK m. 6/1-d ve ÖNCEK m. 296'ya bakınız.

Tutuklu, hükümlü veya suç delillerini bildirmeme

MADDE 284 - (1) Hakkında tutuklama kararı verilmiş olan veya hükümlü bir kişinin bulunduğu yeri bildiği hâlde yetkili makamlara bildirmeyen kimse, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İşlenmiş olan bir suçla ilişkin delil ve eserlerin başkaları tarafından saklandığı yeri bildiği hâlde yetkili makamlara bildirmeyen kimse, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Bu suçların kamu görevlisi tarafından göreviyle bağlantılı olarak işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Bu suçların üstsoy, altsoy, eş veya kardeş tarafından işlenmesi hâlinde, cezaya hükmolunmaz. (Sulh Ceza)

Açıklama: Bu maddede yazılı suçların faili herkes olabilir. Ancak suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçunun faili olan kişi, bu suçtan dolayı cezalandırılmaz.

CMK m. 101 ve ÖNCEK m. 296'ya bakınız.

Gizliliğin ihlâli

MADDE 285 - (1) Soruşturmanın gizliliğini alenen ihlâl eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, soruşturma aşamasında alınan ve kanun hükmü gereğince gizli tutulması gereken kararların ve bunların gereği olarak yapılan işlemlerin gizliliğinin ihlâli açısından aleniyetin gerçekleşmesi aranmaz. (Asliye Ceza)

(2) Kanuna göre kapalı yapılması gereken veya kapalı yapılmasına karar verilen duruşmadaki açıklama veya görüntülerin gizliliğini alenen ihlâl eden kişi, birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır. Ancak, bu suçun oluşması için tanığın korunmasına ilişkin olarak alınan gizlilik kararına aykırılık açısından aleniyetin gerçekleşmesi aranmaz.

(3) Bu suçların basın ve yayın yoluyla işlenmesi hâlinde, ceza yarı oranında artırılır.

(4) Soruşturma ve kovuşturma evresinde kişilerin suçlu olarak damgalanmalarını sağlayacak şekilde görüntülerinin yayınlanması hâlinde, altı aydan iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Sulh Ceza)

Açıklama: Hazırlık soruşturmasının gizliliğinin ihlalini ÖNCEK ayrı bir suç olarak düzenlememişti.

Soruşturma evresinin gizliliği, bir defa ceza adaletinin doğruluk, dürüstlük, gerçeğe ulaşma ilkelerine uyulması için bir zorunluluktur. Ancak, her şeyden önce suçsuzluk karinesinin sağlam tutulabilmesi yönünden de vazgeçilemez niteliktedir.

İHAS m. 6/2, AY m. 38/4, TCK m. 6/1g, CMK m. 157, 182/2,3,4, 184 ve 185'e, 5187/ m. 21'e bakınız.

Ses veya görüntülerin kayda alınması

MADDE 286 - (1) Soruşturma ve kovuşturma işlemleri sırasındaki ses veya görüntüleri yetkisiz olarak kayda alan veya nakleden kişi, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Bu suçu ÖNCEK düzenlememişti. Ceza Muhakemeleri Kanununa göre Kanunda belirtilen istisnalar dışında soruşturma evresindeki usul işlemleri gizlidir(m.157). Kovuşturma evresinde de, duruşma başladıktan sonra duruşma salonunda her türlü sesli veya görüntülü kayıt veya nakil olanağı sağlayan aletlerin kullanılması yasaktır. Madde bu yasaklara aykırılığı suç olarak düzenlemiştir.

CMK m. 87, 140 ve 183'e, 5187/m. 21'e bakınız.

Genital muayene

MADDE 287 - (1) Yetkili hâkim ve savcı kararı olmaksızın, kişiyi genital muayeneye gönderen veya bu muayeneyi yapan fail hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Sulh Ceza)

(2) Bulaşıcı hastalıklar dolayısıyla kamu sağlığını korumak amacıyla kanun ve tüzüklerde öngörülen hükümlere uygun olarak yapılan muayeneler açısından yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmaz.

Açıklama: Bulaşıcı hastalıklarla mücadele konusunda 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nun 1, 57, 58, 65, 67, 73. maddeleri ile 282 ilâ 302. maddelerine,

Kamu sağlığını korumak amacıyla hakim kararı olmaksızın kişilerin genital muayeneye gönderilmeleriyle ilgili olarak Fuhuş ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü¹⁰⁸ hükümlerine ve Evlenme Muayenesi Hakkında Nizamname'nin¹⁰⁹ 1, 4, 7, 9, 10, 11 ve 13. maddelerine,

Bir suçla ilişkin olarak delil elde etmek amacıyla, şüpheli veya sanığın beden muayenesi için CMK m. 75'e, mağdurun beden muayenesi için m. 76'ya ve Kadının muayenesi için m. 77'ye bakınız.

Adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs

MADDE 288 - (1) Bir olayla ilgili olarak başlatılan soruşturma veya kovuşturma kesin hükümle sonuçlanıncaya kadar savcı, hâkim, mahkeme, bilirkişi veya tanıkları etkilemek amacıyla alenen sözlü veya yazılı beyanda bulunan kişi, altı aydan

¹⁰⁸ Fuhuş ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü, 30.3.1961 tarihli ve 5/984 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilmiş ve 14.4.1961 tarihli ve 10786 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹⁰⁹ 1593 sayılı UHK'ya dayanılarak çıkarılan Evlenme Muayenesi Hakkında Nizamname, 17.8.1931 tarihli ve 11682 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilmiş ve 21.9.1931 tarihli ve 1904 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(2) (Bu fıkra 29.6.2005-5377/m. 32 ile madde metninden çıkarılmıştır.)

Açıklama: Bu hüküm, hakim bağımsızlığını çevreye, bu bağlamda basma karşı güvence altına almak amacıyla getirilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında ağırlatıcı neden olarak gösterilen fiil, 9.6.2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 19. maddesinde¹¹⁰ "Yargıyı etkileme" başlığıyla suç olarak düzenlenmiş olması nedeniyle, bu fıkra 5377 sayılı Kanun'la madde metninden çıkarılmıştır.

Madde metninden çıkarılan ikinci fıkra şöyle idi: "(2) Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır."

İHAS m. 6; AY m. 26/2, 28/3, 36/1, 138/2,3; TCK m. 277 ve 5187/19'a bakınız.

¹¹⁰ Basın Kanunu'nun "Yargıyı etkileme" başlıklı 19. maddesi şöyledir:

"**MADDE19.** – Hazırlık soruşturmasının başlamasından takipsizlik kararı verilmesine veya kamu davasının açılmasına kadar geçen süre içerisinde, Cumhuriyet savcısı, hâkimi veya mahkeme işlemlerinin ve soruşturma ile ilgili diğer belgelerin içeriğini yayımlayan kimse, ikimilyar liradan ellimilyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Bu ceza, bölgesel süreli yayınlarda onmilyar liradan, yaygın süreli yayınlarda yirmimilyar liradan az olamaz.

Görülmekte olan bir dava kesin kararlar sonuçlanıncaya kadar, bu dava ile ilgili hâkim veya mahkeme işlemleri hakkında mütalaa yayımlayan kişiler hakkında da birinci fıkra da yer alan cezalar uygulanır."

MİLLETE
VE
DEVLETE
KARŞI
SUÇLAR
VE
SON
HÜKÜMLER

Muhafaza görevini kötüye kullanma

MADDE 289 - (1) Muhafaza edilmek üzere kendisine resmen teslim olunan rehinli veya hacizli veya herhangi bir nedenle elkonulmuş olan mal üzerinde teslim amacı dışında tasarrufta bulunan kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis ve üç bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Kişinin bu malın sahibi olması hâlinde, verilecek ceza yarı oranında indirilir.

(2) Birinci fıkrada tanımlanan suçun konusunu oluşturan eşyayı kovuşturma başlamadan önce geri veren veya bunun mümkün olmaması hâlinde bedelini ödeyen kişi hakkında verilecek cezaların beşte dördü indirilir.

(3) Muhafaza edilmek üzere kendisine resmen teslim olunan rehinli veya hacizli veya herhangi bir nedenle elkonulmuş olan malın dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranması nedeniyle kaybolmasına veya bozulmasına neden olan kişi, adli para cezası ile cezalandırılır.

(4) Bir suça ilişkin soruşturma veya kovuşturma kapsamında elkonulan eşyayı amacı dışında kullanan kimse, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: TCK m. 52, 61/8; CMK m. 123-132, 175; CGTİK m. 58; MK m. 939, 945, 962; ÖNCEK m. 276'ya bakınız.

Resmen teslim olunan mala elkonulması ve bozulması

MADDE 290 - (1) Hükmen hak sahiplerine teslim edilen taşınmaz mallara tekrar elkoyan kimseye üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir. (Sulh Ceza)

(2) Muhafaza edilmek üzere başkasına resmen teslim olunan rehinli veya hacizli veya herhangi bir nedenle elko-

nulmuş olan taşınır malın bu kişinin elinden rızası dışında alınması hâlinde hırsızlık, cebren alınması hâlinde yağma, hırsızlıkla alınması hâlinde dolandırıcılık, tahrip edilmesi hâlinde mala zarar verme suçuna ilişkin hükümler uygulanır. Kişinin bu malın sahibi olması hâlinde, verilecek cezanın yarısından dörtte üçüne kadarı indirilir.

Açıklama: TCK m. 140, 148, 150, 151, 157, 289; ÖNCEK m. 276, 309, 310'a bakınız.

Başkası yerine ceza infaz kurumuna veya tutukevine girme

MADDE 291 - (1) Kendisini, bir hükümlünün veya tutuklunun yerine koyarak ceza infaz kurumuna veya tutukevine giren kimseye altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir. (Sulh Ceza)

Açıklama: TCK m. 206, 212, 268; CGTİK m. 21; ÖNCEK m. 284'e bakınız.

Hükümlü veya tutuklunun kaçması

MADDE 292 - (1) Tutukevindenden, ceza infaz kurumundan veya gözetimi altında bulunduğu görevlilerin elinden kaçan tutuklu veya hükümlü hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Sulh Ceza)

(2) Bu suçun, cebir veya tehdit kullanılarak işlenmesi hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Asliye Ceza)

(3) Bu suçun, silâhli olarak ya da birden çok tutuklu veya hükümlü tarafından birlikte işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza bir katına kadar artırılır.

(4) Bu suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâllerinin veya kasten öldürme suçunun gerçekleşmesi ya da eşyaya zarar verilmesi durumunda, ayrıca bu suçlara ilişkin hükümlere göre cezaya hükmolunur.

(5) Bu maddede yazılı hükümler, ceza infaz kurumu dışında çalıştırılan hükümlüler ile hapis cezası adli para cezasından çevrilmiş olanlar hakkında da uygulanır.

(6) (Bu fıkra 29.6.2005-5377/m. 33 ile madde metninden çıkarılmıştır.)

Açıklama: Adalet Komisyonu'nda kabul edilen metinde, "Gözüaltına alınanın veya tutuklunun kaçması" 292. maddede, "Hükümlününün kaçması" da 293. maddede düzenlenmişti. Tasarı'nın bu maddelerinin 16.9.2004 tarihinde Genel Kurul'da görüşülmesi sırasında, söz konusu maddelerin birleştirilerek değiştirilmesi ve madde numaralarının buna göre teselsül ettirilmesi konusunda verilen önergenin kabulü üzerine, hazırlanan yeni metin, bugünkü şekliyle 292. madde olarak kabul edilmiştir.¹¹¹

5275 sayılı Kanun'un 110. maddesine göre, altı ay veya daha az süreli hapis cezasının, hafta sonlarında veya geceleri çektirilmesi mümkündür. Bu infaz usulünün gereklerine geçerli bir mazeret olmaksızın uyulmaması halinde ise, cezanın baştan itibaren ceza infaz kurumunda çektirilmesine karar verilmesi gerekmektedir. Bu, bir nevi ceza niteliğindedir. Altıncı fıkra hükmü de aynı fiili cezalandırdığından, 5377 değişikliği ile bu fıkra madde metninden çıkarılmıştır.

¹¹¹ Genel Kurul Tutanağı, 22. Dönem, 2. Yasama Yılı, 121. Birleşim, Beşinci Oturum. Ayrıca bkz., Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu, s. 1007-1009.

Madde metninden çıkarılan altıncı fıkraya şöyle idi: "(6) Kısa süreli hapis cezasının özel infaz şekillerinin gereklerine uymayan hükümlü hakkında bir aydan iki aya kadar hapis cezasına hükmolünür; geriye kalan ceza da ayrıca çektirilir".

TCK m. 87, 81, 106, 108, 151; CMK m. 100-108; CGTİK. m. 53-58, 111, ÖNCEK m. 298, 299'a bakınız.

MİLLETE
VE
DEVLETE
KARŞI
SUÇLAR
VE
SON
HÜKÜMLER

Etkin pişmanlık

MADDE 293 - (1) (...) Tutuklu veya hükümlünün, kaçtıktan sonra etkin pişmanlık göstererek kendiliğinden teslim olması hâlinde, kaçtığı günden itibaren teslimin gerçekleştiği güne kadar geçen süre dikkate alınarak, verilecek cezanın altında beşinden altıda birine kadar indirilir. Ancak, kaçma süresinin altı ayı geçmesi hâlinde cezada indirim yapılmaz.

Açıklama: Maddenin ilk metninde (...) içinde yer alan "Gözaltına alınan" ibaresi 292. maddede yapılan değişikliğe uyum sağlanması amacıyla 5377 sayılı Kanun'un 34. maddesi ile madde metninden çıkarılmıştır.

TCK m. 292; CMK m. 91, 93, 100, 101; ÖNCEK m. 300'e bakınız.

Kaçmaya imkân sağlama

MADDE 294 - (1) Gözaltına alınanın veya tutuklunun kaçmasını sağlayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Hükümlünün kaçmasını sağlayan kişi, çekilecek olan hapis cezasının süresine göre iki yıldan beş yıla kadar hapis

cezası ile cezalandırılır. Ancak, hükümlünün cezası;

a) Müebbet hapis cezası ise, beş yıldan sekiz yıla, (Asliye Ceza)

b) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ise, sekiz yıldan oniki yıla,

Kadar hapis cezasına hükmolunur. (Ağır Ceza)

(3) Bu suçların, cebir veya tehdit kullanılarak işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte biri oranında artırılır.

(4) Kaçması sağlanan kişi sayısının birden fazla olması hâlinde, bu sayı göz önünde bulundurularak, verilecek ceza üçte birden bir katına kadar artırılır.

(5) Bu suçların gözüaltına alınan, tutuklu veya hükümlünün muhafaza veya nakli ile görevli kişiler tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza, üçte biri oranında artırılır.

(6) Bu suçların üstsoy, altsoy, eş veya kardeş tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte biri oranında indirilir.

(7) Bu suçların işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hâllerinin veya kasten öldürme suçunun gerçekleşmesi ya da eşyaya zarar verilmesi durumunda, ayrıca bu suçlara ilişkin hükümlere göre cezaya hükmolunur.

(8) Gözüaltına alınan, tutuklu veya hükümlünün, muhafaza veya nakli ile görevli kişinin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranmasından yararlanarak kaçması hâlinde, altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Asliye Ceza)

Açıklama: TCK m. 81, 87, 106, 108, 151; CMK m. 91, 93, 100, 101; CGTİK m. 58; ÖNCEK m. 301, 302'ye bakınız.

Muhafızın görevini kötüye kullanması

MADDE 295 - (1) Gözaltına alınan, tutuklu veya hükümlünün muhafaza veya nakli ile görevli kişilerin, görevlerinin gereklerine aykırı hareket etmeleri hâlinde, görevi kötüye kullanma suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(2) Muhafaza veya nakli ile görevli olan kimse, görevinin gereklerine aykırı olarak gözaltına alınan, tutuklu veya hükümlünün bulunduğu yerden geçici bir süreyle uzaklaşmasına izin verirse; altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(3) Gözaltına alınan, tutuklu veya hükümlünün bu fırsattan yararlanarak kaçması hâlinde, kaçmaya kasten imkan sağlama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

Açıklama: TCK m. 257, 294; CMK m. 91, 93, 100, 101; CG-TİK m. 53-58; ÖNCEK m. 303, 305, 306'ya bakınız.

Hükümlü veya tutukluların ayaklanması

MADDE 296 - (1) Hükümlü veya tutukluların toplu olarak ayaklanması hâlinde, her biri hakkında altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Hükümlü veya tutuklu sayısının üçten fazla olmaması hâlinde, bu suçtan dolayı cezaya hükmedilmez. (Asliye Ceza)

(2) Ayaklanma sırasında başka suçların işlenmesi hâlinde, ayrıca bu suçlara ilişkin hükümlere göre cezaya hükmolunur.

Açıklama: CGTİK m. 26-28, 37, 49, 50; ÖNCEK m. 304'e bakınız.

İnfaz kurumuna veya tutukevine yasak eşya sokmak

MADDE 297 - (1) İnfaz kurumuna veya tutukevine silâh, uyuşturucu veya uyarıcı madde veya elektronik haberleşme aracı sokan veya bulunduran kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun konusunu oluşturan eşyanın, temin edilmesi veya bulundurulması ayrı bir suç oluşturduğu takdirde; fikri içtima hükümlerine göre belirlenecek ceza yarı oranında artırılır. (Asliye Ceza)

(2) Birinci fıkrada sayılanların dışında kalıp da yetkili makamlar tarafından infaz kurumuna veya tutukevine sokulması yasaklanmış bulunan eşyayı, bu yasağı bilerek, infaz kurumuna veya tutukevine sokan veya bulunduran ya da kullanan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(3) Bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan suçların hükümlü veya tutukluların muhafazasıyla görevli kişiler tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

(4) Bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan suçların konusunu oluşturan eşyayı yanında bulunduran veya kullanan hükümlü veya tutuklu, bunu kimden ve ne suretle elde ettiği hususunda bilgi verirse, verilecek ceza yarı oranında indirilir.

Açıklama: TCK m. 44; CGTİK m. 35, 69; ÖNCEK m. 307, 307/a'ya bakınız.

Hak kullanımını ve beslenmeyi engelleme

MADDE 298 - (1) Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde bulunan hükümlü ve tutukluların haberleşmelerini, ziyaretçileriyle görüşmelerini, iyileştirme ve eğitim programları çerçeve-

sinde eğitim ve spor, meslek kazandırma ve işyurdu çalışmaları ile diğer sosyal ve kültürel faaliyetlere katılmalarını, kurum tabibince muayene ve tedavi edilmelerini, müdafî veya avukat tayin etmelerini, bunlarla görüşmelerini, mahkemelere veya Cumhuriyet başsavcılıklarına gitmelerini, kurum görevlileri ile görüşmelerini, salıverilenlerin kurum dışına çıkmalarını her ne suretle olursa olsun engelleyenler, hükümlü ve tutukluları bu fiillere teşvik edenler, bu yolda talimat verenler, mevzuatın hükümlü ve tutuklulara tanıdığı sair her türlü görüşme ve temas olanağını engelleyenler, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar. (Asliye Ceza)

(2) Hükümlü ve tutukluların beslenmesini engelleyenler hakkında iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir. Hükümlü ve tutukluların açlık grevine veya ölüm orucuna teşvik veya ikna edilmeleri ya da bu yolda kendilerine talimat verilmesi de beslenmenin engellenmesi sayılır.

(3) Beslenmenin engellenmesi nedeniyle kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâllerinden biri veya ölüm meydana gelmiş ise, ayrıca kasten yaralama veya kasten öldürme suçlarına ilişkin hükümlere göre cezaya hükmolunur.

Açıklama: CGTİK m. 27, 29, 30, 59, 60, 66, 71, 75; Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik¹¹² hükümlerine bakınız. ÖNCEK m. 307/b'ye bakınız.

¹¹² Bu yönetmelik 17.6.2005 tarihli ve 25848 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Devletin Egemenlik Alametlerine ve Organlarının Saygınlığına Karşı Suçlar.

Cumhurbaşkanına hakaret

MADDE 299 - (1) Cumhurbaşkanına hakaret eden kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) (Değişik fıkra: 29.6.2005-5377/ m. 34 ile) Suçun alenen işlenmesi hâlinde, verilecek ceza altıda biri oranında artırılır.

(3) Bu suçtan dolayı kovuşturma yapılması, Adalet Bakanının iznine bağlıdır. (Asliye Ceza)

Açıklama: Değiştirilen ikinci fıkra şöyle idi: "(2) Verilecek ceza, suçun alenen işlenmesi hâlinde, altıda biri; basın ve yayın yolu ile işlenmesi hâlinde, üçte biri oranında artırılır."

TCK m. 125'e; ÖNCEK m. 158, 160'a bakınız.

Devletin egemenlik alametlerini aşağılama

MADDE 300 - (1) Türk Bayrağını yırtarak, yakarak veya sair surette ve alenen aşağılayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu hüküm, Anayasada belirlenen beyaz ay yıldızlı al bayrak özelliklerini taşıyan ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinin egemenlik alâmeti olarak kullanılan her türlü işaret hakkında uygulanır. (Asliye Ceza)

(2) İstiklal Marşını alenen aşağılayan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(3) Bu maddede tanımlanan suçların yabancı bir ülkede bir Türk vatandaşı tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır.

Açıklama: Bu maddede yazılı suçun konusu Türk Bayrağıdır. Türk Bayrağından maksat, Anayasa'nın 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtildiği üzere "şekli kanununda belirtilen beyaz ay yıldızlı al bayraktır". Ancak, Türk Bayrağının yanı sıra, Anayasa'da belirlenen beyaz ay yıldızlı al bayrak özelliklerini taşıyan ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin egemenlik alameti olarak kullanılan her türlü işareti aşağılamak da bu suç oluşturur.

Madde metninde yer verilen "yırtarak", "yakarak" kelimeleri, aşağılamaya örnek olarak gösterilmiştir. Başka türlü davranışlarla da, mesela yere atmak, ayakaltına almak suretiyle de bayrağın aşağılanması mümkündür.

AY m. 3/2; 22.9.1983 tarih ve 2893 sayılı Türk Bayrağı Kanunu m. 7 ve 8'e; ÖNCEK m. 145'e bakınız.

Türklüğü, Cumhuriyeti, Devletin kurum ve organlarını aşağılama

MADDE 301 - (1) Türklüğü, Cumhuriyeti veya Türkiye Büyük Millet Meclisini alenen aşağılayan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

(2) Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini, Devletin yargı organlarını, askerî veya emniyet teşkilatını alenen aşağılayan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Sulh Ceza)

(3) Türklüğü aşağılamanın yabancı bir ülkede bir Türk vatandaşı tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır.

(4) Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz.

Açıklama: Bu suç, ÖNCEK m. 159 da düzenlenmişti.

Bu maddeyle, Devletin siyasal ve hukuki varlığı ve aynı doğrultudaki çıkarlarının korunması amaçlanmıştır. Devletin varlığını oluşturan ve onun ayrılmaz unsurları sayılan kurumların madde metninde ayrı ayrı sayılması ve bunlara yönelen hareketlerin yaptırım altına alınmasıyla güdülen amaç, temelde Devletin tüzel kişiliğinin, saygınlığının ve hukuki yararının korunmasıdır.

Ancak bu hükümle Devlet kavramı ve Devletin varlığını oluşturan ve maddede sayılan kurumlar korunmuş olup bu kurumlarda yer alan kişi veya kişilerin ya da grupların korunması amacı güdülmemiştir.

Maddenin birinci fıkrasındaki “Türklük” kavramı, devletin insan unsuruyla ilgili olup, bu kavramla Türk Milleti kastedilmektedir. Türklükten maksat, “Türk Milletini oluşturan insani, dini, tarihi değerleri ile milli dil, milli duygular ve milli geleneklerden oluşan milli, manevi değerler bütünü”dür.

Madde gerekçesinde de bu kavramla ilgili olarak “Madde geçen Türklük deyiminden maksat, dünyanın neresinde yaşarsa yaşasınlar Türklere has müşterek kültürün ortaya çıkardığı ortak varlık anlaşılır. Bu varlık Türk Milleti kavramından geniştir ve Türkiye dışında yaşayan ve aynı kültürün iştirakçileri olan toplumları da kapsar. Cumhuriyet deyiminden, Türkiye Cumhuriyeti Devleti anlaşılmalıdır.” açıklamasına yer verilmiştir.

Suçun maddi unsuru, maddede belirtilen kavramların varsayılan tüzel kişiliklerine yönelik, onları aşağılayan, hor gören, küçük düşüren, onurlarını zedeleyici hareketlerdir; bunlar, toplumda hakim olan ortalama anlayış, örf ve adetlere göre belirlenir.

Suçun manevi unsuru ise; aşağılama kastı güdülerek Kanunun söz konusu kurumlara sağlamak istediği saygıyla çelişen, bu kurumları koruyup kollama düşüncesini zedelemeyi ve alçaltmayı hedefleyen amaçla hareket edilmesidir.

Maddenin son fıkrasında, eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamalarının bu suçu oluşturmayacağı belirtilmek suretiyle eleştiri, bir hukuka uygunluk sebebi olarak düzenlenmiş bulunmaktadır.

Hükümet Tasarısı'nda da yer alan bu hüküm, Adalet Komisyonu tarafından, bu fıkranın maddede yer almasının diğer suçlar bakımından yanlış anlaşılacağı, esasen eleştiri sınırları içinde kalan düşünce açıklamalarının suç sayılmadığı, cezalandırılan fiilin ifade özgürlüğü olmayıp aşağılama olduğu gerekçesiyle madde metninden çıkartılmıştı.¹¹³

Dördüncü fıkra, Tasarı'nın 16.9.2004 tarihinde Genel Kurulda görüşülmesi sırasında verilen önerge ile maddeye eklenmiş ve madde bugünkü şekliyle kabul edilmiştir. Bu fıkranın eklenmesine ilişkin önergede şu gerekçelere yer verilmiştir:

"Eleştiri hakkı Anayasamızda güvence altına alınan ifade özgürlüğünün doğal bir parçası olup, kişilerin bu hakkı kullanmaları sonucu ortaya koydukları düşüncelerin suç oluşturmayacağı açıktır. Yargıtay ve İnsan Hakları Mahkemesinin Kararlarında da belirtildiği üzere, ağır, sert veya incitici nitelikte de olsa, eleştiri hakkı kullanıldığında

¹¹³ Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamalarının cezayı gerektirmeyeceği şeklindeki bir hükme, 765 sayılı TCK'nun 159. maddesinde de yer verilmişti. Bu maddeye, 3.08.2002 tarihli ve 4771 sayılı Kanun'la eklenip 30.07.2003 tarihli ve 4963 sayılı Kanun'la değiştirilen, son fıkra hükmü şöyle idi: *"Tahkir, tezyif ve sövme kastı bulunmaksızın, sadece eleştirmek amacıyla yapılan düşünce açıklamaları cezayı gerektirmez."*

kişiye yaptırım uygulanamayacağı, çoğulcu demokrasinin vazgeçilmez bir gereğidir. Kuşkusuz ki, eleştiri hakkının kullanıldığı bütün hallerde suç oluşturmayaacağı; diğer bir deyişle, söz konusu hakkın sadece bu maddedeki suçlar yönünden değil, tüm suçlar için geçerli olduğu açıktır. Nitekim Tasarının 26. maddesinde de "hakkını kullanan kimseye ceza verilemeyeceği" öngörülerek, eleştiri hakkı da dahil olmak üzere bu konuda genel bir hüküm bulunmaktadır. Ancak 30.07.2003 tarihli ve 4963 sayılı Kanunla, 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 159 uncu maddesine eklenen son fıkrasına, Tasarıda yer verilmemesinin yanlış anlamalara ve uygulamalara neden olabileceği düşünülererek, maddeye bu hususun dördüncü fıkra olarak yazılması gerekmiştir."¹¹⁴

Doğal haklardan kabul edilen ve "insanın özgürce fikirler edinebilme, edindiği fikir ve kanaatlerinden dolayı kınanmama, bunları meşru yöntemlerle dışa vurabilme imkan ve özgürlüğü" şeklinde tanımlanan ifade hürriyetinin, çağdaş çoğulcu demokrasilerde, vazgeçilemez ve devredilemez bir niteliğe sahip olduğu, birçok hak ve özgürlüğün temelini teşkil ettiği tartışmasız kabul edilmektedir.¹¹⁵

İfade özgürlüğüne ilişkin düzenlemeler için; İHEB m. 7, 18, 19, 28, 29, 30'a, İHAS m. 10/1'e, AY m. 25, 26 ve 28'e,

İfade özgürlüğünün sınırlandırılmasına ilişkin düzenlemeler konusunda; İHAS m. 10/2, 17 ve 18'e, AY m. 2, 13, 14, 25, 26/2, 28, 66 ve 90'a,

¹¹⁴ Genel Kurul Tutanağı, 22. Dönem, 2. Yasama Yılı, 121. Birleşim, Beşinci Oturum; ayrıca bkz. Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu, s. 1040.

¹¹⁵ Türk Ceza Kanunu'nun (159) 301. maddesinde düzenlenen Türklüğü Alenen Aşağılamak suçunun unsurları konusunda ayrıntılı bir değerlendirme için YCGK: 11.7.2006-E. 2006/9- 169, K. 2006/184 (yayımlanmamış) kararına bakınız.

YCGK'nın 13.3.2005- E. 2004/8-201, K. 2005/30 sayılı Kararına, bakınız.

Bu düzenlemelere göre ifade özgürlüğü, ulusal güvenlik, toprak bütünlüğü, kamu güvenliği ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli kalması gereken haberlerin yayılmasına engel olunması veya yargı gücünün otorite veya tarafsızlığının korunması için ancak kanunla sınırlanabilecektir.

Ancak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, ifade özgürlüğünün sınırlandırılması için sınırlama nedeninin bulunmasını yeterli görmemekte ve aynı zamanda demokratik toplum bakımından zorunluluk bulunmasını da aramaktadır. Fakat zorunluluk, ölçüsüz bir sınırlanmaya hak vermez. Dolayısıyla sınırlamalar dar yorumlanmalıdır. Bu konuda AİHM, Zana/Türkiye 1997 ve İ.A./Türkiye 2005 sayılı Kararlarına bakınız.

Son günlerde basın ve yayın organlarında ve toplumun değişik kesimlerinde bu maddenin değiştirilmesi, hatta kaldırılması gerektiği yönünde görüş ve düşünceler ileri sürülmektedir. TCHD, TÜSİAD, TGC gibi kuruluşların hazırladıkları taslak metinlere basında yer verilmektedir. Tartışma, daha çok "Türklük" ve "aşğılamak" kavramları üzerinde yoğunlaşmış; Türklük yerine, "Türk Milleti", aşğılamak kelimesinin yerine "hakaret etmek" ibaresinin önerildiği görülmektedir.¹¹⁶

¹¹⁶ Türkiye Barolar Birliği, 2.2.2007 tarihinde Meslek Kuruluşları ve Konfederasyon başkanlarının davet edildiği bir toplantı düzenlemiştir. Birlik tarafından hazırlanan 301. maddeyle ilgili "genel bir tespit ve değerlendirme" içeren Bilgi Notu, TBB Başkanı Sayın Özdemir ÖZOK tarafından bu toplantıda açıklanmıştır. Daha sonra bu metin ve tartışılan öneriler, daha geniş kitlelerin, halkın bu konuda bilgi sahibi olması amaçlarıyla Şubat 2007 de "TCK 301" adıyla, kitap olarak yayınlanmıştır.

Yapılan bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, yapılan düşünce açıklamalarının bu maddede yazılı suçu oluşturup oluşturmadığı, ifade özgürlüğü ve eleştiri hakkı kavramları dikkate alınmak ve bu kavramlar mümkün olduğu takdirde geniş yorumlanmak suretiyle belirlenmelidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar

Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak

MADDE 302.-(1) (Değişik fıkra: 26.6.2005-5377/m. 36 ile)
Devlet topraklarının tamamını veya bir kısmını yabancı bir devletin egemenliği altına koymaya veya Devletin bağımsızlığını zayıflatmaya veya birliğini bozmaya veya Devletin egemenliği altında bulunan topraklardan bir kısmını Devlet idaresinden ayırmaya yönelik bir fiil işleyen kimse, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır. (Ağır Ceza)

(2) Bu suçun işlenmesi sırasında başka suçların işlenmesi hâlinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ilgili hükümlere göre cezaya hükmolunur.

(3) Bu maddede tanımlanan suçların işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. (Sulh Ceza)

Açıklama: Bu madde, ÖNCEK m. 302'nin karşılığını teşkil etmektedir ve söz konusu hükmün, Kanunun sistematiğine uygun olarak günümüz Türkçesiyle yeniden ifade edilmesinden ibarettir. Suçun unsurları bakımından her iki madde arasında bir farklılık bulunmamaktadır.

İlk metinde suçun maddi unsurunu oluşturan eylemler, "mak- mek" mastar ekleri ile ifade edilmişti. Ayrıca, suçun oluşması için gerekli olan "elverişlilik" unsuruna da metinde yer verilmişti. Değişiklik teklifinde, değişiklik gerekçesi olarak, uygulamada bu suçun oluşabilmesi için işlenen fiillerin belirtilen amacı gerçekleştirmeye elverişli olması arandığından, "elverişli" ibaresine madde metninde yer verilmesinin gerekli görülmediği belirtilmiş ve madde yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenleme sırasında "mak- mek" şeklindeki mastar ekleri de maddeye işlendiği şekilde değiştirilmiştir. Yapılan değişiklik Adalet Komisyonu'nda tartışılmaksızın kabul edilmiştir. Genel Kurul'da yapılan görüşme sırasında da madde üzerinde söz alan olmamış ve bu şekliyle kabul edilmiştir.

Değiştirilen birinci fıkra şöyle idi: "(1) Devletin topraklarının tamamını veya bir kısmını yabancı bir devletin egemenliği altına koymak, Devletin birliğini bozmak, Devletin egemenliği altında bulunan topraklardan bir kısmını Devlet idaresinden ayırmak, Devletin bağımsızlığını zayıflatmak amacıyla yönelik elverişli bir fiil işleyen kimseye ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilir."

AY Başlangıç Prg. 5, m. 3/1, 5; TCK m. 42, 44, 47, 60; CMK m. 248, 250; As. CK m. 54; CGTİK m. 9, 25, 99, ÖNCEK m. 125'e bakınız.

Düşmanla işbirliği yapmak

MADDE 303 - (1) Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile savaş hâlinde olan devletin ordusunda hizmet kabul eden, düşman devletin yanında Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı silâhlı mücadeleye giren vatandaş, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır. (Ağır Ceza)

(2) Düşman devlet ordusunda herhangi bir komuta görevi

üstlenen vatandaş, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır. (Ağır Ceza)

(3) Bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan suçların işlenmesi sırasında başka suçların işlenmesi hâlinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ilgili hükümlere göre cezaya hükmolunur.

(4) Savaş zamanında düşman devlet toprağında bulunup da bu devlet ordusunda hizmete alınmak mecburiyetinde kalan vatandaş hakkında, bu nedenle cezaya hükmolunmaz.

Açıklama: Maddenin koruduğu hukukî yarar, esas itibarıyla, Türkiye bakımından dış barışın korunmasıdır. Bu suçun hem vatandaş hem de yabancı tarafından işlenmesi mümkündür.

Birinci fıkrada geçen "*hasmane hareket*", barış ilişkileriyle bağdaşması mümkün olmayan fiil ve hareketleri ifade eder.

Birinci fıkranın ikinci cümlesi 29.6.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun'un 37. maddesi ile madde metninden çıkarılmıştır. Değişiklik teklifi madde gerekçesinde, bu cümlenin çıkarılma sebebi açıklanmadığı gibi, Adalet Komisyonu Raporu'nda da bu konuda açıklık yoktur. Madde, Genel Kurul'da da üzerinde tartışma yapılmaksızın kabul edilmiştir.

Metinden çıkarılan birinci fıkranın ikinci cümlesi şöyle idi: "*Tahrik fiilinin basın ve yayın yolu ile işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır.*"

TCKM.60, 220, 314; CMK m. 248, 250; AsCK m. 54; CGTİK m. 9; ÖNCEK m. 127'ye bakınız.

Devlete karşı savaşa tahrik

MADDE 304 - (1) (*Değişik fıkra: 29.6.2005-5377/m. 37 ile*)

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne karşı savaş açması veya hasmane hareketlerde bulunması için yabancı devlet yetkililerini tahrik eden veya bu amaca yönelik olarak yabancı devlet yetkilileri ile işbirliği yapan kişi, on yıldan yirmi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (...): (Ağır Ceza)

(2) Bu madde uygulamasında, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin güvenliğine karşı suç işlemek üzere oluşturulmuş örgütlerin doğrudan veya dolaylı olarak desteklenmesi, hasmane hareket olarak kabul edilir.

(3) Bu maddede tanımlanan suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. (Ağır Ceza)

Açıklama: Maddenin koruduğu hukukî yarar, esas itibarıyla, Türkiye bakımından dış barışın korunmasıdır. Bu suçun hem vatandaş hem de yabancı tarafından işlenmesi mümkündür.

Birinci fıkrada geçen "*hasmane hareket*", barış ilişkileriyle bağdaşması mümkün olmayan fiil ve hareketleri ifade eder.

Birinci fıkranın ikinci cümlesi (29.6.2005-5377/m. 37 ile) madde metninden çıkarılmıştır. Çıkarılan ikinci cümle şöyle idi: "*Tahrik fiilinin basın ve yayın yolu ile işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır.*"

TCK m. 60, 220, 314; CMK m. 248, 250; As. CK m. 54; CG-TİK m. 9; ÖNCEK m. 127'ye bakınız.

Temel millî yararlar karşı faaliyette bulunmak için yarar sağlama (Değişik başlık)

MADDE 305.-(1) (Değişik fıkra: 29.6.2005-5377/ m. 38

ile) Temel millî yararlar karşı fiillerde bulunmak maksadıyla veya bu nedenle, yabancı kişi veya kuruluşlardan doğrudan doğruya veya dolaylı olarak kendisi veya başkası için maddî yarar sağlayan vatandaşa ya da Türkiye'de bulunan yabancıya, üç yıldan on yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası verilir. Yarar sağlayan veya vaat eden kişi hakkında da aynı cezaya hükmolunur. (Asliye Ceza)

(2) (Değişik fıkra: 29.6.2005-5377/m. 38 ile) Fiilin savaş sırasında işlenmiş olması hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) Suç savaş hâli dışında işlendiği takdirde, bu nedenle kovuşturma yapılması Adalet Bakanının iznine bağlıdır.

(4) Temel millî yararlar deyiminden; bağımsızlık, toprak bütünlüğü, millî güvenlik ve Cumhuriyetin Anayasada belirtilen temel nitelikleri anlaşılır.

Açıklama: Maddeyle korunan hukuki menfaat "temel millî yararlar"dır. Bu kavramın içeriği, maddenin üçüncü fıkrasındaki değerlerle sınırlıdır.

İlk metinde madde başlığı, "Temel millî yararlar karşı hareket" idi ve madde, bu suçun failinin ancak vatandaş olabileceği şeklinde düzenlenmişti. 5377 sayılı Kanunla yapılan değişiklikte, hem madde başlığı madde metniyle uyumlu hale getirilmiş hem de suçun yabancı tarafından da işlenmesi mümkün olacak şekilde düzenleme yapılmıştır.

Değiştirilen birinci ve ikinci fıkralar şöyle idi:

"(1) Temel millî yararlar karşı fiillerde bulunmak maksadıyla veya bu nedenle, yabancı kişi veya kuruluşlardan doğrudan doğruya veya dolaylı olarak kendisi veya başkası için maddî yarar sağlayan

vatandaşa, üç yıldan on yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası verilir. Yarar sağlayan veya vaat eden kişi hakkında da aynı cezaya hükmolunur.

(2) Fiilin savaş sırasında işlenmiş ya da yararın basın ve yayın yoluyla propaganda yapmak için verilmiş veya vaat edilmiş olması hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır."

AY m. 2,3/1,5, 117/2, 122; TCK m. 11,12'ye; CMK m. 248; AsCK m. 54'e; ÖNCEK m. 127'ye bakınız.

Yabancı devlet aleyhine asker toplama

MADDE 306 - (1) Türkiye Devletini savaş tehlikesi ile karşı karşıya bırakacak şekilde, yetkisiz olarak, yabancı bir devlete karşı asker toplayan veya diğer hasmane hareketlerde bulunan kimseye beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

(2) Fiil sonucu savaş meydana gelirse faile müebbet hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

(3) Fiil, sadece yabancı devletle siyasal ilişkileri bozacak veya Türkiye Devleti veya Türk vatandaşlarını misilleme tehlikesi ile karşı karşıya bırakacak nitelikte ise faile iki yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

(4) Siyasal ilişki kesilir veya misilleme meydana gelirse üç yıldan on yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Ağır Ceza)

(5) Bu maddede yer alan suçun kovuşturulması Adalet Bakanının iznine bağlıdır.

(6) Bu madde hükümleri, fiili savaş hâlinde ülke topraklarının tamamını veya bir kısmını işgal eden yabancı devlet

kuvvetlerine karşı meşru müdafaa amaçlı direniş hareketleri hakkında uygulanmaz.

Açıklama: AY m. 92, 104/b-6; TCK m. 48, 49; CMK m. 248, 250; As. CK m. 54; ÖNCEK m. 128, 173/2'ye bakınız.

Askeri tesisleri tahrip ve düşman askerî hareketleri yararına anlaşma

MADDE 307 - (1) Devletin silâhlı kuvvetlerine ait olan veya hizmetine verilmiş bulunan kara, deniz ve hava ulaşım araçlarını, yolları, müesseseleri, depoları ve diğer askerî tesisleri, bunlar henüz tamamlanmamış bulunsalar bile, kısmen veya tamamen tahrip eden veya geçici bir süre için olsa bile kullanılmayacak hâle getiren kişiye, altı yıldan oniki yıla kadar hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

(2) Suçun;

a) Türkiye ile savaş hâlinde bulunan bir devletin çıkarı için işlenmiş olması,

b) Devletin savaş hazırlıklarını veya savaş kudret ve yeteneğini veya askerî hareketlerini tehlikeye koymuş olması,

Hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlenir. (Ağır Ceza)

(3) Tahrip veya kullanılamaz hâle gelme, birinci fıkrada belirtilen bina, tesis veya eşyayı elinde bulunduran veya korumak ve gözetlemekle yükümlü olan kimsenin taksiri sonucunda meydana gelmiş veya bu nedenle suçun işlenmesi kolaylaşmış ise, bu kişi hakkında bir yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükümlenir. (Ağır Ceza)

(4) Savaş zamanında Türkiye Devleti zararına olmak üzere, düşman askerî hareketlerini kolaylaştırmak veya Türkiye

Devleti'nin askerî hareketlerine zarar vermek maksadıyla yabancıyla anlaşan veya anlaşma olmasa da aynı sonuçları meydana getirmeye yönelik fiilleri işleyen kişiye on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

(5) Dördüncü fıkrada tanımlanan fiil sonucunda, düşman askerî hareketleri fiilen kolaylaşmış veya Türk Devletinin askerî hareketleri zarar görmüş ise faile ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

(6) Dört ve beşinci fıkralarda yazılı suçları işleyen kimse ile anlaşan yabancıya da aynı ceza verilir. (Ağır Ceza)

(7) Yukarıdaki fıkralarda yazılı fiillerin Türkiye Devleti ile aralarında savaş için ittifak veya iştirak olan devlet zararına olarak Türkiye'de işlenmesi hâlinde de bu madde hükümleri uygulanır.

Açıklama: TCK m. 12, 47; CMK m. 248, 250; As. CK m. 54, 59; CGTİK m. 9; ÖNCEK m. 131, 173/2'ye bakınız.

Düşman devlete maddî ve malî yardım

MADDE 308 - (1) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin savaş hâlinde olduğu devlete, savaşta Türkiye Cumhuriyeti Devletinin aleyhine kullanılabilecek her türlü eşyayı karşılıklı veya karşılıksız, doğrudan veya dolaylı olarak veren vatandaş, beş yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu hüküm, Türkiye'de oturan yabancı hakkında da uygulanır. (Ağır Ceza)

(2) Savaş zamanında, düşman devlet yararına yapılan borçlanmalara veya her ne nedenle olursa olsun ödemelere katılan veya bunlara ilişkin işlemleri kolaylaştıran vatandaşa veya Türkiye'de oturan yabancıya aynı ceza verilir. (Ağır Ceza)

MİLLETE
VE
DEVLETE
KARŞI
SUÇLAR
VE
SON
HÜKÜMLER

(3) Savaştan evvel başlamış olsa bile, birinci fıkrada yazılı hâller dışında, nerede bulunursa bulunsun düşman devlet vatandaşıyla veya düşman devlet topraklarında oturan diğer kimselerle Türkiye Devleti zararına veya düşman devletin savaş gücüne olumlu etki yapacak nitelikte doğrudan doğruya veya dolaylı olarak ticaret yapan vatandaşa veya Türkiye'de oturan yabancıya iki yıldan beş yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası verilir. (Ağır Ceza)

(4) Yukarıdaki fıkralarda yazılı fiillerin düşman devletle aralarında savaş için ittifak veya iştirak olan devlet yararına işlenmesi hâlinde de bu madde hükümleri uygulanır.

Açıklama: TCK m. 12, 13/b; CMK m. 248, 250; 2941 sayılı Kanun m. 3/5; CGTİK m. 9; As. CK m. 54; ÖNCEK m. 129, 173/2'ye bakınız.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar

Anayasayı ihlâl

MADDE 309 - (1) Cebir ve şiddet kullanarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya veya bu düzen yerine başka bir düzen getirmeye veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemeye teşebbüs edenler ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılırlar. (Ağır Ceza)

(2) Bu suçun işlenmesi sırasında başka suçların işlenmesi hâlinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ilgili hükümlere göre cezaya hükmolunur.

(3) Bu maddede tanımlanan suçların işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. (Ağır Ceza)

Açıklama: Madde, ÖNCEK m. 146/1'in karşılığı olmakla birlikte suçun unsurları bakımından önemli sayılabilecek değişiklikler içermektedir. ÖNCEK m. 146'da hem Anayasal düzenin değiştirilmesi hem de Meclis'in çalışmasının engellenmesi düzenlenmişti. Yeni düzenlemede Meclis'i ortadan kaldırmaya veya TBMM'nin görevini yapmasını engellemeye teşebbüs fiili ayrı bir maddede (m.311'de) düzenlenmiştir. Ayrıca ÖNCEK'de 146/1'de Anayasal düzeni değiştirmeye "cebren" teşebbüs edilmesinden söz ediliyordu. Adalet Komisyonu tarafından kabul edilen metinde bu ibare "cebir ve tehdit" şeklinde ifade edilmişti. Bu ibare, maddenin, 16.9.2004 tarihinde Genel Kurul'da görüşülmesi sırasında verilen bir önerge üzerine "cebir ve şiddet" olarak değiştirilmiştir.¹¹⁷ Bu suçun işlenmesi sırasında başka suçlar örneğin, öldürme, yağma, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma gibi suçlar işlenmişse failin, bu suçlardan dolayı ayrıca cezalandırılacağına ilişkin 2. fıkra hükmü de ÖNCEK'de yer almıyordu.

AY m.1, 2, 3, 4; TCK m. 35, 42, 44, 48, 60, 108; CMK m. 250; CGTİK m. 9, 99; ÖNCEK m. 146/1'e bakınız.

¹¹⁷ Bu maddede yapılan değişikliğe paralel olarak 311 ve 312. maddelerde yer alan "cebir veya tehdit" ibarelerinin değiştirilmesi için de önerge verilmiş ve söz konusu maddeler bu önergeler doğrultusunda değiştirilerek kabul edilmiştir. Her üç maddeye ilişkin değişiklik gerekçesi şöyledir: "Anayasa'mızda güvence altına alınmış olan ifade ve örgütlenme özgürlüğü kapsamında kullanılan hakların, Anayasayı ihlal suçu kapsamında değerlendirilemeyeceğinin daha açık bir biçimde vurgulanması ve bu bakımdan ortaya çıkabilecek tereddütlerin giderilmesi için böyle bir değişikliğin yapılması gerekli görülmüştür."

Cumhurbaşkanına suikast ve fiili saldırı

MADDE 310 - (1) Cumhurbaşkanına suikastte bulunan kişi, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır. Bu fiile teşebbüs edilmesi hâlinde de suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur. (Ağır Ceza)

(2) Cumhurbaşkanına karşı diğer fiili saldırılarda bulunan kimse hakkında, ilgili suça ilişkin ceza yarı oranında artırılarak hükmolunur. Ancak, bu suretle verilecek ceza beş yıldan az olamaz. (Ağır Ceza)

Açıklama: Madde, AY m. 101, 102, 104/1; TCK m. 35, 47, 86; CMK m. 250; CGTİK m. 9, 99; ÖNCEK m. 156, 157'ye bakınız.

Yasama organına karşı suç

MADDE 311 - (1) Cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Büyük Millet Meclisini ortadan kaldırmaya veya Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevlerini kısmen veya tamamen yapmasını engellemeye teşebbüs edenler ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla cezalandırılırlar. (Ağır Ceza)

(2) Bu suçun işlenmesi sırasında başka suçların işlenmesi hâlinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ilgili hükümlere göre cezaya hükmolunur.

Açıklama: AY m. 7, 75, 87-92; TCK m. 35, 42, 44, 47; CMK m. 250; CGTİK m. 9, 99; ÖNCEK m. 146/1'e bakınız.

Hükûmete karşı suç

MADDE 312 - (1) Cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevlerini yapmasını kısmen veya tamamen engellemeye teşebbüs eden kimseye ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

(2) Bu suçun işlenmesi sırasında başka suçların işlenmesi hâlinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ilgili hükümlere göre cezaya hükmolunur.

Açıklama: AY m. 8, 109, 112; TCK m. 35, 42, 44, 47, 108; CMK m. 250; CGTİK m. 9, 99; ÖNCEK m. 147'ye bakınız.

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetine karşı silâhlı isyan

MADDE 313 - (1) Halkı, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetine karşı silâhlı bir isyana tahrik eden kimseye onbeş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezası verilir. İsyan gerçekleştiğinde, tahrik eden kişi hakkında yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Ağır Ceza)

(2) Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetine karşı silâhlı isyanı idare eden kişi, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır. İsyana katılan diğer kişilere altı yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

(3) Bir ve ikinci fıkrada tanımlanan suçların, Devletin savaş hâlinde olmasının sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle işlenmesi hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur. (Ağır Ceza)

(4) Bir ve ikinci fıkrada tanımlanan suçların işlenmesi sırasında başka suçların işlenmesi hâlinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ilgili hükümlere göre cezaya hükmolunur.

Açıklama: Silahlı isyan, Devlet otoritesini yok etmek amacını ifade eder. Suçun oluşması için halkı silahlı olarak maddi bir fiile kışkırtmak yeterli olup isyanın gerçekleşmesi gerekmez.

TCK m. 214, 217; Ayrıca 312 altındaki yasa hükümlerine bakınız. CMK m. 250; CGTİK m. 9; 2941 sayılı Kanun m. 3/5; ÖNCEK m. 149, 172'ye bakınız.

Silâhlı örgüt

MADDE 314 - (1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silâhlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Ağır Ceza)

(2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

(3) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır.

Açıklama: Bu maddede geçen örgüt kavramının temel özelliği "silahlı" olmasıdır. Bu nedenle de 220. maddedeki örgüt kavramından farklıdır. Burada silah, örgütün unsuru olduğu halde, 220. maddedeki suç örgütünün silahlı olması ağırlatıcı sebep olarak düzenlenmiştir.

Maddenin 3. fıkrası gereğince, örgüt mensuplarının 221. maddede belirtilen koşullar çerçevesinde, etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmaları mümkündür.

TCK m. 302-313, 316, 220, 221; CMK m. 135/6, 139, 140, 248, 250; CGTİK m. 9; ÖNCEK m. 168'e bakınız.

Silâh sağlama

MADDE 315 - (1) Yukarıdaki maddede tanımlanan örgütlerin faaliyetlerinde kullanılmak maksadıyla bunların amaçlarını bilerek, bu örgütlere üretmek, satın almak veya ülkeye sokmak suretiyle silâh temin eden, nakleden veya depolayan kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Ağır Ceza)

Açıklama: TCK m. 6/1-f, 314; CMK m. 135/6, 139, 140, 248, 250; CGTİK m. 9; ÖNCEK m. 150, 169'e bakınız.

Suç için anlaşma

MADDE 316 - (1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçlardan herhangi birini elverişli vasıtalarla işlemek üzere iki veya daha fazla kişi, maddî olgularla belirlenen bir biçimde anlaşılırsa, suçların ağırlık derecesine göre üç yıldan oniki yıla kadar hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

(2) Amaçlanan suç işlenmeden veya anlaşma dolayısıyla soruşturmaya başlanmadan önce bu ittifaktan çekilenlere ceza verilmez.

Açıklama: TCK m. 37, 38, 302-313, 316, 220; CMK m. 250; ÖNCEK m. 171'e bakınız.

ALTINCI BÖLÜM**Milli Savunmaya Karşı Suçlar****Askerî komutanlıkların gasbı**

MADDE 317 - (1) Kanunen yetkili olmadıkları veya Devlet tarafından memur edilmedikleri hâlde, bir asker kıtasının veya donanmasının veya savaş gemisinin veya savaş hava filosunun

veya bir kale veya müstahkem mevkiin veya bir askerî üssün veya tesisin, bir liman veya şehrin komutasını alanlara müebbet hapis cezası verilir.

(2) Kanunen yetkili olmaları veya Devlet tarafından görevlendirilmeleri suretiyle yukarıda gösterilen yerlerin komutanı bulunanlardan, yetkili makamlarca komutanlığı terk etmeleri için verilen emirlere uymayanlara da aynı ceza verilir. (Ağır Ceza)

Açıklama: Madde, ÖNCEK m. 152'nin karşılığıdır. Unsurları bakımından her iki suç arasında fark bulunmamaktadır. Madde, "Askeri komutanlıkların gasbı" başlığını taşımakta ise de, aslında birbirinden bağımsız iki ayrı fiili cezalandırmaktadır. İlki askerî komutanlıkların gasbı olup memuriyetin gasbı suçunun (m. 262) özel bir halini teşkil etmektedir. İkincisi, maddede gösterilen yerlerin komutanı olarak görevlendirilmiş kimselerin, komutanlık makamını terk etmeleri konusunda yetkili makamlarca verilen emre uymayarak komuta etmeye devam etmeleridir.

Her iki suçla da korunan hukuki yarar, ülkenin savunmasıdır.

Komutanlıkların gasbından maksat, bu yerin komutasını hukuka aykırı olarak almaktır. Bu suçun maddi unsuru, görevin üstlenilmesi veya komutanlık rütbe ve işaretlerinin taşınması, elbiselerinin giyilmesini cezalandıran 262 ve 264. maddelerde düzenlenen suçlardan farklıdır. Burada Devlete karşı işlenmiş bir suç söz konusudur. Bu niteliği itibarıyla, bu suç asker ve sivil kişiler tarafından işlenebilir.

Diğer taraftan emrin, makam ve memuriyet itibarıyla, emir verme yetkisine sahip bir amir tarafından verilmesi gerekir.

Görevden alma, atamadaki usule göre yapılması gerektiğinden, terk emrini, atama yetkisine sahip olan makam verebilir. Komutanlık görevini terk etmeme ise sadece asker kişiler tarafından işlenebilen bir suçtur.

TCK m. 48; CMK m. 250; As. CK m. 16; TSK İç HK m. 1, 12/a, 52; ÖNCEK m. 152'ye bakınız.

Halkı askerlikten soğutma

MADDE 318 - (1) Halkı, askerlik hizmetinden soğutacak etkinlikte teşvik veya telkinde bulunanlara veya propaganda yapanlara altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiil, basım ve yayın yolu ile işlenirse ceza yarısı oranında artırılır. (Sulh Ceza)

Açıklama: Madde, ÖNCEK m. 155'in karşılığıdır. Vatandaşın düşman güçlerine karşı korunması bakımından her Türk vatandaşının askerlik hizmetini severek ve isteyerek yerine getirmesi şarttır. Madde, vatandaşlığın zorunlu gereği olan vatana sadakat borcunun bir parçasını oluşturan bu duyguyu tahrip etmek veya zayıflatmak amacıyla vatandaşları askerlik hizmetlerinden soğutma yolunda teşvik veya telkinlerde bulunmayı veya propagandayı suç hâline getirmiştir. Bu nedenle madde, millî savunmayı koruma amacını gütmektedir.

Telkin ve teşvikin veya propagandanın askerî hizmetten soğutacak kuvvette olması koşulu ile söz, yazı, işaret, küçültücü imgeler veya bunların benzerleri marifetiyle yapılması suç oluşturmaktadır.

Teşvik veya telkin; geniş sayıda kişilere yönelik olmayan fesat oluşturan fiillerdir. Propaganda ise; çok daha geniş ve

önceden belirli olmayan gruplara yönelik etkin telkin ve teşvikleri ifade eder.

Askeri Ceza Kanunu'nun 58. maddesi, bu suçla birlikte, ÖNCEK m. 153 ve 161'de (TCK m.319 ve 323) düzenlenen Askerleri İtaatsizliğe Teşvik suçu ile Savaşta Yalan Haber Yayma suçunu "Milli Mukavemeti Kırılmak" başlığı altında düzenleyerek atıf yoluyla cezalandırmıştır.

Diğer taraftan Askeri Ceza Kanunu'nun 58. maddesi, 353 sayılı Kanun'un, asker olmayan kişilerin askeri mahkemede yargılanmalarını düzenleyen 11/ A maddesinde sayılan suçlar arasında sayıldığından, bu suçları işleyen sivil kişiler hakkındaki davalara askeri mahkemede bakılıyordu. 30.7.2003 tarihli ve 4963 sayılı Kanun (RG, 7.8.2003- 25192)'un 6. maddesiyle bu maddeye eklenen fıkra ile, asker olmayan kişilerin barış zamanında işledikleri bu suçlardan dolayı askeri mahkemede yargılanmalarına son verilmiştir.¹¹⁸ Avrupa Birliğine Uyum sağlamak amacıyla çıkarılan 29.6.2006 tarihli ve 5530 sayılı Kanunla (RG,5.7.2006- 26219), maddenin tamamı yürürlükten kaldırılmış ve böylece barışta sivillerin askeri mahkemede yargılanmaları (asker kişilerle birlikte işledikleri askeri suçlar hariç olmak üzere) sona ermiştir.

TCK m. 6/1-g, 39/2 a, b; As. CK m. 96; DMK m. 57; ÖNCEK m. 155'e bakınız.

¹¹⁸ 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 11. maddesine 4963 sayılı Kanunla eklenen fıkra hükmü şöyledir. "Askeri Ceza Kanununun 58. maddesinde yazılı suçların, barış zamanında asker olmayan kişiler tarafından işlenmesi halinde, bu suçlara ilişkin davalar askeri mahkemelerde görülmez."

Askerleri itaatsizliğe teşvik

MADDE 319 - (1) Askerleri veya askerî idareye bağlı olarak görev yapan diğer kişileri kanunlara karşı itaatsizliğe veya yeminlerini bozmaya veya askerî disiplini veya askerlik hizmetine ilişkin görevlerini ihlâlâ yönelten ve tahrik edenler ile kanunlara, yemine veya disiplin veya diğer görevlere aykırı hareketleri askerler önünde öven veya iyi gördüğünü söyleyen kimselere, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiil, alenî olarak işlenmişse iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

(3) Fiil, savaş zamanında işlenmiş ise ceza bir katı oranında artırılır. (Asliye Ceza)

Açıklama: Bu madde ÖNCEK m. 153'ün karşılığıdır. Ancak 153'üncü maddenin, aleniyetin hangi hallerde gerçekleşmiş sayılacağını, özetle aleniyetin kapsamını belirten dördüncü fıkrası ile suçun zabıta kuvvetlerine karşı işlenmesini cezalandıran şon fıkra metne alınmamıştır. Buna karşılık sadece askerleri değil, askeri idareye bağlı olarak görev yapan sivil kişileri de kanunlara karşı itaatsizliğe teşvik ve tahrik etmek de madde kapsamına alınmıştır. Ayrıca fiilin savaş zamanında işlenmesini ağırlatıcı sebep kabul eden 2.fıkradaki artırım oranı da aleyhe olarak değiştirilmiştir.

TCK m. 217; CMK 250/c; As. CK m. 95/4, 97-107; 2941 sayılı Kanun m. 3/5; TSK İç HK m. 2, 6, 13; ÖNCEK m. 153'e bakınız.

Yabancı hizmetine asker yazma, yazılma

MADDE 320 - (1) Hükümetin izni olmaksızın bir ya-

bancı veya yabancı Devlet hizmetinde veya bunların lehinde çalışmak üzere Ülke içinde vatandaşlardan asker yazan veya vatandaşları silâhlandırılan kimseye üç yıldan altı yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Asker yazılanlar veya silâhlandırılanlar arasından asker veya askerlik çağında olanlar varsa ceza üçte biri oranında artırılır.

(3) Birinci fıkradaki hizmeti kabul eden kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

Açıklama: Madde, ÖNCEK m. 148'de tanımlanan yabancı hizmetinde çalışmak üzere asker yazma ve asker yazılma fiillerini düzenlemektedir.

Maddenin üçüncü fıkrasında suç olarak düzenlenen "*asker yazma veya asker yazılma teklifini kabul etmek*" ÖNCEK m. 148'de düzenlenmemiştir. Halbuki birinci fıkradaki suçun inaddi unsuru asker yazmak veya halkı silâhlandırmaktır; dolayısıyla hizmet kabul eden veya silâhlanan kişi bu suça iştirak etmiş sayılmaz. Bu nedenle, adı geçenlerin fiillerini ayrı bir hüküm ile ayrıca suç hâline getirilmesi yerinde olmuştur. Bunun dışında her iki düzenleme arasında suçun unsurları bakımından, farklılık bulunmamaktadır.

TCK m. 6/1-a; CMK m. 250; As. CK m. 3, 4; 1111 As. K. m. 2; ÖNCEK m. 148'e bakınız.

Savaş zamanında emirlere uymama

MADDE 321 - (1) Savaş zamanında devletin yetkili makam ve mercilerinin emir veya kararlarına bilerek aykırı harekette bulunan kimseye bir yıldan altı yıla kadar hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

Açıklama: Bu hüküm, ÖNCEK m. 139'un karşılığı olup her iki düzenleme arasında gerek suçun unsurları gerek yaptırım açısından farklılık bulunmamaktadır. 2941 sayılı Kanun m. 3/5; CMK m. 250; As. CK m. 54, 87/2; TSK İç HK m. 8; ÖNCEK m. 139'a bakınız.

Savaş zamanında yükümlülükler

MADDE 322 - (1) Savaş zamanında, Devletin silâhlı kuvvetlerinin veya halkın ihtiyaçları için Devlet veya bir kamu kuruluşu veya kamu hizmetleri yapan veya kamu ihtiyaçlarını sağlayan bir kuruluş ile iş yapmak veya eşya vermek üzere yaptıkları sözleşmedeki yükümlülükleri kısmen veya tamamen yerine getirmeyen kimseye üç yıldan on yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası verilir. (Ağır Ceza)

(2) Yükümlülüklerin kısmen veya tamamen yerine getirilmemesi taksirden ileri gelmişse, cezanın dörtte üçüne kadarı indirilebilir.

(3) Yükümlülüğün kısmen veya tamamen yerine getirilmemesine asıl yükümlüler ile aralarında sözleşme bulunan araçlar veya bunların temsilcileri neden olmuşsa, bunlar hakkında da aynı cezalar uygulanır.

(4) Savaş zamanında yükümlülüklerin yerine getirilmesinde hile yapan yukarıdaki fıkralarda yazılı kişilere on yıldan onbeş yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası verilir. (Ağır Ceza)

Açıklama: Bu madde, ÖNCEK m. 130'un karşılığı olup suçun unsurları bakımından her iki hüküm arasında fark bulunmamaktadır. Ancak yeni düzenlemede ceza yaptırımı olarak nispi para cezası öngörülmemiştir. Ayrıca hapis ceza-

sının üst sınırı da fail lehine olarak değiştirilmiştir.

CMK m. 250; As. CK m. 54, 143, 155, 156; 353 sayılı Kanun m. 14/F; ÖNCEK m. 130'a bakınız.

Savaşta yalan haber yayma

MADDE 323 - (1) Savaş sırasında kamunun endişe ve heyecan duymasına neden olacak veya halkın maneviyatını sarsacak veya düşman karşısında ülkenin direncini azaltacak şekilde asılsız veya abartılmış veya özel maksada dayalı havadis veya haber yayan veya nakleden veya temel millî yararlar zarar verebilecek herhangi bir faaliyette bulunan kimseye beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir. (Asliye Ceza)

(2) Eğer fiil;

- a) Propagandayla,
- b) Askerlere yönelik olarak,
- c) Bir yabancı ile anlaşma neticesi,

işlenmişse, verilecek ceza on yıldan yirmi yıla kadar haptir. (Ağır Ceza)

(3) Fiil, düşmanla anlaşma neticesi işlenmişse müebbet hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

(4) Savaş zamanında düşman karşısında milletin direncini tehlikeyle karşı karşıya bırakacak şekilde yabancı paraların değerini düşürmeye veya itibarı amme kağıtlarının değeri üzerinde etki yapmaya yönelik hareketlerde bulunan kimseye beş yıldan on yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adli para cezası verilir. (Asliye Ceza)

(5) Dördüncü fıkrada yazılı fiil, bir yabancı ile anlaşma sonucu işlenmişse ceza yarısı; düşmanla anlaşma sonucu işlenmiş ise bir katı oranında artırılır.

Açıklama: Bu madde, ÖNCEK m. 161'in karşılığı olup suçun unsurları bakımından her iki hüküm arasında fark bulunmamaktadır. Bununla birlikte yeni düzenlemede, yabancı paraların veya itibarı amme kağıtlarının değerini düşürmek fiilinin yabancı kişi ile anlaşarak işlenmesi, ağırlatıcı sebep olarak düzenlenmiş, fıkrada ceza miktarı değil, artırım oranı gösterilmiştir. Ayrıca genel olarak yaptırım bakımından cezanın üst sınırında lehe olarak değişiklik yapılmıştır.

CMK m. 250/c; As. CK m. 8, 9, 58; 2941 sayılı Kanun m. 3/5; TSK İç HK m. 2/2; 14.8.1944 tarihli ve 4654 sayılı Memleket İçİ Düşmana Karşı Silahlı Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu'nun 7. maddesine, ÖNCEK m. 161'e bakınız.

Seferberlikle ilgili görevin ihmali

MADDE 324 - (1) Sulh zamanında seferberlikle ilgili görevlerini ihmal eden veya geciktiren kamu görevlisine altı aydan üç yıla kadar hapis cezası verilir. (Asliye Ceza)

Açıklama: Bu madde ÖNCEK m. 239'un karşılığı olmakla birlikte, kısmen de olsa aralarında farklılık bulunmaktadır. ÖNCEK m. 239'da suçun yaptırımını gösterilmemiş, barış döneminde seferberliğe ilişkin görevin ihmali, ağırlatıcı sebep olarak düzenlenmişti. Yeni düzenlemede hem suçun unsurları hem de yaptırımını gösterilmiştir.

Sulh zamanında seferberlikle ilgili görevler, 4/11/1983 tarihli ve 2941 sayılı Seferberlik ve Savaş Hâli Kanunu ile Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü'nde gösterilmiştir. Kanun,

MİLLETE
VE
DEVLETE
KARŞI
SUÇLAR
VE
SON
HÜKÜMLER

seferberlik hazırlıklarıyla ilgili olarak Bakanlar Kuruluna, Milli Güvenlik Kuruluna, Genelkurmay Başkanına ve Bakanlar ile gerçek ve tüzel kişilere çeşitli görevler yüklemiş ve bunlar Kanunun 5 ila 9'uncu maddelerinde gösterilmiştir. Kanunun 18. maddesinde ise ceza hükümlerine yer verilmiştir. Bu nedenle maddenin uygulanmasında, söz konusu mevzuat hükümlerinin dikkate alınması gerekir.

CMK m. 250/c; As. CK m. 8, 61; ÖNCEK m. 239'a bakınız.

Düşmandan unvan ve benzeri payeler kabulü

MADDE 325 - (1) Türkiye ile savaş hâlinde bulunan bir devletten akademik derece veya şeref, unvan, nişan ve diğer fahrî rütbe veya bunlara ait maaş veya başka yararlar kabul eden vatandaşa bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir. (Asliye Ceza)

Açıklama: Madde ÖNCEK m. 144'ün günümüz Türkçesiyle yeniden yazılmasından ibarettir. Yeni düzenlemede suçun unsurlarında değişiklik yapılmamış, fakat suçun cezasının alt ve üst sınırları yükseltmiştir.

TCK m. 6/1-a; CMK m. 250/c; As. CK m. 8; 2941 sayılı Kanun m. 3/5; ÖNCEK m. 144'e bakınız.

YEDİNCİ BÖLÜM

Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk

Devletin güvenliğine ilişkin belgeler

MADDE 326 - (1) Devletin güvenliğine veya iç veya dış siyasal yararlarına ilişkin belge veya vesikaları kısmen veya

tamamen yok eden, tahrip eden veya bunlar üzerinde sahtecilik yapan veya geçici de olsa, bunları tahsis olundukları yerden başka bir yerde kullanan, hileyle alan veya çalan kimseye sekiz yıldan oniki yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Yukarıdaki yazılı fiiller, savaş sırasında işlenmiş veya Devletin savaş hazırlıklarını veya savaş etkinliğini veya askerî hareketlerini tehlikeye koymuş ise müebbet hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

Açıklama

Casusluk Suçlarına İlişkin Genel Açıklama: Casusluk suçları ÖNCEK'in 132 ilâ 137 nci maddelerinde düzenlenmişti. Bu suçlarla korunmak istenen hukuki yarar, milli savunma ve ülke güvenliğidir. Bir başka ifadeyle, devletin güvenliğine veya iç ya da dış siyasi menfaatlerine ilişkin belgeler ile sır teşkil eden veya gizli bilgilerin, yetkili olmayan kişiler tarafından öğrenilmesine ve askeri yasak bölgelere girilmesine engel olmaktadır.

"Devletin güvenliği" kavramı, Devletin varlığının korunması, tehlikeyle karşı karşıya bırakılmaması demektir. Bundan, devletin ebedi varlığını, tekliğini ve bölünmez bütünlüğünü, bağımsızlığını, barış içinde yaşamasını, devletin askeri ve sivil savunmasını ilgilendiren sırlar, saklı tutulması gereken bilgiler anlaşılır. "Devletin iç ve dış yararları" ile de; siyasal ve ekonomik yararları kastedilmektedir. Ticari anlaşmalar da bu kapsama dahildir.

Sır kavramı, madde gerekçesinde, yetkili bulunmayan kişilerin hakkında bilgi sahibi olmaları hâlinde "Devletin güvenliğinin, millî varlığının, bütünlüğünün, anayasal düzeninin veya iç veya dış siyasal yararlarının tehlikeye düşebileceği bilgiler"

olarak ifade edilmiştir.¹¹⁹ Bu nedenle idari nitelikteki sırlar, bu kavramın dışındadır. Devletin güvenliğine ilişkin sırlar, genellikle askeri sırlardır. Ancak askerlikle ilgili her bilgi sır sayılmaz. Açık olan bilgileri öğrenmek veya başkalarına haber vermek bazen tehlikeli veya zararlı olabilirse de sırrın ihlali olarak kabul edilemez.

Diğer taraftan sır sayılmamasına rağmen, devletin güvenliğine veya siyasal yararlarına ilişkin bazı bilgilerin açıklanması veya yayınlanması yetkili makamlarca yasaklanmış olabilir. Bu tür fiillerin suç oluşturması için, kanun ve düzenleyici işlemlerin yetkili makamlara, o konudaki bilgilerin açıklanmasını yasaklama yetkisini vermiş bulunması gerekir ve bu bilgilerin niteliği bakımından gizli kalmasının gerekliliği zorunlu olmalıdır.

Kısa bir süre önce Başbakanlığa sunulmuş bulunan "Devlet Sırları Kanunu Tasarısı"nın 3/1. maddesinde Devlet sırrı; "açıklanması veya öğrenilmesi, Devletin dış ilişkilerine, milli savunmasına ve milli güvenliğine zarar verebilecek; anayasal düzeni ve dış ilişkilerinde tehlike yaratabilecek ve bu nedenlerle niteliği itibarıyla gizli kalması gereken bilgi ve belgelerdir." şeklinde tanımlanmıştır.

Tasarıda; devlet sırrı niteliği taşımayıp da, açıklanması veya öğrenilmesi hâlinde ülkenin ekonomik çıkarlarına, istihbarata, askeri hizmetlere, idarî soruşturmaya ve adli soruşturma ve kovuşturmaya zarar verebilecek nitelikteki veya yetkili makamlar tarafından gizlilik derecesi verilmiş bilgi

¹¹⁹ Casusluk suçlarına, bu bağlamda sır kavramına ilişkin olarak detaylı bir inceleme, Rağıp Ögel tarafından yapılmış olup bu makale Adalet Dergisininin 1940/7-12 sayısında s. 1023-1043'de yayımlanmıştır. Daha sonraki yıllarda yayınlanmış eserlerde bu suçlara ilişkin olarak yapılan açıklamaların, bu makaledeki açıklamalarla benzerlik taşıdığı görülmektedir.

ve belgelerin, gizli bilgi ve belge olarak kabul edileceği de belirtilmiştir (m. 4). Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin taraf olduğu ikili veya çok taraflı antlaşmaların gizliliğe ilişkin hükümleri saklı tutulmuş ve bu antlaşmalara ilişkin gizlilik derecesi verilmiş bilgi ve belgelerin, niteliğine göre devlet sırrı olarak veya diğer gizlilik derecesine sahip kabul edileceği de hüküm altına alınmıştır (m. 5).

Bu suçların vatandaş veya yabancı tarafından işlenmesi mümkün olduğu gibi asker kişiler tarafından da işlenebilir. Ancak bu fiillerin asker kişiler tarafından işlenmesi öncelikle Askeri Ceza Kanunu'nun 54. maddesinin 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 125 ilâ 145. maddeleri (TCK m. 317- 339) hükümlerine yaptığı genel yollama nedeniyle askeri suç sayılmıştır. Ayrıca söz konusu Kanun'un 56. maddesi ile ÖNCEK m. 133 ile 136'ya (TCK m. 326, 328, 329, 330 ve 331), AsCK nun 57. maddesi ile ÖNCEK m. 135'e (TCK m. 332'ye), yollamada bulunulduğu gibi, ayrıca özel düzenlemeler de yapılmıştır.

Askeri casusluğun tanımı ve unsurları için 328. maddenin gerekçesine bakınız.

TCK m. 204, 205, 307/b; CMK m. 250; As. CK m. 54, 56/B; 2941 sayılı Kanun m. 3/5; ÖNCEK m. 132'ye bakınız.

Devletin güvenliğine ilişkin bilgileri temin etme

MADDE 327 - (1) Devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından, niteliği itibarıyla, gizli kalması gereken bilgileri temin eden kimseye üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiil, savaş sırasında işlenmiş veya devletin savaş hazırlıklarını veya savaş etkinliğini veya askeri hareketlerini tehli-

keye koymuşsa müebbet hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

Açıklama: TCK m. 307/b; CMK m. 250; As. CK m. 54;
ÖNCEK m. 132/2, 4'e bakınız.

Siyasal veya askerî casusluk

MADDE 328 - (1) Devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından, niteliği itibarıyla, gizli kalması gereken bilgileri, siyasal veya askerî casusluk maksadıyla temin eden kimseye onbeş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiil;

a) Türkiye ile savaş hâlinde bulunan bir devletin yararına işlenmişse,

b) Savaş sırasında işlenmiş veya Devletin savaş hazırlıklarını veya savaş etkinliğini veya askerî hareketlerini tehlikeye sokmuşsa,

Fail, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.
(Ağır Ceza)

Açıklama: TCK m. 47, 307/b; CMK m. 135/6, 139, 140, 248, 250; As. CK m. 56/A; 2941 sayılı Kanun m. 3/5; CGTİK m. 25; ÖNCEK m. 133'e bakınız.

Devletin güvenliğine ve siyasal yararlarına ilişkin bilgileri açıklama

MADDE 329 - (1) Devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından niteliği itibarıyla gizli kalması

gereken bilgileri açıklayan kimseye beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiil, savaş zamanında işlenmiş veya Devletin savaş hazırlıklarını veya savaş etkinliğini veya askerî hareketlerini tehlikeye koymuşsa, faile on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

(3) Fiil, failin taksiri sonucu meydana gelmiş ise birinci fıkrada yazılı olan hâlde, faile altı aydan iki yıla, ikinci fıkrada yazılı hâllerden birinin varlığı hâlinde ise üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

Açıklama: TCK m. 307/b; CMK m. 135/6, 139, 140, 248, 250; As. CK m. 56/A; ÖNCEK m. 134/1, 136'ya bakınız.

Gizli kalması gereken bilgileri açıklama

MADDE 330 - (1) Devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından niteliği itibarıyla gizli kalması gereken bilgileri siyasal veya askerî casusluk maksadıyla açıklayan kimseye müebbet hapis cezası verilir.

(2) Fiil, savaş zamanında işlenmiş veya Devletin savaş hazırlıklarını veya savaş etkinliğini veya askerî hareketlerini tehlikeyle karşı karşıya bırakmış ise, faile ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

Açıklama: TCK m. 307/b; CMK m. 135/6, 139, 140, 248, 250; As. CK m. 56/A ; 2941 sayılı Kanun m. 3/5; ÖNCEK m. 134/1, 136/1, 3'e bakınız.

MİLLETE
VE
DEVLETE
KARŞI
SUÇLAR
VE
SON
HÜKÜMLER

MİLLETE
VE
DEVLETE
KARŞI
SUÇLAR
VE
SON
HÜKÜMLER

Uluslararası casusluk

MADDE 331 - (1) Yabancı bir devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından niteliği itibarıyla gizli kalması gereken bilgileri, diğer bir yabancı devlet lehine siyasal veya askerî casusluk maksadıyla temin eden vatandaşa veya bunu Türkiye’de temin etmiş bulunan yabancıya bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

Açıklama: CMK m. 135/6, 139, 140, 248, 250; ÖNCEK m. 133/son’a bakınız.

Askerî yasak bölgelere girme

MADDE 332 - (1) Devletin askerî yararı gereği girilmesi yasaklanmış olan yerlere, gizlice veya hile ile girenlere iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiil, savaş zamanında işlenirse faile üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası verilir. (Ashiye Ceza)

Açıklama: CMK m. 250/c’ye ve 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu hükümlerine bakınız. ÖNCEK m. 135/1’e bakınız.

Devlet sırlarından yararlanma, Devlet hizmetlerinde sadakatsizlik

MADDE 333 - (1) Görevi dolayısıyla öğrendiği ve devletin güvenliğinin gizli kalmasını gerektirdiği fenni keşif veya yeni buluşları veya sınai yenilikleri kendisinin veya başkasının yararına kullanan veya kullanılmasını sağlayan kişi, beş yıldan

on yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Fiil, Türkiye ile savaş hâlinde bulunan bir devletin yararına işlenir veya Devletin savaş hazırlıklarını veya savaş etkinliğini veya askerî hareketlerini tehlikeye sokacak olursa, faile müebbet hapis cezası verilir.

(3) Türkiye Devleti tarafından yabancı bir memlekette Devlete ait belirli bir işi görmek için görevlendirilen kimse, bu görevi sadakatle yerine getirmediği ve bu fiilden dolayı zarar meydana gelebildiği takdirde faile beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.

(4) Bu maddede tanımlanan suçların işleneceğini haber alıp da bunları zamanında yetkililere ihbar etmeyenlere, suç teşebbüs derecesinde kalmış olsa bile altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

Açıklama: TCK m. 35, 307/b; 2941 sayılı Kanun m. 3/5; CMK m. 135/6, 139, 140, 248, 250; As. CK m. 8, 54; ÖNCEK m. 138'e bakınız.

Yasaklanan bilgileri temin

MADDE 334 - (1) Yetkili makamların kanun ve düzenleyici işlemlere göre açıklanmasını yasakladığı ve niteliği bakımından gizli kalması gereken bilgileri temin eden kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiil, Devletin savaş hazırlıklarını veya savaş etkinliğini veya askerî hareketlerini tehlikeye karşı karşıya bırakmış ise faile beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

Açıklama: TCK m. 307/b; CMK m. 135/6, 139, 140, 248, 250; As. CK m. 54; ÖNCEK m. 137/5'e bakınız.

Yasaklanan bilgilerin casusluk maksadıyla temini

MADDE 335 - (1) Yetkili makamların kanun ve düzenleyici işlemlere göre açıklanmasını yasakladığı ve niteliği bakımından gizli kalması gereken bilgileri siyasal veya askerî casusluk maksadıyla temin eden kimseye sekiz yıldan oniki yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiil, Türkiye ile savaş hâlinde bulunan bir devletin yararına işlenmiş veya Devletin savaş hazırlıklarını veya savaş etkinliğini veya askerî hareketlerini tehlikeyle karşı karşıya bırakmış ise faile ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

Açıklama: TCK m. 307/b; CMK m. 135/6, 139, 140, 248, 250; As. CK m. 54; ÖNCEK m. 137/3'e bakınız.

Yasaklanan bilgileri açıklama

MADDE 336 - (1) Yetkili makamların kanun ve düzenleyici işlemlere göre açıklanmasını yasakladığı ve niteliği bakımından gizli kalması gereken bilgileri açıklayan kimseye üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiil, savaş zamanında işlenmiş veya Devletin savaş hazırlıklarını veya savaş etkinliğini veya askerî hareketlerini tehlikeye sokmuş ise faile on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir.

(3) Fiil, failin taksiri sonucu meydana gelmiş ise, birinci fıkrada yazılı olan hâlde faile altı aydan iki yıla, ikinci fıkrada yazılı

hâlde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

Açıklama: TCK m. 307/b; CMK m. 135/6, 139, 140, 248, 250; As. CK m. 54; 2941 sayılı Kanun m. 3/5; ÖNCEK m. 137/1'e bakınız.

Yasaklanan bilgileri siyasi veya askerî casusluk maksadıyla açıklama

MADDE 337 - (1) Yetkili makamların kanun ve düzenleyici işlemlere göre açıklanmasını yasakladığı ve niteliği bakımından gizli kalması gereken bilgileri, siyasi veya askerî casusluk maksadıyla açıklayan kimseye on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiil, savaş zamanında işlenmiş veya Devletin savaş hazırlıklarını veya savaş etkinliğini veya askerî hareketlerini tehlikeyle karşı karşıya bırakmış ise ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

Açıklama: TCK m. 307/b; CMK m. 135/6, 139, 140, 248, 250; As. CK m. 54; 2941 sayılı Kanun m. 3/5; ÖNCEK m. 133/3, 137/3'e bakınız.

Taksir sonucu casusluk fiillerinin işlenmesi

MADDE 338 - (1) Bu bölümde tanımlanan suçların işlenmesi, ilgili kişilerin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranmaları sonucu mümkün olmuş veya kolaylaşmış ise, taksirle davranan faile altı aydan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiil, savaş sırasında işlenmiş veya Devletin savaş hazırlıklarını veya savaş etkinliğini veya askerî hareketlerini

tehlikeyle karşı karşıya bırakmış ise, taksirle davranan faile üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

Açıklama: TCK m. 307/b, CMK m. 250; As. CK m. 8; 2941 sayılı Kanun m. 3/5; ÖNCEK m. 134'e bakınız.

Devlet güvenliği ile ilgili belgeleri elinde bulundurma

MADDE 339 - (1) Devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından gizli kalması gereken bilgileri veya yetkili makamların açıklanmasını yasakladığı ve niteliği bakımından gizli kalması gereken hususları elde etmeye yarayan ve elde bulundurulması için kabul edilebilir bir neden gösterilemeyen belgelerle veya bu nitelikteki herhangi bir şeyle yakalanan kimseye bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiil, savaş zamanında işlenirse faile üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası verilir. (Ağır Ceza)

Açıklama: CMK m. 250; As. CK m. 8, 54; 2941 sayılı Kanun 3/5; ÖNCEK m. 135/2'e bakınız.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Yabancı Devletlerle Olan İlişkilere Karşı Suçlar

Yabancı devlet başkanına karşı suç

MADDE 340 - (1) Yabancı devletlerden birinin başkanına karşı bir suç işleyen kişiye verilecek ceza, sekizde biri oranında artırılır. Suçun müebbet hapis cezasını gerektirmesi hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

(2) Fiil, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlardan ise, soruşturma ve kovuşturma yabancı devletin şikâyetine bağlıdır.

Açıklama: TCK m. 73, 343; ÖNCEK m. 164'e bakınız.

Yabancı devlet bayrağına karşı hakaret

MADDE 341 - (1) Resmen çekilmiş olan yabancı devlet bayrağını veya diğer egemenlik alametlerini alenen tahkir eden kimseye üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir. (Sulh Ceza)

(2) Bu suçtan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması, ilgili devletin şikâyetine bağlıdır.

Açıklama: TCK m. 73, 343; ÖNCEK m. 165'e bakınız.

Yabancı devlet temsilcilerine karşı suç

MADDE 342 - (1) Türkiye Cumhuriyetinde sürekli veya geçici olarak görevlendirilmiş yabancı devlet temsilcileri ile bunların diploması memurları veya uluslararası kuruluşların temsilcileri ile bunların diplomatik ayrıcalık ve bağışıklık tanınan memurları, kendilerine karşı görevlerinden dolayı işlenen suçlar bakımından, kamu görevlisi kabul edilerek; suç işleyen kişiler hakkında, bu Kanunun ilgili hükümlerine göre cezaya hükmolunur.

(2) İşlenen suç hakaret ise, soruşturma ve kovuşturma yapılması, mağdurun şikâyetine bağlıdır.

Açıklama: TCK m. 6/1-c, 125, 343; ÖNCEK m. 166'ya bakınız.

Karşılıklılık koşulu

MADDE 343 - (1) Bu bölümde yazılı hükümlerin uygulanması, karşılıklılık koşuluna bağlıdır.

Açıklama: TCK m. 340-342; ÖNCEK m. 167'ye bakınız.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Son Hükümler

Yürürlük

MADDE 344 - (1) Bu Kanunun;

a) "İmar kirliliğine neden olma" başlıklı 184 üncü maddesi yayımı tarihinde,

b) "Çevrenin kasten kirlenmesi" başlıklı 181 inci maddenin birinci fıkrası ile "Çevrenin taksirle kirlenmesi" başlıklı 182 nci maddesinin birinci fıkrası yayımı tarihinden itibaren iki yıl sonra,¹²⁰

c) (Değişik: 31.3.2005-5328/Geçici m. 1/c ile) Diğer hükümleri 1 Haziran 2005 tarihinde,

¹²⁰ İstanbul Milletvekili Ali Topuz, Bursa Milletvekili Mustafa Özyurt ile birlikte 119 milletvekili, Türk Ceza Kanunu'nun 344. maddesinin (b) bendinin iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi istemiyle, 14.10.2004 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne başvuruda bulunmuşlardır.

Anayasa Mahkemesi, 18.11.2004 tarihli ve E. 2004/92, K. 2004/11(YD) sayılı Kararı ile yürürlüğün durdurulması istemini reddetmiştir. Bu bendin iptali istemi hakkında Yüksek Mahkeme'ce henüz bir karar verilmemiştir.

Yürürlüğe girer.

Açıklama: Kanun'un 1 Nisan 2005 tarihinde yürürlüğe girmesi öngörülmüştü. Ancak bu tarih 31.03.2005- 25772 mü-kerrer tarih ve sayılı RG'de yayımlanan 31.3.2003 tarihli ve 5328 sayılı Kanun'un Geçici 1. maddesinin (c) bendi ile maddeye işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

MİLLETE
VE
DEVLETE
KARŞI
SUÇLAR
VE
SON
HÜKÜMLER

Yürütme

MADDE 345 - (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

**TÜRK CEZA
KANUNU'NUN
YÜRÜRLÜK
VE
UYGULAMA ŞEKLİ
HAKKINDA KANUN**

Kanun Numarası : 5252

Kabul Tarihi : 04.11.2004

Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi : 13.11.2004

Sayısı : 25642

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç

MADDE 1 - (1) Bu Kanunun amacı, 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun yürürlüğe konulmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 - (1) Bu Kanun, diğer kanunlarda, yürürlükten kaldırılan 1.3.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununa yapılan yollamaları, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun yürürlüğe girmesiyle yürürlükten kaldırılan hükümleri ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun uygulanması için diğer kanunlarda yapılan değişiklikleri, yürürlüğe girmesinden önce işlenmiş suçlar hakkında ne suretle hüküm kurulacağına ve kesinleşmiş cezaların nasıl infaz edileceğine ilişkin hükümleri kapsar.

İKİNCİ BÖLÜM

Uyum Hükümleri

Yollamalar

MADDE 3 - (1) Mevzuatta, yürürlükten kaldırılan Türk Ceza Kanununa yapılan yollamalar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelere yapılmış sayılır.

(2) Mevzuatta, yürürlükten kaldırılmış Türk Ceza Kanununun kitap, bab ve fasıllarına yapılmış olan yollamalar, o kitap, bab ve fasıl içinde yer almış hükümlerin karşılığını oluşturan 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun maddelerine yapılmış sayılır.

Açıklama: Ceza hukukunda "yollama", kanunun genel hükümlerine yapılmış olabileceği gibi, suçu düzenleyen kanun hükmüne de yapılabilir. Keza yollama, tek bir hükme yapılabileceği gibi, birden fazla hükmü içeren bölüm veya kısımlara da yapılabilmektedir. Açık veya kapalı yollamada mümkündür.¹²¹

Suçla ilişkin yollama da iki türlü yapılmış olabilir. Yaygın olanı, suçu düzenleyen kanun hükmüne yapılan yollamadır. Bu takdirde suçun hem unsurlarına hem de cezasına yollama söz konusudur. Yani suçun hem unsurları hem de yaptırımını yollamada bulunulan yasa hükmüne göre belirlenir. Suça yapılan yollamanın daha az rastlanan ikinci türü, sadece suçun cezasına yollamada bulunulmasıdır. Yollamanın bu türünde, suçun unsurları gösterilmekte, fakat failin bir başka yasada düzenlenen suçun cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına

¹²¹ Em, Ali, Kanunların ve İdari düzenleyici Tasarrufların Yapım Tekniği, s. 34.

alınmaktadır. Bu durumda suçun unsurları yollamada bulunan yasaya göre belirlenecek, suçun oluştuğu sonucuna bu şekilde varıldıktan sonra, cezası yollamada bulunulan kanun hükmüne göre tayin edilecektir.

Ancak yollamada bulunulan kanunun bir başka kanunla yürürlükten kaldırılmış olması halinde yollamanın geçerliliği sorun olabilmektedir.

Kural olarak kendisine yollamada bulunulan kanunun bir başka kanunla yürürlükten kaldırılmış olması, yollamada bulunan hükmün de yürürlükten kaldırılmış olması sonucunu doğurmaz.

*"Yürürlükten kaldırılan kanun genel, ona yollamada bulunan kanun özel kanun ise, bir bütün halinde yürürlükten kalkmış olan genel kanunun kendisine yollamada bulunulan hükümleri, bu yollama sınırı dahilinde yürürlükte kalır. Çünkü özel kanun bu hükümlere hayatîyet vermiş ve kendine mal etmiştir."*¹²² Fakat yollamalarla ilgili yeni bir düzenleme varsa, düzenlemenin yapıldığı tarihten itibaren bu hüküm dikkate alınmalıdır.

Suçun cezasına yapılan yollama konusunda Yargıtay İçtihatları Birleştirme Kurulu'nun, 765 sayılı TCK'nın 549. maddesine ilişkin olarak vermiş olduğu 12.6.1972 tarih ve Esas:1969/5, Karar: 1972/10 sayılı Kararı,¹²³ bu konuda önemli

¹²² Em, s. 35.

¹²³ YİBK., 27.6.1972 tarihli ve 14228 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Taşınması yasak olmayan silahların alın ve satımını düzenleyen 2637 sayılı Kanunun 1. maddesinde "av tezkereleri av silahlarını taşımak için izin yerine geçer." hükmü yer almaktadır. Bu, söz konusu silahların av tezkeresi olmadan taşınmasının yasaklandığı anlamına gelir. Aynı Kanun'un 5. maddesi de bu yasağa aykırı davranılmasını ceza yaptırımına bağlamıştır. Bu madde silah satıcıları dışında kalan kişiler

bir örnek oluşturmaktadır. Bu karara göre suçun unsurlarının gösterildiği 2367 sayılı Kanun'da cezanın da gösterilmesi mümkün olduğu halde, Kanun koyucu, bu tarihte yürürlükte olan TCK'nın 549. maddesindeki ceza hükmünü maksada uygun bularak bu maddeye yollamada bulunmuştur. Dolayısıyla "549. maddede yer alan suç unsurlarının var olup olmadığı aranmadan ve yürürlükte olup olmadığına da bakılmaksızın" bu maddedeki ceza hükmünün uygulanması gerektiği görüşünü benimsemiştir.

Şu halde suçun işlendiği tarihe ve Önceki Ceza Kanunu'nun yürürlükte olup olmadığına bakılmaksızın, ceza, yollamada bulunan hükme göre belirlenecek demektir. Bunu bir örnekle açıklamak gerekirse, 2521 sayılı kanun av tüfekleri ve benzerlerinin ruhsatsız bulundurulması ve taşınmasını Önceki Ceza Kanunu'nun 549. maddesine yollamada bulunmak suretiyle cezalandırmaktadır. Fakat 549. madde hükmü 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na alınmamış olmakla birlikte, söz konusu eylemler, 765 sayılı TCK'da olduğu gibi 5326 sayılı Kanun'un 43. maddesinde kabahat olarak düzenlenmiş bulunmaktadır. Ne var ki Kabahatler Kanunu'na bir yollamada bulunulmamıştır. Bu nedenle gerek yollama ilkelerine gerek İçtihadı Birleştirme Kararına göre, 549 uncu maddenin av tüfekleri yönünden yürürlüğünü koruduğu sonucuna varmamız gerekir.

Ancak 765 sayılı Kanun'un cürüm olarak düzenlediği bir

için TCK'nun 549. maddesinin uygulanmasını öngörmüştür. TCK'nın 549. maddesine yapılan yollama, 11.9.1981 tarihli ve 2521 sayılı Avda ve Sporda Kullanılan Tüfekler, Nişan Tabancaları ve Av Bıçaklarının Yapımı, Alımı, Satımı ve Bulundurulmasına Dair Kanun'un 13. maddesi ile de korunmuştur. Bu madde aynen şöyledir: "Yivsiz tüfek ruhsatnamesi olmadan yivsiz av tüfeği bulunduran veya taşıyanlar hakkında Türk Ceza Kanununun 549 uncu maddesindeki ceza hükümleri uygulanır ve ayrıca tüfeğin müsaderesine hükmedilir."

fiilin, yeni yasada kabahat olarak düzenlenmesi halinde, cürümden değil, kabahatten dolayı ceza tayin edilmesi gerekir. Çünkü lehe olan kanun uygulanır.

Diğer yönden 5252 sayılı TCK'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 3/1. maddesinde, "*Mevzuatta, yürürlükten kaldırılan Türk Ceza Kanunu'na yapılan yollamalar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelere yapılmış sayılır.*" hükmüne yer verilmiştir. Bu nedenle 5237 sayılı TCK'nın yürürlüğe girmesinden sonra işlenen suçlar bakımından, 765 sayılı TCK'ya yollama yapılan hallerde, bu Kanunun, 5237 sayılı Kanun'da karşılığını oluşturan maddeleri uygulanacaktır.

Esasen Yürürlük Kanunu, yollamanın unsurlara veya cezaya yapılmış olması konusunda bir ayırım yapmamıştır.

5846 sayılı Kanunun 86. maddesi ile ÖNCEK m. 197-199'a yapılan atıf nedeniyle uygulanacak kanun hükmü konusunda TCK m. 132'nin açıklamasına bakınız.

Diğer kanunlardaki para cezalarının artırılması ve usulü

MADDE 4 - (1) Değişik fıkra: (6.12.2006-5560/ m. 12 ile) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun dışındaki kanunlarda yer alan para cezalarından nispi nitelikteki vergi ve resim cezaları, nispi para cezaları ve tazminat kabilinden değişen orana bağlı bulunan para cezaları hariç olmak üzere, kanun ve tüzüklerde (...) gösterilmiş bulunan para cezalarından (idari ve disiplin para cezaları dahil);

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ilk kurulduğu tarihten önce yürürlüğe girmiş bulunan bütün kanun ve tüzüklerde yazılı olup da, daha sonraki tarihlerde Türkiye Büyük Millet

Meclisince miktarına dokunulmamış para cezaları yüz kırkiki-
bin sekiz yüz altmış katına,

b) Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul olunup da;

1. 31.12.1939 tarihine kadar yürürlüğe girmiş bulunan ka-
nunlardaki para cezaları seksenbeşbin yedi yüz onbeş katına,

2. 1.1.1940 tarihinden 31.12.1945 tarihine kadar yürürlüğe
girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları elliyedibin yüz-
kırkbeş katına,

3. 1.1.1946 tarihinden 31.12.1959 tarihine kadar yürürlüğe
girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları yirmisekizbinbeş-
yüzyetmiş katına,

4. 1.1.1960 tarihinden 31.12.1970 tarihine kadar yürürlüğe
girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları ondörtbiniki yüz-
seksenbeş katına,

5. 1.1.1971 tarihinden 31.12.1977 tarihine kadar yürürlüğe
girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları sekizbinbeş yüz-
yetmiş katına,

6. 1.1.1978 tarihinden 31.12.1980 tarihine kadar yürürlüğe
girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları ikibinsekiz yüz alt-
mış katına,

7. 1.1.1981 tarihinden 31.12.1987 tarihine kadar yürürlüğe
girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları bindört yüz otuz
katına,

8. 1.1.1988 tarihinden 31.12.1993 tarihine kadar yürürlüğe
girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları kırkdört katına,

9. 17.10.1996 tarihli ve 4199 sayılı, 21.5.1997 tarihli ve 4262 sayılı kanunlarla değişik 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu istisna olmak üzere, 1.1.1994 tarihinden 31.12.1998 tarihine kadar yürürlüğe girmiş kanunlardaki para cezaları yirmidokuz katına,

10. 1.1.1999 tarihinden 31.12.1999 tarihine kadar yürürlüğe girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları beş katına,

11. 1.1.2000 tarihinden 31.12.2000 tarihine kadar yürürlüğe girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları dört katına,

12. 1.1.2001 tarihinden 31.12.2001 tarihine kadar yürürlüğe girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları üç katına,

13. 1.1.2002 tarihinden 31.12.2002 tarihine kadar yürürlüğe girmiş bulunan kanunlardaki para cezaları iki katına,

Çıkarılmıştır.

Açıklama: Maddenin birinci fıkrası metninde "alt ve üst sınırları veya bunlardan birinin gösterildiği veya hiç gösterilmediği veya sabit bir rakam olarak gösterilmiş bulunan para cezaları" ibaresine yer verilmişti. Buna karşılık 5 inci maddenin ikinci fıkrasında ise, "alt ve üst sınırlarından birisi veya bunlardan her ikisi gösterilmemiş olmakla birlikte," ibaresi yer alıyordu. Bu durum para cezasının alt ve üst sınırlarının her ikisinin de gösterildiği suç tanımlarında özellikle 5. maddenin ikinci fıkrası bağlamında uygulamada bir tereddüde neden olmuştur. Bu tereddüdün giderilebilmesi amacıyla, 5560 sayılı Kanunla, maddenin birinci fıkrasında parantez içinde (...) yer alan "alt ve üst sınırları veya bunlardan birinin gösterildiği veya hiç gösterilmediği veya sabit bir rakam olarak" ibaresi metinden çıkarılmıştır.

Ağır para cezasının dönüştürülmesi

MADDE 5 - (1) (Değişik fıkra: 11.5.2005-5349/m. 1 ile) (...) Kanunlarda öngörülen "ağır para" cezaları, "adli para" cezasına dönüştürülmüştür.

(2) (Değişik fıkra: 6.12.2006-5560/m. 13 ile) Bu kanunlarda Türk Ceza Kanununda belirlenen cezalar sistemine uygun değişiklik yapıluncaya kadar, (...) alt veya üst sınırlar arasında uygulama yapılmasını gerektirir nitelikteki adli para cezalarında cezanın alt sınırı dörtyüzmilyon, üst sınırı yüzmilyar Türk Lirası olarak uygulanır. Bu fıkra hükümleri, nispi nitelikteki adli para cezaları hakkında uygulanmaz.

(3) (Ek fıkra: 11.5.2005-5349/m. 1 ile) Ağır para cezasından dönüştürülen adli para cezasının ödenmemesi halinde, 13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 106 ncı maddesi hükümlerine göre hapis süresinin belirlenmesinde bir gün karşılığı olarak yüzmilyon Türk Lirası esas almır.

Açıklama: Madde 11.5.2005 tarih ve 5349 ve 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanunlarla değişikliğe uğramıştır.

a) 5349 sayılı Kanunla, Maddenin birinci fıkrası, ağır para cezasından dönüştürülen adli para cezasının ödenmemesi durumunda yapılacak işlem hususunda ortaya çıkan tereddütleri gidermek amacıyla değiştirilmiş ve ayrıca maddeye üçüncü fıkra eklenmiştir.

Bu değişiklikle birinci fıkrada geçen "Özel ceza kanunları ile ceza içeren" ibaresi madde metninden çıkarılmış ve eklenen üçüncü fıkra ile, ağır para cezasından dönüştürülen adli para cezasının ödenmemesi halinde yapılacak işlem gösterilmiştir.

b) 5560 sayılı Kanunla Maddenin ikinci fıkrası, dördüncü maddenin birinci fıkrasında yapılan değişikliğe paralel olarak ve aynı gerekçelerle değiştirilmiştir. Bu değişiklikle, parantez içinde (...) yer alan "birinci fıkrada belirtilen kanunlarda alt ve üst sınırlarından birisi veya bunlardan her ikisi gösterilmemiş olmakla birlikte," ibaresi metinden çıkarılmıştır.

Ağır hapis cezasının dönüştürülmesi

MADDE 6 - (Değişik: 11.5.2005-5349/m. 2 ile)¹²⁴

Madde 6. - (1) Kanunlarda öngörülen "ağır hapis" cezaları, "hapis" cezasına dönüştürülmüştür.

(2) (Değişik fıkra: 6.12.2006-5560/m. 14 ile)¹²⁵ 1 Haziran 2005 tarihinden önce yürürlüğe girmiş kanunlarda;

a) Ağır hapis iken, birinci fıkra uyarınca hapse dönüştürülen cezalar, kanunlarında aksine bir hüküm yoksa alt sınır bir yıl, üst sınır yirmidört yıl olarak,

b) Hapis cezalarında kanunlarında aksine bir hüküm

¹²⁴ Maddenin ilk metni şöyle idi: "MADDE 6. - (1) Özel ceza kanunları ile ceza içeren kanunlarda öngörülen "ağır hapis" cezaları, "hapis" cezasına dönüştürülmüştür."

¹²⁵ 5560 sayılı Kanun'la değiştirilen ikinci fıkra hükmü şöyle idi: "1 Haziran 2005 tarihinden önce işlenmiş olan suçlarla ilgili olarak 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 13 ve 15. maddelerinin uygulanması zarureti bulunan hallerde;

a) Ağır hapis iken, birinci fıkra uyarınca hapse dönüştürülen cezalar, kanunlarında aksine bir hüküm yoksa alt sınır bir yıl, üst sınır yirmidört yıl olarak,

b) Hapis cezalarında kanunlarında aksine bir hüküm yoksa alt sınır yedi gün, üst sınır beş yıl olarak,
Uygulanır."

yoksa alt sınır bir ay, üst sınır beş yıl olarak,

Uygulanır.

Açıklama: Bu madde, 11.5.2005 tarihli ve 5349 ve 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanunlarla değişikliğe uğramıştır.

a) 5349 sayılı Kanunla, beşinci maddede yapılan değişiklikle uyum sağlanması ve önceki mevzuat itibarıyla kanunlarda aksine bir hüküm yoksa; ağır hapis cezası ile hapis cezasının alt ve üst sınırlarını belirtmek amacıyla madde yeniden düzenlenmiştir.

b) 5560 sayılı Kanunla maddenin ikinci fıkrası, "1 Haziran 2005 tarihinden sonra işlenen ve diğer kanunlarda sadece alt sınırı gösterilmiş olan suçlarla ilgili olarak cezanın üst sınırının ve buna bağlı olarak görevli mahkemenin belirlenmesi bakımından ortaya çıkan sorunu çözmek amacıyla" değiştirilmiştir.

Değişiklik Teklifi madde gerekçesinde şu açıklamalar yapılmıştır:

"Mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 15 inci maddesinin birinci fıkrasında, "Hapis cezası yedi günden yirmi seneye kadardır. Kanunda açıklanmayan yerlerde yukarı haddi beş senedir." hükmü yer almaktaydı. Yeni Türk Ceza Kanununun 49 uncu maddesinin birinci fıkrasında ise, "Sürelî hapis cezası, kanunda aksi belirtilmeyen hallerde bir aydan az, yirmi yıldan fazla olamaz." hükmüne yer verilmiştir. Bu durum karşısında, diğer kanunlarda örneğin üç aydan az olmamak üzere hapis cezasının öngörüldüğü suç tanınlarında cezanın üst sınırı yirmi yıl olmaktadır. Bu farklı düzenleme; asliye ceza mahkemesinin görev alanına giren bu suçların, ağır ceza mahkemesinin görev alanına girmesini sonuçlamıştır. Türk Ceza Kanununun yürürlük ve uygulama şekline ilişkin 5252 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasındaki mevcut düzenleme, bu

sorunu sadece 1 Haziran 2005 tarihinden önce işlenmiş olan suçlarla sınırlı olarak çözmektedir. 1 Haziran 2005 tarihinden sonra işlenen ve diğer kanunlarda sadece alt sınırı gösterilmiş olan suçlarla ilgili olarak cezanın üst sınırının ve buna bağlı olarak görevli mahkemenin belirlenmesi bakımından ortaya çıkan sorunu çözmek amacıyla işbu değişikliğin yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur."

TÜRK CEZA
KANUNU'NUN
YÜRÜRLÜK
VE
UYGILAMA
ŞEKLİ
HAKKINDA
KANUN

Hafif hapis ve hafif para cezalarının idari para cezasına dönüştürülmesi

(Değişik: 11.5.2005-5349/m. 3 ile)

MADDE 7. – (1) Kanunlarda, "hafif hapis" veya "hafif para" cezası olarak öngörülen yaptırımlar, idari para cezasına dönüştürülmüştür. İdari para cezasının hesaplanmasında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 52 nci maddesi hükümleri uygulanır. İlgili kanunda "hafif hapis" cezasının üst sınırının belirtilmediği hallerde, idari para cezasının hesaplanmasında esas alınacak gün sayısının üst sınırı, yediyüzotuzdur.

(2) Kanunlarda, "hafif hapis cezası" ile "hafif para cezası"nın seçimlik olarak veya birlikte öngörüldüğü hallerde, idari para cezası yaptırımının belirlenmesinde "hafif hapis cezası" esas alınır.

(3) Kanunlarda, sadece "hafif para cezası"nın öngörüldüğü ve cezanın alt veya üst sınırının belirtilmediği hallerde, idari para cezası, yüz yirmimilyon Türk Lirasından az, onsekizmilyar Türk Lirasından fazla olamaz.

(4) Bu madde hükmüne göre idari para cezasına karar vermeye Cumhuriyet savcısı yetkilidir.¹²⁶

Açıklama: Bu madde, 5326 sayılı Kanun'la kabahatler

¹²⁶ 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 7. maddesinin 4 numaralı fıkrası.

TÜRK CEZA
KANUNU'NUN
YÜRÜRLÜK
VE
UYGULAMA
ŞEKLİ
HAKKINDA
KANUN

konusunda getirilen yeni sistemin "hafif hapis cezası" veya "hafif para cezası" içeren hükümlere uygulanmasının daha doğru olacağı düşüncesiyle, 11.5.2005 tarihli ve 5349 sayılı Kanun'la değiştirilmiştir.

5349 Değişikliğinden önce bu madde, başlığı ile birlikte şöyle idi:

"Hafif hapis ve hafif para cezalarının dönüştürülmesi"

MADDE 7 - (1) Özel ceza kanunları ile ceza içeren kanunlarda öngörülen 'hafif hapis' cezaları, 'hapis' cezasına; 'hafif para' cezaları, 'adli para' cezasına dönüştürülmüştür."

Yeni Türk Lirasının kullanılması

MADDE 8 - (1) Türk Ceza Kanununda geçen "Türk Lirası" ibaresi karşılığında, uygulamada, 28.1.2004 tarihli ve 5083 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Para Birimi Hakkında Kanun hükümlerine göre ülkede tedavülde bulunan para "Yeni Türk Lirası" olarak adlandırıldığı sürece, bu ibare kullanılır.

Lehe olan hükümlerin uygulanmasında usul

MADDE 9 - (1) (Değişik ibare: 11.5.2005-5349/m. 4 ile) "1 Haziran 2005" tarihinden önce kesinleşmiş hükümlerle ilgili olarak, Türk Ceza Kanunu'nun lehe olan hükümlerinin derhal uygulanabileceği hallerde, duruşma yapılmaksızın da karar verilebilir.

sının Anayasa'ya aykırı olduğuna dair değişik mahkemelerce itiraz yoluyla yapılan başvurular üzerine, davaların birleştirilmesi suretiyle yapılan inceleme sonunda Anayasa Mahkemesi'nce 1.3.2006 tarih ve E. 2005/108 K. 2006/35 sayı ile, bu düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin reddine karar verilmiştir.

(2) Birinci fıkra hükmü, (*Değişik ibare: 11.5.2005-5349/m. 4 ile*) "1 Haziran 2005" tarihinden önce verilip de Yargıtay tarafından lehe olan hükümlerin uygulanması hususunda değerlendirme yapılması gerektiği gerekçesiyle bozularak mahkemesine gönderilen hükümler hakkında da uygulanır.

(3) Lehe olan hüküm, önceki ve sonraki kanunların ilgili bütün hükümleri olaya uygulanarak, ortaya çıkan sonuçların birbirleriyle karşılaştırılması suretiyle belirlenir.

(4) (*Ek fıkra: 11.5.2005-5349/m. 4 ile*) Kesin hükümle sonuçlanmış olan davalarda, sonradan yürürlüğe giren bir kanunla ilgili olarak lehe hükmün belirlenmesi ve uygulanması amacıyla yapılan yargılama bakımından dava zamanlaşımına ilişkin hükümler uygulanmaz.

Açıklama: Madde, lehe kanun uygulaması ve zamanlaşımı konusunda farklı yorumları önlemek ve yürürlük hükmüyle uyum sağlamak amacıyla, 11.5.2005 tarihli ve 5349 sayılı Kanun'la değiştirilmiş ve ayrıca maddeye dördüncü fıkra eklenmiştir.

5349 sayılı Kanun'la, bir ve ikinci fıkralardaki "1 Nisan 2005" ibareleri, maddeye işlendiği şekilde 1 Haziran 2005 olarak değiştirilmiş, maddeye eklenen dördüncü fıkra ile de, kesin hükümle sonuçlanmış davalarda, lehe kanunun belirlenmesi amacıyla yapılan yargılama bakımından dava zamanlaşımına ilişkin hükümlerin uygulanmayacağı kurala bağlanmıştır.

5349 Değişikliğinden önce 1 ve 2. fıkralardaki ibareler "1 Nisan 2005" idi.

Bu hüküm uyarınca, kesin yargı haline gelmiş bir hükümde değişiklik yargılaması yapılması, önceki hükümde sabit kabul edilen olaya her iki yasanın ilgili tüm hükümleri

birbirine karıştırılmaksızın uygulanmak suretiyle ayrı ayrı sonuçlar belirlenmesini ve bunların karşılaştırılmasını gerekli kılmaktadır.

Bu değerlendirme yapılırken hükmün gerekçe bölümünde yukarıda belirtilen ilkelere uygun olarak, her iki yasaya göre uygulama ve sonuçları yasal dayanakları ile birlikte belirtilmeli, lehe yasanın hangisi olduğu saptandıktan sonra, hüküm fıkrasında; lehe olduğu kabul edilen yasa, ilgili tüm hükümleriyle birlikte olaya uygulanmak suretiyle hüküm tesis edilmelidir.

Ancak duruşma açılarak yargılama yapılırsa da, bu yargılamanın sonraki yasanın lehe hükümlerinin saptanması ve uygulanma koşullarının bulunup bulunmadığının belirlenmesi ile sınırlı ve kendine özgü bir yargılama olduğu unutulmamalıdır. Lehe yasanın tespiti amacıyla yapılan yargılamada, önceki karar dışına çıkılmamalı, kesinleşen karardaki suça uygulanması olanağı bulunan 5237 sayılı Yasa hükümlerinin tamamının uygulanarak bulunacak cezaların karşılaştırılıp lehe yasanın saptanması ile yetinilmelidir. (YCGK: 31.1.2006-E. 2006/10-10, K. 2006/8)

Herhangi bir ceza normunun, hükmün kesinleşmesinden sonra değişmesi halinde yapılacak uyarılama yargılamasına ilişkin genel bir düzenlemeyi içeren 5275 sayılı Kanunun 98 vd. maddelerindeki hükümlerin aynı konuda daha özel bir düzenleme içeren 5252 sayılı Yasa'nın 9. maddesi hükmü karşısında, uygulanması olanağı yoktur.

Lehe kanun uygulaması konusunda ayrıca bkz. YCGK'nun 24.1.2006 tarih ve E. 2005/11-136, K. 2006/3 sayılı Kararı.

İnfazın ertelenmesi veya durdurulması

MADDE 10 - (1) (Değişik ibare: 11.5.2005-5349/m. 5) "1 Haziran 2005" tarihinden önce kesinleşmiş olan mahkûmiyet kararları hakkında bu Kanunun lehe olan hükümleri öncelikle dikkate alınarak, 4.4.1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 402 nci maddesi uyarınca infazın ertelenmesine veya durdurulmasına karar verilir.

Açıklama: Maddede, Kanun'un yürürlük hükmüyle uyum sağlanması amacıyla, 5.11.2005 tarihli ve 5349 sayılı Kanun'la değişiklik yapılmıştır. 5349 değişikliğinden önce bu madde, 1 Nisan 2005 tarihinden önce kesinleşmiş olan mahkumiyet kararları hakkında uygulanabilecekti.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Değiştirilen ve Yürürlükten Kaldırılan Hükümler

MADDE 11 - (1) 7.11.1979 tarihli ve 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun çeşitli maddelerinde geçen "11 yaş" deyimini "12 yaş" olarak değiştirilmiştir.

MADDE 12 - (1) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla,

a) 26.4.1926 tarihli ve 825 sayılı Ceza Kanununun Mevkii Mer'iyete Vaz'ına Müteallik Kanun,

b) 1.3.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu bütün ek ve değişiklikleri ile birlikte,

Yürürlükten kaldırılmıştır.

TÜRK CEZA
KANUNU'NUN
YÜRÜRLÜK
VE
UYGILAMA
ŞEKLİ
HAKKINDA
KANUN

Yürürlük

MADDE 13 - (1) Bu Kanunun,

a) "İnfazın ertelenmesi veya durdurulması" başlıklı 10 uncu maddesi hükmü yayımı tarihinde,

b) (Değişik: 31.3.2005-5328/Geçici m. 1/d ile) Diğer hükümleri 1 Haziran 2005 tarihinde,

Yürürlüğe girer.

Açıklama: 5328 Değişikliğinden önce Kanun'un 1 Nisan 2005 tarihinde yürürlüğe girmesi öngörülmüştü.

Yürütme

MADDE 14 - (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

GEÇİCİ MADDE 1 - (1) Diğer kanunların, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun Birinci Kitabında yer alan düzenlemelere aykırı hükümleri, ilgili kanunlarda gerekli değişiklikler yapıncaya ve en geç (Değişik ibare:6.12.2006-5560/m. 15 ile) "31 Aralık 2008" tarihine kadar uygulanır.

Açıklama: Bu geçici madde Kanuna, 11.05.2005 tarihli ve 5349 sayılı Kanunun 6. maddesi ile eklenmiştir.

Maddede yer alan "31 Aralık 2006" ibaresi, ilgili kanunlarda gerekli değişikliklerin yapılmasına imkan sağlamak amacıyla 5560 sayılı Kanunun 15. maddesi ile "31 Aralık 2008" olarak değiştirilmiştir.

**TÜRK CEZA KANUNU'NUN
YÜRÜRLÜK VE UYGULAMA ŞEKLİ HAKKINDA
KANUNU DEĞİŞTİREN KANUNLAR**

TÜRK CEZA
KANUNU'NUN
YÜRÜRLÜK
VE
UYGULAMA
ŞEKLİ
HAKKINDA
KANUN

Sıra No:	Değiştiren Kanunun Tarih ve Sayısı	Değiştiren Kanunun Adı	Kanunun Yayımlandığı Resmî Gazete
1.	31.3.2005-5328	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	31.3.2005-25772
2.	11.05.2005-5349	Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	18.5.2005-25819
3.	6.12.2006-5560	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun	19.12.2006-26381

**1. TÜRK CEZA KANUNUNUN
YÜRÜRLÜK VE UYGULAMA ŞEKLİ
HAKKINDA KANUN'UN 31.3.2005 TARİHLİ
VE 5328 SAYILI KANUN'LA
DEĞİŞEN MADDELERİ**

Değiştirilen Maddeler	Değişikliğin Özü	Değiştiren Kanun Maddesi	Değişikliğin Yürürlüğe Girdiği Tarih
13/1 b	Kanun'un yürürlük tarihi 1 Haziran 2005 olarak değiştirilmiştir.	Geçici Madde 1/d	1.6.2005

**2. TÜRK CEZA KANUNUNUN
YÜRÜRLÜK VE UYGULAMA ŞEKLİ HAKKINDA
KANUNUN 11.5.2005 TARİHLİ VE 5349 SAYILI
KANUN'LA DEĞİŞEN MADDELERİ**

Değiştirilen Maddeler	Değişikliğin Özü	Değiştiren Kanun Maddesi	Değişikliğin Yürürlüğe Girdiği Tarih
5	Birinci fıkrada geçen "Özel ceza kanunları ile ceza içeren" ibaresi metninden çıkarılmış ve maddeye bir fıkra eklenmiştir.	1	18.5.2005
6	Madde yeniden düzenlenmiştir	2	18.5.2005
7	Bu madde, başlığı ile birlikte yeniden düzenlenmiştir.	3	18.5.2005
9	Bu maddenin (1) ve (2) nci fıkralarında geçen 1 Nisan 2005 ibareleri değiştirilmiş ve maddeye (4) üncü fıkra eklenmiştir.	4	18.5.2005
10	Maddenin (1) inci fıkrasındaki 1 Nisan 2005 ibaresi değiştirilmiştir.	5	18.5.2005
	Kanun'a bir Geçici Madde eklenmiştir	6	18.5.2005

3. TÜRK CEZA KANUNUNUN YÜRÜRLÜK VE UYGULAMA ŞEKLİ HAKKINDA KANUNUN 6.12.6006 TARİHLİ VE 5560 SAYILI KANUNLA DEĞİŞEN MADDELERİ			
Değiştirilen Maddeler	Değişikliğin Özü	Değiştiren Kanun Maddesi	Değişikliğin Yürürlüğe Girdiği Tarih
4	Maddenin birinci fıkrasında yer alan "alt ve üst sınırları veya bunlardan birinin gösterildiği veya hiç gösterilmediği veya sabit bir rakam olarak" ibaresi metinden çıkarılmıştır.	12	19.12.2006
5	Maddenin ikinci fıkrasında yer alan "birinci fıkrada belirtilen kanunlarda alt ve üst sınırlarından birisi veya bunlardan her ikisi gösterilmemiş olmakla birlikte" ibaresi metinden çıkarılmıştır.	13	19.12.2006
6	Maddenin ikinci fıkrası değiştirilmiştir	14	19.12.2006
Geçici madde	31.12.2006 ibaresi, 31.12.2008 olarak değiştirilmiştir.	15	19.12.2006

KABAHTLER KANUNU

Kanun Numarası : 5326
Kabul Tarihi : 30.03.2005
Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi : 31.03.2005
Sayısı : 25772 (mükerrrer)
Yürürlüğe Girdiği Tarih : 1 Haziran 2005

KABAHATLER KANUNU

BİRİNCİ KISIM Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM Amaç ve Kapsam, Tanım, Kanunilik İlkesi ve Kanunun Uygulama Alanı

Amaç ve kapsam	1	499
Tanım	2	500
Genel Kanun niteliği.....	3	500
Kanunilik ilkesi.....	4	502
Zaman bakımından uygulama.....	5	503
Yer bakımından uygulama	6	503

İKİNCİ BÖLÜM Kabahatten Dolayı Sorumluluğun Esasları

Kabahatin ihmali davranışla işlenmesi....	7	504
Organ veya temsilcinin davranışından dolayı sorumluluk	8	504
Kast veya taksir	9	505
Hata	10	505
Sorumluluk	11	506
Hukuka uygunluk nedenleri ile kusurluluğu ortadan kaldıran nedenler	12	506
Teşebbüs	13	507
İştirak	14	507
İçtima	15	508

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İdarî Yapıtlımlar

Yapıtım türleri.....	16	510
İdarî para cezası.....	17	510
Mülkiyetin kamuya geçirilmesi.....	18	513
Saklı tutulan hükümler.....	19	514
Soruşturma zamanaşımı.....	20	515
Yerine getirme zamanaşımı.....	21	516

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM Karar Verme Yetkisi ve Kanun Yolları

İdarî yapıtlım kararı verme yetkisi.....	22	517
Cumhuriyet savcısının karar verme yetkisi.....	23	518
Mahkemenin karar verme yetkisi.....	24	519
İdarî yapıtlım kararı.....	25	520
Kararların tebliği.....	26	520
Başvuru yolu.....	27	521
Başvurunun incelenmesi.....	28	524
İtiraz yolu.....	29	527
Vazgeçme ve kabul.....	30	528
Masrafların ve vekalet ücretinin ödenmesi.....	31	528

İKİNCİ KISIM Çeşitli Kabahatler

Emre aykırı davranış.....	32	529
Dilencilik.....	33	530
Kumar.....	34	530
Sarhoşluk.....	35	531
Gürültü.....	36	532

Rahatsız etme.....	37	532
İşgal	38	533
Tütün mamullerinin tüketilmesi.....	39	533
Kimliği bildirmeme.....	40	534
Çevreyi kirletme.....	41	535
Afiş asma	42	537
Silah taşıma	43	538
Geçici madde	1	541
Geçici madde	2	542
Geçici madde	3	542
Yürürlük.....	44	542
Yürütme.....	45	543
Ek madde	Ek md. 1	543

BİRİNCİ KISIM

GENEL HÜKÜMLER

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç ve Kapsam, Tanım,

Kanunîlik İlkesi ve Kanunun Uygulama Alanı

Amaç ve kapsam

MADDE 1 - (1) Bu Kanunda; toplum düzenini, genel ahlâkı, genel sağlığı, çevreyi ve ekonomik düzeni korumak amacıyla;

- a) Kabahatlere ilişkin genel ilkeler,
- b) Kabahatler karşılığında uygulanabilecek olan idarî yaptırımların türleri ve sonuçları,
- c) Kabahatler dolayısıyla karar alma süreci,
- d) İdarî yaptırıma ilişkin kararlara karşı kanun yolu,

GENEL
HÜKÜMLER

e) İdarî yaptırım kararlarının yerine getirilmesine ilişkin esaslar,

Belirlenmiş ve çeşitli kabahatler tanımlanmıştır.

Tanım

MADDE 2 - (1) Kabahat deyiminden; kanunun, karşılığında idarî yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık anlaşılır.

Açıklama: Kab. K. m. 16, 17, 18'e bakınız.

Genel kanun niteliği

MADDE 3 - (1)

(Değişik: 6.12.2006 - 5560/m. 31 ile)

MADDE 3.- 1) Bu Kanunun;

a) İdarî yaptırım kararlarına karşı kanun yoluna ilişkin hükümleri, diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmaması halinde,

b) Diğer genel hükümleri, idarî para cezası veya mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımını gerektiren bütün fiiller hakkında,

Uygulanır.

Açıklama: İlk metinde bu madde "Bu Kanunun genel hükümleri diğer kanunlardaki kabahatler hakkında da uygulanır." şeklinde düzenlenmiş iken Anayasa Mahkemesinin 1.3.2006 tarihli ve E.2005/108, K.2006/35 sayılı Kararı ile iptaline

ve iptal nedeniyle doğan hukuksal boşluğun doldurulması amacıyla Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 2949 sayılı Yasa'nın 53. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları gereğince İptal Hükümünün, Kararın *Resmî Gazete'*de Yayımlanmasından Başlayarak Altı Ay Sonra Yürürlüğe Girmesine Karar verilmişti.¹ İptal Kararı 22.7.2006 tarihli ve 26236 sayılı RG'de yayımlandığından, altı aylık süre dolmadan madde değiştirilmiştir.

¹ Kabahatler Kanunu'nun bazı maddelerinin Anayasaya aykırı olduğu ileri sürülerek itiraz yolu ile değişik mahkemelerce gönderilen çok sayıda dava dosyalarının, hukuki irtibat nedeniyle Yüksek Mahkemenin 2005/108 Esas sayılı dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya yürütülmesine Anayasa Mahkemesince karar verilmiştir. Yapılan inceleme sonunda Kabahatler Kanununun (3) üncü maddesi Anayasaya aykırı bulunarak iptal edilmiştir. Aynı Yasanın iptali istenen 23, 24 ve 27 nci maddeleri birinci fıkraları ile, 28 inci maddesinin Anayasaya aykırı olmadığına ve bu nedenle iptal istemlerinin Reddine Karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Kararında, 3 üncü maddenin Anayasaya aykırılığı konusunda şu gerekçelere yer verilmiştir.

Anayasa'nın 125 maddesinin birinci fıkrası, 140. maddesinin birinci fıkrası, 142. maddesi, 155. maddesinin birinci fıkrası hükümlerine göre, Anayasa'da idarî ve adli yargının ayrılığı kabul edildiği ve bunun sonucu olarak idarenin kamu gücü kullandığı ve kamu hukuku alanına giren işlem ve eylemleri idarî yargı, özel hukuk alanına giren işlemleri de adli yargı denetimine tâbi olacağı belirtilmiş ve şöyle denilmiştir. "Buna bağlı olarak idarî yargının görev alanına giren bir uyuşmazlığın çözümünde adli yargının görevlendirilmesi konusunda yasa koyucunun geniş takdir hakkının bulunduğunu söylemek olanaklı değildir.

Ceza hukukundaki gelişmelere koşut olarak, kimi yasal düzenlemelerde basit nitelikte görülen suçlar hakkında idari yaptırımlara yer verildiği görülmektedir. Daha ağır suç oluşturan eylemler için verilen idari para cezalarına karşı yapılacak başvurularda konunun idare hukukundan çok ceza hukukunu ilgilendirmesi nedeniyle adli yargının görevli olması doğaldır. Ancak, idare hukuku esasla-

Değişiklik Teklifinin madde gerekçesi şöyledir:

"Kabahatler Kanununun 3 üncü maddesinin yürürlükte olan metnine göre, bu Kanunun genel hükümleri diğer kanunlardaki kabahatler hakkında da uygulanacaktır. Bunun sonucu olarak Kabahatler Kanununun kanun yoluna ilişkin hükümleri diğer kanunlarda yer alan idarî para cezasını gerektiren bütün fiiller açısından da uygulanabilecektir. Ancak, bu uygulama, üst kurullar tarafından verilen idarî para cezalarına ilişkin olarak yargı yolu bakımından bir tartışmaya neden olmuştur. Üst kurullar tarafından belli sektörlerdeki faaliyetlerin denetlenmesi bağlamında yüksek meblağlarda idarî para cezaları verilebilmektedir. Bu itibarla, madde metninde, özellikle üst kurullara ilişkin kanunlarda bu kurulların vereceği idarî para cezalarına karşı ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'a gidilebilmesine imkân tanıyan bir düzenleme yapılmıştır."

TCK m. 5'e bakınız.

Kanunilik ilkesi

MADDE 4 - (1) Hangi fiillerin kabahat oluşturduğu, kanunda açıkça tanımlanabileceği gibi; kanunun kapsam ve

rına göre tesis edilen bir idari işlemin, sadece para cezası yaptırımını içermesine bakılarak denetiminin idari yargı alanından çıkarılarak adli yargıya bırakılması olanaklı değildir.

Bu durumda, itiraz konusu kuralla diğer yasalardaki kabahatlere yollama yapılarak, yalnızca yaptırımın türünden hareketle ve idari yargının denetimine tabi tutulması gereken alanlar gözetilmeden, bunları da kapsayacak biçimde başvuru yolu, itiraz, bunlara ilişkin usûl ve esasların değiştirilmesi, Anayasa'nın 125. ve 155. maddelerine aykırıdır, Kural'ın iptali gerekir.

İtiraz konusu kural Anayasa'nın 125. ve 155. maddelerine aykırılığı nedeniyle iptal edildiğinden Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir."

koşulları bakımından belirlediği çerçeve hükmün içeriği, idarenin genel ve düzenleyici işlemleriyle de doldurulabilir.

(2) Kabahat karşılığı olan yaptırımların türü, süresi ve miktarı, ancak kanunla belirlenebilir.

Açıklama: TCK m. 2'ye bakınız.

Zaman bakımından uygulama

MADDE 5 - (1) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun zaman bakımından uygulamaya ilişkin hükümleri kabahatler bakımından da uygulanır. Ancak, kabahatler karşılığında öngörülen idarî yaptırımlara ilişkin kararların yerine getirilmesi bakımından derhal uygulama kuralı geçerlidir.

(2) Kabahat, failin icrai veya ihmali davranışı gerçekleştiği zaman işlenmiş sayılır. Neticenin olduğu zaman, bu bakımdan dikkate alınmaz.

Açıklama: TCK m. 7'ye ve 5252 sayılı Yür. K. m. 9'a bakınız.

Yer bakımından uygulama

MADDE 6 - (1) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun yer bakımından uygulamaya ilişkin 8 inci maddesi hükümleri, kabahatler bakımından da uygulanır. Ancak, kanunlarda aksine hüküm bulunan haller saklıdır.

Açıklama: TCK m. 8'e bakınız.

İKİNCİ BÖLÜM

Kabahatten Dolayı Sorumluluğun Esasları

Kabahatin ihmali davranışla işlenmesi

MADDE 7 - (1) Kabahat, icraî veya ihmali davranışla işlenebilir. İhmali davranışla işlenmiş kabahatin varlığı için kişi açısından belli bir icraî davranışta bulunma hususunda hukukî yükümlülüğün varlığı gereklidir.

Açıklama: Madde metninde, kabahatin hem icraî hem de ihmali davranışla işlenebileceği hususuna açıklık getirilmiştir. Ancak, suçlarda olduğu gibi; ihmali davranışla işlenmiş kabahatin varlığı için, kişi açısından belli bir icraî davranışta bulunma hususunda hukukî yükümlülüğün varlığına vurgu yapılmıştır (Madde gerekçesi).

Organ veya temsilcinin davranışından dolayı sorumluluk

MADDE 8 - (1) Organ veya temsilcilik görevi yapan ya da organ veya temsilci olmamakla birlikte, tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen kişinin bu görevi kapsamında işlemiş bulunduğu kabahatten dolayı tüzel kişi hakkında da idarî yaptırım uygulanabilir.

(2) Temsilci sıfatıyla hareket eden kişinin bu sıfatla bağlantılı olarak işlemiş bulunduğu kabahatten dolayı temsil edilen gerçek kişi hakkında da idarî yaptırım uygulanabilir. Gerçek kişiye ait bir işte çalışan kişinin bu faaliyeti çerçevesinde işlemiş bulunduğu kabahatten dolayı, iş sahibi kişi hakkında da idarî yaptırım uygulanabilir.

(3) Kanunun, organ veya temsilcide ya da temsil edilen kişide özel nitelikler aradığı hallerde de yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır.

(4) Birinci ve ikinci fıkra hükümleri, organ veya temsilcilik ya da hizmet ilişkisinin dayanağını oluşturan işlemin hukuken geçerli olmaması halinde de uygulanır.

Açıklama: Türk Ceza Kanunu, tüzel kişi hakkında suç dolayısıyla ceza yaptırımını uygulanmasını kabul etmemiştir. Buna karşılık, idari para cezasının niteliği ve amacının farklılığı dolayısıyla, bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenen kabahat nedeniyle bu tüzel kişiye de idari para cezası verilebilecektir. Diğer taraftan, tüzel kişiye idari yaptırım uygulanması, tüzel kişi adına hareket eden gerçek kişilere idari yaptırım uygulanmasına engel teşkil etmemektedir.

TCK m. 20/2, 60'a bakınız.

Kast veya taksir

MADDE 9 - (1) Kabahatler, kanunda açıkça hüküm bulunmayan hallerde, hem kasten hem de taksirle işlenebilir.

Açıklama: ÖNCEK'e göre, failin cezalandırılabilmesi için, kabahat teşkil eden fiilin gerçekleşmiş olması yeterli idi (m. 45/2). Kabahatler Kanunu ile bu sistem terk edilmiş, kusurluluk esası benimsenmiştir.

Tasarı ve madde gerekçesi ile TCK m. 21, 22'ye bakınız.

Hata

MADDE 10 - (1) Türk Ceza Kanununun hata hallerine ilişkin hükümleri, ancak kasten işlenen kabahatler bakımından uygulanır.

Açıklama: TCK m. 30'a bakınız.

Sorumluluk

MADDE 11 - (1) Fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmamış çocuk hakkında idarî para cezası uygulanamaz.

(2) Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişi hakkında idarî para cezası uygulanmaz.

Açıklama: TCK m. 31/2'ye göre fiili işlediği zaman oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların ceza sorumluluklarının olmaması, "işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması" koşuluna bağlanmıştır. Halbuki bu maddeye göre işlemiş olduğu kabahat fiilinden dolayı onbeş yaşını doldurmamış olan çocuk hakkında idari para cezası uygulaması yapılamayacaktır. Akıl hastalığı ile ilgili düzenleme ise TCK m. 32/1'e paraleldir.

Madde gerekçesine ve TCK m. 31/2, 32, 33'e bakınız.

Hukuka uygunluk nedenleri ile kusurluluğu ortadan kaldıran nedenler

MADDE 12 - (1) Bu Kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde, Türk Ceza Kanununun hukuka uygunluk nedenleri ile kusurluluğu ortadan kaldıran nedenlere ilişkin hükümleri, kabahatler bakımından da uygulanır.

Açıklama: Kabahatler Kanunu objektif sorumluluğu kabul etmemiş, kusurluluk ilkesini benimsemiştir. Bu nedenle, hu-

kuka uygunluk nedenleri ile zorunluluk hali, cebir veya tehdit etkisinde olma, hukuka aykırı ve fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi gibi kusurluluğu ortadan kaldıran nedenlerin varlığı halinde, idarî para cezasına karar verilemeyecektir.

Madde gerekçesine ve TCK m. 24-34'e bakınız.

Teşebbüs

MADDE 13. -(1) Kabahate teşebbüs cezalandırılmaz. Ancak, teşebbüsün de cezalandırılabilmesine dair ilgili kanunda hüküm bulunan haller saklıdır. Bu durumda, Türk Ceza Kanununun suça teşebbüse ve gönüllü vazgeçmeye ilişkin hükümleri, kabahatler bakımından da uygulanır.

Açıklama: TCK m. 35,36'ya bakınız.

İştirak

MADDE 14 - (1) Kabahatin işlenişine birden fazla kişinin iştirak etmesi halinde bu kişilerin her biri hakkında, fail olarak idarî para cezası verilir.

(2) Özel faillik niteliğinin arandığı durumlarda, kabahate iştirak eden ve bu niteliği taşımayan kişi hakkında da fail olarak idarî para cezası verilir.

(3) Kabahate iştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı yeterlidir. Kabahatin işlenişine iştirak eden kişi hakkında, diğerlerinin sorumlu olup olmadığı göz önünde bulundurulmaksızın idarî para cezası verilir.

(4) Kanunda özel faillik niteliğini taşıyan kişi açısından suç, diğer kişiler açısından kabahat olarak tanımlanan fiilin,

GENEL
HÜKÜMLER

bu niteliği taşıyan ve taşımayan kişiler tarafından ortaklaşa işlenmesi halinde suça iştirake ilişkin hükümler uygulanır.

Açıklama: Kabahatler Kanunu, kabahate iştirakle ilgili olarak "*tek tip fail sistemi*"ni kabul etmiştir. Kabahatin işlenişine iştirak eden kişiler arasında fail ve şerik (azmettiren veya yardım eden) ayırımı gözetilmemiştir. Bunun doğal sonucu olarak özel faillik niteliğini taşıyan kişinin işlediği kabahate bu niteliği taşımayan kişinin iştirak etmesi halinde, bu kişi de kabahatin faili sayılacaktır.

Ayrıca kabahate iştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı gerekli ve yeterlidir. Bu nedenle, kabahatin işlenişine iştirak eden kişilerden birinin, örneğin kusur yeteneğinin olmaması, diğer ortakların kabahatten dolayı sorumlu tutulmalarına engel değildir.

Herhangi bir kişi açısından kabahat oluşturan fiil, özel faillik niteliğini taşıyan bir başkası açısından suç oluşturuyorsa, bu takdirde cezası, özel faillik niteliğini taşıyan kişinin işlemiş bulunduğu suça iştirakten dolayı Türk Ceza Kanunu'nun iştirake ilişkin hükümlerine göre belirlenecektir.

Madde gerekçesine ve TCK m. 37-41'e bakınız.

İçtima

MADDE 15 - (1) Bir fiil ile birden fazla kabahatin işlenmesi halinde bu kabahatlere ilişkin tanımlarda sadece idarî para cezası öngörülmüşse, en ağır idarî para cezası verilir. Bu kabahatlerle ilgili olarak kanunda idarî para cezasından başka idarî yaptırımlar da öngörülmüş ise, bu yaptırımların her birinin uygulanmasına karar verilir.

(2) Aynı kabahatin birden fazla işlenmesi halinde her bir kabahatle ilgili olarak ayrı ayrı idarî para cezası verilir. Kesintisiz fiille işlenebilen kabahatlerde, bu nedenle idarî yaptırım kararı verilinceye kadar fiil tek sayılır.

(3) Bir fiil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabilir. Ancak, suçtan dolayı yaptırım uygulanamayan hallerde kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanır.

Açıklama: Maddede Türk Ceza Kanunu'nun 44. maddesine paralel bir düzenleme yapılmıştır. Ancak, bir fiille gerçekleştirilen birden fazla kabahatten her biri açısından idarî para cezası dışında başka idarî yaptırımlar öngörölmüş ise, bu hükmün uygulama olanağı yoktur. Bu takdirde, yaptırımların hepsine birden karar verilir.

Maddenin ikinci fıkrasına göre, bir kabahatin birden fazla işlenmesi durumunda, TCK'nın zincirleme suça ilişkin 43. maddesi hükmü değil, gerçek içtima hükümleri uygulanacaktır; yani her bir fiille ilgili olarak ayrı ayrı idarî para cezasına karar verilecektir.

Bir fiil, hem suç hem de kabahat oluşturuyorsa, kişi hakkında sadece suçtan dolayı ceza veya güvenlik tedbirine hükmedilebilecektir. Böylece, "non bis in idem" kuralına suçlarla kabahatler arasında da geçerlilik tanınmıştır. Ancak, suçtan dolayı ceza veya güvenlik tedbirine hükmedilemeyen hallerde, kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanabilecektir.

Madde gerekçesine ve TCK m. 43, 44'e bakınız.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İdarî Yaptırımlar

Yaptırım türleri

MADDE 16 - (1) Kabahatler karşılığında uygulanacak olan idarî yaptırımlar, idarî para cezası ve idarî tedbirlerden ibarettir.

(2) İdarî tedbirler, mülkiyetin kamuya geçirilmesi ve ilgili kanunlarda yer alan diğer tedbirlerdir.

Açıklama: Kab. K. m. 17, 18; TCK m. 54, 55'e bakınız.

İdarî para cezası

MADDE 17 - (1) İdarî para cezası, maktu veya nispi olabilir.

(2) İdarî para cezası, kanunda alt ve üst sınırı gösterilmek suretiyle de belirlenebilir. Bu durumda, idarî para cezasının miktarı belirlenirken işlenen kabahatin haksızlık içeriği ile failin kusuru ve ekonomik durumu birlikte göz önünde bulundurulur.

(3) (Değişik Fıkra: 6.12.2006 - 5560/m. 32 ile)² 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa

² 5560 sayılı Kanunla değiştirilen (3) üncü ve (4) üncü fıkralar şöyle idi: "(3) İdarî para cezası, Devlet Hazinesine ödenir. Kişinin ekonomik durumunun müsait olmaması halinde idarî para cezasının, ilk taksidinin peşin ödenmesi koşuluyla, bir yıl içinde ve dört eşit taksit halinde ödenmesine karar verilebilir. Taksitlerin zamanında ve tam olarak ödenmemesi halinde idarî para cezasının kalan kısmının tamamı tahsil edilir.

(4) Kesinleşen karar, derhal tahsil için mahallin en büyük mal me-

ekli (I), (II) ve (III) sayılı cetvellerde yer alan kamu idareleri tarafından verilen idarî para cezalarının ilgili kanunlarında 1/6/2005 tarihinden sonra belirlenen oranın dışındaki kısmı ile Cumhuriyet başsavcılıkları ve mahkemeler tarafından verilen idarî para cezaları Genel Bütçeye gelir kaydedilir. Sosyal güvenlik kurumları ile mahalli idareler tarafından verilen idarî para cezaları kendi bütçelerine gelir kaydedilir. Diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen idarî para cezaları ise, ilgili kanunlarındaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, Genel Bütçeye gelir kaydedilir. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının verdiği para cezaları, kendi kanunlarındaki hükümlere tâbidir. Kişinin ekonomik durumunun müsait olmaması halinde, idarî para cezasının, ilk taksitinin peşin ödenmesi koşuluyla, bir yıl içinde ve dört eşit taksit halinde ödenmesine karar verilebilir. Taksitlerin zamanında ve tam olarak ödenmemesi halinde, idarî para cezasının kalan kısmının tamamı tahsil edilir.

(4) (Değişik Fıkra: 6.12.2006 - 5560/ m. 32 ile) Genel Bütçeye gelir kaydedilmesi gereken idarî para cezalarına ilişkin kesinleşen kararlar, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilmek üzere Maliye Bakanlığınca belirlenecek tahsil dairelerine gönderilir. Sosyal güvenlik kurumları ve mahalli idareler tarafından verilen idarî para cezaları, ilgili kanunlarında aksine hüküm bulunmadığı takdirde, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre kendileri tarafından tahsil olunur. Diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen ve Genel Bütçeye gelir kaydedilmesi

muruna verilir. İdarî para cezası, 21.7.1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir. Tahsil edilen idarî para cezasının kanunla belirlenen bir oranı, ilgili kamu kurum ve kuruluşunun hesabına aktarılır."

GENEL
HÜKÜMLER

gerekmeyen idarî para cezaları, ilgili kanunlarında özel hüküm bulunmadığı takdirde genel hükümlere göre tahsil olunur.

(5) İdarî para cezası tamamen tahsil edildikten itibaren en geç bir ay içinde durum, ilgili kamu kurum ve kuruluşuna bildirilir.

(6) Kabahat dolayısıyla idarî para cezası veren kamu görevlisi, ilgilinin rıza göstermesi halinde bunun tahsilatını derhal kendisi gerçekleştirir. İdarî para cezasını kanun yoluna başvurmadan önce ödeyen kişiden bunun dörtte üçü tahsil edilir. Peşin ödeme, kişinin bu karara karşı kanun yoluna başvurma hakkını etkilemez.

(7) İdarî para cezaları her takvim yılı başından geçerli olmak üzere o yıl için 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilân edilen yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanır. Bu suretle idarî para cezasının hesabında bir Türk Lirasının küsuru dikkate alınmaz. Bu fıkra hükmü, nispi nitelikteki idarî para cezaları açısından uygulanmaz.

Açıklama: Maddenin üçüncü ve dördüncü fıkraları, "İdari para cezalarının tahsil yetkisi ve gelir kaydı konusunda 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli cetvellerin esas alınması ve Kabahatler Kanununun etkin ve hızlı bir şekilde uygulanabilirliğinin sağlanması amacıyla" 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'la değiştirilmiştir.

Kab. K. Madde 27/1'e bakınız.

Mülkiyetin kamuya geçirilmesi

MADDE 18 - (1) Kabahatin konusunu oluşturan veya işlenmesi suretiyle elde edilen eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesine, ancak kanunda açık hüküm bulunan hallerde karar verilebilir.

(2) Mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin karar, eşyanın;

- a) Kullanılmaz hale getirilmesi,
- b) Niteliğinin değiştirilmesi,
- c) Ancak belli bir surette kullanılması,

Koşullarından birinin yerine getirilmesine bağlı olarak belli bir süre geciktirilebilir. Belirlenen süre zarfında koşulun yerine getirilmemesi halinde eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilir.

(3) Mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin karar kesinleşinceye kadar ilgili kamu kurum ve kuruluşu tarafından eşyaya elkonulabileceği gibi; eşya, kişilerin muhafazasına da bırakılabilir.

(4) Eşyanın mülkiyeti, kanunda açık hüküm bulunan hallerde ilgili kamu kurum ve kuruluşuna, aksi takdirde Devlete geçer.

(5) Eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilebilmesi için fail hakkında idarî para cezası veya başka bir idarî yaptırım kararı verilmiş olması şart değildir.

(6) Kaim değer in mülkiyetinin kamuya geçirilmesine de karar verilebilir.

GENEL
HÜKÜMLER

(7) Mülkiyeti kamuya geçirilen eşya, başka suretle değerlendirilmesi mümkün olmazsa imha edilir.

(8) Mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin karar, kesinleşmesi halinde yerine getirilir.

Açıklama: Kab. K. m. 33, 34; CMK m. 123-126'ya bakınız.

Saklı tutulan hükümler

MADDE 19 - (1) Diğer kanunlarda kabahat karşılığında öngörülen belirli bir süre için;

a) Bir meslek ve sanatın yerine getirilmemesi,

b) İşyerinin kapatılması,

c) Ruhsat veya ehliyetin geri alınması,

d) Kara, deniz veya hava nakil aracının trafikten veya seyrüseferden alıkonulması,

Gibi yaptırımlara ilişkin hükümler, ilgili kanunlarda bu Kanun hükümlerine uygun değişiklik yapıncaya kadar saklıdır.

Açıklama: Çeşitli kanunlarda idarî yaptırımı gerektiren fiiller bağlamında, meslek ve sanatın yerine getirilmemesi, işyerinin kapatılması, ruhsat ve ehliyetin geri alınması gibi, hem "idari tedbir" hem de belirli bir süre için uygulanmaları nedeniyle "idari ceza", niteliği taşıyan yaptırımlar öngörülmüştür. Ancak söz konusu yaptırımların, "ceza sorumluluğunun şahsiliği" kuralıyla bağdaştığını söylemek her zaman mümkün olmadığı gibi, bu yaptırımlar Kabahatler Kanunu'nun benim-

sediği idarî yaptırım sistemiyle de bağdaşmamaktadırlar. Bu yaptırımların, ilgili kanunlarda değişiklik yapılmadan uygulamadan hemen kaldırılması ise sakınca yaratacaktır.

Bu madde, ilgili kanunlarda bu Kanun hükümlerine uygun değişiklik yapıncaya kadar, söz konusu yaptırımlara karar verilebilmesine olanak sağlamaktadır. (Madde gerekçesine bakınız).

Madde 3 ile ilgili dipnota bakınız.

Soruşturma zamanaşımı

MADDE 20 - (1) Soruşturma zamanaşımının dolması halinde kabahatten dolayı kişi hakkında idarî para cezasına karar verilemez.

(2) (Değişik fıkra: 6.12.2006 - 5560/m. 33 ile)³ Soruşturma zamanaşımı süresi;

a) Yüzbin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde beş,

b) Ellibin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde dört,

³ 5560 sayılı Kanun'la değiştirilen (2) nci fıkra şöyle idi: "Soruşturma zamanaşımı süresi;

a) Yüzbin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde beş,

b) Ellibin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde dört,

c) Yirmibin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde üç,

d) Yirmibin Türk Lirasına kadar idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde iki,

Yıldır."

GENEL
HÜKÜMLER

c) Ellibin Türk Lirasından az idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde üç,

Yıldır.

(3) Nispi idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde zamanaşımı süresi sekiz yıldır.

(4) Zamanaşımı süresi, kabahate ilişkin tanımdaki fiilin işlenmesiyle veya neticenin gerçekleşmesiyle işlemeye başlar.

(5) Kabahati oluşturan fiilin aynı zamanda suç oluşturması halinde suçla ilişkin dava zamanaşımı hükümleri uygulanır.

Açıklama: Maddenin ikinci fıkrası, düşük miktardaki idari para cezaları ile ilgili olarak belirlenen ve uygulamada yetersiz görülen soruşturma zamanaşımı sürelerini, "üst sınır itibarıyla Ellibin Türk lirasından az idari para cezasını gerektiren kabahatlerde yeniden belirlemek" amacıyla 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanunla değiştirilmiştir.

TCK Madde 66'ya bakınız.

Yerine getirme zamanaşımı

MADDE 21 - (1) Yerine getirme zamanaşımının dolması halinde idarî para cezasına veya mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin karar artık yerine getirilemez.

(2) Yerine getirme zamanaşımı süresi;

a) Ellibin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasına karar verilmesi halinde yedi,

b) Yirmibin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasına karar verilmesi halinde beş,

c) Onbin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasına karar verilmesi halinde dört,

d) Onbin Türk Lirasından az idarî para cezasına karar verilmesi halinde üç,

Yıldır.

(3) Mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin zamanaşımı süresi on yıldır.

(4) Zamanaşımı süresi, kararın kesinleşmesi tarihinden itibaren işlemeye başlar.

(5) Kanun hükmü gereği olarak idarî yaptırımın yerine getirilmesine başlanamaması veya yerine getirilememesi halinde zamanaşımı işlemez.

Açıklama: Kab. K. m. 17, 18'e bakınız.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Karar Verme Yetkisi ve Kanun Yolları

İdarî yaptırım kararı verme yetkisi

MADDE 22 - (1) Kabahat dolayısıyla idarî yaptırım kararı vermeye ilgili kanunda açıkça gösterilen idarî kurul, makam veya kamu görevlileri yetkilidir.

(2) Kanunda açık hüküm bulunmayan hallerde ilgili kamu kurum ve kuruluşunun en üst amiri bu konuda yetkilidir.

(3) İdarî kurul, makam veya kamu görevlileri, ancak ilgili kamu kurum ve kuruluşunun görev alanına giren yerlerde işlenen kabahatler dolayısıyla idarî yaptırım kararı vermeye yetkilidir.

(4) 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun yer bakımından yetki kuralları kabahatler açısından da geçerlidir.

Açıklama: CMK m. 12-21'e bakınız.

Cumhuriyet savcısının karar verme yetkisi

MADDE 23 - (1) Cumhuriyet savcısı, kanunda açıkça hüküm bulunan hallerde bir kabahat dolayısıyla idarî yaptırım kararı vermeye yetkilidir.

(2) Bir suç dolayısıyla başlatılan soruşturma kapsamında bir kabahatin işlendiğini öğrenmesi halinde Cumhuriyet savcısı durumu ilgili kamu kurum ve kuruluşuna bildirebileceği gibi, kendisi de idarî yaptırım kararı verebilir.

(3) Soruşturma konusu fiilin kabahat oluşturduğunun anlaşılması halinde Cumhuriyet savcısı bu nedenle idarî yaptırım kararı verir. Ancak, bunun için ilgili kamu kurum ve kuruluşu tarafından idarî yaptırım kararı verilmemiş olması gerekir.

Açıklama: Maddenin Anayasaya aykırı olduğu iddiasıyla, yerel mahkemeler tarafından itiraz yoluyla yapılan başvurular, Anayasa Mahkemesince, söz konusu düzenlemede Anayasaya aykırılık bulunmadığı belirtilerek reddedilmiştir.⁴ Madde 3 ile ilgili dipnota bakınız.

⁴ Karar gerekçesinde şu değerlendirmelere yer verilmiştir.
"...Başvuru kararlarında, genel idare esaslarına göre kullanılan idarî yaptırım kararı verme yetkisinin, genel idare ve idarenin bütünlüğü ilkelerine aykırı olarak Cumhuriyet Savcısı'na bırakılmasının Anayasa'nın Başlangıcı ile 2., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 123., 125., 128., 138., 140., 142. ve 155. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Mahkemenin karar verme yetkisi

MADDE 24 - (1) Kovuşturma konusu fiilin kabahat olduğunun anlaşılması halinde mahkeme tarafından idarî yaptırım kararı verilir.

Açıklama: Bu maddenin Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasıyla itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine yapılan iptal başvuruları, Anayasa Mahkemesince, "5326 sayılı Yasa'nın 23. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile 5252 sayılı Yasa'nın 7. maddesinin (4) numaralı fıkrasına ilişkin gerekçelerin bu kural yönünden de geçerli olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Bu konuda 3. ve 23. madde dipnotuna bakınız.

Anayasa'nın 123. maddesinde idarenin, kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ve kanunla düzenleneceği, kuruluş ve görevlerin merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayandığı, kamu tüzelkişiliğinin, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulacağı; "Yargı yolu" başlıklı 125. maddesinin ilk fıkrasında da idarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolunun açık olduğu; 128. maddesinde ise Devletin, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslı ve sürekli görevlerin memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görüleceği, belirtilmektedir.

İtiraz konusu kurallar 5326 sayılı Yasa'nın 22., 23. ve 24. maddeleri ve aynı Yasa'nın 3. maddesinin iptal gerekçesi ile birlikte değerlendirildiğinde, Cumhuriyet savcısının kabahat dolayısıyla idari yaptırım uygulamasının istisnai olduğu, hafif hapis ve hafif para cezasından dönüştürülenler dışında bu konuda asıl yetkinin idareye tanındığı görülmektedir. Cumhuriyet savcısına bu yetkinin tanınması nederinin görevsizlik kararı verilerek işin uzatılması yerine süratle bitirilmesi olduğu anlaşıldığından, düzenlemelerin Anayasa'nın 123., 125. ve 128. maddelerine aykırı olmadığı gibi, davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını öngören Anayasa'nın 141. maddesiyle de uyumlu olduğu kanısına varılmıştır."

Bu madde hükmüne göre, atılı eylem ister adli yaptırımı gerektiren suç, isterse idari yaptırımı gerektiren kabahat oluştursun, her iki halde de kovuşturma konusu fiili değerlendirme ve takdir yetkisi görevli ceza mahkemesine aittir. Yani davaya bakmakta olan mahkeme idari yaptırım kararı vermek zorundadır. Bu konuda YCGK nun 12.12.2006- E.2006/YYB-307, K.299; 12.12.2006- E.2006/YYB-306, K. 2006/298 sayılı kararlarına bakınız.

CMK m. 33 ve 223'e bakınız.

İdari yaptırım kararı

MADDE 25 - (1) İdarî yaptırım kararına ilişkin tutanakta;

- a) Hakkında idarî yaptırım kararı verilen kişinin kimlik ve adresi,
- b) İdarî yaptırım kararı verilmesini gerektiren kabahat fiili,
- c) Bu fiilin işlendiğini ispata yarayacak bütün deliller,
- d) Karar tarihi ve kararı veren kamu görevlilerinin kimliği,

Açık bir şekilde yazılır. Tutanakta, ayrıca kabahati oluşturan fiil, işlendiği yer ve zaman gösterilerek açıklanır.

Kararların tebliği

MADDE 26 - (1) İdarî yaptırım kararı, 11.2.1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre ilgili kişiye teb-

liğ edilir. Tebligat metninde bu karara karşı başvurulabilecek kanun yolu, mercii ve süresi açık bir şekilde belirtilir.

(2) İdarî yaptırım kararının ilgili gerçek kişinin huzurunda verilmesi halinde tutanakta bu husus açıkça belirtilir. Bu karara karşı başvurabileceği kanun yolu, mercii ve süresine ilişkin olarak bilgilendirildikten sonra kişinin karar tutanağını imzalaması istenir. İmzadan kaçınılması halinde bu durum tutanakta açıkça belirtilir. Karar tutanağının bir örneği kişiye verilir.

(3) Tüzel kişi hakkında verilen idarî yaptırım kararları her halde ilgili tüzel kişiye tebliğ edilir.

Açıklama: Kab. K. m. 17/6; Teb. K. m. 10/1, 12/1, 13; Teb. Tüz. m. 13/1, 17/1, 18/3, 52, 53'e bakınız.

Başvuru yolu

MADDE 27 - (1) İdarî para cezası ve mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin idarî yaptırım kararına karşı, kararın tebliği veya tefhimi tarihinden itibaren en geç onbeş gün içinde, sulh ceza mahkemesine başvurulabilir. Bu süre içinde başvurunun yapılmamış olması halinde idarî yaptırım kararı kesinleşir.

(2) Mücbir sebebin varlığı dolayısıyla bu sürenin geçirilmiş olması halinde bu sebebin ortadan kalktığı tarihten itibaren en geç yedi gün içinde karara karşı başvuruda bulunulabilir. Bu başvuru, kararın kesinleşmesini engellemez; ancak, mahkeme yerine getirmeyi durdurabilir.

(3) Başvuru, bizzat kanunî temsilci veya avukat tarafından sulh ceza mahkemesine verilecek bir dilekçe ile yapılır. Başvuru dilekçesi, iki nüsha olarak verilir.

(4) Başvuru dilekçesinde, idarî yaptırım kararına ilişkin bilgiler, bu karara karşı ileri sürülen deliller açık bir şekilde gösterilir. Dilekçede ayrıca, başvurunun süresinde yapılmasını engelleyen mücbir sebep dayanaklarıyla gösterilir.

(5) (Değişik fıkra: 6.12.2006 - 5560/m. 34 ile)⁵ İdarî yaptırım kararının mahkeme tarafından verilmesi halinde, bu karara karşı ancak itiraz yoluna gidilebilir.

(Ek fıkralar: 6.12.2006 - 5560/m. 34 ile)

(6) Soruşturma konusu fiilin suç değil de kabahat oluşturduğu gerekçesiyle idarî yaptırım kararı verilmesi halinde; kovuşturmaya yer olmadığı kararla itiraz edildiği takdirde, idarî yaptırım kararına karşı başvuru da bu itiraz merciinde incelenir.

(7) Kovuşturma konusu fiilin suç değil de kabahat oluşturduğu gerekçesiyle idarî yaptırım kararı verilmesi halinde; fiilin suç oluşturulmaması nedeniyle verilen beraat kararına karşı kanun yoluna gidildiği takdirde, idarî yaptırım kararına karşı itiraz da bu kanun yolu merciinde incelenir.

(8) İdarî yaptırım kararının verildiği işlem kapsamında aynı kişi ile ilgili olarak idarî yargının görev alanına giren kararların da verilmiş olması halinde; idarî yaptırım kararna ilişkin hukuka aykırılık iddiaları bu işlemin iptali talebiyle birlikte idarî yargı merciinde görülür.

Açıklama: Maddede, 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'la değişiklik yapılmıştır.

⁵ 5560 sayılı Kanun'la değiştirilen beşinci fıkra şöyle idi: "İdarî yaptırım kararının mahkeme tarafından verilmesi halinde bu madde hükmü uygulanmaz."

a) Maddenin beşinci fıkrası, idarî yaptırım kararını bu Kanununun 24 üncü maddesine göre mahkemenin vermesi halinde, bu karara karşı ancak itiraz yoluna gidilebileceği hususuna açıklık getirilmek amacıyla değiştirilmiştir.

b) Cumhuriyet Savcısının şikayet üzerine başlattığı soruşturma sonunda, eylemin kabahat oluşturduğu kanaatine vararak fail hakkında idari para cezasına karar vermesi halinde, bu karara, şikayetçi tarafından eylemin suç oluşturduğu iddiasıyla, şüpheli tarafından da, davranışının kabahat de oluşturmadığı ileri sürülerek itiraz edilmesi mümkündür.

İşte altıncı fıkra, bu gibi durumlarda kanun yolu bakımından nasıl bir yol izlenmesi gerektiği hususuna açıklık getirmek için,

c) Yedinci fıkra, aynı sorunun kovuşturma evresinde ortaya çıkması haline özgü çözüm getirilmesi amacıyla,

d) Sekizinci fıkra, Kabahatler Kanununun düzenlemelerinin ortaya çıkardığı bağlantı sorununa çözüm getirilmesi amacıyla,

Madde metnine eklenmiştir.

Maddenin Anayasaya aykırı olduğu iddiasıyla, yerel mahkemeler tarafından itiraz yoluyla yapılan başvurular, Anayasa Mahkemesince, söz konusu düzenlemede Anayasaya aykırılık bulunmadığı belirtilerek reddedilmiştir.⁶

CMK. Madde 39, 40, 41'e bakınız.

⁶ Karar gerekçesinde şu değerlendirmelere yer verilmiştir. "...Başvuru kararlarında itiraz konusu kurullarla, idarenin kamu gücünü kullanarak verdiği idari yaptırım kararları nedeniyle çıkan uyumsuzlukların çözümünün idari yargı yerine adli yargıya bırakıl-

Başvurunun incelenmesi

MADDE 28 - (1) Başvuru üzerine mahkemece yapılan ön inceleme sonucunda;

a) Yetkili olmadığıın anlaşılması halinde dosyanın yetkili sulh ceza mahkemesine gönderilmesine,

b) Başvurunun süresi içinde yapılmadığının, başvuru konusu idarî yaptırım kararının sulh ceza mahkemesinde incelenebilecek kararlardan olmadığıın veya başvuranın buna hakkı bulunmadığının anlaşılması halinde, bu nedenlerle başvurunun reddine,

c) (a) ve (b) bentlerinde sayılan nedenlerin bulunmaması halinde başvurunun usulden kabulüne,

masının Anayasa'nın Başlangıcı ile 2., 36., 125., 140., 142. ve 155. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Yasa'nın 27. maddesinin (1) numaralı fıkrasında idari para cezası ve mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin idari yaptırım kararlarına karşı başvuru yeri ve süresi düzenlenmekte; 28. maddesinde ise başvurunun incelenme yöntemi belirtilmektedir.

5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun İkinci Kısımında "Çeşitli kaba- hatler" başlığı altında düzenlenen fiilleri, ağırlıklı olarak 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 526. ve devamı maddelerinde düzenlenmiş olan kabahatler oluşturmaktadır. 5252 sayılı Yasa'nın 7. madde- siyle, çeşitli yasalarda hafif hapis veya hafif para cezası olarak öngörülen yaptırımlar idari para cezasına dönüştürülmüştür. Yaptırımın adının yasa ile "idari" olarak değiştirilmesinin, bu tür yaptırım uygulanacak eylemlerin gerçekte ceza hukuku alanına giren suç olma özelliklerini etkilemeyeceği açıktır.

5326 sayılı Yasa'nın 3. maddesinin iptal gerekçesi doğrultusunda, cezaî karakteri ağır basan bu eylemler açısından verilen idari para cezası ve/veya mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımlarına karşı başvurunun sulh ceza mahkemesince kanunda belirtilen usule göre incelenmesinde, Anayasa'nın 2., 125. ve 155. maddelerine aykırılık bulunmamaktadır. İtirazın reddi gerekir."

Karar verilir.

(2) Başvurunun usulden kabulü halinde mahkeme dilekçenin bir örneğini ilgili kamu kurum ve kuruluşuna tebliğ eder.

(3) İlgili kamu kurum ve kuruluşu, başvuru dilekçesinin tebliği tarihinden itibaren en geç onbeş gün içinde mahkemeye cevap verir. Başvuru konusu idarî yaptırıma ilişkin işlem dosyasının tamamının bir örneği, cevap dilekçesi ile birlikte mahkemeye verilir. Mahkeme, işlem dosyasının aslını da ilgili kamu kurum ve kuruluşundan isteyebilir. Cevap dilekçesi, idarî yaptırım kararına karşı başvuruda bulunan kişi sayısından bir fazla nüsha olarak verilir.

(4) Mahkeme, başvuruda bulunan kişilere cevap dilekçesinin bir örneğini tebliğ eder; talep üzerine veya re'sen tarafları çağırarak belli bir gün ve saatte dinleyebilir. Dinleme için belirlenen günle tebligatın yapılacağı gün arasında en az bir haftalık zaman olmasına dikkat edilir. Dinleme sırasında taraflar veya avukatları hazır bulunur. Mazeretsiz olarak hazır bulunmama, yokluklarında karar verilmesine engel değildir. Bu husus, tebligat yazısında açıkça belirtilir.

(5) Ceza Muhakemesi Kanununun tanıklığa, bilirkişi incelemesine ve keşfe ilişkin hükümleri, bu başvuru ile ilgili olarak da uygulanır.

(6) Dinlemede sırasıyla; hazır bulunan başvuru sahibi ve avukatı, ilgili kamu kurum ve kuruluşunun temsilcisi, varsa tanıklar dinlenir, bilirkişi raporu okunur, diğer deliller ortaya konulur.

(7) Mahkeme, ilgilileri dinledikten ve bütün delilleri ortaya koyduktan sonra aleyhinde idarî yaptırım kararı verilen ve

GENEL
HÜKÜMLER

hazır bulunan tarafa son sözünü sorar. Son söz hakkı, aleyhinde idarî yaptırım kararı verilen tarafın kanunî temsilcisi veya avukatı tarafından da kullanılabilir. Mahkeme son kararını hazır bulunan tarafların huzurunda açıklar.

(8) Mahkeme, son karar olarak idarî yaptırım kararının;

a) Hukuka uygun olması nedeniyle, "başvurunun red-dine",

b) Hukuka aykırı olması nedeniyle, "idarî yaptırım kararının kaldırılmasına",

Karar verir.

(9) (Ek fıkra: 6.12.2006 - 5560/m. 35 ile) İdarî para cezasının alt ve üst sınırının kanunda gösterildiği kabahatler dolayısıyla verilmiş idarî para cezasına karşı başvuruda bulunulması halinde, mahkeme idarî para cezasının miktarında değişiklik yaparak da başvurunun kabulüne karar verebilir.

(10) İki bin Türk Lirası dahil idarî para cezalarına karşı başvuru üzerine verilen kararlar kesindir.

Açıklama: 6.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanunla Maddeye sekizinci fıkradan sonra gelmek üzere (9) numaralı fıkra eklenmiş ve önceki dokuzuncu fıkra, (10) numaralı fıkra olarak teselsül ettirilmiştir.

Bu değişiklikle, Kanunda idarî para cezasının alt ve üst sınırlarının gösterildiği kabahatten dolayı somut olayda idarî para cezasına karar verilmesi gerekmesine rağmen, verilmiş olan idarî para cezasının kabahat fiilinin oluşturduğu haksızlıkla orantılı olmaması halinde; idarî yaptırım kararına karşı başvuruda bulunulan sulh ceza mahkemesinin verilen idarî

para cezasında değişiklik yaparak da başvurunun kabulüne karar verebilmesini sağlamak amaçlanmıştır.

Maddenin Anayasaya aykırı olduğu iddiasıyla, yerel mahkemeler tarafından itiraz yoluyla yapılan başvurular, Anayasa Mahkemesince, söz konusu düzenlemede Anayasaya aykırılık bulunmadığı belirtilerek reddedilmiştir. Karar gerekçesi için 27. maddenin dipnotuna bakınız.

CMK m. 43 ilâ 73, 83, 84; 176/4, 216/3'e, Kab K m. 26. açıklamasına ve 3. maddenin dipnotuna bakınız.

İtiraz yolu

MADDE 29 - (1) Mahkemenin verdiği son karara karşı, yargı çevresinde yer aldığı ağır ceza mahkemesine itiraz edilebilir. Bu itiraz, kararın tebliği tarihten itibaren en geç yedi gün içinde yapılır.

(2) İtirazla ilgili karar, dosya üzerinden inceleme yapılarak verilir.

(3) Mahkeme, her bir itirazla ilgili olarak "itirazın kabulüne" veya "itirazın reddine" karar verir.

(4) Mahkemenin verdiği karar taraflara tebliğ edilir. Vekil olarak avukatla temsil edilme halinde ayrıca taraflara tebliğat yapılmaz.

(5) İdarî yaptırım kararının ağır ceza mahkemesi tarafından verilmesi halinde bu karara karşı itiraz mercü en yakın ağır ceza mahkemesidir.

Açıklama: Tebligatla ilgili olarak 26. maddeye ve Teb. K. m. 11'e bakınız.

Vazgeçme ve kabul

MADDE 30 - (1) Kanun yoluna başvuran kişi, bu konuda karar verilinceye kadar başvurusundan vazgeçebilir. Vazgeçme halinde bir daha aynı konuda başvuruda bulunulamaz.

(2) İlgili kamu kurum ve kuruluşu da mahkeme tarafından karar verilinceye kadar kanun yolu başvurusunu kabul ederek idarî yaptırım kararını geri alabilir.

Açıklama: CMK m. 266'ya bakınız.

Masrafların ve vekalet ücretinin ödenmesi

MADDE 31 - (1) İdarî yaptırım kararına karşı kanun yoluna başvurulması harca tâbi değildir.

(2) Kanun yoluna başvuru dolayısıyla oluşan bütün masraflar ve vekalet ücreti, başvurusu veya savunması reddedilen tarafça ödenir.

Açıklama: CMK m. 324, 330'a bakınız.

İKİNCİ KISIM
ÇEŞİTLİ KABAHATLER

İKİNCİ KISIM
Çeşitli Kabahatler

Emre aykırı davranış

MADDE 32 - (1) Yetkili makamlar tarafından adli işlemler nedeniyle ya da kamu güvenliği, kamu düzeni veya genel sağlığın korunması amacıyla, hukuka uygun olarak verilen emre aykırı hareket eden kişiye yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu cezaya emri veren makam tarafından karar verilir.

(2) Bu madde, ancak ilgili kanunda açıkça hüküm bulunan hallerde uygulanabilir.

(3) 1.3.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 526 ncı maddesine diğer kanunlarda yapılan yollamalar, bu maddeye yapılmış sayılır.

Açıklama: Bu maddede yazılı kabahatin oluşabilmesi için;

a) Yetkili makamlar tarafından hukuka uygun bir biçimde verilmiş bir buyruk olmalıdır,

ÇEŞİTLİ
KABAHATLER

b) Bu buyruk, "adli işlemler dolayısıyla ya da kamu güvenliği ve kamu düzeni veya genel sağlığın korunması düşüncesiyle" verilmelidir,

c) Bu buyruk, usulen ilân edilmelidir.

Keza, bu madde hükmünün uygulanabilmesi için kanunda açık hüküm bulunması gerekmektedir.

Madde gerekçesine ve ÖNCEK m. 526'ya bakınız.

Dilencilik

MADDE 33 - (1) Dilencilik yapan kişiye, elli Türk Lirası idarî para cezası verilir. Ayrıca, dilencilikten elde edilen gelire elkonularak mülkiyetin kamuya geçirilmesine karar verilir.

(2) Bu kabahat dolayısıyla idarî para cezasına ve elkoymaya kolluk veya belediye zabıta görevlileri, mülkiyetin kamuya geçirilmesine mülki amir veya belediye encümeni karar verir.

Açıklama: Bu madde ile dilencilik yapmak kabahat sayılarak cezalandırılmıştır. Çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanmak ise TCK m. 229'a göre suçtur.

ÖNCEK m. 544'e ve CMK m. 123-126'ya bakınız.

Kumar

MADDE 34 - (1) Kumar oynayan kişiye, yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir. Ayrıca, kumardan elde edilen gelire elkonularak mülkiyetin kamuya geçirilmesine karar verilir.

(2) Bu kabahat dolayısıyla idarî para cezasına ve elkoymaya kolluk görevlileri, mülkiyetin kamuya geçirilmesine mülki amir karar verir.

Açıklama: Kumar, kazanç amacıyla icra edilen ve kâr ve zararın talihe bağlı olduğu oyunları ifade etmektedir. Bu bağlamda kumar oynanması için yer ve imkân sağlanması, Türk Ceza Kanunu'nda suç olarak tanımlanmıştır. Bu maddede ise, kumar oynamak kabahat olarak düzenlenmiştir.

TCK m. 228'e; ÖNCEK m. 567-570'e ve CMK m. 123-126'ya bakınız.

Sarhoşluk

MADDE 35 - (1) Sarhoş olarak başkalarının huzur ve sükununu bozacak şekilde davranışlarda bulunan kişiye, kolluk görevlileri tarafından elli Türk Lirası idarî para cezası verilir. Kişi, ayrıca sarhoşluğun etkisi geçinceye kadar kontrol altında tutulur.

Açıklama: Bu hükmün uygulanabilmesi için, sarhoş olan kişinin, başkalarının huzur ve sükununu bozacak şekilde davranışlarda bulunması gerekir. Bunun için, davranışın umuma açık yerlerde gerçekleşmiş olması gerekmez. Kontrol altında tutmanın amacı, sarhoş olan kişinin, başkalarının huzur ve sükununu bozacak şekilde davranışlarda bulunmasını önlemektir. Bu nedenle sarhoşluğun etkisi geçince bu tedbire son verilmelidir.

ÖNCEK m. 571-575'e ve CMK m. 91'e bakınız.

Gürültü

MADDE 36 - (1) Başkalarının huzur ve sükununu bozacak şekilde gürültüye neden olan kişiye, elli Türk Lirası idarî para cezası verilir.

(2) Bu fiilin bir ticarî işletmenin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde işletme sahibi gerçek veya tüzel kişiye bin Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

(3) Bu kabahat dolayısıyla idarî para cezasına kolluk veya belediye zabıta görevlileri karar verir.

Açıklama: Bu madde hükmüyle, kişilerin huzurlu ve sakin bir çevrede yaşama hakkını ihlâl niteliğindeki davranışlar kabahat olarak tanımlanmış ve karşılığında idarî yaptırım öngörülmüştür.

Madde gerekçesine, ÖNCEK m. 546'ya ve TCK m. 183'e bakınız.

Rahatsız etme

MADDE 37 - (1) Mal veya hizmet satmak için başkalarını rahatsız eden kişi, elli Türk Lirası idarî para cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu kabahat dolayısıyla idarî para cezası vermeye kolluk veya belediye zabıta görevlileri yetkilidir.

Açıklama: Bu madde, Tasarıya Adalet Komisyonu tarafından eklenmiştir. Madde gerekçesine göre bu hükümle mal veya hizmet satışı sırasında bu amaçla kişilerin taciz edilmesi

ve yüksek sesle müşteri daveti gibi uygulamaların önüne geçilmesi amaçlanmıştır.

İşgal

MADDE 38 - (1) Yetkili makamların açık ve yazılı izni olmaksızın meydan, cadde, sokak veya yayaların gelip geçtiği kaldırımları işgal eden veya buralarda mal satışı arz eden kişiye, belediye zabıta görevlileri tarafından elli Türk Lirası idarî para cezası verilir.

(2) Yetkili makamların açık ve yazılı izni olmaksızın meydan, cadde, sokak veya yayaların gelip geçtiği kaldırımlar üzerine inşaat malzemesi yığılan kişiye, belediye zabıta görevlileri tarafından yüz Türk Lirasından beşyüz Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

(3) Özel kanunlardaki hükümler saklıdır.

Açıklama: Meydan, cadde, sokak, kaldırım gibi mekanlar toplumun bütün bireylerinin kullanımına tahsis edilmiştir. Dolayısıyla bu tür yerlerin herhangi bir biçimde işgal edilmesi, ancak, yetkili makamların açık ve yazılı bir izni ile mümkün olabilir. İşte bu hükümle, söz konusu yerlerin izinsiz olarak işgali kabahat olarak tanımlanmıştır.

Tütün mamullerinin tüketilmesi

MADDE 39 - (1) Kamu hizmet binalarının kapalı alanlarında tütün mamulü tüketen kişiye, ilgili idarî birim amirinin yetkili kıldığı kamu görevlileri tarafından elli Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu fıkra hükmü, tütün mamulü tüketilmesine tahsis edilen alanlarda uygulanmaz.

(2) Toplu taşıma araçlarında tütün mamulü tüketen kişiye, elli Türk Lirası idarî para cezası verilir. Kabahatin özel hukuk kişileri tarafından işletilen toplu taşıma araçlarında işlenmesi halinde bu ceza ilk başvuru kolluk birim yetkilileri tarafından verilir. Kamuya ait toplu taşıma araçlarında işlenmesi halinde idarî para cezası verme yetkisi bakımından birinci fıkra hükmü uygulanır.

(3) Özel hukuk kişilerine ait olan ve herkesin girebileceği binaların kapalı alanlarında, tütün mamullerinin tüketilemeyeceğini belirtir açık bir işarete yer verilmesine rağmen, bu yasağa aykırı hareket eden kişiye, elli Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu ceza, şikâyet üzerine en yakın kolluk birimi yetkililerince verilir.

Açıklama: Kamu hizmet binalarının kapalı alanlarında ve toplu taşıma araçlarında her türlü tütün mamulü tüketimi yasaktır. Bu yasağa aykırı hareket edilmesi halinde, ilgili idarî birim amirinin yetkili kıldığı kamu görevlileri idarî para cezası verebileceklerdir.

7.11.1996 tarihli ve 4207 sayılı Tütün Mamullerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanun hükümlerine bakınız.

Kimliği bildirmeme

MADDE 40 - (1) Görevle bağlantılı olarak sorulması halinde kamu görevlisine kimliği veya adresiyle ilgili bilgi vermekten kaçınan veya gerçeğe aykırı beyanda bulunan kişiye, bu görevli tarafından elli Türk Lirası idarî para cezası verilir.

(2) Açıklamada bulunmaktan kaçınması veya gerçeğe aykırı beyanda bulunması dolayısıyla kimliği belirlenemeyen kişi tutularak durumdan derhal Cumhuriyet savcısı haberdar

edilir. Bu kişi, kimliği açık bir şekilde anlaşılincaya kadar gözaltına alınır ve gerekirse tutuklanır. Gözaltına ve tutuklamaya karar verme yetkisi ve usulü bakımından Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uygulanır.

(3) Kişinin kimliğinin belirlenmesi durumunda, bu nedenle gözaltına alınma veya tutuklanma haline derhal son verilir.

Açıklama: Kamu görevinin gereği gibi ifa edilebilmesi için, kişiler, gerektiğinde, kimlik ve adresleriyle ilgili bilgileri kamu görevlilerine vermekle yükümlüdür. Bu hüküm, söz konusu bilgileri vermektan kaçınma ya da bu konularda gerçeğe aykırı bilgi vermeyi kabahat olarak düzenlemiştir.

Maddeye göre, kimliği konusunda bilgi vermediği veya yanlış bilgi verdiği için asıl kimliği belirlenemeyen kişi, kimliğinin belirlenebilmesi amacıyla tutulabilecek, gözaltına alınabilecek ve gerektiğinde tutuklanabilecektir. Ancak kimliğinin belirlenmesi durumunda yukarıdaki tedbirlere derhal son verilecektir.

Madde gerekçesine, ÖNCEK m. 343 ve 528'e ve TCK m. 268'e bakınız.

Çevreyi kirletme

MADDE 41 - (1) Evsel atık ve artıkları, bunların toplanmasına veya depolanmasına özgü yerler dışına atan kişiye, yirmi Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bireysel atık ve artıkların atılması halinde de bu fıkra hükmü uygulanır.

(2) Fiilin yemek pişirme ve servis yerlerinde işlenmesi halinde işletme sahibi gerçek veya tüzel kişiye, beşyüz Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

(3) Hayvan kesimine tahsis edilen yerler dışında hayvan kesen veya kesilen hayvan atıklarını sokağa veya kamuya ait sair bir alana bırakan kişiye, elli Türk Lirası idarî para cezası verilir.

(4) İnşaat atık ve artıklarını bunların toplanmasına veya depolanmasına övgü yerler dışına atan kişiye, yüz Türk Lirasından üçbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. İnşaat faaliyetinin bir tüzel kişi adına yürütülmesi halinde bu tüzel kişi hakkında verilecek idarî para cezasının üst sınırı beşbin Türk Lirasıdır. Bu atık ve artıkların kaldırılmasına ilişkin masraf da ayrıca kişiden tahsil edilir.

(5) Kullanılamaz hale gelen veya ihtiyaç fazlası ev eşyasını bunların toplanmasına ilişkin olarak belirlenen günün dışında sokağa veya kamuya ait sair bir yere bırakan kişiye elli Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu eşyanın toplanması hususunda belediye tarafından belirli aralıklarla yılda üç günden az olmamak üzere belirlenen günler önceden uygun araçlarla ilân olunur.

(6) Kullanılamaz hale gelen motorlu kara veya deniz nakil araçlarını ya da bunların mütemmim cüzlerini sokağa veya kamuya ait sair bir yere bırakan kişiye ikiyüzelli Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bunların kaldırılmasına ilişkin masraf da kişiden ayrıca tahsil edilir.

(7) Bu kabahatler dolayısıyla idarî para cezasına belediye zabıta görevlileri karar verir.

(8) Bu kabahatler dolayısıyla meydana gelen kirliliğin kişi tarafından derhal giderilmesi halinde idarî para cezasına karar verilmeyebilir.

(9) Bu madde hükümleri, belediye sınırları içinde uygulanır.

(10) Özel kanunlardaki hükümler saklıdır.

Açıklama: Medenî bir toplumda, meydan, cadde, sokak gibi toplumu oluşturan bütün fertlerin kullanımına ait alanların temiz ve yaşanılır bir halde bulundurulması gerekmektedir. Bu nedenle, evsel ve bireysel atık ve artıklar ancak bunların toplanmasına ve depolanmasına özgü yerlere bırakılabilirler. Bu yükümlülük aynı zamanda, bu tür atık ve artıkların toplanacağı ve depolanacağı yerlerin varlığını ve ulaşılabilir olmasını zorunlu kılmaktadır. Bu hüküm, maddede sayılan eylemler nedeniyle kamuya ait bir yerin kirletilmesini kabahat olarak tanımlamıştır.

Madde gerekçesine ve TCK m. 181, 182'ye bakınız.

Afiş asma

MADDE 42 - (1) Meydanlara veya parklara, cadde veya sokak kenarlarındaki kamuya ait duvar veya alanlara, rızası olmaksızın özel kişilere ait alanlara bez, kâğıt ve benzeri afiş ve ilân asan kişiye, yüz Türk Lirasından üçbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. Aynı içerikteki afiş ve ilânlar, tek fiil sayılır.

(2) Birinci fıkra hükmü, yetkili makamlardan alınan açık ve yazılı izne dayalı olarak asılan afiş ve ilânlar açısından uygulanmaz. Bu izinde, afiş ve ilânın asılacağı zaman dilimi açık bir şekilde gösterilir. Bu afiş ve ilânlar izin verilen gerçek veya tüzel kişi tarafından bu sürenin dolmasını müteakip derhal toplatılır. Toplatma yükümlülüğüne aykırı hareket edilmesi halinde birinci fıkra hükmüne göre idarî para cezası verilir.

(3) Bu afiş ve ilânların kaldırılmasına ilişkin masraflar da ilgili kişilerden ayrıca tahsil edilir.

ÇEŞİTLİ
KABAHATLER

(4) Bu kabahatler dolayısıyla idarî para cezasına, kolluk veya belediye zabıta görevlileri karar verir.

(5) Özel kanunlardaki hükümler saklıdır.

Açıklama: Seçim döneminde afiş ve ilân asılması hususu seçim mevzuatında özel olarak düzenlendiğinden, bu hüküm bakımından kapsam dışı bırakılmıştır.

Madde gerekçesine ve ÖNCEK m. 536, 537'ye bakınız.

Silah taşıma

MADDE 43 - (1) Yetkili makamlardan ruhsat almaksızın kanuna göre yasak olmayan silahları park, meydan, cadde veya sokaklarda görünür bir şekilde taşıyan kişiye, kolluk tarafından elli Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Açıklama: Bu hükümle av tüfeğinin görünür şekilde taşınması, kabahat olarak tanımlanmıştır.

Ruhsatsız silahların taşınmasıyla ilgili olarak 2521 sayılı Kanun'un 13. maddesinde de bir düzenleme bulunmaktadır. Ancak bu yasa, yivsiz av tüfeklerinin belge almaksızın bulundurulması veya taşınmasını yaptırıma bağlamış, bulundurulmuş, koşul getirmemiştir. Yaptırım bakımından ise, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 549 uncu maddesine yollamada bulunmuştur. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ise 5252 sayılı Kanun'un 12/1-b maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu nedenle söz konusu yasa hükmünün geçerliliği tartışılır hale gelmiştir. Bu konu Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nda da tartışılmıştır. Önemi nedeniyle bu kararın geniş bir özeti aşağıya alınmıştır.

5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 43. maddesinde, bu silahların sadece belirli yerlerde ve görünür biçimde taşınması kabahat olarak nitelendirilip idari para cezası yaptırımına bağlanmıştır. Görüleceği üzere, bu iki ayrı yasa normunda yaptırıma bağlanan eylemler farklıdır. Bu durumda, Kabahatler Yasasının 43. maddesinin, 2521 sayılı Yasanın 13. maddesini açık veya örtülü biçimde yürürlükten kaldırdığından söz edilemez.

Diğer taraftan yasalarda hafif hapis ve hafif para cezası olarak öngörülen yaptırımlar, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5252 sayılı Yasanın 7. maddesi ile idari para cezasına dönüştürülmüştür. idari para cezası ise yeni sistemde sadece kabahatler bakımından kabul edilen bir yaptırım türüdür.

Bu nedenle evvelce herhangi bir özel yasada düzenlenen ve karşılığında hafif hapis veya hafif para cezası öngörülmüş bulunan kabahat nev'inden tüm suçların, Kanunun yürürlüğe girdiği 1 Haziran 2005 tarihinden itibaren artık Kabahatler Yasası'nın sistemine tabi birer kabahat olarak kabulü gerekir.

Önceki sisteme göre kabahate konu eşyanın müsadere mümkün iken, yeni sistemde, kabahatlerde müsadere yerine mülkiyetin kamuya geçirilmesi tedbiri benimsenmiştir. Bu bakımdan, 1 Haziran 2005 tarihinden önce yürürlüğe girmiş bulunan özel yasalarda kabahat olarak düzenlenmiş bir eylem 1 Haziran 2005 tarihi veya sonrasında gerçekleştirilmişse, artık bu eylem karşılığında kişiye yaptırım olarak idari para cezası uygulanabilecek, ancak kabahatte kullanılan eşya müsadere edilemeyecek, buna mukabil yasada özel bir biçimde mülkiyetin kamuya geçirileceği kurala bağlanmışsa bu takdirde anılan idari tedbirin de uygulanması mümkün olabilecektir.

Bu genel prensibin 2521 sayılı Yasa'nın 13. maddesindeki düzenleme açısından da geçerli bulunup bulunmadığının ise ayrıca değerlendirilmesi gerekir.

2521 sayılı Yasa'nın, belge almaksızın yivsiz av tüfeği bulundurulması veya taşınmasını yollama yöntemiyle ceza yaptırımına bağlayan ve ayrıca içerdiği özel hükümle de av tüfeğinin müsaderesini öngören 13. maddesi, 1 Haziran 2005 tarihinden sonra da yürürlüğünü sürdürmekte, ayrıca bu tarihten itibaren 5326 sayılı Kabahatler Yasası'nın, bu silahların sadece belirli yerlerde ve görünür biçimde taşınmasını kabahat olarak düzenleyip idari yaptırıma bağlayan, ancak mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin özel bir düzenleme içermeyen 43. maddesi de devreye girmiş bulunmaktadır. Buna karşılık, 2521 sayılı Yasa'nın 13. maddesinin ceza yaptırımı konusunda 549. maddesine gönderme yaptığı 765 sayılı Türk Ceza Yasası, bütünüyle yürürlükten kalkmıştır. Öte yandan, 5252 sayılı Yürürlük Yasası'nın 3/1. maddesinde, mevzuatta 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'na yapılan yollamaların, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelere yapılmış sayılacağı belirtilmekte ise de, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 549. maddesinin karşılığını oluşturacak bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durumda artık, ruhsatsız av tüfeği bulunduran kişiye 2521 sayılı Yasanın 13. maddesi uyarınca bir ceza yaptırımı uygulanmasına yasal olanak bulunmamaktadır. Sözü edilen madde, mevcut haliyle, sadece av tezkeresi veya yivsiz av tüfeği sahiplik belgesi almaksızın bulundurulmuş veya taşınan av tüfeklerinin münhasıran müsaderesine olanak sağlamaktadır.

Yeni ceza sisteminde, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda suç karşılığında uygulanması öngörülen yaptırımlar: cezalar ve güvenlik tedbirleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Cezalar, hapis

ve adli para cezasından ibarettir. Güvenlik tedbirleri ise, aynı yasanın 53 ilâ 60. maddelerinde düzenlenmiştir. 54. maddede yer verilen eşya müsaderesi de bir güvenlik tedbiridir. Dolayısıyla mevcut sistemde yasa koyucunun iradesine göre, herhangi bir eylemin yaptırımını olarak ceza öngörülebileceği gibi, yaptırım olarak sadece güvenlik tedbiri uygulanması da olanaklıdır. Bu durumda, 2521 sayılı Yasanın 13. maddesinin, mevcut ceza hukuku sistemiyle çelişmediği de anlaşılmaktadır. Bir kez daha belirtmelidir ki, suç-kabahat ayırımına ilişkin ölçütler gözetilerek değerlendirme yapıldığında, 2521 sayılı Yasa'nın 13. maddesindeki yegane yaptırımın, sadece suçlar bakımından öngörülebilecek olan "müsadere" tedbiri olması karşısında, belgesiz av tüfeği bulundurma eyleminin bir suç olduğunun ve münhasıran müsadereye tabi bulunduğu kabulü gerekmektedir.

Öte yandan, belgesiz bulundurulan av tüfeklerinin müsaderesini gerektiren norm, bir özel yasada yer almaktadır. 5252 sayılı Yasa'nın Geçici 1. maddesinde ise; 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nın Birinci Kitabında düzenlenen genel hükümlerin, özel yasalarda yer verilen ayrık hükümler bakımından, ilgili özel yasalarda değişiklik yapıncaya kadar ve 31 Aralık 2006 (2008) tarihine kadar uygulanmayacağı belirtilmektedir. O halde somut olayda, 5237 sayılı TCK'nun 54. maddesinin uygulanması olanağı da bulunmamaktadır.⁷

GEÇİCİ MADDE 1 - (1) Bu Kanunda (Ek ibare: 6.12.2006 - 5560/m. 36 ile)⁸ "ve 1 Haziran 2005 tarihinden sonra yürürlüğe giren diğer kanunlardaki idarî para cezaları ile ilgili olarak"

⁷ YCGK. 26.9.2006 - E. 2006/2- 198, K.2006/199.

⁸ 5560 sayılı Kanunla yapılan değişikliklerle, 5083 sayılı Kanunda öngörülen para birimi bakımından benimsemiş olduğu sistemin

geçen "Türk Lirası" ibaresi karşılığında, uygulamada, 28.1.2004 tarihli ve 5083 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun hükümlerine göre ülkede tedavülde bulunan para "Yeni Türk Lirası" olarak adlandırıldığı sürece bu ibare kullanılır.

GEÇİCİ MADDE 2 - (1) Bu Kanun hükümleri, yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla idare mahkemelerinde dava açılarak iptali istenen idarî yaptırım kararları hakkında uygulanmaz.

GEÇİCİ MADDE 3 - (1) Daha önce verilmiş olan idarî para cezasına ilişkin kararlara karşı henüz iptal davası açılmamış olmakla birlikte dava açma süresinin geçmemiş olması halinde, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren onbeş gün içinde 27 nci madde hükümlerine göre sulh ceza mahkemesine başvuruda bulunulabilir.

Yürürlük

MADDE 44 - (1) (Değişik: 31.3.2005 - 5328/Geçici m. 1/k ile)
Bu Kanun 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girer.

Açıklama: Değişiklikten önce Kanun'un 1 Nisan 2005 tarihinde yürürlüğe girmesi öngörülmüştü.

tüm idarî para cezalarında uygulanmasının sağlanması amaçlanmıştır.

Yürütme

ÇEŞİTLİ
KABAHATLER

MADDE 45 - (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

EK MADDE 1 - (11.5.2005 - 5348/ m. 5 ile Eklenmiştir.)
(1) 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununda yer alan vergi mahkemelerinin görevine ilişkin hükümler saklıdır.

ÇEŞİTLİ
KABAHATLER

KABAHATLER KANUNU'NU DEĞİŞTİREN KANUNLAR

Sıra No:	Değiştiren Kanunun Tarih ve Sayısı	Değiştiren Kanunun Adı	Kanunun Yayımlandığı Resmi Gazete
1	30. 03. 2005 -5328	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	31. 03. 2005 25772
2	11.05.2005- 5348	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	18. 05. 2005 25819
3	6.12.2006- 5560	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun	19.12.2006 26381

1. KABAHATLER KANUNU'NUN 30.03.2005 TARİHLİ VE
5328 SAYILI KANUN'LA DEĞİŞEN MADDELERİ

Değiştirilen Maddeler	Değişikliğin Özü	Değiştiren Kanun Maddesi	Değişikliğin Yürürlüğe Girdiği Tarih
44	Kanunun 1 Nisan 2005 olan yürürlük tarihi 1 Haziran 2005 olarak değiştirildi.	Geçici Madde 1/k	31.03.2005

2. KABAHATLER KANUNU'NUN 11.05.2005 TARİHLİ VE
5348 SAYILI KANUN'LA DEĞİŞEN MADDELERİ

Değiştirilen Maddeler	Değişikliğin Özü	Değiştiren Kanun Maddesi	Değişikliğin Yürürlüğe Girdiği Tarih
-	Kanununa "Ek Madde 1" eklenmiştir	5	18.05.2005

3. KABAHATLER KANUNU'NUN 6.12.2006 TARİHLİ VE
5560 SAYILI KANUN'LA DEĞİŞEN MADDELERİ

Değiştirilen Maddeler	Değişikliğin Özü	Değiştiren Kanun Maddesi	Değişikliğin Yürürlüğe Girdiği Tarih
3	Maddenin tamamen değiştirilmiştir.	31	19.12.2006
17	Maddenin 3. ve 4. fıkraları değiştirilmiştir.	32	19.12.2006
20	Maddenin 2. fıkrası değiştirilmiştir.	33	19.12.2006
27	Maddenin 5. fıkrası değiştirilmiş ve maddeye 6,7 ve 8 numaralı fıkralar eklenmiştir.	34	19.12.2006
28	Maddeye 8. fıkradan sonra gelmek üzere 9. fıkra eklenmiş ve önceki 9. fıkra 10. fıkra olarak teselsül ettirilmiştir.	35	19.12.2006
Geçici Madde 1	Maddeye, "Bu Kanunda" ibaresinden sonra gelmek üzere, yeni ibare eklenmiştir.	36	19.12.2006

KAVRAM DİZİNİ

KANUN ADI

KAVRAM	Yürürlük Kanunu Madde No:	Kabahatler Kanunu Madde No:	TCK Madde No:
Acil bir ihtiyacın ortaya çıkmasına neden olma.....	-	-	240
Açığa imzarın kötüye kullanılması.....	-	-	209/1
Açık ve yakın bir tehlike.....	-	-	216/1
Açıklanması yasaklanan gizli bilgileri açıklama.....	-	-	336/1
Adalet Bakanının istemi.....	-	-	12/1, 2, 4
Adalet Bakanının talepte bulunması.....	-	-	13/2
Adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi.....	-	-	3
Adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs.....	-	-	288
Adli kolluk görevini yapan kişinin suçunu bildirmeme.....	-	-	279/2
Adli para cezası.....	-	-	52
Adli para cezasının takside bağlanması.....	-	-	52/4
Adli para cezasının tanımı.....	-	-	52/1
Adresi hakkında gerçeğe aykırı beyanda bulunma.....	-	40/1	-

Adresini bildirmekten kaçınma.....	40/1	-
Af.....		65
Afiş asma.....	42/4	-
Afiş asma halinde idari yaptırım yetkisi.....	42/4	-
Afiş asmada izin.....	42/2	-
Ağaç, fidan ve bağ çubuğuna zarar vermek.....		152/1 c
Ağır hapis cezasının dönüştürülmesi.....	6	-
Ağır para cezasından dönüştürülen adli para cezasının ödenmemesi.....	5/3	-
Ağır para cezasının adli para cezasına dönüştürülmesi.....	5	-
Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası.....		47
Aile bireyelerine eziyet etmek.....		96/2 b
Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali.....		233/1
Akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri.....		57
Akıl hastalığı.....	11/2	32
Akıl hastası üzerindeki bakım ve gözetim yükümlülüğünün ihlali.....		175
Alacağın ispatı amacıyla belgede sahtecilik.....		211

Alacağını tahsil amacıyla cebir ve tehdit kullanma	150/1; 86-88
Alenen.....	214, 215, 216, 217 219, 225
Aleni olmayan söyleşiyi kaydetmek.....	133/2
Aleyhine tanıklıkta bulunan kişinin gözaltına alınması veya tutuklanması.....	272/5
Aleyhine tanıklıkta bulunan kişinin mahkûmiyeti.....	272/6, 7, 8
Aleyhine tarıklıkta bulunan kişiyi koruma tedbiri uygulanması	272/4
Alını satımda ayırmıcılık	122/1 a
Alkol veya uyuşturucu madde bağımlıları hakkında güvenlik tedbiri	57/7, 191
Alkollü olarak araç kullanma	179/3
Amirin emrini yerine getirmek.....	24/2
Anayasal düzeni değiştirmek.....	309/1
Anayasal düzeni ortadan kaldırmak	309/1
Anayasal düzenin işleyişini engellemek.....	309/1
Anayasayı ihlâl.....	309
Anayasanın tüzel kişilerce ihlali.....	309/3

Anayasayı ihlâl suçunun işlenmesi sırasında başka suçların işlenmesi.....	309/2
Asker çağında olanlar.....	320/2
Askerî komutanlıkların gaspı.....	317
Askerî tesisleri tahrip	307
Askerî tesislerin tahribinde görevlinin taksiri.....	307/3
Askerî yasak bölgelere girme	332
Askerleri disiplini ihlâl e yönelmek ve tahrik etmek.....	319/1
Askerleri itaatsizliğe yönelmek ve tahrik etmek.....	319
Askerleri kanunlara karşı itaatsizliğe yönelmek ve tahrik.....	319/1
Askerleri yeminlerini bozmaya yönelmek ve tahrik etmek.....	319/1
Aşındırıcı madde.....	6/5
Ateşli silah.....	6/f-1
Atık ve artıkların atılması.....	41/1, 2
Atık veya artıkları izinsiz olarak ülkeye sokmak.....	181/2, 3
Atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya kasten vermek.....	181/1, 3
Atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya verilmesine taksirle neden olmak	182/1

Atıkların tedavisi zor hastalıklara yol açabilecek nitelikte olması	181/4
Atom enerjisi ile patlamaya sebebiyet verme	173/1
Ayırım yasağı	3/2
Ayrımcılık	122
Ayrımcılık yaparak kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını engellemek	122/1 c
Azmettirenin belli olmaması	38/3
Banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması	245
Bankacılık sırrı	239
Basın ve yayın organlarının yayınınun engellenmesi	124/3
Basın ve yayın yolunun tanımı	6/g
Basın ve yayın yoluyla suç işlemeye tahrik	218
Basın ve yayın yoluyla suç işlenmesi	132, 133/3, 134/2 218, 267, 285, 288, 318
Başbakanlık Mührünü sahte olarak üretmek veya kullanmak	202/1
Başka başka cezaları içeren hükümlerde ceza zamanasını	68/4
Başka ülkeye uyuşturucu madde ithal etmek suçundan yabancı ülkede hükümlenen cezanın mahsubu	188/2, 6

Başkası yerine ceza infaz kurumuna veya tutukevine girme.....	291
Başkasına ait kredi kartını kullanma.....	245/1
Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerini kullanmak suretiyle iftira.....	268
Başkasının malına zarar verme.....	151
Başvuru süresinin geçirilmesi.....	27/2
Başvuru üzerine verilen kararlara itiraz merci.....	29/1, 5
Başvuru üzerine verilen kararlara itiraz süresi.....	29/1
Başvurunun incelenmesi.....	28
Başvurunun kabulü.....	28/1-c, 28/2-7
Başvurunun reddi.....	28/1-b, 28/8a
Batırma suretiyle öldürme.....	82/1 c
Bazmorfin.....	188/4-6
Bedeli karşılığı yararlanılabilen sistemler.....	243/2
Bedelsiz senedi kullanma.....	156
Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma.....	53
Bereleyici alet.....	6/f-3
Besin maddelerinin verilmesinde ayırimcılık.....	122/1 b
Besinlerin ortadan kalkmasına neden olma.....	238

Beslenme engellenmesi nedeniyle kasten yaralamanın ağırlaşmış hallerinin ortaya çıkması.....	298/3
Beslenme engellenmesi nedeniyle ölümün gerçekleşmesi.....	298/3
Beslenmeyi engellemek.....	298/2
Bildirim yükümlülüğünün ihlali.....	98/1-2
Bileşik suç (mürekkep suç).....	42
Bilinçli taksir.....	22/3
Bilirkişileri etkilemek amacıyla beyanda bulunmak.....	288/1
Bilirkişilerin rüşvet alması.....	252/2
Bilişim sistemindeki verileri bozma, değiştirme, yok etme.....	244/2
Bilişim sistemine girme.....	243
Bilişim sistemine girmek suretiyle haksız çıkar sağlama.....	244/4
Bilişim sisteminin işleyişini engelleme, bozma.....	244
Bilişim suçlarının tüzel kişi tarafından işlenmesi.....	246
Bilişim suçunun banka veya kredi kurumuna karşı işlenmesi.....	244/3
Bina çökme tehlikesine neden olmak.....	170/2
Bir işi yaptırabileceği kanaatini uyandırarak yarar sağlama.....	255

Bir kamu görevini kanuna aykırı olarak sürdürme	262
Bir kamu görevini kanuna aykırı olarak yerine getirmeye teşebbüs	262
Bir kimsenin öldükten sonra hatırasına hakaret.....	130/1
Bir ölünün ceset veya kemiklerini almak	130/2
Bir suççu gizlemek amacıyla öldürme	82/h
Bir suçun delillerini ortadan kaldırmak amacıyla öldürme.....	82/h
Bir suçun işlenmesini kolaylaştırmak amacıyla öldürme	82/h
Birden çok evlenme ve hileli evlilik suçlarında zamanaşımı	230/4
Birden çok evlilik	230/1
Birden fazla kişinin paydaş olduğu eşyanın müsaderesi.....	54/6
Birden fazla kişinin taksirle işlediği suçlar	22/5
Biyolojik madde.....	6/5
Biyolojik silah kullanmak suretiyle öldürme	82/1 c
Boğucu madde.....	6/5
Bombalama suretiyle öldürme	82/1 c

Bozulmuş madde ticaretinin meslek ve sanatın icrası kapsamında işlenmesi	186/2
Bozulmuş veya değiştirilmiş besin maddelerini satmak, tedarik etmek	186/1
Bozulmuş veya değiştirilmiş ilâçları satmak, bulundurmak, tedarik etmek	186/1
Bulaşıcı hastalıklar nedeniyle yapılan genital muayene	287/2
Bulaşıcı hastalıklara ilişkin tedbirlere aykırı davranma	195
Caddelerin ticari amaçla işgali	38/1
Canavarca hisle öldürme	82/1 b
Casusluk maksadıyla Gizli kalması gereken bilgileri açıklama	330/1
Casusluk suçunun ilgili kişilerin taksirinden kaynaklanması	338/1
Casusluk suçunun Türkiye ile savaş halinde bulunan bir devlet yararına işlenmesi	328/2 a
Cebir	108
Cebir suçunun tüzel kişi tarafından işlenmesi	111
Cebir ve şiddet	28, 103/5, 118/2, 309/1, 311, 312
Cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit altında işlenen suçun faili	28/son

Cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit.....	28
Cebir ve şiddetle sendikanın faaliyetlerinin engellenmesi.....	118/2
Cebir ve tehdit.....	103, 106, 108, 109, 112-118, 148, 150, 223, 256, 227, 292 294,309, 311,312
Cebir ve tehdit kullanarak bir kimseyi fuhuşa sevk.....	227/4
Cebir ve tehditle işçi ve işvereni anlaşma kabulüne zorlamak.....	117/4
Cebir veya tehditle bir işin durmasına neden olmak.....	117/4
Cebri irtikâp.....	250/1
Ceza infaz kurumu dışında çalıştırılan hükümlü.....	292/5
Ceza infaz kurumundan kaçma.....	292/1
Ceza Kanununu Bilmemek.....	4/1
Ceza Kanununun amacı.....	1
Ceza sorumluluğunu kaldıran nedenlerde sınırın aşılması.....	27/1
Ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan hallerde hata.....	30/3
Ceza sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler.....	24-34
Ceza sorumluluğunun şahsiliği.....	20/1

Ceza sorumluluğunun Şahsiliği, Kast ve Taksir	20-23
Ceza türleri.....	45
Ceza ve tutukevinden kaçma sırasında kasten yaralama, kastan öldürme ve eşyaya zarar verme suçlarının işlenmesi	292/4
Ceza zamanaşımı	68
Ceza zamanaşımı süresinin başlaması	68/5
Ceza zamanaşımı uygulanmayan suçlar	68/3
Ceza zamanaşımından vazgeçme	72/2
Ceza zamanaşımının hesaplanması	72/1
Ceza zamanaşımının kesilmesi	71
Ceza zamanaşımının uygulanması	72/2
Cezada kanunilik ilkesi	2
Cezadan mahsup edilecek süreler	16
Cezalar	45-52
Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi	61-63
Cezanın düşmesinin adli para cezasına etkisi	74/1
Cezanın düşmesinin etkileri.....	74/3

Cezanın düşmesinin müsadereye etkisi	74/1
Cezanın infaz edilmemesi.....	68
Cinsel amaçla kişiyi hürriyetinden yoksun kılma	109/5
Cinsel davranışlarla vücut dokunulmazlığını ihlal.....	102/1
Cinsel Dokunulmazlığa Karşı suçlar.....	102-105
Cinsel istismar sırasında çocuğu kasten yaralamak.....	103/5
Cinsel istismar sonucu çocuğun bitkisel hayata girmesi.....	103/7
Cinsel istismar sonucu çocuğun ölmesi.....	103/7
Cinsel istismar sonucu çocuğun sağlığının bozulması.....	103/6
Cinsel istismarın cebir ve tehdit kullanılarak işlenmesi.....	103/4
Cinsel istismarın nüfuzun kötüye kullanılarak işlenmesi	103/3
Cinsel saldırı	102
Cinsel saldırı sırasında aşırı cebir kullanılması	102/4
Cinsel saldırı sonrası mağdurun bitkisel hayata girmesi.....	102/6
Cinsel saldırı sonrası mağdurun ölmesi.....	102/6
Cinsel saldırı sonrası mağdurun sağlığının bozulması.....	102/5

Cinsel saldırının birden fazla kişi tarafından işlenmesi	102/3 d
Cinsel saldırının eşe karşı işlenmesi	102/2
Cinsel saldırının nüfuzun kötüye kullanılarak işlenmesi	102/3 b
Cinsel saldırının savunmasız kişiye karşı işlenmesi	102/3 a
Cinsel saldırının silahla işlenmesi	102/3 d
Cinsel saldırının yakın hısımlara karşı işlenmesi	102/c
Cinsel taciz	105
Cinsel tacizin nüfuz kullanılarak işlenmesi	105/2
Cumhurbaşkanına hakaret	299
Cumhurbaşkanına hakaret suçundan dolayı kovuşturma	299/3
Cumhurbaşkanına hakaretin alenen veya basın yayın yoluyla işlenmesi	299/2
Cumhurbaşkanına suikast ve fiili saldırı	310
Cumhurbaşkanlığı Mührünü sahte olarak üretmek veya kullanmak	202/1
Cumhuriyeti aşışılama	301
Cumhuriyet savcısının idari yaptırım yetkisi	23
Cumhuriyetin temel nitelikleri	305/4

Çevrenin kasten kirletilmesi..... -..... -.....	181
Çevrenin kasten kirletilmesi suçunun tüzel kişi tarafından işlenmesi..... -..... -.....	181/5
Çevrenin taksirle kirletilmesi..... -..... -.....	182
Çevreyi kirletme..... -.....	41 181,182
Çevreyi kirletmede idari yaptırım yetkisi..... -.....	41/7 -
Çevreyi kirletmenin uygulama alanı..... -.....	41/9 -
Çığ düşmesi tehlikesine neden olmak..... -..... -.....	170/2
Çocuğa eziyet etmek..... -..... -.....	96/2 a
Çocuğu fuhuşa teşvik..... -..... -.....	227/1
Çocuğu öldürmek..... -..... -.....	82/e
Çocuğun kaçırılması ve alikonulması..... -..... -.....	234
Çocuğun soy bağıını değiştirme..... -..... -.....	231/1
Çocuğun yetkili olmayan kişi tarafından düşürtülmesi..... -..... -.....	99/5
Çocuk..... -..... -.....	6/b
Çocuk düşürme..... -..... -.....	100
Çocuk düşürtme..... -..... -.....	99
Çocuk düşürtülmesine rıza göstermek..... -..... -.....	99/2
Çocuklara özgü güvenlik tedbirleri..... -..... -.....	56

Çocukları dilencilikte kullanma.....	229/1
Çocuklar üzerinde bilimsel deney.....	90/3
Çocukları suça azmettirme.....	38/2
Çocukların cinsel istismarı.....	103
Çocukların karışmasına neden olmak.....	231/2
Çocukların kumar oynaması için yer ve imkan sağlama.....	228/2, 3
Çocukların sağlığını tehlikeye sokan anne ve baba.....	233/3
Çocukların vücuduna organ veya cisim sokmak.....	103/2
Dava zamanaşımı.....	66
Dava zamanaşımı süresini kesen birden fazla sebebin bulunması.....	67/3
Dava zamanaşımı süresinin başlaması.....	66/6, 230/4, 267/8
Dava zamanaşımı süresinin belirlenmesi.....	66/3, 4, 5
Dava zamanaşımı süresinin durması.....	67/1
Dava zamanaşımı süresinin kesilmesi.....	67/2 a,b,c,d
Dava zamanaşımı süresinin uzamasında sınır.....	67/4
Dava zamanaşımı uygulanmayan suçlar.....	66/7

Dava zamanaşımından vazgeçme	72/2
Dava zamanaşımının hesaplanması	72/1
Dava zamanaşımının uygulanması	72/2
Delici alet	6/f-3
Denetim görevinin ihmali	251
Denetim süresi	51/3-8
Denetim süresi içinde hükümlünün kasıtlı bir suç işlemesi	51/7
Denetimli serbestlik	191/2, 221/5
Deniz veya demiryolu ulaşım aracının hareket etmesinin engellenmesi	223/2, 4
Devlet güvenliği ile ilgili belgeleri elinde bulundurma	339
Devlet sırlarında yararlanma ve sadakatsizlik suçlarını ihbar etmeme	333/4
Devlet sırlarından yararlanma, Devlet hizmetlerinde sadakatsizlik	333
Devlet topraklarından bir kısmını devlet idaresinden ayırmak amacına yönelik fiiller	302/1
Devlet topraklarını yabancı bir devletin egemenliği altına koymak amacına yönelik fiiller	-302/1
Devlete karşı savaşa tahrik	304

Devletin askerî hareketlerine zarar vermek amacıyla yabancıyla anlaşma.....	307/4, 5
Devletin askerî veya emniyet teşkilâtını aşağılama	301/2
Devletin bağımsızlığını zayıflatmak amacıyla yönelik fiiller	302/1
Devletin birliğini bozmak amacıyla yönelik fiiller	302
Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak suçunun işlenmesi sırasında başka suçların işlenmesi.....	302/2
Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak suçunun tüzel kişiler tarafından işlenmesi halinde yaptırım	302/3
Devletin egemenlik alametlerini aşağılama.....	300
Devletin egemenlik alametlerini aşağılama suçunun yabancı ülkede Türk tarafından işlenmesi.....	300/3
Devletin güvenliği bakımından gizli kalması gereken bilgileri temin etme.....	327/1
Devletin güvenliğine ilişkin belgeler	326
Devletin güvenliğine ilişkin bilgileri temin etme.....	327
Devletin güvenliğine karşı suç örgütlerinin desteklenmesi.....	304/2

Devletin güvenliğine ve Anayasal Düzene karşı suç işlemek amacıyla anlaşma	316
Devletin güvenliğine ve Anayasal Düzene karşı suç işlemek amacıyla anlaşmadan çekilme	316/2
Devletin güvenliğine ve siyasi yararlarına ilişkin bilgileri açıklama	329
Devletin güvenliğine veya siyasi yararlarına ilişkin belge ve vesikaları yok etmek, tahrip etmek, başka amaçla kullanmak	326/1
Devletin güvenliğine veya siyasi yararlarına ilişkin belge ve vesikaları çalmak	326/1
Devletin güvenliğine veya siyasi yararlarına ilişkin belge ve vesikalar üzerinde sahtecilik	326/1
Devletin kurum ve organlarını aşağılama	301
Devletin savaş hazırlığını tehlikeye koymak	307/2
Diğer Kanunlardaki para cezalarının artırılması usulü	4
Dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi	121
Dilekçenin kabul edilmemesi	121
Dilencilik	33 229
Dilencilikten elde edilen gelire elkoyma	33/2

Dini ibadet ve ayin yapılmasını engelleme.....	115/2
Dini reis	219
Dinsel tören yapan.....	230/6
Dinsel tören yaptıran.....	230/5
Direnme	265
Direnme sırasında kasten yaralama.....	265/5
Direnme suçunun birden fazla kişi tarafından işlenmesi	265/3
Direnme suçunun kişinin kendisini tanımayacak hale getirmek suretiyle işlenmesi	265/3
Disiplin yetkisinin kötüye kullanılması	232/2
Doğal olmayan yoldan yapılan cinsel davranış.....	226/4
Doğrudan mahkemeye intikal eden işlerde Önödeme.....	75/2
Doku alınması sonucu ölüm meydana gelmesi	91/8
Doku satmak-satın almak- aracılık etmek.....	91/1, 3
Doku temini için ilan veya reklam vermek.....	91/6
Doku teminine yönelik ilan veya reklamı yayınlamak.....	91/6
Doku ticareti	91/1
Doku ticareti suçunun ortaya çıkmasına yardım	93/2

Doku ticareti yapan diğ er suçluların yakalanmasına yardım.....	93/2
Doku ticaretinde etkin piş manlık.....	93
Doku ticaretinde zorunluluk hali.....	92
Dolandırıcılığ ın ayrı konutta beraber yaşamayan kardeş zararına iş lenmesi.....	167/2
Dolandırıcılığ ın ayrı konutta beraber yaşayan amca, dayı, hala, teyze, yeğ en zararına iş lenmesi.....	167/2
Dolandırıcılığ ın ayrı konutta beraber yaşayan kardeş zararına iş lenmesi.....	167/1 c
Dolandırıcılığ ın banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle iş lenmesi.....	158/1 f
Dolandırıcılığ ın basın ve yayın araçlarının sağ ladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle iş lenmesi.....	158/1 g
Dolandırıcılığ ın biliş im sistemlerinin araç olarak kullanılması suretiyle iş lenmesi.....	158/1 f
Dolandırıcılığ ın bir hukuki iliş kiye dayanan alacağı tahsil amacıyla iş lenmesi.....	159

Dolandırıcılığın dini inanç ve duyguların istismar edilerek işlenmesi.....	158/1 a
Dolandırıcılığın evlat edinen veya evlatlığın zararına işlenmesi.....	167/1 b
Dolandırıcılığın haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin zararına işlenmesi.....	167/1 a
Dolandırıcılığın haklarında ayrılık kararı verilmiş eşlerden birinin zararına işlenmesi.....	167/2
Dolandırıcılığın ikinci derecede kayın hısımlarının zararına işlenmesi.....	167/2
Dolandırıcılığın kamu görevlileri nezdinde hatırı sayıldığından bahisle menfaat sağlamak suretiyle işlenmesi.....	158/2
Dolandırıcılığın kamu kurum ve kuruluşlarının zararına olarak işlenmesi.....	158/1 e
Dolandırıcılığın kamu kurum ve kuruluşlarının, vakıf veya derneklerin araç olarak kullanılmak suretiyle işlenmesi.....	158/1 d
Dolandırıcılığın kişinin algılama yeteneğinin zayıflığından yararlanmak suretiyle işlenmesi.....	158/1 c

Dolandırıcılığın kişinin içinde bulunduğu şartlardan yararlanmak suretiyle işlenmesi.....	158/1 b
Dolandırıcılığın kooperatif yöneticisi tarafından işlenmesi.....	158/1 h
Dolandırıcılığın kredi açılmasını sağlamak maksadıyla işlenmesi.....	158/1 j
Dolandırıcılığın serbest meslek sahipleri tarafından işlenmesi.....	158/1 i
Dolandırıcılığın sigorta bedelini almak maksadıyla işlenmesi.....	158/1 k
Dolandırıcılığın şirket yöneticisi tarafından işlenmesi.....	158/1 h
Dolandırıcılığın ticari faaliyet sırasında tacirler tarafından işlenmesi.....	158/1 h
Dolandırıcılığın üst veya alt soy zararına işlenmesi.....	167/1 b
Dolandırıcılık.....	157
Dolandırıcılık suçunda mağdurun uğradığı zararın giderilmesi.....	168/1,2
Duruşmanın gizliliğinin ihlali.....	285/2
Düşman askerî hareketlerini kolaylaştırmak.....	307/4, 5

Düşman askerî hareketlerini kolaylaştırmak konusunda vatandaşla anlaşan yabancı	307/6
Düşman askerî hareketleri yararına anlaşma	307
Düşman devlet ordusunda hizmete alınmak mecburiyeti	303/4
Düşman devlet ordusunda komuta görevi üstlenmek	303/2
Düşman devlet yararına yapılan borçlanmalara katılmak	308/2
Düşman devlete maddî ve malî yardım	308
Düşman devlete maddî ve malî yardım suçunun düşman devletle aralarında ittifak olan devlet yararına işlenmesi	308/4
Düşman devletle ticaret yapmak	308/3
Düşmandan unvan ve benzeri payeler kabulü	325
Düşmanla işbirliği sırasında başka suçların da işlenmesi	303/3
Düşmanla işbirliği yapmak	303
Düşman yararına, fakat Türkiye'nin müttefiki olan devlet zararına anlaşma	307/7
Düşük ücretle çalıştırmak üzere insan tedarik etmek	117/3
Düşünceyi açıklama nedeniyle hakaret	125/3-b, c

Düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlama	115/1
Düşünce ve kanaatlerini değiştirmeye zorlama	115/1
Edimin ifasına fesat karıştırma	236
Eğitim ve öğretimin birden fazla kişi tarafından birlikte engellenmesi.....	119/1 c
Eğitim ve öğretimin engellenmesi	112
Eğitim ve öğretimin engellenmesi sirasında kasten yaralama.....	119/2
Eğitim ve öğretimin imzasız mektupla engellenmesi	119/1 b
Eğitim ve öğretimin kamu görevinin sağladığı nüfuzun kötüye kullanılarak engellenmesi	119/1 e
Eğitim ve öğretimin örgütlerin korkutucu gücünden yararlanarak engellenmesi.....	119/1 d
Eğitim ve öğretimin silah kullanılarak engellenmesi.....	119/1 a
Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçların tüzel kişiler tarafından işlenmesi.....	242
El konulan eşyayı amacı dışında kullanma	289/4
El konulmuş mal üzerinde tasarrufta bulunma	289/1
Elde ettiği eşyayı yetkili makamlara bildirmeme.....	166

Elektromanyetik dalgalarla yapılan yayınlardan yararlanma	163/2
Eleştiri amaçlı düşünce açıklamaları	301/4
Elinde olmayan nedenlerle icrayı tamamlayamama	35
Eroin	188/4-6
Emre aykırı davranma	32/1
Eşi öldürmek	82/c
Eşya müsaderesi	54
Ev eşyasını sokağa atmak	41/5
Eziyet	96
Eziyet çektirerek öldürme	82/1 b
Fail	37/1, 28/son
Failin lehinde olan kanun	7/2
Faillik	37/1
Fenni keşif ve buluşlar	239/2
Fiili birlikte gerçekleştiren kişiler	37/1
Fiilin işlenmesine araç sağlamak	39/2-b
Fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek	39/2-a
Fiilin maddi eser ve delillerini uydurma suretiyle iftira	267/2
Fiilin Türkiye’de işlenmesi	8/1
Fikri içtima	15/1,3
	44

Fiyatları etkileme.....	237
Fuhuş	227
Fuhuş amacıyla ülkeye insan sokmak	227/3
Fuhuş'un nüfuz kötüye kullanmak suretiyle işlenmesi.	227/5
Fuhuş'un örgüt faaliyetinde işlenmesi	227/6
Fuhuş'un tüzel kişilerce işlenmesi	227/7
Fuhuş-yakın hısımlara karşı	227/5
Fuhuşa aracılık	227/1, 2
Fuhuşa sürüklenen kişi	227/8
Fuhuşa teşvik.....	227/2
Gebe kadına karşı işlenen suçlar	82, 87, 89, 94, 95 96, 99
Gebe kadını öldürmek.....	82/f
Gebe kadını terk	233/2
Gece vakti.....	6/e, 116/4, 143 149/1h
Geçici akıl hastalığı.....	34/1
Geçici kanunların uygulanması	7/4
Geçici ve kısa süreli iş bırakma veya yavaşlatma	260/2
Genel af.....	65/1, 74/1
Genel Ahlâka Karşı suçlar	225-229

Genel bir felâketin önlenmesi için zorunlu eşya	238
Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması	170
Genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması	171
Genel hükümlerin uygulama alanı	3 5
Genel tehlike yaratan suçlar	170-180
Genital muayene	287
Gerçeğe aykırı belge düzenleyen tabip, eczacı ve diğer sağlık mensubu	210/2
Gerçeğe aykırı bilirkişilik ve tercümanlık	276
Gerçeğe aykırı tanıklık	272/1
Gerçeğin söylenmesi	274/1-3; 275/2, 3
Gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla belgede sahtecilik	211
Geri verme	18
Geri verme halinde tutuklama kararı verilmesi	18/7
Geri verme halinde yargılamanın sınırı	18/8
Geri vermede yetkili mahkeme	18/4
Geri verme-devletin güvenliğine karşı işlenmiş suç	18/c

Geri verme-fiilin askeri suç niteliğinde olması.....	18/b
Geri verme-fiilin düşünce suçu niteliğinde olması.....	18/b
Geri verme-fiilin siyasi suç niteliğinde olması.....	18/b
Geri verme-fiilin Türk kanunlarına göre suç teşkil etmemesi.....	18/a
Geri verme-Kişinin kötü muameleye maruz kalacağı şüphesi.....	18/3
Geri verme-Suçun affa uğramış olması.....	18/e
Geri verme-Suçun zamanaşımına uğramış olması.....	18/e
Geri verme-Türkiye'nin yargı yetkisine giren suçlar.....	18/d
Geri verme-vatandaş.....	18/2
Gizlenen delilleri mahkemeye teslim etmek.....	281/3
Gizli kalması gereken bilgi ve belgeleri açıklamak.....	258
Gizli kalması gereken bilgileri açıklama.....	330
Gizli kalması gereken bilgilerin temini savaş etkinliğini tehlikeye koyması.....	334/2
Gizli kalması gereken buluşları kullanmak.....	333/1
Gizli kalması gereken buluşları kullanmak suçunun Türkiye ile savaş halinde bulunan bir devlet yararına işlenmesi.....	333/2

Gizliliğin ihlali	285
Gizliliğin ihlali suçunun basın ve yayın yoluyla işlenmesi	285/3
Göçmen kaçakçılığı	79
Gönüllü vazgeçme	36
Görev sırasında din hizmetlerini kötüye kullanma	219
Görev suçları	10
Göreve ilişkin sırrın açıklanması	258
Görevi ihmal	257/2
Görevi kötüye kullanma	257/1
Görevi yaptırmamak için direnme	265
Görevin yapılmasını engellemek	265/1
Görevinden dolayı kamu görevlisinin malına zarar vermek	152/1 g
Görevlilerin elinden kaçma	292/1
Görevlilerin görevlerinin gereklerine aykırı hareket etmeleri	295/1
Görevlinin, gözaltına alınan, tutuklu veya hükümlünün uzaklaşmasına izin vermesi	295/2
Gözaltına alınan kişinin kaçmasına imkân sağlayan	294/1
Gözaltına alınan, tutuklu veya hükümlünün, görevlinin kendisine izin vermesinden yararlanarak kaçması	295/3

Grev ve lokavt sırasında işçi ve işveren kurumlarına ait mala zarar vermek	152/1 e
Gürültü	36
Gürültüye neden olma	36 183
Güveni kötüye kullanma	155
Güveni kötüye kullanma suçunda mağdurun zararın giderilmesi	168/1,2
Güveni kötüye kullanmanın hizmet sebebiyle tevdi edilen eşya hakkında işlenmesi	155/2
Güvenlik tedbirleri	53-60
Güvenlik tedbirlerinde kanunun uygulanması	7/3
Haberleşmenin engellenmesi	124
Haberleşmenin içeriğini taraflardan birinin alenen ifşa etmesi	132/3
Haberleşmenin içeriğinin kaydedilmesi suretiyle gizliliğin ihlali	132/1 son
Hacizli mal üzerinde tasarrufta bulunma	289/1
Hafif hapis cezasının idari para cezasına dönüştürülmesi	7
Hafif para cezasının idari para cezasına dönüştürülmesi	7
Haham	-219
Hak kullanımını engelleme	298

Hak kullanımını engelleme için talimat vermek	298/1
Hak kullanımını engellemeye teşvik etmek	298/1
Hak yoksunluklarında zamanaşımı	69
Hakaret	125
Hakaret suçunda isnadın ispatı	127
Hakaret suçunda isnadın üstü kapalı yapılması	126
Hakaret suçunda mağdurun açıkça belirtilmemiş olması	126
Hakaret suçunda mirasçılardan şikâyet hakkı	131/2
Hakaret suçunda soruşturma ve kovuşturma koşulu	131/1
Hakaretin alenen işlenmesi	125/4
Hakaretin basın ve yayın yoluyla işlenmesi	125/4
Hakaretin mağdurun düşüncesi açıklama hürriyetini kullanmasından dolayı işlenmesi	125/3 b, c
Hakaretin sesli, yazılı veya görüntülü iletiyle işlenmesi	125/2
Hakemlerin Rüşvet alması	252/2
Hâkimin uzman rehber görevlendirmesi	51/5,6
Hakkı olmayan nişan ve madalyaları takmak	264/1

Hakkı olmayan yerlere tecavüz.....	154
Hakkın kullanılması.....	26/1
Haksız bir yararın elde edilmesi.....	252/4
Haksız bir yararın muhafazası.....	252/4
Haksız fiil nedeniyle hakaret.....	129/1
Haksız tahrik.....	29
Hak yoksunluğu.....	53
Halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla silahla tehdit.....	213/2
Halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit.....	213/1
Halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit suçunun basın ve yayın yoluyla işlenmesi.....	218
Halkı askerlikten soğutacak etkinlikte propaganda.....	318/1
Halkı askerlikten soğutacak etkinlikte teşvik ve telkin.....	318/1
Halkı askerlikten soğutma.....	318
Halkı askerlikten soğutma suçunun basın ve yayın yoluyla işlenmesi.....	318/2
Halkı kanunlara uymamaya tahrik.....	217
Halkı kanunlara uymamaya tahrik suçunun basın yoluyla işlenmesi.....	218

Halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik	216
Halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik suçunun basın ve yayın yoluyla işlenmesi.....	218
Halkı silahlandırarak birbirini öldürmeye tahrik.....	214/2
Halkı silahlandırarak birbirini öldürmeye tahrik suçunun basın ve yayın yoluyla işlenmesi	218
Halkın bir kesimini aşağılama	216/2
Halkın bir kesimini aşağılama suçunun basın ve yayın yoluyla işlenmesi.....	218
Halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri aşağılama.....	216/3
Halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri aşağılama suçunun basın ve yayın yoluyla işlenmesi.....	218
Hamile eşi terk.....	233/2
Hapis cezaları	46
Hapis cezasını erteleme şartları	51/1
Hapis cezasını erteleme şartlarının tazimin koşuluyla bağlanması	51/2
Hapis cezasının belirlenmesi.....	61/6
Hapis cezasının ertelenmesi	51
Hasmane hareket	304/1,2; 306
Hata	10

Hata nedeniyle kanunu bilmemek	4/2
Hata sonucu ele geçirilen eşya üzerinde tasarruf	160
Hatanın kabahate etkisi	10
Hatip	219
Hava ulaşım aracının hareket etmesinin engellenmesi	223/3, 4
Hayasızca hareketler	225
Hayvan artıklarını sokağa bırakmak	41/3
Hayvan hırsızlığı-Açık yerlerdeki hayvanların çalınması	142/2 g
Hayvan hırsızlığı-Barınak yerlerindeki hayvanların çalınması	142/2 g
Hayvan hırsızlığı-Sürü halindeki hayvanların çalınması	142/2 g
Hayvan kesmek	41/3
Hayvanın tehlike yaratabilecek şekilde serbest bırakılması	177
Her türlü felakete karşı korumaya tahsis edilmiş mala zarar vermek	152/1 b
Hırsızlığa konu malın değerinin az olması	145
Hırsızlığın aynı konutta beraber yaşamayan kardeş zararına işlenmesi	167/2
Hırsızlığın aynı konutta beraber yaşayan amca, dayı, hala, teyze, yeğen zararına işlenmesi	167/2

Hırsızlığın aynı konutta beraber yaşayan kardeş zararına işlenmesi.....	167/1 c
Hırsızlığın evlat edinen veya evlatlığın zararına işlenmesi.....	167/1 b
Hırsızlığın gece vakti işlenmesi	143
Hırsızlığın haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin zararına işlenmesi	167/1 a
Hırsızlığın haklarında ayrılık kararı verilmiş eşlerden birinin zararına işlenmesi	167/2
Hırsızlığın hukuki ilişkiye dayanan alacağı tahsil amacıyla işlenmesi	144/b
Hırsızlığın ikinci derecede kayın hısımlarının zararına işlenmesi.....	167/2
Hırsızlığın ortak mal üzerinde işlenmesi	144/a
Hırsızlığın üst veya alt soy zararına işlenmesi	167/1 b
Hırsızlık	141
Hırsızlık suçunda mağdurun uğradığı zararın giderilmesi.....	168/1, 2
Hırsızlık suçunda zorunluluk hali.....	147
Hileli davranış	235/2 a
Hileli evlenme.....	230/2, 3
Hileli iflâs	161
Hizmete veya işe almada ayırımıcılık	122/1 a

Hukuka aykırı bir davranışla sendika faaliyetinin engellenmesi	118/2
Hukuka aykırı bir fiil isnadı	267/1
Hukuka aykırı olarak bir kimsenin eşyasını aramak	120
Hukuka aykırı olarak bir kimsenin üstünü aramak	120
Hukuka aykırı olarak elde edilen dokuyu aşılama	91/5
Hukuka aykırı olarak elde edilen dokuyu nakletmek	91/5
Hukuka aykırı olarak elde edilen dokuyu saklamak	91/5
Hukuka aykırı olarak elde edilen organu aşılama	91/5
Hukuka aykırı olarak elde edilen organu nakletmek	91/5
Hukuka aykırı olarak elde edilen organu saklamak	91/5
Hukuka aykırı olarak ele geçirilen imzalı belgenin doldurulması	209/2
Hukuka uygunluk nedenleri	12 24, 25, 26
Huzurda idari yaptırım kararı	26/2
Hükmen sahibine teslim edilen taşınmaza tekrar el koymak	290/1
Hükümet icraatını takbih ve tezyif	219
Hükümete karşı suç	312

Hükümete karşı suç işlenmesi sırasında başka suçların işlenmesi	312/2
Hükümeti aşağılama	301/2
Hükümeti ortadan kaldırmaya teşebbüs	312
Hükümetin görevlerini yapmasını engellemeye teşebbüs	312
Hükümlü ve tutukluları açık grevine teşvik veya ikna	298/2
Hükümlü ve tutukluları ölüm orucuna teşvik veya ikna	298/2
Hükümlü veya tutukluların ayaklanması	296
Hükümlü veya tutuklunun cebir ve tehdit kullanarak kaçması	292/2
Hükümlü veya tutuklunun kaçması	292
Hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunda etkin pişmanlık	293
Hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunun birden çok kişi tarafından birlikte işlenmesi	292/3
Hükümlü veya tutuklunun kaçtıktan sonra teslim olması	293
Hükümlü veya tutuklunun silah kullanarak kaçması	292/3
Hükümlünün kaçmasını sağlayan	294/2 a-b

Hükümlünün ölümü	64/2
Hükümlünün yerini bildirmeme	284/1
İbadethanelerdeki eşyayı kirlenmek	153/2
İbadethaneye ve buralardaki eşyaya zarar verme	153/1
İcra hareketlerinden gönüllü vazgeçme	36
İcraya başlama	35
İdarenin düzenleyici işlemi	2/2
İdari para cezası	16/1, 17
İdari para cezasında artırım oranı	17/7
İdari para cezasında indirim yapılması	17/6
İdari para cezasında sınır	17/2
İdari para cezasında soruşturma zamanaşımı	20/2
İdari para cezasını verenin tahsil yetkisi	17/6
İdari para cezasının ödeme yeri	17/3
İdari para cezasının tahsili usulü	17/4
İdari para cezasının taksit bağlanması	17/3
İdari tedbirler	16/2
İdari yaptırım kararın tutanığının içeriği	25

İdari yaptırım kararı verme yetkisi.....	22
İdari yaptırım kararına karşı başvuru hakkı.....	27/3, 4
İdari yaptırım kararına karşı kanun yolu.....	27/1
İdari yaptırım kararının geri alınması.....	30/2
İdari yaptırım kararının kaldırılması.....	28/8-b
İdari yaptırım kararının tebliği.....	26
İdari yaptırım kararının tüzel kişiye tebliği.....	26/3
İdari yaptırımda yer itibariyle yetki.....	22/4
İddia ve savunma kapsamında kalan söz ve fiiller.....	128
İddia ve savunmanın dokunulmazlığı.....	128
İftira.....	267
İftira edilene koruma tedbiri uygulanmış olması.....	267/3
İftira edilenin gözaltına alınması veya tutuklanması.....	267/4
İftira edilenin mahkûmiyeti halinde sorumluluk.....	267/5, 6, 7
İftira konusunun idari yaptırım uygulanmasını gerektirmesi.....	269/4
İftira suçunda dava zamanlaşımının başlaması.....	267/8
İftira suçunda etkin pişmanlık.....	269

İftira suçunun basın ve yayın yoluyla işlenmesi.....	267/9
İftira suçunun basın ve yayın yoluyla işlenmesi halinde etkin pişmanlık.....	269/5
İftiradan hüküm verilmezden önce dönme.....	269/3 a
İftiradan mağdur hakkındaki cezanın infazına başladıktan sonra dönme	269/3 c
İftiradan mağdur hakkında kovuşturma başlamadan önce dönme.....	269/2
İftiradan mağdur hakkında soruşturma başlamadan önce dönme.....	269/1
İftiradan mağdurun mahkûmiyetinden sonra dönme	269/3b
İhale yapan kurum ve kuruluşların kapsamı	235/5
İhaleye fesat karıştırma	235
İhaleye fesat karıştırma sebebiyle menfaat sağlama.....	235/4
İhaleye katılanların aralarında anlaşmaları.....	235/2 d
İhaleye katılmayı engellemek.....	235/2 c
İhmali davranışla işlenen kabahatler.....	7
İkna suretiyle irtikâp	250/2
İmam	219

İmar kirliliğine neden olma	184
İnanç, düşünce ve kanaat hürriyetlerinin kullanılmasını engellenme	115
İnanç, düşünce ve kanaat hürriyetlerinin kullanılmasını silahla engellenme.....	119/1 a
İnfaz kurumuna ve tutukevine silâh, uyuşturucu, uyarıcı veya elektronik haberleşme aracı sokmak	297/1
İnfaz kurumuna veya tutukevine yasak eşya sokmak.....	297
İnfaz kurumuna veya tutukevine yasak eşya sokmak suçunun görevliler tarafından işlenmesi ..	297/3
İnfaz kurumunda veya tutukevinde yasak eşya bulundurmak.....	297/1
İnsan ticareti.....	80
İnsan ticareti suçunda mağdurun rızası	80/2
İnsan üzerinde deney	90
İnsan üzerinde tedavi amaçlı deneme	90/4
İnsanlığa karşı suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, üye olmak	78
İnsanlığa karşı suçlar	77
İnsanlığa karşı suçlarda içtima.....	77/2
İnsanlığa karşı suçlarda zamanaşımı	77/4
İnşaat atıklarının atılması.....	41/4

İnşaat nedeniyle işgal	38/2, 41/4	-
İnşaat veya yıkımla ilgili emniyet kurallarına uymama		176
İntihar kararını kuvvetlendirme		84/1
İntihara alenen teşvik		84/3
İntihara azmettirme		84/1
İntihara teşvik		84/1
İntihara yardım		84/1
İntihara yönlendirme		84
İntiharın gerçekleşmesi halinde ceza		84/2
İrade dışı alınan alkol veya uyuşturucu madde		34/1
İradi olarak alınan alkol veya uyuşturucu madde		34/2
İrtikâp		250
İrtikâp suçunu oluşturmayan çıkartma		257/3
İrtikâp suçunun işlenmesine imkân sağlayan görevli		251/1
İrtikâp suçunun işlenmesine kasten göz yuman		251/1
İspat edilmiş fiilinden söz edilerek kişiye hakaret		127/2
İstenmeyen gebeliğin sona erdirilmesi		99/6
İstiklâl Marşını aşağılama		300/2
İsyana tahrik		313/1

İş ve çalışma hürriyetinin birden fazla kişi tarafından birlikte ihlali.....	119/1 c
İş ve çalışma hürriyetinin kişinin kendisini tanınmayacak hale koyması suretiyle ihlali.....	119/1 b
İş ve çalışma hürriyetinin ihlali.....	117
İş ve çalışma hürriyetinin ihlali sırasında kasten yaralama.....	119/2
İş ve çalışma hürriyetinin kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle ihlali.....	119/1 e
İş ve çalışma hürriyetinin örgütün korkutucu gücünden yararlanılarak ihlali.....	119/1 d
İş ve çalışma hürriyetinin silah kullanılarak ihlali.....	119/1 a
İşaret ve engel koymama, kaldırma ve yerini değiştirme.....	178
İşgal.....	38
İşkence.....	94
İşkence sebebiyle daha ağır neticenin meydana gelmesi.....	95
İşkence sonucu ölüm meydana gelmesi.....	95/4
İşkence ve Eziyet.....	94-96
İşkencenin avukata karşı işlenmesi.....	94/2 b
İşkencenin cinsel taciz şeklinde gerçekleşmesi.....	94/3

İşkencenin çocuğa karşı işlenmesi	94/2 a
İşkencenin ihmali davranışla işlenmesi	94/5
İşkencenin kamu görevlisine karşı işlenmesi	94/2 b
İşkenceye iştirak	94/4
İşlemiş olduğu suçtan dolayı kişiyi alenen övme	215
İşlendikten sonra yürürlüğe giren kanuna göre suç sayılmayan fiil.....	7/1
İşlenmekte olan bir suçu bildirmeme.....	278
İşlenmemiş bir suçu ihbar etme.....	271
İşlenmeyen bir suçun delil veya emarelerini uydurma.....	271
İşlenmiş olan bir suçu alenen övme	215
İştirak	14 37-41
İştirak halinde işlenen suçlarda gönüllü vazgeçme	41
İşyerine rızasız girme	116/3
İtaatsizliğe tahrik ve teşvik.....	219/2
İtaatsizlik edenleri övmek veya iyi gördüğünü söylemek.....	319/1
İtaatsizlik suçunun alenî olarak işlenmesi.....	319/2
İtaatsizlik suçunun savaş sirasında işlenmesi.....	319/3

İtiyadi suçlu	6/h
Kabahate iştirak	14
Kabahate konu eşyanın kain değeri	18/6
Kabahate konu eşyanın muhafazası	18/3
Kabahate konu eşyaya elkonulması	18/3
Kabahate teşebbüs	13
Kabahatin işlendiği zaman	5/2
Kabahatin tanımı	2
Kabahatler Kanununun yürürlüğü	44
Kabahatlerde akıl hastalarının sorumluluğu	11/2
Kabahatlerde fikri içtima	15/1, 3
Kabahatlerde hata	10
Kabahatlerde kanunilik ilkesi	4
Kabahatlerde kusurluluğu ortadan kaldıran nedenler	12
Kabahatlerde manevi unsur	-
Kabahatlerde netice	5/2
Kabahatlerde saklı tutulan hükümler	19
Kabahatlerde sorumluluk yaşı	11/1
Kabahatlerde soruşturma zamanaşımı	20
Kabahatlerde tüzel kişinin sorumluluğu	8

Kabahatlerde yaptırım türleri ... -	16
Kaçma süresinin etkisi	293/son
Kaçması sağlanan insan sayısının birden fazla olması	294/4
Kaçmaya imkan sağlama	294
Kaçmaya imkân sağlama sırasında kasten yaralama veya kasten öldürme	294/7
Kaçmaya imkân sağlama suçunun cebir ve tehdit kullanılarak işlenmesi	294/3
Kaçmaya imkân sağlama suçunun görevlilerce işlenmesi	294/5
Kaldırımların ticari amaçla işgali	38/1
Kamu davasının düşmesi	64/1, 65/1, 66, 73/7, 75/2
Kamu davasının düşmesinin adli para cezasına etkisi	74/1
Kamu davasının düşmesinin müsadereye etkisi	74/1
Kamu davasının düşmesinin şahsi hakka etkisi	74/2
Kamu görevinden yoksun bırakılma	53/a
Kamu görevine ait araç ve gereçleri suçta kullanma	266
Kamu görevini toplu biçimde yapmamak	260
Kamu görevini topluca terk	260

Kamu görevinin usulsüz olarak üstlenilmesi	262
Kamu görevlisi	6/c
Kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret	125/3 a
Kamu görevlisinin gerçeğe aykırı resmî belge düzenlemesi	204/2
Kamu görevlisinin gerçek resmî bir belgeyi değiştirmesi	204/2
Kamu görevlisinin görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması	256, 86
Kamu görevlisinin kişilerin malları üzerinde zorla tasarrufta bulunması	261
Kamu görevlisinin sahte resmî belge düzenlemesi	204/2
Kamu görevlisinin sahte resmî belgeyi kullanması	204/2
Kamu görevlisinin suç delillerini gizlemesi	281/2
Kamu görevlisinin suç delillerinin yerini bildirmemesi	284/3
Kamu görevlisinin suçluyu kayırması	283/2
Kamu görevlisinin suçu bildirmemesi	279
Kamu görevlisinin ticareti	259
Kamu Güvenine Karşı Suçlar	197-212
Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar	247-266

Kamu kurum ve kuruluşları ile yapılan sözleşme yükümlülüklerini yerine getirmeme	322/1
Kamu kurum ve kuruluşlarına ait mala zarar vermek.....	152/1 a
Kamu kurumları arasındaki haberleşmenin engellenmesi	124/2
Kamu kurumu faaliyetlerinin engellenmesi	113
Kamu kurumu iştirakleri temsilcilerine yarar sağlanması	252/4
Kamu kurumu ve bu nitelikteki meslek kuruluşlarının mührünü sahte olarak üretmek veya kullanmak	202/2
Kamuya ait taşınmazları işgal etmek	154/1
Kamuya gerekli şeylerin yokluğuna neden olma.....	238
Kamuya ve özel kişilere ait taşınmazların sınırını bozmak.	154/1
Kan gütme saikiyle öldürme	82/i
Kanun yolu masraflarından sorumluluk.....	31/2
Kanun yoluna başvurmadan vazgeçme	30
Kanuna aykırı eğitim kurumu	263
Kanuna aykırı eğitim kurumu açmak, çalıştırmak	263
Kanunun amacı	1
Kanunun bağlayıcılığı	4

Kanunun emrini yerine getirmek.....	24/1
Kanunun kapsamı.....	2.....1
Kanunun niteliği.....	3
Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek.....	220
Kanunun suç saymadığı fiil.....	2/1
Kanunun Uygulama Alanı.....	7-19
Kanunun yer bakımından uygulanması.....	6.....8
Kanunun zaman bakımından uygulama alanı.....	7
Kanunun zaman bakımından uygulanması.....	5.....7
Kapalı alanlarda tütün mamulü tüketmek.....	39/1
Kara ulaşım aracının hareket etmesinin engellenmesi.....	223/1, 4
Karantina altına alınması tedbirine uymamak.....	195
Kararların gizliliğinin ihlali.....	285/1 son
Kardeşi öldürmek.....	82/c
Karşılıklı hakaret.....	129/3
Karşılıklılık koşulu.....	343
Karşılıksız yararlanma suçunda mağdurun zararın giderilmesi	168/1,2
Kast.....	21/1
Kasten öldürme.....	43/3, 58/4, 76/1a 77/1a, 81, 83, 84/4 90/5, 91/8, 292/4 294/7, 298/3

Kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi	83
Kasten öldürmenin nitelikli halleri.....	82
Kasten yaralama.....	86
Kasten yaralama sonucu ölüm meydana gelmesi	87/4
Kasten yaralama suçuna tepkî olarak hakaret.....	129/2
Kasten yaralama suçunun hafif hali.....	88
Kasten yaralama suçunun netice sebebiyle ağırlaşmış halleri.....	102/4, 103/5,109/6 119/2,149/2, 223/5, 224/3, 265/5
Kasten yaralamamanın ihmali davranışla işlenmesi	88/2
Kaybolmuş eşya üzerinde tasarruf.....	160
Kazanç elde etmek için borç para vermek	241
Kazanç müsaderesi	55
Kendi çabalarıyla neticenin gerçekleşmesini önleme	36
Kendi çabalarıyla suçun tanımlanmasını önleme.....	36
Kendisine teslim edilen malın kaybolmasına neden olma	289/3
Kendisini hükümlünün veya tutuklunun yerine koyma	291

Kendisini veya yakınlarını soruşturma ve kovuşturmadan kurtarmak amacıyla yapılan yalan tanıklık	273/1 a
Kesici alet.....	6/f-3
Kesin hükümlerde lehe kanun uygulaması	9/1.....
Kesintisiz kabahat	15/2.....
Kısa süreli hapis cezası.....	49/2
Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar.....	50
Kısırlaştırma.....	101
Kısmi müsadere.....	54/5
Kıt'a sahanlığındaki sabit Platformların işgali.....	224
Kıyas yasağı	2/3
Kıymetli damga sayılan değerler	199/4
Kıymetli damgada sahtecilik.....	199
Kıymetli damgada sahtecilik suçunda etkin pişmanlık.....	201
Kıymetli damgayı sahte olarak üretmek, nakletmek, tedavüle koymak.....	199/1
Kimliği hakkında gerçeğe aykırı beyanda bulunma	40/1
Kimliğin belirlenememesi.....	40/2.....
Kimlik bildirmekten kaçınma	40/1.....
Kimyasal madde.....	6/5

Kimyasal silah kullanmak suretiyle öldürme.....	82/1 c
Kirliliğin giderilmesi.....	41/8
Kişiler arasında ayırım yaparak kamuya arz edilmiş bir hizmeti yapmamak.....	122/1 b
Kişiler arasındaki haberleşmenin gizliliğini ihlal.....	132/1
Kişiler arasındaki haberleşmenin gizliliğinin kamu görevlisi tarafından ihlali.....	137/1 a
Kişiler arasındaki haberleşmenin gizliliğinin meslek ve sanatın sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle ihlali.....	137/1 b
Kişiler arasındaki haberleşmenin içeriğini ifşa etmek.....	132/2
Kişiler arasındaki haberleşmenin içeriğinin basın ve yayın yolu ile yayınlanması.....	132/4
Kişiler arasındaki konuşmaların aletle dinlenmesi.....	133/1
Kişiler arasındaki konuşmaların kayda alınması.....	133/1
Kişilerin görüntülerinin yayınlanması.....	285/4
Kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak ilaç yapma ve satma.....	187/1
Kişilerin huzur ve sükununu bozma.....	123
Kişilerin malları üzerinde usulsüz tasarruf.....	261

Kişilerin özel hayatına ilişkin görüntü ve sesleri ifşa etmek.....	134/2
Kişinin bedensel bütünlüğüne zarar verme.....	76/1-b
Kişisel verileri hukuka aykırı olarak başkasına vermek.....	136
Kişisel verileri hukuka aykırı olarak ele geçirmek.....	136
Kişisel verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi.....	135
Kişisel verilerin kamu görevlisi tarafından kaydedilmesi.....	137/1 a
Kişisel verilerin meslek ve sanatın sağladığı kolaylıklar yararlanılarak kaydedilmesi.....	137/1 b
Kişiyi düşük ücretle çalıştırmak.....	117/2
Kişiyi genital muayeneye göndermek, muayene etmek.....	287/1
Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma.....	109
Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunun tüzel kişi tarafından işlenmesi.....	111
Kişiyi hürriyetinden yoksun kılmada etkin pişmanlık.....	110
Kişiyi insan onuru ile bağdaşmayan koşullarda çalıştırmak.....	117/2
Kokain.....	188/4-6
Komutanlığı terk etmeleri için verilen emre uymama.....	317/2

Konusu suç teşkil eden emir	24/3
Konut dokunulmazlığı suçunda eşin rızası	116/2
Konut dokunulmazlığı suçunda ortağın rızası	116/2
Konut dokunulmazlığının birden fazla kişi tarafından birlikte ihlali	119/1 c
Konut dokunulmazlığının cebir ve tehditle işlenmesi	116/4
Konut dokunulmazlığının gece işlenmesi	116/4
Konut dokunulmazlığının ihlali	116
Konut dokunulmazlığının ihlali sırasında kasten yaralama	119/2
Konut dokunulmazlığının kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle ihlali	119/1 e
Konut dokunulmazlığının kişinin kendisini tanımayacak hale koyması suretiyle ihlali	119/1 b
Konut dokunulmazlığının örgütün korkutucu gücünden yararlanılarak ihlali	119/1 d
Konut dokunulmazlığının silah kullanılarak ihlali	119/1 a
Konuta girme	116/1
Konuttan veya eklentilerinden çıkma	116/1
Konutun eklentilerine girme	116/1

Kooperatifler hakkında yanlış bilgi.....	164
Korku, kaygı veya panik yaratacak tarzda bina çökmesine neden olma.....	170/1 b
Korku, kaygı veya panik yaratacak tarzda çıg düşmesine neden olma.....	170/1 b
Korku, kaygı veya panik yaratacak tarzda patlayıcı madde atmak.....	170/1 c
Korku, kaygı veya panik yaratacak tarzda sel tehlikesine neden olma.....	170/1 b
Korku, kaygı veya panik yaratacak tarzda silahla ateş etmek.....	170/1 c
Korku, kaygı veya panik yaratacak tarzda toprak kaymasına neden olmak.....	170/1 b
Korku, kaygı veya panik yaratacak tarzda yangın çıkarmak.....	170/1 a
Koruma ve gözetim yükümlülüğü altındaki bir kimseyi terk.....	97
Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlâli.....	97-98
Kovuşturmayı etkilemek amacıyla beyanda bulunmak.....	288/1
Kötü muamele.....	232
Köye ait araziye zapt etmek, sürüp ekmek.....	154/2
Kullanma amaçlı zimmet.....	247/3
Kullanma hırsızlığı.....	146

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmak.....	191
Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde kabul etmek.....	191
Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak.....	191
Kumar.....	34 228
Kumar oynanması için yer ve imkan sağlama.....	228/1,3
Kumardan elde edilen gelire elkoyma.....	34/2
Kurul halinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret.....	125/5
Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanma.....	37/2
Lehe kanun uygulaması- infazın durdurulması.....	10
Lehe kanun uygulaması- infazın ertelenmesi.....	10
Lehe kanun uygulaması- kesin hükümde.....	9/1
Lehe kanun uygulaması- kesinleşmemiş hükümlerde.....	9/2
Lehe kanun uygulamasında zamanaşımı.....	9/4
Lehe olan hükümlerin uygulanma usulü.....	9/3
Mahkeme huzuru.....	272/2

Mahkemece idari yaptırım kararı verilmesi.....	24
Mahkemeyi etkilemek amacıyla beyanda bulunmak ..	288/1
Mahsup.....	16, 63
Maktu idari para cezası.....	17/1
Mal ve hizmet alımına, satımına veya kiralamalara ilişkin ihale....	235/1
Mal ve hizmet satımından kaçınma.....	240
Mal veya hizmet satmak için başkalarını rahatsız etme	37
Mala zarar verme suçunda mağdurun uğradığı zararın giderilmesi.....	168/1,2
Mala zarar vermenin nitelikli halleri.....	152
Mala, nükleer, biyolojik veya kimyasal silah kullanarak zarar verme	152/2 c
Mala, yakarak zarar verme	152/2 a
Mala, yakıcı veya patlayıcı madde kullanarak zarar verme	152/2 b
Malı radyasyona maruz bırakarak zarar verme	152/2 c
Malın kaybolmasına neden olma.....	289/3
Malvarlığı değerlerini yurt dışına çıkarma	282/1
Malvarlığı değerlerinin bulunduğu yeri bildirme	282/5

Malvarlığına karşı işlenen suçlarda (yağma hariç) cezasızlık sebebi	167/1
Malvarlığına karşı işlenen suçlarda (yağma hariç) şahsi indirim sebebi	167/2
Malvarlığına Karşı Suçlar	141-169
Malvarlığının gayrimeşru kaynağını gizleme	282/1
Memurun yabancı ülkede suç işlemesi	10
Meslek kuruluşlarına ait bina tesis ve eşyaya zarar vermek	152/1 f
Meslek ve sanatın icrasının yasaklanması	53/6
Meşru müdafaa amaçlı direniş	306/6
Meşru savunma	25/1
Meşru savunmada sınırın aşılması	27/2
Meydanların ticari amaçla işgali	38/1
Mezarlıklara zarar verme	153/1
Mezarlıklardaki eşyayı kirletmek	153/2
Milli Savunmaya Karşı Suçlar	317-325
Misilleme -misilleme tehlikesi	306/3,4
Morfin	188/4-6
Motorlu araçları sokağa atmak	41/6
Muhafaza amacıyla başkasına teslim edilmiş taşınır bir malı rızası dışında almak	290/2

Muhafaza görevini kötüye kullanma	289
Muhafızın görevini kötüye kullanması.....	295
Muhakkak ve ağır bir korkutma	28
Müebbet hapis cezası.....	48
Mühür bozma	203
Mühürde sahtecilik.....	202
Mülkiyeti kamuya geçirilen eşyanın imhası.....	18/7
Mülkiyetin kamuya geçirilmesi.....	16/2, 18
Mülkiyetin kamuya geçirilmesi kararının yerine getirilmesi	18/8
Mülkiyetin kamuya geçirilmesinin geciktirilmesi	18/2
Mülkiyetin kamuya geçirilmesinin hukuki sonucu	18/4
Münhasır ekonomik bölgedeki sabit platformların işgali.....	224
Müsaderede zamanaşımı	70
Müstehcen görüntü.....	226
Müstehcen ürün	226
Müstehcenlik.....	226
Müstehcenlik taşıyan bilimsel, edebi veya sanatsal eser	226/7
Müşteri sırrı.....	239
Netice sebebiyle ağırlaşmış suçtan dolayı sorumluluk	23

Neticenin Türkiye’de gerçekleşmesi	8/1
Neticenin gerçekleşmesini ölçme.....	36
Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama.....	87
Nispi para cezasında soruşturma zamanasını.....	20/3
Niteliği bakımından gizli kalması gereken belgeleri elinde bulundurma	339/1
Niteliği bakımından gizli kalması gereken bilgileri açıklama.....	336/1
Niteliği bakımından gizli kalması gereken bilgileri temin.....	334/1
Nitelikli dolandırıcılık.....	158
Nitelikli hırsızlık.....	142
Nitelikli Hırsızlık- kişinin malını koruyamayacak durumda olmasından yararlanılarak yapılan hırsızlık.....	142/2 a
Nitelikli Hırsızlık-Açıkta bırakılmış eşyanın çalınması	142/1 e
Nitelikli Hırsızlık-Elektrik enerjisinin çalınması	142/1 f
Nitelikli Hırsızlık-Felaketzedelere yardım amacıyla hazırlanan eşyanın çalınması	142/1 d
Nitelikli Hırsızlık- Hayvan hırsızlığı.....	142/2 g

Nitelikli Hırsızlık- Hırsızlığın bilişim sistemleri kullanılmak suretiyle yapılması	142/2 e
Nitelikli Hırsızlık- Hırsızlığın elde taşınan eşyanın çekip alınması suretiyle yapılması	142/2 b
Nitelikli Hırsızlık-Hırsızlığın haksız yere elde bulundurulan anahtarla kilit açmak suretiyle yapılması	142/2 d
Nitelikli Hırsızlık-Hırsızlığın herhangi bir aletle kilit açınak suretiyle yapılması	142/2 d
Nitelikli Hırsızlık-Hırsızlığın kıyafet değiştirerek yapılması ..	142/2 f
Nitelikli Hırsızlık-Hırsızlığın korku ve kargaşadan yararlanılarak yapılması	142/2 c
Nitelikli Hırsızlık-Hırsızlığın özel beceriyle yapılması	142/2 b
Nitelikli Hırsızlık-Hırsızlığın resmi sıfat takınularak yapılması	142/2 f
Nitelikli Hırsızlık-Hırsızlığın taklit anahtarla kilit açmak suretiyle yapılması	142/2 d
Nitelikli Hırsızlık-İbadete ayrılmış yerlerde hırsızlık	142/1 a
Nitelikli Hırsızlık-Kamu hizmetine ayrılmış eşyanın çalınması	142/1 a
Nitelikli Hırsızlık-Kamu kurum ve kuruluşlarında hırsızlık	142/1 a

Nitelikli Hırsızlık-Kişinin ölmesinden yararlanılarak yapılan hırsızlık	142/2 a
Nitelikli Hırsızlık-Muhafaza altına alınmış eşyanın çalınması.....	142/1 b
Nitelikli Hırsızlık-Sıvı veya gaz halindeki enerjinin çalınması.....	142/3
Nitelikli Hırsızlık-Toplu ulaşım araçları içinde hırsızlık.....	142/1 c
Nitelikli Hırsızlık-Toplu ulaşım araçlarının kalkış ve varış yerlerindeki eşyanın çalınması	142/1 c
Nitelikli yağma	149
Noterlerin rüşvet alması	252/2
Nüfuz kullanmak suretiyle azmettirme	38/2
Nükleer madde.....	6/5
Nükleer silah kullanmak suretiyle öldürme	82/1 c
Olası kast	21/2
Orantılılık ilkesi	3/1
Organ alınması sonucu ölüm meydana gelmesi	91/8
Organ satınak-satın almak- aracılık etmek.....	91/1,3
Organ teminine yönelik ilan veya reklam vermek	91/6
Organ teminine yönelik ilan veya reklamı yayınlamak.....	91/6

Organ ticareti	91/1
Organ ticareti suçunun ortaya çıkmasına yardım	93/2
Organ ticareti yapan diğer suçluların yakalanmasına yardım	93/2
Organ ticaretinde etkin pişmanlık	93
Organ ticaretinde zorunluluk hali	92
Organ ticaretinin örgüt tarafından yapılması	91/4
Organ veya doku ticaretinin tüzel kişi tarafından işlenmesi ..	91/7
Otomatlar aracılığıyla sunulan bir hizmetten karşılıksız yararlanma	163/1
Öldürmenin alt soya karşı işlenmesi	82/d
Öldürmenin üst soya karşı işlenmesi	82/d
Ölü gömülmesine ayrılan yerden başka yere ölü gömmek	196
Ölüden doku alma	91/2
Ölüden organ alma	91/2
Ölünün hatırasına hakaret	130/1
Önödeme	75
Önödeme işlemi yapılmadan dava açılması	75/3

Önödeme uygulamasının etkisi	75/5
Örgüt adına suç işleyen.....	220/6
Örgüt kurarak dilencilik	229/3
Örgüt kurma suçunda cezasızlık nedeni	221
Örgüt mensubu suçlu	6/j
Örgüt mensubunun teslim olup bilgi vermesi	221/4
Örgüt propagandasının basın ve yayın yoluyla yapılması	220/8 son
Örgüt yöneticisinin sorumluluğu	220/1,5
Örgüte silah temin etmek	315
Örgütü dağıtmak veya dağılmasını sağlamak	221/1
Örgütün amaç suçu işlemeye elverişli olması.....	220
Örgütün korkutma gücünden yararlanarak direnme.....	265/4
Örgütün propagandasını yapmak	220/8
Örgütün suç işlemesi	220/4
Özel af	65/2,3, 74/1
Özel belgede sahtecilik.....	207
Özel belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek	208
Özel belgeyi sahte olarak düzenlemek, değiştirmek ve kullanmak	207/1

Özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçların soruşturma ve kovuşturulması	139
Özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçların tüzel kişiler tarafından işlenmesi.....	140
Özel hayatın gizliliğini ihlal	134
Özel hayatın gizliliğinin kamu görevlisi tarafından ihlali.....	137/1 a
Özel hayatın gizliliğinin meslek ve sanatın sağladığı kolaylıktan yararlanılmak suretiyle ihlal edilmesi.....	137/1 b
Özel hukuk uyuşmazlıklarında yalan tanıklık	273/2
Özel infaz şekillerinin gereklerine uymayan hükümlü	292/6
Özel işaret ve kıyafetleri usulsüz kullanma	264
Özel kanunlarla ilişki.....	5
Özel kişilere ait taşınmazları işgal etmek	154/1
Para cezasında para birimi 8	-
Para ve kıymetli damga üretiminde kullanılan alet ve malzemeyi izinsiz olarak üreten, ülkeye sokan, satan, satın alan, devreden, kabul eden	200
Parada sahtecilik	197
Parada sahtecilik suçunda etkin pişmanlık	201

Paraya eşit sayılan değerler.....	198
Patlayıcı madde.....	6/f-2
Radyasyon yayma.....	172
Radyoaktif madde.....	6/5
Rahip.....	219
Rehinli mal üzerinde tasarrufta bulunma.....	289/1
Resmen teslim olunan mala el konulması ve bozulması.....	290
Resmî belge düzenleme yetkisine sahip kamu görevlisine yalan beyanda bulunmak.....	206
Resmî belge hükmünde olan belgeler.....	210/1
Resmî belgede sahtecilik.....	204
Resmî belgenin sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli nitelikte olması.....	204/3
Resmî belgeyi bozmak.....	205
Resmî belgeyi değiştirmek.....	204/1
Resmî belgeyi gizlemek.....	205
Resmî belgeyi yok etmek.....	205
Resmi elbisenin sağladığı kolaylık ve olanaklardan yararlanarak suç işlemek.....	264/2
Resmi elbiseyi yetkisi olmaksızın giymek.....	264/1
Reşit olmayanla cinsel ilişki.....	104

Ruhsat almadan başlatılan inşaata elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etmek.....	184/2,4
Ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak yapılan binayı imar planına veya ruhsatına uygun hale getirmek.....	184/5
Rüşvet almak	252/1
Rüşvet anlaşması.....	252/1
Rüşvet anlaşmasını yetkili makamlara bildirme	254/1
Rüşvet kabul edilen haksız yararlar	252/4
Rüşvet konusu şeyin yetkili makamlara teslim edilmesi.....	254/1
Rüşvet suçu nedeniyle yararına menfaat sağlanan tüzel kişi	253
Rüşvet suçuna iştirak eden diğer kişilerin pişmanlığı	254/3
Rüşvet verenin pişmanlığı.....	254/2
Rüşvet vermek.....	252/1
Rüşvetin tanımı	252/3
Sağır ve dilsizlik.....	33
Sağlığa zararlı ilaç yapma ve satmanın meslek ve sanatın icrası kapsamında işlenmesi.....	187/2
Sağlığa zararlı ilaç yapma ve satmanın tabip veya eczacı tarafından işlenmesi.....	187/2

Sağlık için tehlikeli madde temini.....	194
Sağlık mesleği mensupları.....	280/2
Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi	280
Sağlık mesleği mensuplarının uyuşturucu madde kullanımını kolaylaştırmaları	190/3
Sağlık mesleği mensuplarının uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti.....	188/8
Sahipli bir hayvanı öldürmek.....	151/2
Sahte banka veya kredi kartını kullanma.....	245/2
Sahte belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması.....	212
Sahte damgayı bilerek kabul etmek	199/2
Sahte özel belgeyi kullanmak.....	197/1
Sahte para üretmek.....	197/1
Sahte para nakletmek	197/1
Sahte parayı muhafaza etmek	197/1
Sahte parayı bilerek kabul etmek.....	197/2
Sahte resmî belge düzenlemek.....	204/1
Sahte resmî belgeyi kullanmak	204/1
Sahteliğini öğrendiği damgayı tedavüle koymak.....	199/3

Saldırı ve savunmaya elverişli alet	6/f-4
Sarığın ölümü.....	64/1
Sarhoş kişinin kontrol altında tutulması	35
Sarhoşluk.....	35
Savaş hali.....	303, 305
Savaş halinde silâhli isyan	313/3
Savaş sırasında asılsız ve abartılmış haber yayma.....	323/1
Savaş sırasında casusluk.....	328/2 b; 330/2
Savaş sırasında Devletin güvenliği bakımından gizli kalması gereken bilgileri temin etme.....	327/2
Savaş sırasında Devletin güvenliğine ilişkin belgeleri yok etme	326/2
Savaş sırasında Devletin güvenliğine ve siyasal yararlarına ilişkin bilgileri açıklama.....	329/2
Savaş sırasında niteliği bakımından gizli kalması gereken belgeleri elinde bulundurma	339/2
Savaş sırasında taksir sonucu casusluk	338/2
Savaş sırasında temel milli yararlara karşı hareket	305/2
Savaş tehlikesi.....	306/1

Savaş zamanında bir yabancı ile anlaşma sonucu yabancı ülke parasının değerini düşürmek	323/5
Savaş zamanında casusluk maksadıyla gizli kalması gereken bilgileri açıklama	330/2
Savaş zamanında niteliği bakımından gizli kalması gereken bilgileri açıklama	336/2
Savaş zamanında niteliği bakımından gizli kalması gereken bilgileri casusluk maksadıyla açıklama	337/2
Savaş zamanında suç	303, 305, 306, 307 308, 319, 321, 322 323, 325-330, 333, 335-339
Savaş zamanında yabancı ülke parasının değerini düşürmek	323/4
Savaş zamanında yetkili makamın emirlerine uymama	321
Savaş zamanında yükümlülüğün yerine getirilmesinde hile	322/4
Savaş zamanında yükümlülükler	322
Savaşa tahrik fülünin basın ve yayın yoluyla işlenmesi	304/1 son
Savaşa tahrik suçunun tüzel kişiler tarafından işlenmesi	304/3
Savaşta yalan haber yayma	323
Seçildiği görevden ayrılmaya zorlamak	114/1 b

Seçimle gelinen kamu görevine aday olmamaya zorlamak.....	114/1 b
Seferberlikle ilgili görevin ihmalı.....	324
Şel veya taşkın tehlikesine neden olmak.....	170/2
Sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi	118
Sendikal hakların kullanılmasının silah kullanılarak engellenmesi.....	119/1 a
Sendikarın faaliyetlerinin engellenmesi	118/2
Senedin yağması.....	148/2
Ses ve görüntüleri yetkisiz olarak kayda almak.....	286
Ses ve görüntüleri yetkisiz olarak nakletmek	286
Ses veya görüntülerin kayda alınması.....	286
Sınır dışı edilme.....	59
Sırf huzur bozmak maksadıyla gürültü yapmak.....	123
Sırf huzurunu bozmak maksadıyla bir kimseye ısrarla telefon etmek	123
Silah.....	6/f
Silahla direnme.....	265/4
Silâhli isyan sırasında başka suçların işlenmesi.....	313/4
Silâhli isyana katılmak	313/2 son

Silâhli isyanı idare etmek.....	313/2
Silâhli Kuvvetlere ait tesisleri tahrip etmek.....	307/1
Silahlı örgüt.....	220/3; 314/3
Silahlı örgüt kurmak veya yönetmek.....	220- 314/1, 3
Silahlı örgüte üye olmak.....	314/2
Simsar veya borsa tellarının fiyatları etkilemesi.....	237/3
Sisteme veri yerleştirme.....	244/2
Siyasal ilişkinin kesilmesi.....	306/4
Siyasal veya askerî casusluk.....	328
Siyasi hakları kullanmaktan yoksun bırakılma.....	53/b
Siyasi hakların kullanılmasının birden fazla kişi tarafından birlikte engellenmesi.....	119/1 c
Siyasi hakların kullanılmasının engellenmesi.....	114
Siyasi hakların kullanılmasının engellenmesi sırasında kasten yaralama.....	119/2
Siyasi hakların kullanılmasının imzasız mektupla engellenmesi.....	119/1 b
Siyasi hakların kullanılmasının kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle engellenmesi.....	119/1 e
Siyasi hakların kullanılmasının örgütün korkutucu gücünden yararlanarak engellenmesi.....	119/1 d

Siyasi hakların kullanılmasının silahla engellenmesi.....	119/1 a
Siyasi partiden ayrılmaya zorlamak.....	114/1 a
Siyasi partilere ait bina tesis ve eşyaya zarar vermek.....	152/1 f
Siyasi partinin faaliyetini engellemek.....	114/2
Siyasi partiye üye olmaya zorlamak.....	114/1 a
Son Hükümler.....	344-345
Soruşturma koşulu olan cezanın hesaplanması.....	15
Soruşturma zamanaşımının başlaması.....	20/4
Soruşturmanın gizliliğinin ihlâli.....	285/1
Soykırım amacıyla örgüt kurmak, örgüte üye olmak.....	78
Soykırım sayılan fiiller.....	76/1 a-e
Soykırım suçu.....	76
Soykırım suçunda içtima.....	76/2
Soykırım suçunda zamanaşımı.....	76/4
Soykırım ve insanlığa karşı suç işlemek amaçlı örgüt kurma suçunda zamanaşımı.....	78/2, 314
Soykırım ve İnsanlığa Karşı Suçlar.....	76-78
Sözleşmedeki yükümlülüğün taksirle yerine getirilememesi.....	322/2
Su baskını suretiyle öldürme.....	82/1 c

Suç delillerinin yerini bildirmeme.....	284/2
Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme	281
Suç eşyasının kabul edilmesi.....	165
Suç eşyasının satın alınması	165
Suç işleme kararını kuvvetlendirmek.....	39/2-a
Suç işlemek amacıyla örgüt kurma	220
Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunda etkin pişmanlık.....	221
Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunda etkin pişmanlıktan yararlananlar hakkında yapılacak uygulama.....	221/5
Suç işlemeye alenen tahrik	214/1
Suç işlemeye teşvik etmek	39/2-a
Suç işlenmesine yardım.....	39
Suç örgütüne üye olmak	220/2
Suç örgütüne yardım	220/7
Suç uydurma.....	271
Suç üstlenme	270
Suçta azmettirme	38
Suçta elverişli hareket	35
Suçta İştirak.....	37-41
Suçta iştirak etmeden gönüllü olarak ayrılan örgüt üyesi.....	221/2

Suçta iştirak etmeden yakalanan örgüt üyesinin pişmanlığı.....	221/3
Suçta iştirakte bağıllık kuralı.....	40
Suçta Teşebbüs.....	35-36
Suçların içtimalı.....	42-44
Suçluların geri verilmesi.....	18
Suçlunun kaçması için imkân sağlama.....	283/1
Suçluyu kayırma.....	283
Suçta kullanılan eşya.....	54/1
Suçta tekerrür ve özel tehlikeli suçlar.....	58
Suçta ve cezada kanunilik ilkesi.....	2
Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama.....	282
Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun kamu görevlisi tarafından işlenmesi.....	282/2
Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi.....	282/3
Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun tüzel kişi tarafından işlenmesi.....	282/4
Suçtan meydana gelen eşya.....	54/1
Suçtu işlediğini veya suça katıldığını bildirme.....	270

Suçu meslek edinen kişi	6/i
Suçu ve suçluyu övme.....	215
Suçu ve suçluyu övme suçunun basın ve yayın yoluyla işlenmesi	218
Suçun açık denizde işlenmesi....	8/2-b
Suçun açık denizde Türk deniz aracında veya bu araçlarla işlenmesi	8/2-b
Suçun açık hava sahasında Türk hava aracında veya bu araçlarla işlenmesi	8/2-b
Suçun basın ve yayın yoluyla işlenmesi.....	218, 267, 285, 288 318, 125, 132, 133 134
Suçun işlenmesinde başkasını araç olarak kullanma	37/2
Suçun işlenmesinde yol göstermek	39/2-b
Suçun niteliğinin değişmesi halinde önödeme.....	75/3
Suçun nitelikli hallerinde hata ..	30/2
Suçun örgüt kurmak suretiyle işlenmesi.....	78, 79/2, 91/4, 106/2-d, 149/1-f, g; 174 220, 229/3, 314-316
Suçun silahla işlenmesi	82, 86, 102, 106, 109, 119, 149, 152 170, 213, 265, 292 313, 314, 315
Suçun tamamlanmasını önleme ..	36

Suçun Türk deniz savaş aracında veya bu araçlarla işlenmesi.....	8/2-c
Suçun Türk hava sahalarında işlenmesi.....	8/2-a
Suçun Türk hava savaş aracında veya bu araçlarla işlenmesi.....	8/2c
Suçun Türk karasularında işlenmesi.....	8/2-a
Suçun Türkiye'nin kıta sahalarında işlenmesi.....	8/2-d
Suçun unsurlarında hata.....	10 30/1
Suçun yabancı ülkede işlenmesi halinde Türk mahkemelerinin yetkisi.....	13
Sulama, içme suyu ve afetlerden korunmaya yarayan tesislere zarar verme.....	152/1/d
Suların mecrasını değiştirmek.....	154/3
Sürelî hapis cezası.....	49
Sürelî kanunların uygulanması.....	7/4
Sürücü belgesinin geri alınması.....	53/6
Şantaj.....	107
Şantajın tüzel kişi tarafından işlenmesi.....	111
Şapka.....	222
Şartname.....	235/2 a3,4
Şerefe Karşı Suçlar.....	125-131
Şikâyet hakkının düşmesi.....	73/3
Şikâyet süresi.....	73/1

Şikâyet süresinin başlaması.....	73/2
Şikâyetten vazgeçme	73/4, 74/1
Şikâyetten vazgeçmenin suç ortaklarına etkisi.....	73/5
Şikâyetten vazgeçmenin şahsi haklara etkisi.....	73/7
Şikâyetten vazgeçmeyi sanığın kabul etmemesi.....	73/6
Şirketler hakkında yanlış bilgi vermek.....	164
T.C. Devletine savaş açmaları için yabancı devlet yetkilileri ile işbirliği yapmak	304/1
T.C. Devletine savaş açmaları için yabancı devlet yetkililerini tahrik.....	304/1
T.C. Devleti ile savaş halinde olan bir devletin ordusunda hizmet kabul etmek	303/1
T.C. Devletine karşı silâhlı mücadeleye girmek.....	303/1
Tahrik konusu suçların işlenmesi halinde tahrik edenin sorumluluğu	214/3
Tahrip suretiyle öldürme.....	82/1 c
Takdiri indirim nedenleri	62
Taksir	22
Taksir neticesi Devletin güvenliğine ve siyasal yararlarına ilişkin bilgileri açıklama.....	329/3
Taksirde kusurun cezaya etkisi	22/4

Taksirin neden olduğu neticenin failin mağduriyetine yol açması.....	22/6
Taksirin tanımı	22/2
Taksirle atom enerjisi ile patlamaya sebebiyet verme	173/2
Taksirle bina çökmesine neden olmak.....	171/1 b
Taksirle birden fazla insanın ölümüne neden olma.....	85/2
Taksirle casusluk.....	329/3, 338/1
Taksirle çığ düşmesine neden olmak.....	171/1 b
Taksirle insan öldürme.....	85/1
Taksirle gizli bilgileri açıklama	336/3
Taksirle radyasyon yayma.....	172/4
Taksirle sel veya taşkına neden olmak.....	171/1 b
Taksirle toprak kaymasına neden olmak.....	171/1 b
Taksirle yangına neden olmak	171/1 a
Taksirle yaralama.....	89
Taksirli iflâs.....	162
Tanığın korunmasına ilişkin gizlilik kararının ihlâli	285/2 son
Tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul	272/1
Tanıkları etkilemek amacıyla beyanda bulunmak	288/1

Tanıklıktan çekinme hakkının hatırlatılmaması	273/1 b
Tanımlar	6
Tasarlayarak öldürme	82/1 a
Tasarrufta bulunduğu eşyayı geri verme	289/2
Taşınmaz malı haksız olarak işgal	154/1
TBMM Başkanlığı Mührünü sahte olarak üretmek veya kullanmak	202/1
TBMM'ni ortadan kaldırmaya teşebbüs	311
TBMM'nin görevini yapmasını engellemeye teşebbüs	311
Tedavisi zor hastalıklara yol açabilecek nitelikte olan atık veya artıkların taksirle toprağa, suya veya havaya verilmesi	182/2
Tedavülde bulunan para	197/1
Tedavüle koymak	197/1,3
Tefecilik	241
Tehdidin birden fazla kişi tarafından işlenmesi	106/2 c
Tehdidin imzasız mektupla işlenmesi	106/2 b
Tehdidin örgütün korkutucu gücünden yararlanılarak işlenmesi	106/2 d
Tehdidin silahla işlenmesi	106/2 a

Tehdidin tüzel kişi tarafından işlenmesi.....	111
Tehdit.....	106
Tehdit amacıyla hayata ve malvarlığına karşı suç işlenmesi.....	106/3
Tehlike yaratacak şekilde ulaşım aracı kullanmak.....	179/2
Tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi.....	174
Tehlikeli maddeyi izinsiz olarak imal, ithal, ihraç etmek, nakletmek, satmak, satın almak, muhafaza etmek, işlemek.....	174/1,2,3
Telefon hatları ile frekanslarından yararlanma.....	163/2
Temel cezanın belirlenmesi.....	61/1a-g, 2, 3, 4, 5
Temel İlkeler ve Tanımlar.....	1-6
Temel milli yarar.....	305/4
Temel milli yararlar karşı faaliyetinde bulunmak için yarar sağlama.....	305
Temel milli yararlar karşı hareket suçunda kovuşturma.....	305/3
Temini ve bulundurulması suç oluşturan eşyanın ceza ve tutukevine sokulması.....	297/1 son
Terk edilen kimsenin ölmesi.....	97/2
Terbiye hakkı.....	232/2
Ticaretten yoksun bırakılma.....	53/e

Ticari amaçla işgal.....	38/1
Ticari işletmenin gürültüye neden olması.....	36/2
Ticari sır.....	239
Ticari sırrı açıklamaya mecbur kılmak.....	239/4
Ticari sırrın açıklanması.....	239
Toplu taşıma araçlarında tütün mamulü tüketmek.....	39/2
Toplum tahkir maksadıyla ibadethaneye zarar verme.....	153/3
Toprak kayması tehlikesine neden olma.....	170/2
Töre saikiyle kasten öldürme.....	82/j
Trafik güvenliğini taksirle tehlikeye sokma.....	180
Trafik güvenliğini tehlikeye sokma.....	179/1
Tutukevi ve ceza infaz kurumuna yasak eşya sokmak suçunda indirim sebebi.....	297/4
Tutukeviden kaçma.....	292/1
Tutuklu ve hükümlünün görevlinin ihmalden yararlanarak kaçması.....	294/8
Tutuklu ve hükümlüye yardım suçunda cezasızlık.....	284/4
Tutuklunun kaçmasına imkân sağlama.....	294/1

Tutuklunun yerini bildirmeme	284/1
Tüketilecek her türlü besin veya şeylere zehir katma	185/1
Tüketilecek her türlü besin veya şeylere taksirle zehir katma	185/2
Türk Bayrağını yırtma, yakma	300/1
Türk harfleri	222
Türk vatandaşının yabancı ülkede suç işlemesi	11
Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine karşı silâhli isyan	313
Türkiye’de oturmayan yabancı	239/3
Türkiye’nin egemenlik alanı dışında işlenen suçlar	19/1
Türklüğü aşağılamanın yabancı ülkede Türk tarafından işlenmesi	301/3
Türklüğü aşağılama	301/1
Türkiye Büyük Millet Meclisini aşağılama	301/1
Tütün mamulü tüketmek	39
Tüzel kişi temsilcisinin işlediği kabahat	8
Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri	60, 76/3, 77/3 78/2, 79/4, 90/6 111, 140, 169, 189 227/7, 242, 246, 253 282, 302/3, 304/3, 309/3

Tüzel Kişilerin cezaî sorumluluğu	8	20/2
Tüzel kişiye tebligat	26/3	-
Ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması		223/1, 4
Ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması sırasında kasten yaralama suçunun işlenmesi		223/5
Uluslararası casusluk		331
Usulsüz ölü gömülmesi		196
Uyum hükümleri	3-10	-
Uyuşturucu madde imal ve ticareti		188/1, 6
Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçuna iştirak etmiş kişinin etkin pişmanlığı		192
Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun tüzel kişi faaliyeti çerçevesinde işlenmesi		189
Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirmek veya bu nitelikte yayın yapmak		190/3
Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma		190
Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için; özel yer, donanım veya malzeme sağlamak		190/1 a

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılması kolaylaştırmak için; kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler almak ..-	190/1 b
Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılması kolaylaştırmak için; kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi vermek ..-	190/1 c
Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinin suç örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi ..-	188/5, 6
Uyuşturucu madde üretiminde kullanılan maddelerin ticareti ..-	188/7
Uyuşturucu madde satmak, nakletmek, depolamak ..-	188/3, 6
Uzlaşmaya tabi suçlar ..-	86 (3.f. hariç), 88, 89, 116, 234, 239 (4.f. hariç)
Ülke bütünlüğünü bozmak amacıyla yönelik fiiller ..-	302
Ülkeye sahte para sokmak ..-	197/1
Üretimi ve bulundurulması suç oluşturana eşya ..-	54/4
Vaatte bulunmasına bir kimseyi icbar etme ..-	250/1
Vaatte bulunmasına bir kimseyi ikna etme ..-	250/2
Vaiz ..-	219
Vakıf ve dernek yöneticiliğinden yoksun bırakılma ..-	53/d
Vatandaş ..-	6/a

Velayet hakkında yoksun bırakılma	53/c
Verileri başka yere gönderme	244/2
Verileri yok etmeme	138
Verilerin yok olması veya değişmesi	243/3
Vücuda organ veya cisim sokulması	102/2
Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar	86-93
Yabancı devlet aleyhine asker toplama.....	306
Yabancı devlet aleyhine asker toplama suçunda kovuşturma.....	306/5
Yabancı devlet başkanına karşı suç.....	340
Yabancı devlet bayrağına hakaret	341
Yabancı devlet hizmetinde çalışmayı kabul edenler.....	320/3
Yabancı devlet lehine çalışmak üzere asker yazan vatandaş	320/1
Yabancı devlet lehine çalışmak üzere vatandaşları silâhlendirme	320/1
Yabancı devlet temsilcilerine karşı suç	342
Yabancı devletle siyasal ilişkileri bozacak fiiller	306/3
Yabancı Devletlerle Olan İlişkilere Karşı Suçlar.....	340-343
Yabancı hizmetine asker yazma, yazılma.....	320

Yabancı hükümetin şikâyeti	11/2
Yabancı kanunun göz önünde bulundurulması.....	19
Yabancı kişi ve kuruluşlardan maddi yarar sağlamak.....	305/1
Yabancı mahkemelerden verilen hükmün hak yoksunluğunu gerektirmesi	17
Yabancı ülkede görevlendirilen bir kimsenin sadakatsizliği.....	333/3
Yabancı ülkede görevli kamu görevlisine rüşvet teklifi.....	252/5
Yabancı ülkede hüküm verilmesi	9
Yabancı ülkede işlenen suç için seçimlik ceza öngörülmüş olması.....	14
Yabancıların yabancı ülkede Türkiye zararına suç işlemesi..	12/1
Yabancıyla anlaşma	307/4, 5
Yağma	148/1
Yağma- suçun konut veya işyerinde işlenmesi.....	149/1 d
Yağma- suçun silahla işlenmesi	149/1 a
Yağma suçunda cebir sayılan eylemler.....	148/3
Yağma suçunda malın değerinin azlığı.....	150/2
Yağma-suçun birden fazla kişi tarafından işlenmesi	149/1 c
Yağma-suçun gece vakti işlenmesi.....	149/1 h
Yağma-suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama.....	149/2

Yağma-suçun kendisini savunamayacak haldeki kişiye karşı işlenmesi.....	149/1 e
Yağma-failin kendisini tanınmayacak bir hale koyması suretiyle.....	149/1 b
Yağma-suçun örgütün korkutma gücünden yararlanarak işlenmesi.....	149/1 f
Yağma-suçun suç örgütüne yarar sağlamak maksadıyla işlenmesi.....	149/1 g
Yağma-suçun yol kesmek suretiyle işlenmesi.....	149/1 d
Yakalanan örgüt mensubunun bilgi vermesi.....	221/4 son
Yakıcı madde.....	6/5
Yakın hısımları dilencilikte kullanma.....	229/2
Yakın hısımlarının suçluyu kayırması.....	283/3
Yakınlarının kaçmasına imkan sağlama.....	294/6
Yalan haber veya havadis yayma.....	237/1
Yalan haber yayma suçunun askerlere yönelik işlenmesi.....	323/2 b
Yalan haber yayma suçunun bir düşmanla anlaşma neticesi işlenmesi.....	323/3
Yalan haber yayma suçunun bir yabancıyla anlaşma neticesi işlenmesi.....	323/2 c

Yalan haber yayma suçunun propaganda suretiyle işlenmesi.....	323/2 a
Yalan tanıklık.....	272
Yalan tanıklıkta etkin pişmanlık.....	274
Yalan tanıklıkta şahsi cezasızlık ve cezanın azaltılmasını gerektiren sebepler.....	273
Yalan yere yemin.....	275
Yangın çıkararak öldürme.....	82/1 c
Yangın tehlikesine neden olmak.....	170/2
Yapı kullanma izni almamış binalarda sınai faaliyet icrasına müsaade.....	184/3
Yapı ruhsatı almadan bina yapmak veya yaptırmak.....	184/1, 4
Yapı ruhsatına aykırı bina yapmak veya yaptırmak.....	184/1
Yaralayıcı madde.....	6/5
Yarar sağlanmasına bir kimseyi icbar etme.....	250/1
Yarar sağlanmasına bir kimseyi ikna etme.....	250/2
Yarar sağlayan veya vaat eden kişi.....	305/1 son
Yarar teklifi.....	252/4
Yarar vaadi.....	252/4
Yararın propaganda için verilmiş veya vaat edilmiş olması.....	305/2

Yararına haksız menfaat sağlanan tüzel kişi hakkında yaptırım.....	169
Yardım ederek suçun icrasını kolaylaştırmak	39/2-c
Yardım yükümlülüğünün ihlali.....	98/1-2
Yargı görevi yapan.....	6/d
Yargı görevi yapanlara baskı yapmak.....	277
Yargı görevi yapanlara emir vermek.....	277
Yargı görevi yapanlara nüfuz kullanmak.....	277
Yargı görevi yapanları hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs etmek	277
Yargı görevi yapanların rüşvet alması.....	252/2
Yargı görevini yapan kişilere karşı direnme	265/2
Yargı görevini yapanı etkileme	277
Yargı organlarını aşağılama	301/2
Yasak olmayan silahu ruhsatsız taşıma.....	43
Yasaklanan bilgileri açıklama.....	336
Yasaklanan bilgileri siyasal veya askerî casusluk maksadıyla açıklama	337
Yasaklanan bilgileri temin	334

Yasaklanan bilgilerin casusluk maksadıyla temini.....	335
Yasama organına karşı suç	311
Yasama organına karşı suç işlenmesi sırasında başka suçların işlenmesi.....	311/2
Yaş küçüklüğü.....	1131
Yemin ettirerek tanık dinlemeye yetkili kişi.....	272/2
Yeminli mali müşavirlerin rüşvet alması.....	252/2
Yer bakımından uygulama	6 8
Yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle öldürme.....	82/g
Yerine getirme bakımından kanunun uygulama zamanı.....	5/1 7/2
Yerine getirme zamanaşımı.....	21 -
Yerine getirme zamanaşımının başlaması.....	21/4 -
Yerine getirmede imkansızlık halinde zamanaşımı.....	21/5 -
Yetkili olmadığı bir iş için yarar sağlama.....	255
Yollamalar.....	3 -
Yolların ticari amaçla işgali	38/1 -
Yorum yasağı.....	2/3
Yükümlülüğün yerine getirilmemesi- aracının kusuru	322/3
Yürürlük	44 344
Yürürlükte bulunan kanuna göre suç sayılmayan fiil.....	7/1

Yürürlükten Kaldırılan	
TCK'na yapılan yollamalar..... 3	-
Yürütme.....	345
Zehirleyici madde	6/5
Zehirli madde imal ve ticareti.....	193
Zimmet	247/1
Zimmet suçunda	
hileli davranışlar	247/2
Zimmet suçunda malın değeri.....	249
Zimmet- malın hükümden	
önce iadesi.....	248/2 son
Zimmet- malın kovuşturma	
başlamadan önce iadesi.....	248/2
Zimmet-malın soruşturma	
başlamadan önce iadesi.....	248/1
Zimmet suçunun işlenmesine	
imkân sağlama.....	251/2
Zimmet suçunun işlenmesine	
kasten göz yumma.....	251/1
Zincirleme (müteselsil) suç.....	15/2..... 43
Zincirleme kabahat	15/2..... -
Zincirleme suç sayılmayan	
fiiller	43/3
Zor kullanma yetkisine ilişkin	
sınırın aşılması.....	256, 86
Zorunluluk (ıztırar) hali.....	25/2